

Pradžia>Teisės aktai ir Teismo praktika>Nacionalinės teisės aktai

Nacionalinės teisės aktai

Kiekviena Europos Sąjungos (ES) valstybė narė turi savo teisę ir teisės sistemą. Valstybių narių (VN) teisę gali sudaryti ir nacionalinio lygio teisė (arba nacionalinė teisė, kuri galioja visoje tam tikroje valstybėje narėje), ir įstatymai, kurie galioja tik tam tikroje vietovėje, regione arba mieste.

Valstybės narės savo teisę skelbia savo valstybine (-ėmis) kalba (-omis), ir ji teisiškai privaloma tik šia (šiomis) kalba (-omis). Informavimo tikslais tam tikri valstybių narių teisės aktai gali būti skelbiami ir viena arba keliomis kalbomis, kurios nėra jų valstybinės kalbos.

Duomenų bazės

Dauguma valstybių narių turi savo teisės aktų nacionalinę duomenų bazę – su šia informacija galima susipažinti pasirinkus vieną iš dešinėje pusėje esančių vėliavėlių.

Be to, Europos N-Lex duomenų bazė sujungia daugumą oficialių nacionalinių duomenų bazių. N-Lex – tai nuolatinis bendras projektas, kurį administruoja Europos Sąjungos leidinių biuras ir dalyvaujančios nacionalinės vyriausybės. Šiuo metu jis suteikia galimybę susipažinti su 27 valstybių narių teise.

Be to, per Europos oficialiųjų leidinių forumą galima pasiekti už oficialiųjų leidinių leidybą atsakingų organizacijų (ir kai kurių ES kandidačių bei ELPA šalių) internetines svetaines.

Žvelgiant iš ES perspektyvos, daugelis valstybių narių įstatymų faktiškai įgyvendina ES teisę. Ypač tai pasakytina apie nacionalinę teisę, įgyvendinančią ES direktyvas. Jeigu ieškote tokių įgyvendinimo priemonių, kuriomis valstybės narės perkėlė tam tikras ES teisės nuostatas, galite pasinaudoti atitinkama paieškos funkcija EUR-Lex duomenų bazėje.

Teisės šaltiniai

Valstybių narių teisė atsiranda iš įvairių šaltinių, ypač konstitucijos, teisės aktų (kurie gali būti priimami nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygiu) ir (arba) vyriausybinių įstaigų aktų ir t. t. Be to, valstybių narių teismų priimti sprendimai gali išsivystyti į [teismų praktiką](#).

Teisės sritys

Tradiciškai valstybių narių teisė skirstoma į privatinę ir viešąją.

Privatinė teisė arba civilinė teisė – visuomenės teisės sritis, kuri veikia santykius tarp asmenų arba grupių be valstybės ar vyriausybės įsikišimo.

Viešoji teisė reglamentuoja santykius tarp asmenų ir valstybės, jos subjektų ir institucijų, pastarųjų įgaliojimus ir atitinkamas procedūras. Kalbant bendrai, viešąją teisę sudaro konstitucinė teisė, administracinė teisė ir baudžiamoji teisė. Dėl ypatingo baudžiamosios teisės pobūdžio ją galima laikyti savarankiška šaka.

Jeigu norite gauti išsamios informacijos apie valstybių narių teisę, pasirinkite vieną iš dešinėje pusėje esančių vėliavėlių.

Paskutinis naujinimas: 17/11/2021

Šį puslapį tvarko Europos Komisija. Šiame tinklalapyje pateikta informacija nebūtinai atitinka Europos Komisijos oficialią poziciją. Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą informaciją arba duomenis. Informacija apie ES tinklalapių autorių teises pateikiama teisiniame pranešime.

Valstybių narių teisė - Belgija

Šiame skyriuje apžvelgiami įvairūs Belgijos teisės šaltiniai.

1. Kokiuose teisės aktuose arba „teisės šaltiniuose“ nustatomos teisės normos?

Teisė – tai privalomų rašytinių ir nerašytinių teisės normų, kuriomis reglamentuojami socialiniai piliečių bei valdžios institucijų ir piliečių tarpusavio santykiai ir pagal kurias taip pat organizuojamas viešasis administravimas, visuma.

Skiriami **formalūs** ir **materialūs teisės šaltiniai**. Skirtingai nei formaliuose šaltiniuose, materialiuose šaltiniuose nėra faktinių teisės normų. Materialių šaltinių pavyzdžiai – sąžiningumas, teisingumas ir tinkamas elgesys.

Yra penkios formalių šaltinių kategorijos. Trys iš šių kategorijų yra privalomieji formalūs šaltiniai: **įstatymai**, **paprotinė teisė** ir **bendrieji teisės principai**. Kiti du yra įtikinamojo, o ne privalomojo pobūdžio. Tai **teismų praktika** ir **teisės doktrina**.

Įstatymai bus išsamiau aptariami toliau, 3 ir 5 punktuose. Pagal apibrėžtį – tai rašytinės normos, kurioms įstatymo galią suteikė valdžios institucija. Paprotinė teisė pagal apibrėžtį yra nebyli ir valdo bendrai piliečių ir konkrečiai – tam tikrų kategorijų profesijų įpročius ir papročius. Bendrieji teisės principai išreiškia aukštesnes vertybes, kurias konkreiti visuomenė siekia gerbti, tokias kaip visų piliečių lygybė, taikomų normų ir priemonių proporcingumas ir principas, kad valdžios institucijos privalo veikti laikydamosi įstatymų. Dauguma šių principų yra įvardijami kaip teisės maksimos, tokios kaip *non bis in idem* baudžiamojoje teisėje ar *lex posterior derogat legi priori* principas.

Teismų praktika ir teisės doktrina yra įtikinamieji teisės šaltiniai. Teismų praktiką sudaro visi teismų sprendimai. Teismo sprendimas yra privalomas tik bylos šalims. Belgijoje nėra precedentų sistemos. Vieninteliai visuotinai privalomi yra Konstitucinio teismo sprendimai. Kiti aukštesnieji teismai yra Valstybės taryba (aukščiausiasis administracinis teismas) ir Kasacinis teismas (aukščiausiasis teismas, nagrinėjantis bendrąją teisę).

Kitas šaltinis, į kurį būtina atsižvelgti, – tai **tarptautinė teisė**; jį visų pirma sudaro Europos Sąjungos sutartis, Sąjungos reglamentai bei direktyvos ir Europos žmogaus teisių konvencija. Be to, dar yra daugybė sutarčių, sudarytų dalyvaujant tokių tarptautinių organizacijų kaip Jungtinės Tautos ar Europos Taryba veikloje (daugiašalės sutartys) arba kurias Belgija sudarė su kita valstybe (dvišalės sutartys). Pastaraisiais dešimtmečiais šis teisės šaltinis tapo labai svarbus ir darosi dar svarbesnis. Daugelis šių dokumentų nuostatų turi tiesiogines įtakos kasdieniam gyvenimui.

Suvestinių Belgijos teisės aktų duomenų bazė galima naudotis Belgijos teisės aktų [Législation belge](#) (prancūzų kalba) arba [Belgische Wetgeving](#) (olandų kalba) interneto svetainėse. Visų tebegaliojančių ir Belgijos valstybės žiniuose (*Belgische Staatsblad/Moniteur belge*) nuo 1830 m. paskelbtų norminių teisės aktų galima ieškoti naudojant paieškos ir indeksavimo sistemas. Tačiau į šių duomenų bazę įtraukti dar ne visi administraciniai ir mokesčių srities norminiai teisės aktai, paskelbti iki 1994 m.

2. Koks yra bendrųjų teisės principų, paprotinės teisės ir teismų praktikos teisinis statusas?

Žr. 1 klausimą.

3. Kokia yra šių skirtingų teisės aktų hierarchija?

Belgijoje gyvenantiems asmenims taikomos įvairių kategorijų teisės normos. Jiems taikomos ne tik Belgijos federalinių institucijų teisės normos, bet ir žemesnio lygio vienetų, tokių kaip provincijos ir komunos, priimtoms normoms (1). Belgija taip pat yra daugybės įvairių tarptautinių ir viršvalstybinių organizacijų, tokių kaip Jungtinės Tautos, Europos Sąjunga, Europos Taryba ir NATO, narė. Šių organizacijų priimtoms normoms taip pat taikomos Belgijos valdžios institucijoms ir gyventojams.

Ne visos teisėkūros institucijos griežtai atribojo savo jurisdikciją ir ne visų kategorijų normos turi vienodą statusą, taigi gali kilti neatitikimų. Dėl to yra normų hierarchija – principas, pagal kurį žemesnio lygio normos niekuomet negali prieštarauti aukštesnio lygio normoms.

Kalbant apie Belgijos vidaus teisę, **Konstitucija** yra aukščiausios galios norma. Konstitucijoje nustatyta valdžių padalijimo ir jų veikimo tvarka. Be to, Konstitucijoje išdėstytos pagrindinės visuomenės vertybės ir pagrindinės piliečių teisės. 1971 m. gegužės 27 d. sprendime Kasacinis teismas nutarė, kad teisės aktų hierarchijoje visi tarptautiniai ir viršvalstybiniai dokumentai yra aukštesnės teisinės galios nei bet kuris vidaus dokumentas, įskaitant Konstituciją. Europos Sąjungos reglamento ir Konstitucijos prieštaros atveju viršesnis būtų reglamentas.

Žemesnės galios nei Konstitucija yra:

specialieji įstatymai (specialia balsų dauguma priimami įstatymai, kuriais nustatomas įgaliojimų paskirstymas ir pagrindinės valdžios institucijų veiklos taisyklės);

įstatymai, dekretai ir įsakai;

karaliaus ir vyriausybės nutarimai, kuriais įgyvendinami įstatymai arba dekretai;

ministrų nutarimai.

4. Kokie yra viršvalstybiniuose dokumentuose nustatytų teisės normų įsigaliojimo nacionalinėje teritorijoje ypatumai?

Europos Sąjungos reglamentai yra tiesiogiai taikomi ir Belgijos įstatymų leidybos institucijos juos įgyvendinančios tiesiogiai nedalyvauja. Tačiau jos turi patvirtinti ir ratifikuoti tarptautines sutartis. Tam tikrų sričių sutartis turi patvirtinti ir ratifikuoti visos Belgijos įstatymų leidybos institucijos, o tam gali prireikti sudėtingų ir daug laiko atimančių procedūrų. Šalies teisėkūros subjektai taip pat dalyvauja taikant Europos Sąjungos direktyvas, nes jas visada reikia perkelti į nacionalinę teisę.

5. Kokios yra įvairios institucijos, kurios turi įgaliojimus priimti teisės normas?

Belgijoje, kuri yra federacinė valstybė, veikia **trys Konstitucijoje įtvirtintos valdžios**, atskirtos viena nuo kitos: įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė. Įstatymų leidžiamoji valdžia rengia įstatymus, vykdomoji valdžia juos įgyvendina, o teisminė valdžia sprendžia taikant įstatymus kylančius ginčus.

Federacinė įstatymų leidžiamoji valdžia

Iniciatyvos priimti federalinius įstatymus teisę turi vienas ar daugiau Atstovų Rūmų narių, vienas ar daugiau Senato narių ir karalius (praktiškai tai yra jo ministrai arba valstybės sekretoriai). Šie trys lygmenys Belgijos įstatymų leidžiamosios valdžios sudedamosios dalys.

Įstatymai yra grindžiami viena iš dviejų įstatymo projekto rūšių – asmenišku parlamento nario įstatymo pasiūlymu (*wetsvoorstel/proposition de loi*, kurį pateikia Atstovų Rūmų arba Senato narys) arba vyriausybės įstatymo projektu (*wetsontwerp/projet de loi*, kurį pateikia karalius) (karalius įstatymų projektus paveda pateikti už atitinkamą sritį atsakingiems ministrams). Projektai ir pasiūlymai turi tokią pat vertę.

Federalinių įstatymų įgyvendinimo dokumentus parengia vykdomoji valdžia, kuriai vadovauja karalius. Įgaliojimai gali būti perduodami ministrui. Tai ir skiria karališkąjį ir ministro nutarimus.

Bendruomenės, regionai, provincijos ir komunos

Belgija – **federacinė valstybė**, sudaryta iš bendruomenių ir regionų. Bendruomenėse ir regionuose taip pat leidžiami teisės aktai neviršijant pagal Konstituciją ir tam tikrus specialius įstatymus jiems suteiktų įgaliojimų.

Bendruomenėms suteikti įgaliojimai visų pirma susiję su kultūra ir švietimu, regionų įgaliojimai – su ekonomikos politika ir aplinkosauga. Kiekvienoje bendruomenėje ir kiekviename regione yra parlamentas šiems įgaliojimams vykdyti. **Bendruomenės ir regionai gali rengti teisės aktus**, vadinamuosius **dekretus** (Sostinės Briuselio regione – įsakus). Jų vyriausybės, šalia parlamentų narių, yra įstatymų leidžiamosios valdžios Europos Sąjungos, regiono arba bendruomenės lygmeniu dalis (teisėkūros iniciatyva). Be to, vyriausybės turi užtikrinti, kad priimti dekretai ar įsakai būtų įgyvendinami.

Belgijos teritorija taip pat padalyta į **provincijas** ir **komunas**. Provincijų ir komunų tarybos taip pat leidžia **reglamentus** ir **įsakus** savo kompetencijai priklausančiose srityse, pavyzdžiui, viešojo saugumo, atliekų rinkimo, kultūros, provincijos ir komunos lygiu vykdomo švietimo. Šiuos reglamentus (ir, neviršydamos savo įgaliojimų, viršesnes normas, pavyzdžiui, įstatymus, dekretus, įsakus ir nutarimus) įgyvendina provincijos ir komunos kolegija.

Šiuo lygiu taip pat esama dviejų (iš trijų) valdžių. Tai įstatymų leidžiamoji valdžia, kuri tenka bendruomenių ir regionų parlamentams, provincijų ir komunų taryboms, ir vykdomoji valdžia, kurią vykdo bendruomenių ir regionų vyriausybės, provincijų ir komunų kolegijos. Į šį padalijimą teisminė valdžia neįtraukta. Teismų sistema priskiriama išskirtinai federacijos kompetencijai.

6. Koks yra šių teisės normų priėmimo procesas?

Žr. 5 klausimą.

Federacijos lygmeniu dėl **įstatymų projektų arba pasiūlymų**, juos išnagrinėjus Valstybės taryboje, **balsuojama** Atstovų Rūmuose ir prireikus – Senate. Paskui jie perduodami **karaliui**, kuris **juos tvirtina ir skelbia**, prieš tai **parašu patvirtinus ministrui**.

7. Kokia yra nacionalinių teisės normų įsigaliojimo tvarka?

Federaliniai įstatymai įsigalioja, kai juos priima ir paskelbia karalius. Iš esmės įstatymai įsigalioja per dešimt dienų po jų paskelbimo *Belgijos valstybės žiniuose* (*Belgische Staatsblad/Moniteur belge*), jei nenustatyta kita įsigaliojimo data (2).

Federacinių vienetų teisės aktus – dekretus ir įsakus – priima ir skelbia atitinkamo federacinio vieneto vyriausybė. Jie įsigalioja per dešimt dienų po jų paskelbimo *Belgijos valstybės žiniuose* (*Belgische Staatsblad/Moniteur belge*), jei nenustatyta kita įsigaliojimo data.

8. Kokios yra prieštaravimų, kurie gali kilti valstybėse narėse tarp skirtingų teisinių šaltinių, sprendimo priemonės?

Kai tinkamai priimtos teisės normos prieštarauja kitoms normoms, gali būti taikoma viena iš kelių prieštaravimų sprendimo technikų. Normų hierarchija leidžia išvengti daugumos prieštaravimų, tačiau jeigu prieštaravimų vis dėlto atsiranda, jie turi būti sprendžiami pasitelkus šias priemones.

Pagal Konstitucijos 142 straipsnį Konstituciniam Teismui suteikiama išimtinė kompetencija peržiūrėti įstatymų suderinamumą su valstybės, bendruomenių ir regionų įgaliojimus reglamentuojančiomis normomis. Šios normos yra įtvirtintos Konstitucijoje ir Belgijos federalinės valstybės institucijų reformos įstatyme. Konstitucinis teismas taip pat turi įgaliojimus priimti sprendimą, kai įtariama, kad įstatymas pažeidžia Konstitucijos II skyriuje (8–32 straipsniuose) įtvirtintas pagrindines teises ir laisves, įskaitant lygiateisiškumą (10 straipsnis) ir diskriminacijos draudimo (11 straipsnis) principus. Konstitucinis teismas taip pat gali peržiūrėti įstatymų suderinamumą su Konstitucijos 170 straipsniu (mokesčių įstatymų teisėtumas), 172 straipsniu (lygiateisiškumas mokesčių įstatymų atžvilgiu) ir 191 straipsniu (užsienio piliečių apsauga).

Taip pat žr. nuorodą [📄 Federacinė viešoji teisingumo tarnyba](#) ir 1989 m. sausio 6 d. specialųjį įstatymą dėl Konstitucinio Teismo, skiltyje „Suvestiniai teisės aktai“.

Valstybės taryba (3), kurios veiklos pagrindas yra Konstitucijos 160 straipsnis, sprendžia visus įgyvendinamųjų dokumentų (įsakymų ir reglamentų) ir teisės normų prieštaravimus. Taip pat yra Parlamentinis kontrolės komitetas, kuris nagrinėja viešųjų ir privačių interesų konfliktus.

(1) Plg. [📄 Federacinė viešoji teisingumo tarnyba](#) ([📄 https://justitie.belgium.be](https://justitie.belgium.be)), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1994 m. Konstitucija ir 1980 m. rugpjūčio 8 d. Specialus institucinės reformos įstatymas; taip pat žr. [📄 Federalinį portalą](#), skiltį „Belgija“.

Flamandų bendruomenė ir Flamandų taryba (taip pat žinoma kaip Flandrijos parlamentas)

Prancūzų bendruomenė ir Prancūzų bendruomenės taryba

Vokiškai kalbanti bendruomenė ir Vokiškai kalbančios bendruomenės taryba

Flandrijos regionas, kurio parlamentas yra ir Flamandų bendruomenės parlamentas, kitaip – Flamandų taryba.

Valonijos regionas ir Valonijos parlamentas.

Sostinės Briuselio regionas ir Sostinės Briuselio taryba (organizuotas taip pat, kaip ir flamandų ir prancūzų bendruomenių komitetai bendruomenės reikalams).

Bendruomenės turi įgaliojimus:

1. kultūros klausimais;
2. švietimo klausimais, išskyrus [...];
3. bendruomenių tarpusavio bendradarbiavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo srityje, visų pirma, turi teisę sudaryti sutartis 1 ir 2 punktuose nurodytose srityse.

Flamandų ir prancūzų bendruomenių tarybos, kiekviena savo veiklos teritorijoje, išleidžia dekretus dėl individualiai nustatytų sričių, kuriais yra sprendžiami bendruomenių bendradarbiavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo, įskaitant įgaliojimus sudaryti sutartis, klausimai. Vokiškai kalbančios bendruomenės taryba turi panašius įgaliojimus.

Regionų parlamentai turi įgaliojimus teritorijų planavimo, paminklų tvarkymo, kaimo vietovių, ekonomikos, žemės ūkio ir pan. klausimais.

(2) Plg. [Federacinė viešojo teisingumo tarnyba](#), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1961 m. gegužės 31 d. Kalbų vartojimo įstatymuose, rengiant įstatymų bei reglamentų projektus, juos paskelbiant ir jiems įsigaliojant, įstatymas.

(3) Plg. [Federacinė viešojo teisingumo tarnyba](#), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1973 m. sausio 12 d. suvestiniai įstatymai dėl Valstybės tarybos.

„[Teisinė tvarka – bendroji informacija](#) | [Belgija – bendroji informacija](#)“

Paskutinis naujinimas: 19/02/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Bulgarija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Bulgarijos teisinę sistemą ir Bulgarijos teisės aktų apžvalgą.

Teisės šaltiniai

Nacionaliniai teisės šaltiniai

Prie teisės šaltinių priskiriama:

[Bulgarijos Respublikos Konstitucija](#) (paskelbta SG 56/1991 m. liepos 13 d., iš dalies pakeista SG 85/2003 m. rugsėjo 26 d., SG 18/2005 m. vasario 25 d., SG 27/2006 m. kovo 31 d., SG 78/2006 m. rugsėjo 26 d. – Konstitucinio Teismo sprendimu Nr. 7/2006, SG 12/2007 m. vasario 6 d., SG 100

/2015 m. gruodžio 18 d. [DB1]);

pirminės teisės aktai;

antrinės teisės aktai.

Teismų praktika nėra oficialus teisės šaltinis, tačiau ji privaloma teisėsaugos institucijoms.

Europos ir tarptautiniai teisės šaltiniai

Rašytinės priemonės – tai Bulgarijos Respublikos Konstitucija, tarptautinės sutartys, įstatymai ir antrinės teisės aktai (dekretai, nutarimai, įgyvendinimo taisyklės, nurodymai ir įsakymai).

Bulgarijos Respublikos Konstitucija (bulg. *Konstitutsiata na Republika Bŭlgaria*) yra aukščiausios galios teisės aktas. Ja nustatoma valstybės institucijų organizacinė struktūra, principai, įgaliojimai ir funkcijos, taip pat piliečių teisės ir pareigos.

Įstatymas (bulg. *zakon*) – tai norminis aktas, kuriame *ab initio* arba atsižvelgiant į Konstituciją pagal nusistovėjusią tvarką reglamentuojami visuomenės santykiai; įstatymus, priklausomai nuo jų dalyko ar suinteresuotųjų asmenų, priima viena ar daugiau teisėkūros institucijų ar jų padaliniai.

Visi teisės aktai yra skelbiami ir įsigalioja po trijų dienų nuo jų paskelbimo, išskyrus atvejus, kai pačiuose aktuose numatyta kitaip.

Ministrų Taryba paskelbia **dekretą** (bulg. *postanovlenie*) priimdama įgyvendinimo taisyklės, nutarimus ar nurodymus, taip pat pagal įstatymus reglamentuodama visuomenės santykius, priskiriamus jos vykdomajai ir administracinei kompetencijai, kurie tuose įstatymuose neregamentuoti.

Įgyvendinimo taisyklės (bulg. *pravilnik*) – tai norminiai aktai, priimami siekiant įgyvendinti visą įstatymą. Jomis nustatoma valstybės ir vietos įstaigų organizacinė struktūra arba jų veiklos vidaus tvarka.

Nutarimas (bulg. *naredba*) – tai norminis aktas, priimamas siekiant įgyvendinti tam tikras aukštesnės galios norminio akto nuostatas arba kitas dalis.

Nurodymas (bulg. *instruksia*) – tai norminis aktas, kuriuo pagal hierarchiją aukštesnė įstaiga duoda nurodymus pavaldžioms įstaigoms dėl jos priimto norminio akto arba norminio akto, kurio vykdymą ji privalo užtikrinti, įgyvendinimo.

Kiti – neužrašyti – teisės šaltiniai, pavyzdžiui, **teisinis paprotys** (bulg. *pravniyat obichay*) ir **bendrieji teisės principai** (bulg. *obshtite printsipi na pravoto*), taip pat yra svarbūs.

Aukščiausiųjų teismų aiškinamieji sprendimai gali būti laikomi šalutiniu teisės šaltiniu.

Konstitucinis Teismas (bulg. *Konstitutsionen sad*) priima sprendimus, nutarimus ir nutartis.

Teismas išnagrinėja bylą iš esmės priimdamas sprendimą.

Teismo sprendimai paskelbiami Oficialiajame valstybės leidinyje per 15 dienų nuo jų priėmimo datos ir įsiteisėja po trijų dienų nuo jų paskelbimo.

Teisės normų hierarchija

Bulgarijos Respublikos Konstitucija yra aukščiausiasis įstatymas. ES teisės viršenybė Konstitucijoje konkrečiai nenustatyta, tačiau ši teisė laikoma viršesne už nacionalinę teisę.

Pagal Konstitucijos 5 straipsnio 4 dalį Bulgarijos Respublikoje pagal konstitucinę procedūrą ratifikuotos, paskelbtos ir įsigaliojusios tarptautinės sutartys tampa valstybės teisės aktų dalimi. Jos turi viršenybę bet kokios prieštaraujančios nacionalinio teisės akto nuostatos atžvilgiu.

Kiti aukščiausiųjų galių turintys norminiai aktai yra įstatymai. Vykdomoji valdžia priima antrinės teisės aktus, pavyzdžiui, dekretus, nutarimus, sprendimus, įgyvendinimo taisyklės, nurodymus ir įsakymus.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Nacionalinei asamblėjai (bulg. *Narodno sabranie*) suteikti įstatymų leidimo įgaliojimai. Ji gali priimti, iš dalies keisti, papildyti ir panaikinti įstatymus.

Remdamasi įstatymais ir siekdama juos įgyvendinti Ministrų Taryba (bulg. *Ministerski savet*) priima dekretus, nutarimus ir sprendimus. Dekretais Ministrų Taryba taip pat priima įgyvendinimo taisyklės ir nutarimus.

Ministrai priima įgyvendinimo taisyklės, nutarimus, nurodymus ir įsakymus.

Ministrų Taryba sudaro tarptautines sutartis, jei jai tai leidžiama pagal įstatymą. Nacionalinė asamblėja ratifikuoja (arba nesutinka ratifikuoti) tokias tarptautines sutartis:

kurios yra politinio arba karinio pobūdžio;
kurios yra susijusios su Bulgarijos Respublikos dalyvavimu tarptautinėse organizacijose;
kuriomis nustatomi Bulgarijos Respublikos sienų pakeitimai;
kuriose valstybei nustatomi finansiniai įpareigojimai;
kuriomis nustatomas valstybės dalyvavimas tarptautiniuose arbitražo ar teismo procesuose;
kurios yra susijusios su pagrindinėmis žmogaus teisėmis;
kurios turi įtakos įstatymų poveikiui arba kurioms vykdyti reikia priimti naujus teisės aktus;
kurias aiškiai reikalaujama ratifikuoti;
kuriomis Europos Sąjungai suteikiami įgaliojimai, grindžiami Konstitucija.

Teisėkūros procesas

Konstitucijos priėmimas

Naują Konstituciją priima Didžioji nacionalinė asamblėja (bulg. *Veliko narodno sabranie*), kurią sudaro 400 narių. Nacionalinė asamblėja gali iš dalies keisti visas Konstitucijos nuostatas, išskyrus nuostatas, priklausančias Didžiosios nacionalinės asamblėjos kompetencijos sričiai. Siekiant iš dalies keisti Konstitucijos nuostatas, būtina trijų ketvirtadalių visų Nacionalinės asamblėjos narių balsų dauguma trijuose balsavimuose, vykstančiuose trimis skirtingomis dienomis. Per septynias dienas po Konstitucijos pataiso priėmimo ją pasirašo ir Oficialiajame valstybės leidinyje paskelbia Didžiosios nacionalinės asamblėjos pirmininkas.

Teisėkūros iniciatyva

Pagal Konstitucijos 87 straipsnį bet kuris Nacionalinės asamblėjos ar Ministrų Tarybos narys turi teisę pateikti įstatymo projektą. Įstatymo projektą priima Nacionalinė asamblėja per du svarstymus. Per pirmąjį svarstymą svarstomas visas įstatymo projektas. Nariai per Nacionalinės asamblėjos nustatytą terminą gali raštu teikti pasiūlymus iš dalies pakeisti per pirmąjį svarstymą priimtą įstatymo projektą. Nacionalinė asamblėja nuodugniai apsveria įstatymo projektą ir jį priima per antrąjį svarstymą. Priimtas įstatymo projektas perduodamas Bulgarijos Respublikos Prezidentui, o šis pasirašo dekretą dėl jo paskelbimo. Aktas paskelbiamas Oficialiajame valstybės leidinyje ir įsigalioja po trijų dienų nuo jo paskelbimo, išskyrus atvejus, kai tame akte nustatyta kitaip.

Teisinių duomenų bazės

Oficialiuoju valstybės leidiniu (bulg. *Darzhaven vestnik*) galima nemokamai naudotis [Oficialiojo valstybės leidinio](#) interneto svetainėje. Internetinėje redakcijoje pateikiami Nacionalinės asamblėjos paskelbti įstatymų projektai, Ministrų Tarybos priimti dekretai, tarptautinės sutartys, kiti teisės aktai, viešųjų pirkimų ir koncesijų skelbimai ir pan.

Komercinėse teisinių duomenų bazėse, pavyzdžiui, [Apis](#), [Ciela](#) ir [Juridinėje enciklopedijoje](#), pateikiama įvairiausia teisinė informacija, tačiau už naudojimąsi šiomis duomenų bazėmis reikia mokėti.

Paskutinis naujinimas: 10/05/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Čekija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Čekijos teisės sistemą ir teisės apžvalgą.

Teisės šaltiniai

Čekijos teisė, kaip kontinentinės Europos teisinės kultūros dalis, yra pagrįsta rašytine teise – ją sudaro įstatymai bei kiti teisės aktai, paskelbtos tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Čekijos parlamentas ([Čekijos Parlamentas](#)), ir Konstitucinio Teismo ([Ústavní soud](#)) sprendimai, kuriais panaikinama visa teisės akto nuostata ar jos dalis.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašymas

Čekijos teisinę tvarką sudaro visi Čekijos teisės aktai ir susijusios priemonės.

Svarbiausia teisės aktų leidybos priemonė yra **įstatymai (zákon)**, t. y. pagrindines asmenų ir visuomenės gyvenimo sritis reglamentuojančių elgesio taisyklių rinkiniai. Didesnės apimties įstatymai vadinami **kodeksais (zákoník)**, kuriais reglamentuojama visa teisinė sritis ir yra sistemškai išdėstytos išsamios nuostatos. Įstatymai, kurie taikomi visai proceso teisės sričiai ir kuriuose yra išdėstytos išsamios proceso nuostatos, yra vadinami **proceso kodeksais (řády)**. Įstatymai dėl svarbiausių valstybės klausimų ir piliečių bei žmogaus teisių (tarp jų – Čekijos Respublikos Konstitucija ir Pagrindinių teisių ir laisvių chartija) vadinami **konstituciniais įstatymais (ústavní zákon)** ir jų priėmimui taikoma speciali procedūra.

Įstatymai įgyvendinami **vyriausybės nutarimais, ministerijų ar centrinės valdžios įstaigų įsakymais ir autonominių regionų administracijų įsakymais**.

Čekijos teisė taip pat apima tarptautines sutartis, kurias ratifikavo Parlamentas ir todėl Čekijai jos yra privalomos. Tarptautinės sutartys turi pirmenybę prieš kitus teisės aktus, t. y. tarptautinė sutartis turi viršenybę nacionalinės teisės atžvilgiu, jeigu tam tikru klausimu jų nuostatos skiriasi.

Be pirmiau nurodytų rūšių teisės aktų, Čekijoje, kaip ir kitose valstybėse narėse, nuo jos įstojimo į Europos Sąjungą taip pat taikoma **Europos teisė**.

Paprotys Čekijoje nėra teisės šaltinis. Tačiau kai kuriais atvejais remiantis teise leidžiama atsižvelgti į papročius, susijusius su kai kuriomis sritimis ar teisiniais principais. Tokiu atveju tai nustatoma atitinkamame įstatyme ir teismai gali taikyti tokias nuostatas. Todėl vyrauja požiūris, kad teisės šaltinis yra ne pats teisinis principas ar paprotys, bet įstatymas, kuriame jis nurodomas.

Teismo sprendimas taip pat nėra teisės šaltinis. Kita vertus, teismas negali atsisakyti priimti sprendimą, motyvuodamas tuo, kad įstatymas yra neišsamus ar dviprasmiškas. Dažnai dėl atitinkamo klausimo jis turi pateikti savo aiškinimą, kuriuo kiti teismai iš esmės grįs savo sprendimus, ir taip tai *de facto* taps teisiniu precedentu. Jeigu sprendimas paskelbiamas *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (Teismų sprendimų ir nuomonių rinkinys), kur paprastai skelbiami pagrindiniai aukštesniųjų teismų sprendimai, faktiškai tai laikoma teisės šaltiniu, nors oficialiai taip nėra.

Teisės šaltinių hierarchija

Čekijos teisinė tvarka yra pagrįsta hierarchija. Aukščiausią vietą užima Konstitucija ir kiti konstituciniai įstatymai; jų teisinė galia didžiausia ir juos galima pakeisti tik kitu konstituciniu įstatymu. Po jų eina įprasti įstatymai, kuriais grindžiamos įgyvendinimo normos – jų teisinė galia mažiausia. Mažesnę teisinę galią turinčios nuostatos turi atitikti aukštesnę poziciją teisinėje hierarchijoje užimančioms nuostatomis. Atšaukti arba pakeisti teisės aktą galima tik tos pačios ar didesnės teisinės galios nuostatomis. **Tarptautinių sutarčių** statusas yra ypatingas. Kaip pirmiau minėta, jie yra teisinės sistemos dalis ir esant prieštaravimui turi viršenybę netgi konstitucinio akto atžvilgiu.

Vadovaujantis įstatymais priimami teisės aktai – tai vyriausybės nutarimai, iš esmės norminio pobūdžio Respublikos Prezidento sprendimai (pavyzdžiui, dėl amnestijos), ministerijų ir kitų centrinės ar vietos valdžios institucijų teisės aktai, regionų ir savivaldybių įstaigų įsakymai, išleisti remiantis deleguotaisiais įgaliojimais. Tokios nuostatos turi būti priimamos vadovaujantis įstatymu ir jame nustatytais ribojimais bei atsižvelgiant į institucijos kompetenciją.

Kalbant apie **Europos teisę**, ES taikomas Bendrijos teisės viršenybės principas galioja kaip ir kitose valstybėse narėse. Pagal šį principą Europos teisės aktai turi viršenybę, kai yra prieštaravimas tarp Europos teisės ir valstybės narės nacionalinės teisės (įstatymų, nutarimų ir t. t.). Tai taikoma neatsižvelgiant į tai, ar

prieštaravimas yra tarp nacionalinės teisės ir Bendrijos pirminės teisės (Sutarčių), ar tarp nacionalinės teisės ir Bendrijos antrinės teisės (reglamentų, direktyvų ir t. t.). Remiantis vyraujančiu teisės aiškinimu netgi aukščiausio nacionalinės teisės aktai nėra išimtis – Europos teisė turi viršenybę net valstybių narių konstitucijų ir konstitucinių įstatymų atžvilgiu.

Tam, kad tarptautinės sutartys, kurios privalomos Čekijai, taptų jos teisės dalimi, Parlamentas turi jas ratifikuoti, jeigu joks konstitucinis įstatymas nereikalauja, kad atitinkama sutartis būtų ratifikuota referendumu. Tarptautinės sutartis ratifikuoja Respublikos Prezidentas. Ratifikuotos sutarties versija čekų k. turi būti paskelbta *Sbírka mezinárodních smluv* (Tarptautinių sutarčių rinkinyje).

Institucinė struktūra

Institucijos, atsakingos už teisės aktų priėmimą

Čekijos įstatymų leidžiamoji valdžia priklauso Parlamentui, kurį sudaro dveji rūmai:

Deputatų rūmai (200 deputatų) ir

Senatas (81 senatorius).

Teisės aktų priėmimo procedūra

Teisės aktų leidybos procesas prasideda nuo iniciatyvos teisės. Teisę siūlyti naujus įstatymus ir galiojančių įstatymų pakeitimus turi atskiri Parlamento nariai ar jų grupės, Senatas, vyriausybė ir regioninės valdžios institucijos. Tik vyriausybė gali siūlyti įstatymus dėl valstybės biudžeto ar dėl valstybės sąskaitų uždarymo; svarstyti tokius įstatymus gali tik Deputatų rūmai. Tačiau vyriausybė gali pareikšti nuomonę dėl bet kurio įstatymo pasiūlymo. Deputatų rūmai pirmiausia svarsto ir, jei reikia, keičia projektą trijų skaitymų metu.

Įstatymas priimamas paprastąja dalyvaujančių deputatų balsų dauguma. Tuomet Deputatų rūmų pirmininkas kuo skubiau teikia patvirtintą projektą Senatui, kuris turi tik 30 dienų jį apsvaryti – priešingai nei Deputatų rūmai, kuriuose diskusijos dažnai tęsiasi mėnesius. Iki to laiko, Senatas turi pritariti projektui, jį atmesti arba grąžinti Deputatų rūmams redakciją su pakeitimais. Taip pat jis gali nuspręsti visai nesvarstyti įstatymo. Jeigu Senatas pritaria projektui, nusprendžia jo nesvarstyti ar nepareiškia nuomonės iki termino pabaigos, įstatymas laikomas priimtu ir teikiamas pasirašyti Respublikos Prezidentui. Jeigu Senatas atmets pasiūlymą, Deputatų rūmai dar kartą dėl jo balsuoja. Įstatymas priimamas, jeigu Deputatų rūmai jam pritaria paprastąja balsų dauguma. Jeigu Senatas grąžina pataisytą projektą Deputatų rūmams, žemesnieji rūmai balsuoja dėl redakcijos, kuriai pritarė Senatas. Įstatymo projektas priimamas paprastąja deputatų balsų dauguma. Jeigu Deputatų rūmai nepritaria pasiūlymui su Senato padarytais pakeitimais, jie dar kartą balsuoja dėl pirminės Senatui pateiktos redakcijos. Įstatymas priimamas paprastąja visų deputatų balsų dauguma (t. y. pritarus ne mažiau kaip 101 balsui). Rinkimų įstatymus ir kai kurių kitų rūšių įstatymus turi patvirtinti ir Deputatų rūmai, ir Senatas.

Respublikos Prezidentas gali nuspręsti nepasirašyti patvirtinto pasiūlymo per 15 dienų nuo pateikimo dienos ir gali grąžinti pasiūlymą toliau svarstyti Deputatų rūmams, išdėstęs motyvus. Tai vadinama prezidento veto. Deputatų rūmai gali apeiti prezidento veto paprastąja narių dauguma, be jokių pasiūlymo pakeitimų – tokiu atveju įstatymas laikomas priimtu. Kitu atveju įstatymas nepriimamas.

Be Respublikos Prezidento, įstatymus taip pat pasirašo Deputatų rūmų pirmininkas ir Ministras Pirmininkas, tačiau tai tėra formalumas.

Kai Deputatų rūmai paleidžiami, Senatas gali priimti kai kurių sričių teisės aktus, jei reikia nedelsiant imtis veiksmų ir kitu atveju reikėtų priimti įstatymą.

Vyriausybė gali Senatui siūlyti priemones ir Deputatų rūmai turi jas patvirtinti pirmajame posėdyje – priešingu atveju jų galiojimas baigiasi.

Konstituciniams įstatymams teisės aktų leidybos procese yra taikomos išimties. Tam, kad šie įstatymai būtų priimti, jie turi būti patvirtinti trijų penktadalių visų deputatų dauguma (kvalifikuota dauguma) ir trijų penktadalių dalyvaujančių senatorių dauguma, o ne paprasta (pusės) visų dalyvaujančių Parlamento narių dauguma, kaip įprastų įstatymų atveju. Konstituciniai įstatymai gali būti keičiami arba pildomi tik kitais konstituciniais įstatymais (t. y., kai Deputatų rūmai yra paleisti, konstituciniai įstatymai negali būti keičiami Senato teisės aktais) ir Prezidentas negali jų vetuoti.

Ministerijos, kitos administracinės įstaigos ir regionų savivaldos subjektai gali priimti išsamias įgyvendinimo taisykles (reglamentus ir įsakymus), neviršydami savo kompetencijos.

Teisės aktų galiojimas

Tam, kad teisės aktas įsigaliotų, jis turi būti paskelbtas. Konstituciniai įstatymai, įstatymai ir kiti teisės aktai (vyriausybės nutarimai, ministerijų įsakymai ir pan.) yra skelbiami *Sbírka zákonů* (Teisės aktų rinkinys), kurį leidžia Vidaus reikalų ministerija. Teisės aktas įsigalioja ir tampa Čekijos teisės dalimi tą dieną, kada jis paskelbiamas *Sbírka zákonů*. Rinkinyje taip pat nurodoma data, nuo kurios kiekvienas teisės aktas yra taikomas. Tai data, nuo kurios kiekvienas asmuo privalo laikytis atitinkamo teisės akto. Jeigu nenurodoma vėlesnė data, teisės aktas pradeda taikyti praėjus 15 dienų nuo paskelbimo. Jei to reikalauja viršesnis viešasis interesas, taikymo pradžios data gali būti paankstinta, tačiau ji negali būti ankstesnė už paskelbimo datą. Taigi teisės akto taikymo pradžios data gali sutapti su jo įsigaliojimo data, tačiau jis niekuomet negali tapti taikytinas anksčiau nei jis įsigalioja. Senato priimami teisės aktai yra skelbiami *Sbírka zákonů* taip pat kaip ir įstatymai; ratifikuotos tarptautinės sutartys skelbiamos *Sbírka mezinárodních smluv* (Tarptautinių sutarčių rinkinys). Regioniniai teisės aktai skelbiami oficialiuose leidiniuose; savivaldybių teisės aktai skelbiami oficialioje tarybos skelbimų lentoje 15 dienų, o vėliau – kaip priimta toje vietovėje.

Jeigu įstatymai ar atskiros jų nuostatos prieštarauja konstitucinei tvarkai arba jei kiti teisės aktai ar atskiros jų nuostatos prieštarauja konstitucinei tvarkai ar įstatymui, Konstitucinis Teismas sprendžia, ar reikėtų juos panaikinti.

Daugiau informacijos rasite Konstitucijos tekste: [Ústava](#).

Teisinių duomenų bazė

Teisinių duomenų bazę valdo ir administruoja Čekijos vidaus reikalų ministerija. Joje kaupiama tokia informacija:

viena Vidaus reikalų ministerijos ([Ministerstvo vnitra](#)) oficialios interneto svetainės dalis skirta teisės aktams ([legislativa](#)). Joje pateikiamos įstatymų rinkinio ([Sbírka zákonů](#)) ir Tarptautinių sutarčių rinkinio ([Sbírka mezinárodních smluv](#)) (oficialiojo leidinio dalis) elektroninės kopijos (PDF). Ši interneto svetainė neturi oficialaus statuso ar teisinės galios. Tik atspausdintas įstatymų rinkinio tekstas yra autentiškas. Interneto svetainė prieinama viešai, galima atlikti reikiamos informacijos paiešką visame dokumentų tekste, taip pat metaduomenų paiešką;

Čekijos vyriausybės portalo ([Portál veřejné správy České republiky](#)) skirsnyje „Įstatymai“ ([Sekce zákony](#)) pateikiamas visas aktualus įstatymų ir įgyvendinimo teisės aktų tekstas. Interneto svetainė neturi oficialaus statuso ar teisinės galios. Galima atlikti paiešką visame duomenų bazės dokumentų tekste, taip pat pagal dokumento pavadinimą ir numerį;

[ISAP](#) informacinėje sistemoje galima prisijungti prie duomenų bazių, naudojamų Tarybos dokumentų koordinavimo funkcijoms paskirstyti, taip pat naudotis *ES oficialiajame leidinyje* paskelbtais teisės aktais. Naudojant šią sistemą taip pat stebimas įgyvendinimo procesas, nacionalinis teisėkūros procesas ir pažeidimo procedūros. Duomenų bazėje pateikiamas nacionalinių pozicijų, darbinių dokumentų, atitikties lentelių ir kitų dokumentų elektroninis archyvas.

Teismų praktika

Čekijoje nėra bendro oficialaus ar privataus rinkinio, kuriame būtų reguliariai skelbiami svarbiausi visų Čekijos teismų sprendimai, t. y. tie Konstitucinio Teismo ir bendrųjų teismų sprendimai, kurie gali būti visiems reikšmingi. Konstitucinio Teismo išvados skelbiamos *Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu* (Konstitucinio Teismo sprendimų ir nutarimų rinkinys), kurį Prahoje leidžia *C. H. Beck*. Kalbant apie bendrųjų teismų sprendimus, reguliariai skelbiamos tik atrinktos aukščiausiųjų teismų, t. y. Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo, išvados. Atrinkti Aukščiausiojo Teismo sprendimai ir nuomonės, kuriomis siekiama apibendrinti žemesniųjų bendrųjų teismų praktiką civilinėse ir baudžiamosiose bylose, spausdinami *Sbírka soudních*

rozhodnutí a stanovisek (Teismų sprendimų ir nuomonių rinkinys), kurį Prahoje leidžia *LexisNexis*. Atrinkti Vyriausiojo administracinio teismo sprendimai ir nutarimai skelbiami *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* (Vyriausiojo administracinio teismo sprendimų rinkinys), kurį Prahoje leidžia *ASPI*. Žemesniųjų bendrųjų teismų praktika nėra reguliariai skelbiama; atrinkti sprendimai kartais skelbiami periodiniuose teisės leidiniuose. Praktikoje yra naudingos oficialios Konstitucinio Teismo ir abiejų aukščiausių bendrųjų teismų praktikos paieškos sistemos, kuriomis naudojantis galima rasti visus minėtų teismų sprendimus. Minėtos sistemos inicijuoja elektroninę paiešką įvairių žemesniųjų bendrųjų teismų serveriuose ir rodo atrinktą jų praktiką.

[Judikatura Ústavního soudu ČR](#) (Konstitucinio Teismo praktika)

[Judikatura Nejvyššího soudu ČR](#) (Aukščiausiojo Teismo praktika)

[Judikatura Nejvyššího správního soudu](#) (Vyriausiojo administracinio teismo praktika)

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Atrinktos komercinės duomenų bazės:

[ASPI](#)

[LEXDATA](#)

[LEXGALAXY](#)

[SAGIT](#)

[TORI](#)

Paskutinis naujinimas: 16/09/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Danija

Šiame tinklalapyje pateikiama informacija apie Danijos teisės sistemą.

Informaciją apie Danijos teisės sistemą žr. [Danijos Teisingumo ministerijos](#) ir [Danijos parlamento](#) interneto svetainėse.

Teisės šaltiniai

Danijoje pagrindiniai teisės šaltiniai yra teisės aktai, teisės aktų rengimo dokumentai ir teismų praktika.

Teisės aktai yra pagrindinis teisės šaltinis, jie skelbiami Teisės aktų leidinyje. Nuo 2008 m. Teisės aktų leidinys prieinamas tik elektronine forma. Teisės aktai, be kita ko, skirstomi į įstatymus, nutarimus ir administracinius aktus. Įstatymus priima Danijos parlamentas, nutarimus skelbia vyriausybė, o administracinius aktus rengia valdžios institucijos.

Parlamentas yra vienintelis organas, turintis įgaliojimus priimti naujus įstatymus arba iš dalies keisti galiojančius teisės aktus. Kai teisės aktai priimami, juos panaikinti arba iš dalies keisti gali tik parlamentas.

Taikant teisės aktus, svarbų vaidmenį taip pat atlieka **teismų sprendimai**. Aukščiausiojo Teismo nutartys dažnai yra reikšmingesnės negu žemesniųjų teismų sprendimai.

Teisės aktų rengimo dokumentai, sudaromi teisėkūros procedūros metu, taip pat yra svarbi teisės aktų taikymo dalis.

Teisinių duomenų bazės

[Teisinės informacijos portale](#) (dan. *Retsinformation*) piliečiams suteikiama prieiga prie:

įstatymų, administracinių aktų, sutarčių ir teisės aktų suvestinių redakcijų;

parlamento dokumentų;

administracinių sprendimų;

ombudsmeno sprendimų.

Portale paskelbti visi 1985 m. sausio 1 d. galioję teisės aktai ir visi po tos datos priimti teisės aktai.

Duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Paskutinis naujinimas: 20/06/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba [\(de\)](#) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Valstybių narių teisė - Vokietija

Šiame tinklalapyje pateikiama informacija apie Vokietijos teisės sistemą.

Vokietijos Federacinė Respublika yra demokratinė, federacinė ir socialinė konstitucinė valstybė. Pagrindinės teisės, demokratinės, federacinės ir socialinės konstitucinės valstybės principai sudaro nekintamą Vokietijos Konstitucijos pagrindą, kurio laikymąsi užtikrina Federalinis Konstitucinis Teismas.

Teisės šaltiniai

Pagrindinis įstatymas (vok. Grundgesetz) yra Vokietijos Konstitucija, suteikianti pagrindą Vokietijos Federacinės Respublikos teisės sistemai ir vertybėms.

Pagrindiniame įstatyme nustatyta:

pagrindinės teisės kaip aukščiausi orientaciniai principai;

valstybės ir jos valdymo organų pagrindų struktūra ir būtinieji struktūriniai principai;

principai, pagal kuriuos vykdomi rinkimai į Bundestagą (Vokietijos parlamento žemesniuosius rūmus);

laisvai renkamų Bundestago narių statuso ir teisių pagrindas;

Bundestago veiklos organizavimas ir veiklos būdai.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Pagrindiniai **rašytiniai** Vokietijos vidaus teisės **šaltiniai** yra Pagrindinis įstatymas, įstatymai, poįstatyminiai aktai ir administraciniai aktai. Be to, yra **nerašytų teisės šaltinių**, įskaitant bendruosius principus, įtvirtintus tarptautinėje teisėje ir papročių teisėje. Iš esmės teismų praktika nėra teisės šaltinis, nors praktikoje ji atlieka svarbų vaidmenį. Tam tikri Federalinio Konstitucinio Teismo (vok. Bundesverfassungsgericht) sprendimai jau patys savaime turi įstatymo galią.

Vokietija yra federacinė valstybė, sudaryta iš 16 federalinių žemių (vok. Länder). Atitinkamai galioja **federaliniai įstatymai**, taikomi visoje Federacijos teritorijoje, ir **federalinių žemių įstatymai**, galiojantys tik atitinkamoje federalinėje žemėje. Kiekviena federalinė žemė turi savo konstituciją ir pagal Pagrindiniame įstatyme nustatytą teisinę sistemą turi įgaliojimus priimti įstatymus ir poįstatyminius bei administracinius aktus.

Federacijos ir federalinių žemių **teisėkūros kompetencija** išsamiai reglamentuojama Pagrindiniame įstatyme. Federalinės žemės turi teisėkūros įgaliojimus, jeigu pagal Pagrindinį įstatymą tokie įgaliojimai nėra perduoti federalinei vyriausybei. Svarbiausi Federacijos teisėkūros įgaliojimai išdėstyti Pagrindinio įstatymo 71–74 straipsniuose. Be to, įvairiuose Pagrindinio įstatymo punktuose numatyti papildomi teisėkūros įgaliojimai.

Federacijos išimtiniai teisėkūros įgaliojimai

Tose srityse, kuriose taikomi Federacijos išimtiniai teisėkūros įgaliojimai, federalinės žemės įgaliojimus priimti teisės aktus turi tik tais atvejais, kai jos yra konkrečiai įgaliotos tai daryti pagal federalinę teisę (Pagrindinio įstatymo 71 straipsnis).

Pagal Pagrindinio įstatymo 73 straipsnį Federacija turi išimtinus teisėkūros įgaliojimus šiose srityse (*inter alia*): visais užsienio politikos klausimais, taip pat gynybos (įskaitant civilių gyventojų apsaugą), pilietybės, judėjimo laisvės, pasų, gyvenamosios vietos registracijos ir tapatybės kortelių, imigracijos, emigracijos ir ekstradicijos, valiutos ir pinigų, muitų ir prekybos erdvės vientisumo, oro transporto, Federacijos ir federalinių žemių bendradarbiavimo kriminalinės policijos darbe ir su ginklais bei sprogmenimis susijusių įstatymų srityse.

Lygiagretūs teisėkūros įgaliojimai

Lygiagrečių teisės aktų srityse federalinės žemės turi teisę priimti teisės aktus tiek, kiek Federacija toje pačioje srityje nesinaudoja savo teisėkūros įgaliojimais (Pagrindinio įstatymo 72 straipsnis). **Teisės sritys**, kuriose galioja lygiagretūs teisės aktai, – tai, be kita ko, civilinė, baudžiamoji ir kelių eismo teisė, asociacijų teisė, su užsienio piliečių gyvenamąja vieta ir statuso nustatymu susijusi teisė, su ekonomikos reikalais susijusi teisė, darbo teisė ir tam tikri vartotojų apsaugos aspektai. Tam tikrais Pagrindinio įstatymo 74 straipsnyje išvardytais klausimais, kurie, kaip nurodyta tame straipsnyje, priklauso lygiagrečių teisės aktų galiojimo sričiai, Federacija turi teisę priimti teisės aktus tik tuo atveju, jeigu nacionalinių interesų labai būtinas federalinis reglamentavimas, nes visos Federacijos teritorijoje reikia užtikrinti lygiavertes gyvenimo sąlygas arba išlaikyti teisinį ar ekonominį vientisumą, ir tik tiek, kiek būtina šiems dalykams užtikrinti.

Pagrindiniame įstatyme taip pat reglamentuojamas bet kokių federalinės teisės ir federalinių žemių teisės tarpusavio prieštaravimų klausimas. Pagrindinė norma įtvirtinta Pagrindinio įstatymo 31 straipsnyje: „**Federalinė teisė yra viršesnė už federalinių žemių teisę**“. Šis principas taikomas neatsižvelgiant į tarpusavyje prieštaraujančių teisės normų hierarchiją, taigi, pavyzdžiui, federalinis įstatymas bus viršesnis už federalinės žemės konstituciją.

Teisės normų hierarchija

Pagrindinis įstatymas yra šalies vidaus teisės normų hierarchijos viršūnėje. Jis yra viršesnis už visus kitus šalies vidaus teisės šaltinius, ir kadangi Pagrindinis įstatymas yra Konstitucija, tai yra dokumentas, nuo kurio priklauso visa Vokietijos teisės sistema. Kiekviena Vokietijoje priimta teisės nuostata turi būti suderinama su Pagrindiniu įstatymu tiek formos, tiek turinio požiūriu. Šiuo tikslu Pagrindinio įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad teisėkūros institucija privalo laikytis konstitucinės tvarkos, o vykdomoji ir teisminė valdžia privalo laikytis teisės aktų ir teisingumo. Be to, teisėkūros institucija, taip pat vykdomoji ir teisminė valdžia visų pirma privalo vadovautis pagrindinėmis teisėmis, nustatytomis Pagrindinio įstatymo 1–19 straipsniuose, – tai yra tiesiogiai taikytinos teisės normos (1 straipsnio 3 dalis). **Pagrindinio įstatymo viršenybę** galiausiai užtikrina Federalinis Konstitucinis Teismas. Tik Federalinis Konstitucinis Teismas gali paskelbti parlamento aktą negaliojančiu, jeigu toks aktas pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai.

79 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Pagrindinis įstatymas gali būti **iš dalies keičiamas** tik dviem trečdalių Bundestago narių balsų dauguma ir dviem trečdalių Bundesrato (Vokietijos parlamento aukštesniųjų rūmų) narių balsų dauguma – būtent per Bundesratą federalinės žemės dalyvauja priimant teisės aktus Federacijoje ir ją administruojant, taip pat sprendžiant su Europos Sąjunga susijusius klausimus. Tam tikrų Pagrindinio įstatymo dalių, t. y. Federacijos padalijimo į federalines žemes, jų esminio dalyvavimo teisėkūros procese ir 1–20 straipsniuose nustatytų principų, apskritai negalima pakeisti (79 straipsnio 3 dalis).

Tarptautinės teisės bendrosios normos turi žemesnę galią negu Konstitucija, tačiau yra viršesnės už Federacijos ir federalinių žemių įstatymus. Šios bendrosios normos – tai, be kita ko, tarptautinė paprotinė teisė ir bendrieji tarptautinės teisės principai, tačiau ne tarptautinė sutarčių teisė. Pagrindiniame įstatyme konkrečiai teigiama, kad šios bendrosios normos yra sudedamoji federalinės teisės dalis, jos yra viršesnės už atitinkamus įstatymus ir jomis tiesiogiai sukuriamos teisės ir pareigos Federacijos teritorijos gyventojams (25 straipsnis). Šios tarptautinės teisės bendrosios normos, turinčios teisinį poveikį asmenims (t. y. asmens apsaugai skirtos normos), – tai, visų pirma, tinkamos teisinės apsaugos garantija užsieniečiams arba „speciali norma“, pagal kurią baudžiamasis procesas vykdomas pagal ekstradiciją atlikusios užsienio valstybės duoto ekstradicijos leidimo sąlygas.

Paprasti teisės aktai turi žemesnę galią negu Konstitucija. Įstatymus priima Bundestagas kartu su Bundesratu. Įstatymų projektus Bundestagui gali pateikti federalinė vyriausybė, Bundesratas arba **Bundestago** narių grupė (parlamento frakcija arba bent 5 % jo narių). Pagrindiniame įstatyme nurodyti atvejai, kuriais, kad įstatymas būtų galutinai patvirtintas Bundestage, reikalingas **Bundesrato** pritarimas (šiuo metu – pagal statistinę medžiagą, kurią skelbia [Bundestratas](#) savo interneto svetainėje – apie 45 % visų įstatymų). Dėl likusių įstatymų, kuriuos priima Bundestagas, Bundesratas gali tik pateikti prieštaravimą dėl Bundestago priimto įstatymo projekto, o Bundestagas savo ruožtu gali tą prieštaravimą atmesti. Kai Bundestago ir Bundesrato nuomonės išsiskiria, gali būti šaukiamas bendras komitetas įstatymų projektams bendrai apsvarstyti (tarpininkavimo komitetas), kurį sudaro vienodas skaičius Bundestago ir Bundesrato narių (šiuo metu po 16 narių). Tarpininkavimo komiteto funkcija yra pateikti pasiūlymus, kurie galėtų būti priimti vienbalsiai, tačiau pats komitetas negali priimti sprendimų Bundestago ir Bundesrato vardu.

Poįstatyminiai aktai yra žemesnės galios už įstatymus, juos gali priimti federalinė vyriausybė, federalinis ministras arba žemių vyriausybės. **Administraciniai aktai** yra žemesnės galios negu poįstatyminiai aktai, juos gali priimti viešąja teise reglamentuojama įstaiga (pvz., savivaldybė).

Institucinė sistema

Teisėkūra

Vokietijos įstatymus priima šalies parlamento dveji rūmai. Taigi, Bundestagas yra svarbiausias teisėkūros organas. Jis priima sprendimus dėl visų Vokietijos Federacijos kompetencijai priklausančių įstatymų, vykdydamas teisėkūros procesą, kuriame privalo dalyvauti ir Bundesratas.

Bundesratas, federalinė vyriausybė ir Bundestago frakcijų nariai turi teisę Bundestagui pateikti naujus arba persvarstytus teisės aktus kaip **įstatymų projektus**. Dėl šių įstatymų projektų parlamente diskutuojama, svarstoma ir balsuojama pagal tiksliai reglamentuotą procedūrą.

Pagal Vokietijos federalinę sistemą federalinės žemės turi nemažai valstybės įgaliojimų, todėl priimant teisės aktus taip pat dalyvauja **Bundestratas**. **Visi aktai teikiami** Bundesratui balsuoti ir – priklausomai nuo siūlomo teisės akto pobūdžio – Bundesratas gali pasiekti, kad kai kurie pasiūlymai būtų atmesti.

Daugiau informacijos žr. [Bundestago](#) interneto svetainėje.

Teisėkūros procedūra

Teisės aktų priėmimas

Daugumą svarstomų įstatymų ir kitų dokumentų būna parengusi federalinė vyriausybė. Būdama centrinio lygmens vykdomoji valdžia, ji turi daugiausia patirties įgyvendinant teisės aktus ir tiesiogiai žino, kur praktikoje reikia naujų įstatymų nuostatų.

Tačiau teisę **inicijuoti įstatymų projektus**, kurie vėliau virsta naujais teisės aktais, turi ne tik federalinė vyriausybė, bet ir Bundesratas bei Vokietijos Bundestago nariai.

Federalinės vyriausybės arba Bundesrato teikiamos iniciatyvos

Jeigu federalinė vyriausybė pageidauja iš dalies pakeisti įstatymą arba pateikti naują įstatymą, federalinis kancleris privalo iš pradžių perduoti projektą **Bundesratui**.

Tada paprastai Bundesratas per 6 savaitių laikotarpį gali pateikti pastabų dėl įstatymo projekto, o vyriausybė savo ruožtu gali į šias pastabas atsakyti atsakomuoju rašytiniu pareiškimu. Tada federalinis kancleris perduoda projektą Bundestagai su Bundesrato pastabomis. Viena iš šios procedūros išimčių yra **Biudžeto įstatymo projektas**, kuris tuo pačiu metu perduodamas ir Bundesratui, ir Bundestagai.

Panaši procedūra taikoma, kai teisėkūros iniciatyvas teikia Bundesratas. Kai Bundesrato narių dauguma savo balsais patvirtina įstatymo projektą, jis pirmiausia siunčiamas federalinei vyriausybei, pastaroji (paprastai per 6 savaites) pateikia dėl jo pastabų, o tada projektas perduodamas Bundestagai.

Bundestago narių teikiamos iniciatyvos

Įstatymų projektus taip pat gali inicijuoti Bundestago nariai, tokiu atveju jiems turi pritarti arba **bent viena parlamento frakcija, arba bent 5 % Bundestago narių**. Šiuo būdu pateiktų įstatymų projektų nereikia pirmiausia teikti Bundesratui. Dėl šios priežasties vyriausybė kartais pasirūpina, kad **itin skubius įstatymų projektus** pateiktų jos frakcijos Bundestage.

Diskutuotinių dokumentų paskirstymas

Pirmiausia įstatymo projektas turi būti perduodamas Bundestago pirmininkui, tada jį turi užregistruoti administracija ir tik tada jis gali būti svarstomas Bundestage.

Tada projektas spausdintine forma arba – dažniau – elektronine forma išdalijamas visiems Bundestago ir Bundesrato nariams ir federalinėms ministerijoms. Kai tik įstatymo projektas įtraukiamas į **plenarinio posėdžio darbotvarkę**, pirmasis projekto raidos parlamente etapas baigiamas: tada projektas gali būti **oficialiai teikiamas** svarstyti Bundestage.

Trys svarstymai plenariniame posėdyje

Paprastai įstatymų projektai tris kartus svarstomi Bundestago plenariniame posėdyje. Šios diskusijos vadinamos svarstymais.

Per pirmąjį svarstymą diskusijos rengiamos tik tuo atveju, jeigu dėl to susitarė Vyriausioji taryba (specialus Bundestago vykdomasis organas) arba to paprašė viena iš parlamento frakcijų. Dažniausiai taip daroma, kai teisės aktų projektai yra itin kontroversiški arba kelia ypatingą visuomenės susidomėjimą. Pagrindinis pirmojo svarstymo tikslas yra **paskirti vieną arba keletą komitetų**, kurie apsvarstytų įstatymo projektą ir parengtų jį antrajam svarstymui. Tai daroma remiantis Vyriausiosios tarybos pateiktomis rekomendacijomis.

Jeigu paskiriami keli komitetai, vienam komitetui suteikiama bendra atsakomybė už dokumento svarstymą, todėl jis tampa atsakingas už įstatymo projekto raidą parlamente. Kitų komitetų prašoma pateikti nuomones dėl įstatymo projekto.

Su teisėkūra susijusi komitetų veikla

Išsamus darbas su teisės aktais vyksta nuolatiniuose komitetuose, kuriuos sudaro visų parlamento frakcijų nariai. Komitetų nariai susipažįsta su medžiaga ir ją apsvarsto posėdžiuose. Jie į viešus svarstymus taip pat gali kviešti ekspertus ir suinteresuotųjų grupių atstovus.

Tuo pačiu metu, kai darbas atliekamas komitetuose, parlamento frakcijos sudaro **darbo grupes**, kuriose jos nagrinėja atitinkamus klausimus ir apibrėžia savo pozicijas.

Tai, kad parlamento frakcijos komitetuose derina pozicijas, nėra neįprasta. Bendradarbiaujant valdančiosioms ir opozicijos frakcijoms, dauguma įstatymų projektų daugiau ar mažiau keičiami.

Kai baigiami svarstymai, komitetas, kuriam tenka bendra atsakomybė už įstatymo projektą, **plenariniame posėdyje pristato pranešimą** apie svarstymų eigą ir rezultatus. Komiteto rekomenduojamas sprendimas sudaro antrojo svarstymo, kuris dabar vyksta plenariniame posėdyje, pagrindą.

Diskusijos per antrąjį svarstymą

Iki antrojo svarstymo visi nariai spausdintine forma gauna paskelbtą **rekomendaciją dėl sprendimo**. Taigi, jie yra gerai pasirengę diskusijoms. Parlamento frakcijos taip pat dar kartą suderina pozicijas iki šių diskusijų vykstančiuose vidaus posėdžiuose, kad per antrąjį viešą svarstymą sudarytų vieningą poziciją. Po bendrų diskusijų visos įstatymo projekte išdėstytos nuostatos gali būti svarstomos pavieniui. Tačiau paprastai plenarinio posėdžio dalyviai iš karto pereina prie balsavimo už visą įstatymo projektą.

Bet kuris Bundestago narys gali **pateikti pasiūlymus dėl pakeitimų**, kurie tokiu atveju iš karto aptariami plenariniame posėdyje. Jeigu plenarinio posėdžio dalyviai priima pakeitimus, pirmiausia turi būti išspausdinta ir išdalyta nauja įstatymo projekto redakcija. Tačiau ši procedūra gali būti sutrumpinta pritariant dviem trečdaliams dalyvaujančių narių. Tada galima iš karto pradėti trečiąjį svarstymą.

Balsavimas per trečiąjį svarstymą

Dar vienos diskusijos per trečiąjį svarstymą surengiamos tik tuo atveju, jeigu to prašo parlamento frakcija arba bent 5 % Bundestago narių.

Šiuo etapu pavieniai nariai nebegali teikti pakeitimų pasiūlymų, juos gali teikti tik viena iš parlamento frakcijų arba 5 % Bundestago narių. Be to, pasiūlymai gali būti teikiami tik dėl pakeitimų, priimtų per antrąjį svarstymą.

Galutinis balsavimas surengiamas trečiojo svarstymo pabaigoje. Kai Bundestago pirmininkas paprašo balsuoti už, prieš arba susilaikyti, nariai atsako atsistodami iš vietų.

Jeigu už įstatymo projektą Bundestago plenariniame posėdyje balsuoja reikalinga dauguma, jis perduodamas Bundesratui kaip įstatymas.

Bundesrato pritarimas

Per Bundesratą federalinės žemės dalyvauja rengiant kiekvieną teisės aktą. Šiuo klausimu Bundesrato teisės dalyvauti teisėkūros procese yra tiksliai apibrėžtos.

Bundesratas negali daryti Bundestago priimto įstatymo pakeitimų. Tačiau jeigu jis nepritaria įstatymui, jis gali reikalauti sušaukti **Tarpininkavimo komitetą**. Tarpininkavimo komitetą sudaro vienodas skaičius Bundestago ir Bundesrato narių.

Kai kuriems įstatymų projektams Bundesrato pritarimas yra būtinas reikalavimas. Tai, pavyzdžiui, yra įstatymai, turintys poveikį federalinių žemių finansams ir administracinėms kompetencijos sritims.

Kalbant apie įstatymų projektus, dėl kurių Bundesratas gali pateikti prieštaravimą, Bundestagas gali paskelbti įstatymą galiojančiu net ir tuo atveju, jeigu Tarpininkavimo komitete nepasiekama susitarimo. Tačiau tam reikalingas dar vienas balsavimas, per kurį Bundestagas priima įstatymo projektą absoliučia balsų dauguma.

Įsigaliojimas

Kai Bundestagas ir Bundesratas patvirtina įstatymo projektą, jis turi praeiti dar kelis etapus, kol įsigalioja.

Patvirtintas įstatymas pirmiausia išspausdinamas ir perduodamas **federaliniam kancleriui** ir kompetentingam **federaliniam ministriui**, o pastarasis jį **pasirašo**.

Tada federalinis prezidentas priima įstatymą pasirašyti, kad jis įsigaliotų. Prezidentas patikrina, ar įstatymas buvo priimtas **pagal Konstituciją** ir ar jame nėra akivaizdžių esminių prieštaravimų Pagrindiniam įstatymui. Atlikus šiuos patikrinimus, federalinis prezidentas pasirašo įstatymą ir nurodo jį paskelbti

Federalinės teisės leidinyje (vok. Bundesgesetzblatt)

Šiuo momentu įstatymas oficialiai paskelbiamas. Jeigu įstatyme nenurodyta konkreti jo įsigaliojimo data, įstatymas įsigalioja keturiolikta dieną nuo

Federalinės teisės leidinio, kuriame jis buvo išspausdintas, paskelbimo dienos.

Daugiau informacijos žr. [Bundestago](#) interneto svetainėje.

Teisinių duomenų bazės

Federalinė teisingumo ir vartotojų apsaugos ministerija ir Federalinė teisingumo tarnyba internetu nemokamai suteikia prieigą prie beveik visos dabartinės federalinės teisės – prieiga visiems norintiems tą informaciją peržiūrėti piliečiams suteikiama interneto svetainėje [Gesetze im Internet](#). Galima peržiūrėti naujausias įstatymų ir poįstatyminių aktų redakcijas. Federalinės teisingumo tarnybos dokumentacijos centras nuolat rengia suvestines teisės aktų redakcijas. Su daugeliu svarbių teisės aktų šioje svetainėje taip pat galima susipažinti [anglų kalba](#). Nuo 2010 m. tam tikri Federalinio Konstitucinio Teismo, federalinių aukščiausiųjų teismų ir Federalinio Patentų Teismo sprendimai skelbiami interneto svetainėje [Rechtsprechung im Internet](#) [teismo praktika internete]. Prieiga prie šios informacijos yra nemokama.

Be to, federalinė vyriausybė, vadovaujant Federalinei vidaus reikalų, statybos ir krašto ministerijai, internetu teikia nemokamą prieigą prie išsamios duomenų bazės, kurioje skelbiami aukščiausių federalinių institucijų išleisti dabartiniai administraciniai aktai, – duomenų bazė pateikiama interneto svetainėje [Verwaltungsvorschriften im Internet](#).

Kadangi Vokietijos Federacinė Respublika yra federacinė valstybė, kiekviena federalinė žemė reglamentuoja savo federalinės žemės teisės aktų paskelbimą. Šiuo tikslu jos yra sukūrusios savo internetines svetaines, nuorodos į jas pateikiamos interneto svetainėje [Justizportal des Bundes und der Länder](#) (federalinės vyriausybės ir federalinių žemių vyriausybių teisingumo tarnybų portale).

Susijusios nuorodos

[Bundesgesetzblatt \(Oficialusis leidinys\)](#)

[Gesetze im Internet \(įstatymai internete\)](#)

[Teisės aktų vertimai į anglų kalbą portale Gesetze im Internet](#)

[Verwaltungsvorschriften im Internet](#)

[Justizportal des Bundes und der Länder \(Federalinės vyriausybės ir federalinių žemių vyriausybių teisingumo tarnybų portalas\)](#)

[Bundestagas](#)

[Bundesratas \(Vokietijos parlamento aukštesnieji rūmai\)](#)

[Vokietijos federalinė vyriausybė](#)

[Dokumentations- und Informationssystem für Parlamentarische Vorgänge \(Parlamento darbo dokumentų ir informacinė sistema\)](#)

[Bundesanzeiger \(Federalinis oficialusis leidinys\)](#)

Paskutinis naujinimas: 10/12/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė – Estija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Estijos teisinę sistemą ir apžvelgiama Estijos teisė.

Teisės šaltiniai

Estija priklauso kontinentinei Europos teisės sistemai (civilinės teisės sistemai). Svarbiausi teisės šaltiniai – teisės aktai, kaip antai Konstitucija, Europos Sąjungos teisės aktai, tarptautinės sutartys, įstatymai ir kiti teisės aktai.

Atsižvelgiama ir į aukščiausios instancijos – Aukščiausiojo Teismo – teisės aiškinimą ir specialistų pastabas (pvz., į Konstitucijos komentarų leidinį). Teismo sprendimais teisės neįtvirtinamos, paprastai aukštesnės instancijos priimto teismo sprendimas žemesnės instancijos teismui nėra privalomas. Tačiau Aukščiausiajam Teismui, kuris yra ir konstitucinę peržiūrą atliekantis teismas, suteiktas įgaliojimas paskelbti teisės aktą negaliojančiu, jei jis neatitinka Konstitucijos ar kitų viršesnių teisės aktų. Joks teismas, nagrinėjantis konkrečią bylą, negali taikyti tokių priemonių, tačiau teismai turi teisę netaikyti teisės akto, jei jis prieštarauja Konstitucijai. Tokiu atveju Aukščiausiasis Teismas, kaip konstitucinę peržiūrą atliekantis teismas, toliau nagrinėja bylą ir gali paskelbti tokį teisės aktą neatitinkančiu Konstitucijos (bet ne negaliojančiu).

Bendrieji teisės principai ir tarptautinės teisės nuostatos taip pat yra neatsiejama Estijos teisės sistemos dalis.

Teisės aktų rūšys. Apžvalga

Teisės aktais skirstomi į bendrojo taikymo aktus, t. y. įstatymus, ir individualius teisės aktus, pvz., įgyvendinimo aktus.

Bendrojo taikymo aktai

Konstitucija – pagal Konstitucijos 3 straipsnio 1 dalį viešosios valdžios funkcijos vykdomos vadovaujantis tik Konstitucija ir įstatymais, atitinkančiais Konstituciją.

Įstatymai – pagal Konstitucijos 65 straipsnį įstatymus priima Estijos Parlamentas (*Riigikogu*), turintis teisėkūros įgaliojimus. Pagal Konstituciją priimti įstatymai nustatyta tvarka skelbiami oficialiajame leidinyje *Riigi Teataja*. Įstatymai tampa privalomi juos paskelbus. Įgyvendinimo teisės aktai.

Dekretai – įstatymų galią turintys teisės aktai. Konstitucijos 109 straipsnyje nustatyta, kad, jei neįmanoma sušaukti Parlamento ir esant neatidėliotinam nacionaliniam reikalui, Respublikos Prezidentas gali leisti įstatymų galią turinčius dekretus. Dekretus turi pasirašyti Parlamento pirmininkas ir Ministras Pirmininkas. Konstitucijoje nustatyta, kad prezidentas gali priimti:

specialiuosius dekretus, kai to skubiai reikia dėl valstybinių priežasčių ir neįmanoma sušaukti Parlamento,

nepaprastosios padėties dekretus, kai to skubiai reikia dėl valstybinių priežasčių Vyriausybei paskelbus nepaprastąją padėtį, kai neįmanoma sušaukti Parlamento arba kai tam nebėra laiko,

Respublikos Prezidento priimti dekretai įsigalioja dešimtą dieną po jų paskelbimo *Riigi Teataja*, nebent dekretu nustatyta kitaip.

Susirinkus Parlamentui, Respublikos Prezidentas pateikia dekretus Parlamentui, o šis skubiai priima teisės aktą, kuriuo dekretas patvirtinamas arba panaikinamas. Kaip nustatyta Konstitucijos 110 straipsnyje, Respublikos Prezidentas dekretu nepriima, nekeičia ar nepanaikina Konstitucijos, teisės aktų, nurodytų Konstitucijos 104 straipsnyje, nacionalinių mokesčių ar valstybės biudžeto teisės aktų.

Įgyvendinimo teisės aktai – pagal Konstitucijos 87 ir 94 straipsnius Respublikos Vyriausybė ir ministrai konkrečius įstatymo pagrindu gali priimti teisės aktus, skirtus tam įstatymui įgyvendinti. Vietos valdžios taryboms taip pat suteiktas įgaliojimas priimti įgyvendinimo teisės aktus, kuriais sprendžiamas tam tikri vietinės reikšmės arba įstatymais nustatyti klausimai. Įgyvendinimo teisės aktus taip pat gali priimti Estijos centrinio banko (*Eesti Pank*) valdytojas, generalinis auditorius ir viešųjų universitetų tarybos. Įgyvendinimo teisės aktai gali būti remiantis tik įstatyme nustatytais įgaliojimais ir jų neviršijant. Respublikos Vyriausybė ir ministrai turi įgaliojimus priimti įgyvendinimo teisės aktus, kurie grindžiami konkrečiais įstatymais ir kuriais šie įstatymai įgyvendinami. Įgyvendinimo teisės aktai įsigalioja trečią dieną po jų paskelbimo *Riigi Teataja*, nebent pačiame akte būtų nustatyta kitaip.

Individualaus taikymo aktai

Potvarkiai – tai individualieji administracinės teisės aktai, kuriuos priimdama viešoji administracija sprendžia konkrečius teisinius klausimus. Pagal Konstitucijos 87 straipsnio 6 dalį įgyvendindama konkrečius įstatymus potvarkius priima Respublikos Vyriausybė. Potvarkius taip pat gali priimti Ministras Pirmininkas, apskričių viršininkai ir vietos valdžios atstovai.

Nutarimai – tai individualieji administracinės teisės aktai, priimami dėl tam tikrų sprendinių administracinių klausimų ar skundų arba skiriant sankcijas. Nutarimus taip pat priima Parlamentas, vietos valdžios tarybos, Nacionalinis rinkimų komitetas ir teismai.

Įsakymai – pagal Konstitucijos 94 straipsnį, įgyvendindami konkretų įstatymą, įsakymus leidžia ministrai. Įsakymu nustatoma bendra privalomoji elgesio norma, susijusi su ministerijos darbo klausimais arba ministerijai pavaldžių valstybės institucijų struktūra ar jų darbo organizavimu.

Teisės aktų hierarchija

Teisės aktų hierarchija yra tokia: Konstitucija, Europos Sąjungos teisė, tarptautinės sutartys, įstatymai ir dekretai, Respublikos Vyriausybės nutarimai ir ministrų nutarimai. Be bendrojo taikymo teisės aktų, yra individualaus taikymo teisės aktai, priimami remiantis konkrečiu įstatymu ir teisės aktų hierarchijoje žemesni už įstatymus ir įgyvendinimo teisės aktus. Kiekvieno lygmens teisės aktai turi atitikti aukštesnių lygmenų teisės aktus.

Institucinė struktūra

Už teisės aktų priėmimą atsakingos institucijos

Estijos institucijų organizacinė sistema pagrįsta valdžios padalijimo principu (Konstitucijos 4 straipsnis).

Įstatymų leidžiamoji valdžia priklauso Estijos Parlamentui. Pagal Konstitucijos 103 straipsnį teisę teikti teisės aktų pasiūlymus turi Parlamento nariai, Parlamento politinės grupės, Parlamento komitetai, Respublikos Vyriausybė ir Respublikos Prezidentas. Tačiau Respublikos Prezidentas gali inicijuoti tik Konstitucijos pataisas. Parlamentas svarsto teisės aktų projektus ir sprendžia, ar juos priimti, ar atmesti.

Vadovaudamasis absoliučiosios daugumos narių balsavimu priimtu sprendimu, Parlamentas turi teisę siūlyti Respublikos Vyriausybei Parlamento inicijuojamo teisės akto projektą.

Parlamentas turi teisę dėl įstatymo projekto ar valstybinės svarbos klausimo surengti referendumą. Referendumo išvada priimama jame dalyvavusių asmenų daugumos balsavimu. Respublikos Prezidentas iš karto paskelbia referendumu priimtus įstatymus. Referendumu priimti sprendimai privalomi visoms valdžios institucijoms. Jei referendumui pateiktas įstatymo projektas nesurenka daugumos balsų, Respublikos Prezidentas skelbia priešlaikinius Parlamento rinkimus. Referendumui negali būti teikiami klausimai dėl biudžeto, mokesčių, valstybės finansinių įsipareigojimų, tarptautinių sutarčių ratifikavimo ir denonsavimo, nepaprastosios padėties valstybėje paskelbimo ar nutraukimo bei nacionalinio saugumo.

Vykdomoji valdžia priklauso Respublikos Vyriausybei. Dažniausiai Vyriausybė parengia įstatymo projektą ir pateikia jį Parlamentui. Įstatymų projektus Vyriausybei teikia ministerijos, prieš tai suderinusios juos su kitomis ministerijomis.

Teisingumo kancleris ir Generalinis auditorius dalyvauja Vyriausybės posėdžiuose ir turi teisę pareikšti savo nuomonę. Jų nuomonė Vyriausybei nėra privaloma, tačiau dažnai į šias rekomendacijas ir pasiūlymus atsižvelgiama. Jeigu teisingumo kancleriui ir generaliniam auditoriui atrodo būtina, jie tiesiogiai teikia pasiūlymus atitinkamam Parlamento komitetui, nagrinėjančiam teisės akto projektą. Pagal Konstitucijos 139 straipsnį teisingumo kancleris išnagrinėja visus jam pateiktus pasiūlymus, susijusius su teisės aktų pakeitimais, naujų įstatymų priėmimu, valdžios institucijų darbu ir prirėikus pateikia Parlamentui ataskaitą. Jeigu teisingumo kancleris nustato, kad įstatymų leidėjo, vykdomosios valdžios institucijos ar vietos valdžios priimtas įstatymas prieštarauja Konstitucijai ar įstatymams, jis teikia pasiūlymą įstatymą priėmusiai institucijai per 20 dienų ištaisyti įstatymą, kad jis atitiktų Konstituciją ir įstatymus. Jeigu per nustatytą laiką įstatymas, prieštaraujantis Konstitucijai ar įstatymams, neištaisomas, teisingumo kancleris teikia pasiūlymą Aukščiausiajam Teismui pripažinti jį negaliojančiu (pagal Konstitucijos 142 straipsnį).

Respublikos Prezidentas paskelbia Parlamento priimtus įstatymus arba atsisako juos skelbti. Pastaruoju atveju Prezidentas, nurodydamas motyvus, grąžina juos Parlamentui iš naujo svarstyti ir priimti.

Prezidento paskelbtą įstatymą Teisingumo ministerija publikuoja Estijos *Riigi Teataja*.

Sprendimų priėmimo procesas

Įstatymų rengimo procesą Estijos Parlamente sudaro šie etapai:

teisės akto projekto inicijavimas;

teisės akto projekto svarstymas;

teisės akto projekto priėmimas.

Inicijavimas

Pagal Konstitucijos 103 straipsnį teisę inicijuoti teisės aktų projektus turi Respublikos Vyriausybė, Parlamento nariai, Parlamento politinės grupės, Parlamento komitetai ir Respublikos Prezidentas. Prezidentas gali inicijuoti tik Konstitucijos pataisas. Teisės aktų projektai turi atitikti Parlamento tarybos patvirtintus techninius reikalavimus ir Respublikos Vyriausybės patvirtintus teisėkūros ir techninius reikalavimus. Parlamento taryba siunčia teisės akto projektą atsakingam nuolatiniam Parlamento komitetui.

Teisės akto projekto svarstymas

Teisės akto projektą Parlamento plenarinei sesijai parengia nuolatinis Parlamento komitetas (Teisės reikalų komitetas, Konstitucinių reikalų komitetas, Ekonomikos reikalų komitetas ir kt.). Atsakingo komiteto siūlymu teisės aktų projektai Parlamento įtraukiami į plenarinės sesijos darbotvarkę.

Pagal Parlamento (*Riigikogu*) vidaus taisyklės ir darbo reglamentą pirmasis teisės akto projekto svarstymas turi įvykti per septynias Parlamento plenarinės sesijos darbo savaites nuo jo pateikimo. Teisės aktų projektai Parlamento plenarinėje sesijoje svarstomi tris kartus. Pirmąjį kartą svarstomi bendrieji pasiūlyto teisės akto principai. Jei per svarstymą atsakingas komitetas ar kuri nors politinė grupė nepasiūlo projekto atmesti, pirmasis svarstymas baigiasi be balsavimo. Po pirmojo svarstymo Parlamento nariai, Parlamento komitetai ir politinės grupės turi per 10 darbo dienų pasiūlyti pataisas. Jei atsakingas komitetas pasiūlo, Parlamento pirmininkas gali nustatyti kitą pataisų siūlymų terminą.

Į diskusiją dėl projekto komitetas įtraukia visas suinteresuotąsias šalis, dalyvavusias jį rengiant arba išreiškusias norą dalyvauti diskusijoje.

Atsakingas komitetas išnagrinėja visus pasiūlytus pataisas ir sprendžia, ar į jas atsižvelgti rengiant naują projekto tekstą. Komitetas parengia naują projekto redakciją antrajam svarstymui, įtraukdamas visas pasiūlytas ir jo paties padarytas pataisas. Jis taip pat parengia antrajam svarstymui aiškinamąjį memorandumą, kuriame pateikiama informacija, susijusi su teisės akto projekto rengimu, kaip antai apie siūlomų pataisų priėmimo arba atmetimo priežastis ir asmenis, inicijavusius arba pateikusius teisės akto projektą, pareigas, rengimo procese dalyvavusius ekspertus ir kitus asmenis.

Atsakingo komiteto siūlymu teisės akto projektas įtraukiamas į antrojo svarstymo darbotvarkę. Parlamento tarybos, atsakingo komiteto arba asmens, inicijavusio teisės akto projektą, siūlymu Parlamentas gali sustabdyti teisės akto projekto antrąjį svarstymą be balsavimo. Jei politinė grupė pasiūlo sustabdyti svarstymą, už pasiūlymą balsuojama. Jei antrojo teisės akto projekto svarstymas sustabdomas, dar gali būti teikiamos pataisos. Jei antrasis svarstymas Parlamente nėra sustabdomas, jis laikomas pasibaigusiu ir teisės akto projektas siunčiamas trečiajam svarstymui.

Pasibaigus antrajam svarstymui, gali būti pasiūlyta balsuoti už Parlamento nutarimo projektą.

Pasibaigus antrajam svarstymui atsakingas komitetas parengia galutinę teisės projekto teksto redakciją trečiajam svarstymui, atliekami kalbinio ir techninio pobūdžio taisymai. Komitetas gali parengti trečiajam projekto svarstymui aiškinamąjį memorandumą, pateikdamas po antrojo svarstymo atliktų pakeitimų apžvalgą. Trečiajame teisės akto projekto svarstyme vyksta derybos, per jas politinių grupių atstovai teikia pareiškimus. Per trečiąjį svarstymą teisės akto projektas pateikiamas galutinio balsavimo procedūrai.

Priėmimas

Įstatymai ir Parlamento sprendimai priimami atviru Parlamento narių balsavimu. Galutinis balsavimas vyksta per trečiąjį teisės akto projekto svarstymą. Įstatymui priimti reikalingas Parlamento narių balsų skaičius nurodytas Konstitucijos 73 ir 104 straipsniuose, kuriuose išskiriamos tokios įstatymų rūšys: konstituciniai įstatymai, t. y. įstatymai, kuriems priimti būtina absoliučioji Parlamento narių balsų dauguma (už priėmimą turi balsuoti daugiau kaip pusė iš 101 Parlamento narių) ir paprastieji įstatymai, t. y. įstatymai, kuriems priimti pakanka paprastosios daugumos (už priėmimą turi balsuoti daugiau Parlamento narių nei prieš jo priėmimą).

Toliau išvardyti įstatymai gali būti priimti ir pakeisti tik absoliučiaja Parlamento narių balsų dauguma:

Pilietybės įstatymas;

Riigikogu rinkimų įstatymas;

Respublikos Prezidento rinkimų įstatymas;

Vietos valdžios tarybų rinkimo įstatymas;

Referendumo įstatymas;

Riigikogu darbo tvarkos taisyklių įstatymas ir *Riigikogu* vidaus taisyklių įstatymas;

Respublikos Prezidento ir *Riigikogu* narių darbo užmokesčio įstatymas;

Respublikos Vyriausybės įstatymas;

Respublikos Prezidento ir *Riigikogu* narių patraukimo atsakomybėn įstatymas;

Tautinių mažumų kultūros autonomijos įstatymas;

Valstybės biudžeto įstatymas;

Estijos centrinio banko (*Eesti Pank*) įstatymas;

Nacionalinių audito rūmų įstatymas;

Teismų veiklos įstatymas ir kiti su teismo procesu susiję įstatymai;

įstatymai, susiję su valstybės užsienio ir vidaus skolinimusi bei valstybės turiniais įsipareigojimais;

Nepaprastosios padėties įstatymas;

Krašto apsaugos taikos metu įstatymas ir Krašto apsaugos karo metu įstatymas.

Priimtą įstatymą arba Parlamento nutarimą pasirašo Parlamento pirmininkas arba, jam nesant, posėdžiui pirmininkaujantis Parlamento pirmininko pavaduotojas ne vėliau kaip penktą darbo dieną po jo priėmimo.

Oficialus paskelbimas

Priimtas ir pasirašytas įstatymas siunčiamas paskelbti Respublikos Prezidentui. Respublikos Prezidentas gali atsisakyti skelbti Parlamento priimtą įstatymą ir per 14 dienų nuo jo gavimo, nurodęs priežastis, grąžinti jį Parlamentui persvarstyti ir priimti naują sprendimą. Jeigu Parlamentas nepakeitęs priima tą patį įstatymą, kurį Respublikos Prezidentas jam grąžino, Respublikos Prezidentas šį įstatymą paskelbia arba prašo Aukščiausiojo Teismo pripažinti jį prieštaraujančiu Konstitucijai. Aukščiausiam Teismui nustačius, kad įstatymas Konstitucijai neprieštarauja, Respublikos Prezidentas jį paskelbia. Įstatymas įsigalioja dešimtą dieną po jo paskelbimo *Riigi Teataja*, jei įstatyme nenumatyta kitaip.

Teisės aktų skelbimas oficialiajame leidinyje

Svarbiausios teisės priemonės ir tarptautinės sutartys skelbiamos oficialiajame leidinyje *Riigi Teataja*. Įstatymai ir teisės aktai įsigalioja tik juos paskelbus *Riigi Teataja*.

 Riigi Teataja yra internetinis Estijos oficialusis leidinys ir pagrindinė teisės aktų duomenų bazė. Nuo 2010 m. birželio 1 d. egzistuoja tik elektroninė *Riigi Teataja* versija.

Nuo 2011 m. sausio 1 d. *Riigi Teataja* leidžia Teisingumo Ministerija.

Trumpas turinio aprašymas

Riigi Teataja skelbiami įstatymai, tarptautinės sutartys, Parlamento sprendimai ir Respublikos Vyriausybės potvarkiai, taip pat kita svarbi informacija – jame gali būti skelbiami teisės aktų vertimai ir procedūrinė informacija apie teisės aktų projektų versijas.

Riigi Teataja paskelbta didžioji dalis nuo 1990 m. priimtų teisės aktų.

Nuo 2002 m. birželio 1 d. *Riigi Teataja* skelbiamos oficialios konsoliduotos įstatymų, Respublikos Prezidento dekretų, Vyriausybės nutarimų ir potvarkių, ministrų įsakymų, *Eesti Pank* valdytojo ir Nacionalinio rinkimų komiteto priimtų teisės aktų redakcijos. Konsoliduotos redakcijos Parlamento sprendimai skelbiami nuo 2010 m. birželio 1 d., o konsoliduotos redakcijos vietos valdžios institucijų teisės aktai – nuo 2011 m. pabaigos.

Kiekvieną kartą, kai teisės aktai iš dalies keičiami, kartu su teisės aktu dėl pakeitimo parengiamas ir paskelbiamas atnaujintas konsoliduotos redakcijos dokumentas su daliniais pakeitimais, taip pat informacija apie jos įsigaliojimą. Konsoliduoti teisės aktų tekstai yra oficialūs – jais galima remtis užtikrinant teisės taikymą. Jie turi teisinę galią.

Visi skelbiami teisės aktai skaitmeniniu būdu antspauduojami. Kiekvienas asmuo gali patikrinti skaitmeninį spaudą – tai užtikrina, kad teisės akto tekstas po paskelbimo nebuvo pakeistas. Visi paskelbti teisės aktai taip pat yra susieti su datos spaudu – tai leidžia aptikti neteisėto tekstų naudojimo atvejus.

Skelbiamus konsoliduotos redakcijos dokumentus galima rasti pagal įsigaliojimo datą. Taip pat galima rasti vėlesnes šių teisės aktų redakcijas, jei tokių yra. Kiekviena konsoliduota redakcija susiejama su ankstesnėmis ir vėlesnėmis redakcijomis. Tai suteikia galimybę chronologiškai pereiti nuo vienos konsoliduotos redakcijos prie kitos ir atvirkščiai. Galima palyginti skirtingas to paties teisės akto konsoliduotas redakcijas ir padarytus pakeitimus.

Konsoliduotose redakcijose esančios nuorodos suteikia galimybę pasižiūrėti teisės aktus, priimtus remiantis atitinkamu įstatymu, ir pagal nuorodas teisės aktuose rasti įstatymo nuostatą, kuria remiantis priimtas teisės aktas.

Prie *Riigi Teataja* paskelbtų teisės aktų taip pat pridėjama nuoroda į procedūrinę informaciją, padedančią susirasti aiškinamuosius memorandumus (nuorodos į konsultacijų duomenų bazę ir darbo eigą Parlamente), taip pat nuorodos į Europos Sąjungos teisės aktus, vertimus ir kitą papildomą informaciją, kuri reikalinga siekiant suprasti teisės aktą.

Riigi Teataja interneto svetainėje galima atlikti apylinkės, apygardos teismų ir Aukščiausiojo Teismo praktikos paiešką. Taip pat čia skelbiama informacija apie teismo posėdžių laiką ir vietą.

Taip pat skelbiamos Aukščiausiojo Teismo sprendimų ir Europos žmogaus teisių teismo priimtų sprendimų santraukos ir apžvalgos. Santraukos yra susistemintos – Aukščiausiojo Teismo sprendimų galima ieškoti pagal svarbiausius žodžius sprendime arba pagal nuorodas į kitus teisės aktus. EŽTT sprendimų galima ieškoti pagal straipsnius.

Riigi Teataja paprastai skelbiamos ir įvairiausios su teisės aktais susijusios naujienos.

2013 m. spalio mėn. sukurta angliška [Riigi Teataja svetainė](#). Joje skelbiami naujausi konsoliduotų teisės aktų vertimai į anglų kalbą. Nuo 2014 m. pabaigos skelbiami visų galiojančių Estijos teisės aktų konsoliduotų versijų (išskyrus ratifikavimo aktus) vertimai. Teisės aktus verčia priešai davę vertėjai. Teisės aktų vertimo į anglų k. procesas prasidėjo 2011 m. – jį organizuoja Teisingumo ministerija. Nors vertimas neturi teisinės galios, tekstai nuolat atnaujinami. Bet kas, užsiregistravęs kaip „My RT“ paslaugos vartotojas, gali atsisiųsti naujausius vertimus e. paštu.

Taip pat veikia teisės aktų projektų paieškos sistema – galima rasti informaciją apie visus procedūrinius etapus, kurie praeiti iki priimant teisės aktą, taip pat apie vykdomas procedūras dėl svarstomų projektų. Čia taip pat galima rasti informacijos apie teisėkūros procedūras ir atitinkamus teisės aktų projektus. Taip pat galite paprašyti, kad jums būtų siunčiami pranešimai apie perėjimą prie kito teisės aktų priėmimo proceso etapo. Užsiregistravę kaip *Minu RT* paslaugos vartotojas (estų k.), juos gausite e. paštu.

Minu RT paslauga visiems suteikia galimybę susikurti vartotojo paskyrą, kurioje galima pildyti savo pasirinktų nuorodų sąrašą, užsisakyti e. paštu siunčiamą informaciją apie naujus teisės aktus ir kitą papildomą informaciją.

Ar Estijos teisinių duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Vartotojų prieiga prie *Riigi Teataja* ir visos teisinės informacijos paslaugos yra **nemokama**.

Nemokama prieiga prie *Riigi Teataja* visiems besidomintiems teikiama vietos valdžios būstinėje ir viešosiose bibliotekose (kurių yra apie 600). Taip pat teikiama pagalba ieškant konkrečių teisių priemonių. Vartotojams turi būti leidžiama iki 20 puslapių atsispausdinti nemokamai.

Estijos teisinių duomenų bazės istorija

Riigi Teataja yra Estijos Respublikos oficialusis leidinys, leidžiamas nuo 1918 m. lapkričio 27 d. 1940 m. *Riigi Teataja* leidyba buvo sustabdyta ir atnaujinta 1990 m.

Riigi Teataja elektroninė versija pradėta skelbti 1996 m., o 2002 m. birželio 1 d. elektroniškai suteiktas oficialus statusas.

Nuo 2010 m. birželio 1 d. egzistuoja tik elektroninė *Riigi Teataja* versija. Popieriuje jis nebespausdinamas.

2010 m. lapkričio mėn. pristatyta nauja, vartotojui patogesnė IT sistema, siūlanti daugiau teisinės informacijos. IT sistema parengta vadovaujantis Vyriausybės kanceliarijos nurodymu, panaudojant Europos regioninės plėtros fondo finansavimą.

Aukščiausiojo Teismo ir EŽTT sprendimų santraukos, įvairios teisinės naujienos, informacija apie teismų praktiką ir teismo posėdžius *Riigi Teataja* skelbiami nuo 2012 m. sausio 20 d.

Projektų paieškos galimybė atsirado 2012 m. pabaigoje.

Nuo 2013 m. *Riigi Teataja* skelbiami visi konsoliduotos redakcijos vietos valdžios institucijų priimti teisės aktai.

Nuo 2013 m. rugsėjo 24 d. visi *Riigi Teataja* skelbiami teisės aktai yra pažymėti skaitmeniniu spaudu ir datos spaudu.

2013 m. spalio 30 d. sukurta *Riigi Teataja* svetainė anglų kalba.

Rengiant naują elektroninę *Riigi Teataja* IT sistemą bus sukurta sąsaja su Europos „N-Lex“ portalu.

Paskutinis naujinimas: 14/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Airija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Airijos teisinę sistemą.

Teisinė tvarka

1. Teisinės priemonės / teisės šaltiniai

1.1. Nacionaliniai šaltiniai

Airijos Konstitucija (air. *Bunreacht na hÉireann*), kuri įsigaliojo 1937 m. gruodžio 29 d., yra pagrindinis Airijos įstatymas. Joje nustatytos valstybės institucijos bei aparatas ir numatytas valdžių padalijimas į tris valdžias: įstatymų vykdomąją, įstatymų leidžiamąją ir teisminę valdžią. Joje taip pat garantuojamos pagrindinės teisės, kurias teismai griežtai išaiškino ir išplėtė.

Pirminės teisės aktai – *Oireachtas* (parlamento), kurį sudaro Airijos prezidentas, *Seanad Éireann* (aukštieji rūmai) ir *Dáil Éireann* (žemieji rūmai), priimti aktai.

Pirminės teisės aktai skirstomi į: Konstitucijos keitimo įstatymus; kad šie įstatymai įsigaliojotų, jiems per referendumą turi pritarti visuomenė; viešuosius bendruosius įstatymus, kurie taikomi visuotinai; privačiuosius įstatymus, kurie skirti konkretaus asmens ar asmenų grupės elgesiui reglamentuoti.

Antrinės teisės aktai – tai priemonė, kuria Airijos parlamentas gali Vyriausybės ministrai arba konkrečiai institucijai suteikti įgaliojimus priimti teisės aktus.

Įgaliojimai priimti deleguotuosius teisės aktus turi būti tiesiogiai suteikti pirminės teisės aktais, o jų įgyvendinimui taikomos griežtos sąlygos – įgyvendinami principai ir politika turi būti aiškiai ir vienareikšmiškai nurodyti pagrindiniame akte, o antrinės teisės aktus priimanti institucija privalo jų griežtai laikytis.

Įstatymo lydimieji teisės aktai yra dažniausiai pasitaikanti antrinės teisės aktų rūšis, tačiau antrinės teisės aktai taip pat gali būti nutarimai, potvarkiai, taisyklės, programos ar statutai.

Pagal Konstitucijos 50 straipsnį toliau galioja iki 1922 m. priimti su Airija susiję įstatymai (t. y. Jungtinės Karalystės parlamento įstatymai) ir Airijos laisvosios valstybės (1922–1937 m.) priimtoms priemonėms, kurie neprieštaruja Konstitucijai. Daug iki 1922 m. priimtų įstatymų, kurie Airijai nebebuvo aktualūs, buvo panaikinta 2005–2012 m. įstatymų peržiūros įstatymu.

Airijos teisinė sistema yra bendrosios teisės sistema, o tai reiškia, kad teisėjų kuriama teisė yra svarbus teisės šaltinis. Pagal precedento doktriną, dar vadinamą *stare decisis*, teismas privalo vadovautis ankstesnėse bylose priimtais sprendimais, ypač aukštesnių teismų sprendimais. Tačiau tai yra politika, o ne privaloma griežta taisyklė. Šis teisės šaltinis apima taisyklės, bendruosius principus, aiškinimo būdus ir aksiomas. Pagal *stare decisis* doktriną skiriamas *ratio decidendi*, privaloma sprendimo dalis, kurią reikia vykdyti, ir *obiter dictum*, teisėjo byloje pateiktos pastabos dėl byloje kilusių klausimų arba bylai nereikšmingų klausimų, taip pat dėl tokių klausimų, dėl kurių nebūtina priimti sprendimo. *Obiter dictum* būsimose bylose neprivaloma, tačiau ja galima remtis.

1.2. Europos Sąjungos teisė

Kadangi Airija yra Europos Sąjungos (ES) narė, Sąjungos teisė yra svarbi Airijos nacionalinės teisinės sistemos dalis. ES narystės įsipareigojimai reiškia, kad Konstitucija ir kiti nacionaliniai įstatymai yra pavaldūs ES teisei visais atvejais, kai Bendrija turi kompetenciją. Reikėjo iš dalies pakeisti Konstituciją, kad valstybei būtų leista įstoti į ES ir būtų išvengta Konstitucijos ir Sąjungos teisės nuostatų prieštaravimo.

1.3. Tarptautiniai teisės šaltiniai

Airija yra pasirašiusi daug tarptautinių susitarimų ir sutarčių ir yra daugybės tarptautinių organizacijų narė. Konstitucijoje numatyta, kad Airija pripažįsta visuotinai pripažįstamus tarptautinės teisės principus, kuriais reglamentuojami valstybių santykiai.

Airija yra dualistinė valstybė; kad tarptautiniai susitarimai turėtų oficialų teisinį statusą valstybėje, o ne tik tarp valstybių, Airijos parlamentas turi juos perkelti į nacionalinę teisę.

1953 m. Airija pasirašė Europos žmogaus teisių konvenciją; nuo to laiko, atsižvelgiant į Airijos tarptautinius teisinius įsipareigojimus, piliečiai gali remtis šios konvencijos nuostatomis Europos Žmogaus Teisių Teisme. 2003 m. Įstatymu dėl Europos žmogaus teisių konvencijos, kuriuo EŽTK buvo perkelta į Airijos teisę, šios konvencijos nuostatomis buvo suteikta teisinė galia nacionalinėje teisėje.

2. Kiti šaltiniai

Nesant oficialių teisės normų, bylos metu advokatai ir teismas, priimdamas sprendimą, gali remtis teisės doktrina. Nors diskutuojama, ar ja apskritai turėtų būti remiamasi ir jos įtaka pastaraisiais metais galėjo sumažėti, teismai ja rėmėsi aiškindami Konstituciją ir išvardydami konstitucines teises, konkrečiai nenurodytas Konstitucijos tekste.

3. Teisės šaltinių hierarchija

Konstitucija užima aukščiausią vietą Airijos teisinėje sistemoje. Teisės aktai, Vyriausybės ir administraciniai sprendimai ir praktika gali būti peržiūrimi dėl atitikties Konstitucijai.

Tačiau Konstitucijoje nustatyta, kad jokie įstatymai ar priemonės, kurie reikalingi dėl narystės ES, ja nebus pripažįstami negaliojančiais. Tai nustatyta Konstitucijos 29.4.6 straipsnyje. Taigi, ES teisei teikiama pirmenybė prieš visus nacionalinius įstatymus, įskaitant Konstituciją. Kadangi ES teisėje nustatyta, kad jos įgyvendinimo būdai nustatomi pagal nacionalinius procedūrinius reikalavimus, priemonės, kuriomis įgyvendinama ES teisė, vis tiek turi atitikti procedūrinius konstitucinius reikalavimus.

Pagal 2003 m. Įstatymą dėl Europos žmogaus teisių konvencijos asmenys gali remtis šios konvencijos nuostatomis Airijos teismuose. EŽTK buvo perkelta subkonstituciniu lygmeniu ir Konstitucija išlaiko viršenybę. EŽTK reikalaujama, kad teismai nacionalines nuostatas aiškintų ir taikytų kiek įmanoma atsižvelgdami į joje įtvirtintus principus. Jei nacionaliniai teisės aktai neatitinka EŽTK, bus priimta nesuderinamumo deklaracija.

Teismai yra konstatavę, kad pagal Konstitucijos 29.3 straipsnį tarptautinės paprotinės teisės principai yra nacionalinės teisės dalis, tačiau tik tiek, kiek jie neprieštarauja Konstitucijai, teisės aktams ar bendrajai teisei. Tarptautiniai susitarimai gali būti ratifikuoti tik tuo atveju, jei jie atitinka Konstituciją; kitu atveju būtina surengti referendumą.

Teisės aktai gali būti keičiami ar iš dalies keičiami vėlesniais teisės aktais. Antrinės teisės aktai ir perduodami įgaliojimai priimti antrinės teisės aktus gali būti pakeičiami pirminės teisės aktais, tačiau antrinės teisės aktais negali būti panaikinami pirminės teisės aktai. Teismai teisės aktus gali panaikinti remdamiesi tuo, kad šie aktai negalioja atsižvelgiant į Konstitucijos nuostatas (po 1937 m. priimti teisės aktai) arba kad jie nesuderinami su Konstitucija (iki 1937 m. priimti teisės aktai). Taikoma prielaida, kad po 1937 m. priimti teisės aktai atitinka Konstituciją.

Teismų sprendimai gali būti pakeičiami norminiais ar konstituciniais aktais ir vėlesniais lygiaverčių arba aukštesnių teismų sprendimais.

4. Viršnacionalinių priemonių įsigaliojimas

Pradinis Konstitucijos projektas nebuvo suderinamas su Europos bendrijos teise. Pavyzdžiui, joje buvo nustatyta, kad vienintelis teisės aktų leidėjas Airijoje yra parlamentas. Dėl šios priežasties į Konstituciją buvo įtraukta nuostata, kurioje nustatyta, kad joks įstatymas, aktas ar priemonė, kurie reikalingi dėl narystės ES, ja nebus pripažįstami negaliojančiais. Tačiau buvo pripažinta, kad jei taikymo sritis ar tikslai pasikeistų, pavyzdžiui, sudarius naują sutartį, dėl to visuomenė turi balsuoti referendume ir, jei visuomenė pritarė, bus įtraukta nuostata, kuria patvirtinama, kad valstybė tokią sutartį gali ratifikuoti.

Jei ES teisės aktuose reikalaujama, kad valstybė juos perkeltų į nacionalinę teisę, tai daroma pirminės teisės aktais arba, kaip labiau įprasta, Vyriausybės arba Vyriausybės ministro priimtu įstatymo lydimuoju teisės aktu.

Pagal Konstituciją tarptautiniai susitarimai tampa nacionalinės teisės dalimi, jei taip nusprendžia Airijos parlamentas. Paprastai tai daroma priimant įstatymą (pavyzdys – 2003 m. įstatymas dėl Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, kuriuo Konvencija buvo perkelta į nacionalinę teisę, o dėl to asmenys gali remtis jos nuostatomis nacionaliniuose teismuose).

5. Institucijos, kurios turi įgaliojimus priimti teisės normas

Konstitucijoje nustatyta, kad Airijos parlamentas (air. *Oireachtas*), kurį sudaro *Dáil* (žemieji rūmai), *Seanad* (aukštieji rūmai) ir prezidentas, turi „išimtinę teisę valstybės vardu leisti įstatymus“ atsižvelgiant į Konstitucijoje nustatytus Bendrijos narystės įsipareigojimus. Teisės akto pasiūlymą kaip teisės akto projektą Prezidentas turi pasirašyti kaip įstatymą, kad šis teisės aktas įsigaliotų; jei Prezidentui kyla abejonių dėl siūlomo teisės akto projekto konstitucingumo, jis gali sušaukti valstybės tarybą ir prireikus teisės akto projektą perduoti Aukščiausiajam Teismui, kad šis pagal Konstitucijos 26 straipsnį nustatytų, ar projektas neprieštarauja Konstitucijai.

Kaip minėta pirmiau, Airijos parlamentas (air. *Oireachtas*) įgaliojimus priimti teisės aktus gali deleguoti Vyriausybės ministrai ar kitai institucijai, o šie įgaliojimai griežtai apibrėžiami delegavimo priemonėje. ES direktyvos paprastai įgyvendinamos įstatymo lydimuoju teisės aktu, kurį priima ministras. Įgaliojimai priimti teisės aktus gali būti deleguojami įvairioms institucijoms, pavyzdžiui, Vyriausybės ministrams, teisės aktuose nustatytoms taryboms, pusiau valstybinėms institucijoms, reguliavimo institucijoms, ekspertų institucijoms ir vietos valdžios institucijoms.

Pagal Konstituciją Vyriausybė yra atsakinga už išorės santykius; atsižvelgdama į konstitucinius reikalavimus ji gali pasirašyti tarptautines sutartis ir susitarimus ir įstoti į tarptautines organizacijas.

Pagal bendrosios teisės sistemą teisėjų kuriama teisė yra privaloma.

6. Teisės normų priėmimo tvarka

6.1. Konstitucija

Pagal Konstitucijos 46 straipsnį pirmasis jos pakeitimo priėmimo etapas yra įstatymo projekto inicijavimas žemuosiuose rūmuose. Su šiuo įstatymo projektu turi susipažinti abeji Airijos parlamento rūmai; tada dėl projekto reikia rengti referendumą, kad visuomenė jam pritarėtų arba nepritarėtų. Pagal 47 straipsnio 1 dalį laikoma, kad visuomenė pritarė pasiūlymui, jei galiojančių balsų dauguma pritarė, kad jis būtų priimtas kaip įstatymas. Toks įstatymo projektas turi būti suformuluotas kaip Konstitucijos keitimo įstatymas ir jame negali būti jokių kitų pasiūlymų. Jei visuomenė įstatymo projektui pritaria, Prezidentas privalo jį pasirašyti ir tinkamai paskelbti kaip įstatymą.

47 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pasiūlymas ne dėl Konstitucijos keitimo, dėl kurio buvo surengtas referendumas, vetuojamas, jei balsų dauguma pasiūlymui nepritarė, o galiojančius balsus, kuriais pasiūlymui nepritarė, pateikė ne mažiau kaip trečdalis registruotų rinkėjų.

6.2. Teisėkūros procedūra

Pirmajame pirminės teisės aktų priėmimo etape įstatymo projektas paprastai inicijuojamas vienuose iš Airijos parlamento rūmų. Kiekvienas žemuosiuose rūmuose inicijuotas įstatymo projektas turi būti siunčiamas aukštesiems rūmams, kad jie jį apsvarstytų ir priimtų pakeitimus, kuriuos žemieji rūmai privalo apsvarstyti. Tačiau, jei įstatymo projektas inicijuojamas ir priimamas aukštesniuose rūmuose, o žemuosiuose rūmuose vėliau pakeičiamas, laikoma, kad įstatymo projektą inicijavo žemieji rūmai ir jis turi būti gražinamas aukštesiems rūmams apsvarstyti.

Prieš paskelbiant įstatymo projektą jį turi patvirtinti abeji Airijos parlamento rūmai, o Prezidentas jį turi pasirašyti kaip įstatymą. Teisėkūros procedūros metu žemieji rūmai ir aukštieji rūmai įstatymo projektą gali keisti. Tačiau Konstitucijoje įtvirtinta žmonių išrinktų žemųjų rūmų viršenybė. 23 straipsnyje nustatyta, kad, jei aukštieji rūmai prieš žemųjų rūmų valią atmetė arba pakeitė įstatymo projektą, žemieji rūmai per 180 dienų gali priimti rezoliuciją, kuria pripažįstama, kad teisės akto projektui pritarė abeji rūmai. Aukštieji rūmai teisės akto projektą gali atidėti iki 90 dienų, tačiau jie neturi įgaliojimų neleisti, kad projektas taptų įstatymu, arba jį keisti, išskyrus atvejus, kai žemieji rūmai su tuo sutinka.

Daugumą įstatymų projektų žemuosiuose rūmuose inicijuoja Vyriausybės ministras.

Su finansais susiję įstatymų projektai (t. y. projektai, kuriais nustatomas, panaikinamas, atšaukiamas, pakeičiamas ar reglamentuojamas apmokestinimas, ir projektai dėl viešųjų lėšų mokesčių) gali būti inicijuojami ir priimami tik žemųjų rūmų. Toks įstatymo projektas siunčiamas aukštiesiems rūmams, kad jie pateiktų rekomendacijas.

Galutiniam teisėkūros procedūros etape Prezidentas įstatymo projektą pasirašo kaip įstatymą. Pasikonsultavęs su Valstybės taryba Prezidentas gali įstatymo projektą arba konkrečią jo dalį perduoti Aukščiausiam Teismui, kad šis nuspręstų dėl jo konstitucingumo. Tai vadinama prašymu pagal 26 straipsnį. Jei Aukščiausiasis Teismas nusprendžia, kad įstatymo projektas atitinka Konstituciją, jis teismuose daugiau negali būti ginčijamas konstituciniais pagrindais, o Prezidentas privalo jį pasirašyti kaip įstatymą. Jei nustatoma, kad įstatymo projektas prieštarauja Konstitucijai, Prezidentas turi atsakyti jį pasirašyti kaip įstatymą.

6.3. Antrinės teisės aktai

Pagrindiniame teisės akte paprastai nustatoma, kad Airijos parlamentas gali panaikinti arba patvirtinti deleguotuosius teisės aktus, kuriuos šiuo teisės aktu leidžiama priimti. Šiose nuostatuose paprastai nurodoma, kad priemonės turi būti pateiktos susipažinti kuriems nors arba abejiems Airijos parlamento rūmams, kurie per nustatytą laikotarpį gali jas panaikinti. Ši panaikinimo tvarka taikoma visiems antrinės teisės aktams, kuriais įgyvendinamos ES priemonės. Priėmus tam tikrus įstatymo lydimuosius teisės aktus jie turi būti atiduoti saugoti į nurodytas bibliotekas, o oficialiajame Airijos valstybės leidinyje [Iris Oifigiúil](#) turi būti skelbiamas pranešimas apie jų priėmimą.

6.4. Tarptautinė teisė

Vyriausybė gali pasirašyti tarptautines sutartis ar susitarimus arba įstoti į tarptautines organizacijas, tačiau pripažįstama, kad Vyriausybė to negali daryti, jei taip būtų apribojami Airijos parlamentui suteikti išimtiniai įgaliojimai priimti įstatymus arba būtų kitaip pažeidžiama Konstitucija. Dėl šios priežasties teismai pripažino, kad Vyriausybė negali pritariti Europos Sąjungos sutartims, kuriomis keičiama Konstitucijos taikymo sritis ir tikslai, išskyrus atvejus, kai visuomenė tam pritaria per konstitucinį referendumą.

7. Nacionalinių teisės normų įsigaliojimas

Konstitucijos pakeitimai įsigalioja po to, kai jiems pritaria visuomenė, o Prezidentas pasirašo įstatymo projektą, kuriuo pasiūlytas pakeitimas. Įstatymo projektas tampa įstatymu tą dieną, kurią jį pasirašo Prezidentas, ir tą pačią dieną įsigalioja, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip. Prezidentas įstatymo projektą paprastai pasirašo ne anksčiau kaip penktą ir ne vėliau kaip septintą dieną nuo jo pateikimo. Įstatyme gali būti nurodyta jo įsigaliojimo data arba gali būti nustatyta, kad ministras gali priimti įsakymą dėl įsigaliojimo (antrinį teisės aktą), kad įstatymas arba jo dalis įsigaliojotų. Prezidentas yra įpareigotas oficialiai paskelbti įstatymo projektą Airijos valstybės oficialiajame leidinyje paskelbdamas pranešimą, kuriame nurodoma, kad šis projektas tapo įstatymu.

Antrinės teisės akte nurodoma jo įsigaliojimo data.

Teismo sprendimai paprastai įsiteisėja jų priėmimo dieną.

8. Prieštaravimų tarp skirtingų teisės šaltinių sprendimo būdai

Bet kokius prieštaravimus tarp skirtingų teisės normų ar šaltinių nustato teismai.

Išskyrus ES teisės viršenybę, Konstitucija yra pagrindinis valstybės įstatymas, kuriam teikiama pirmenybė esant bet kokiems Konstitucijos ir kitų įstatymų prieštaravimams. Pagal Konstitucijos 34 straipsnį asmenys Aukštajame teisme gali ginčyti teisės akto teisėtumą konstituciniu požiūriu. Dėl tokio sprendimo galima paduoti apeliacinį skundą Aukščiausiam Teismui. Asmenys taip pat gali pateikti skundą dėl to, kad valstybės veiksmais buvo pažeistos jų konstitucinės teisės arba konstitucinė procedūra.

Taikoma prielaida, kad po 1937 m. Konstitucijos priėmimo priimti teisės aktai atitinka Konstituciją, kol nenustatoma priešingai.

Gali susiklostyti situacijos, kai Konstitucijos nuostatos, ypač nuostatos dėl pagrindinių teisių, tam tikra apimtimi yra nesuderinamos. Teismas naudojasi keliomis priemonėmis sprendimams šiose bylose priimti, įskaitant pažodinį ar gramatinį aiškinimą, istorinį aiškinimą, teleologinį ar darnųjį metodą, proporcingumo doktriną, teisių hierarchijos metodą ir įsipareigojimo prigimtinėi teisei ir prigimtinėms teisėms metodą.

Pasitaikė atvejų, kai dėl nepopuliaraus teismo sprendimo ar išaiškinimo buvo surengtas referendumas dėl Konstitucijos keitimo.

Jei asmuo mano, kad teisės aktu buvo pažeistos jo teisės, nustatytos Europos žmogaus teisių konvencijoje, jis gali kreiptis į teismą, kad šis priimtų nesuderinamumo deklaraciją.

ES teisė turi konstitucinį imunitetą, nes Konstitucijoje nustatyta, kad jokie įstatymai ar priemonės, kurie reikalingi dėl narystės, ja nebus pripažįstami negaliojančiais, nors šių įstatymų ar priemonių įgyvendinimo būdai turi atitikti Konstituciją.

Be konstitucinių klausimų, dėl deleguotojo teisės akto teisėtumo sprendžiama pagal tai, ar jis atitinka pagrindinį teisės aktą.

Daugiau informacijos apie Airijos teisinę sistemą, teisės aktus ir Konstituciją galima rasti šiose svetainėse:

- <https://www.gov.ie/en/organisation/department-of-the-taoiseach>
- <https://www.courts.ie/judgments>
- <https://www.irishstatutebook.ie>
- <http://www.bailii.org>

Paskutinis naujinimas: 18/05/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba [\(el\)](#) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Valstybių narių teisė - Graikija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Graikijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Teisės aktai

Papročių teisė

Visuotinai priimtos tarptautinės teisės normos

Europos Sąjungos teisė

Tarptautinės konvencijos

Teismų praktika

Įvairių rūšių teisių priemonių aprašas

Konstitucija

Įstatymai

Kiti teisės aktai
Prezidento dekretai
Administraciniai aktai
ES steigiamosios sutartys
ES reglamentai
ES direktyvos
Tarptautinės konvencijos

Teisės normų hierarchija

Konstitucija yra viršesnė už visus nacionalinės teisės aktus. Po jos – įstatymai, prezidento dekretai, toliau – administraciniai aktai. Europos Sąjungos steigiamosios sutartys oficialiai prilygsta Konstitucijai, o kiti tarptautinės teisės aktai yra viršesni už nacionalinės teisės aktus, išskyrus Konstituciją.

Instiucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Prireikus iš dalies pakeisti ar papildyti galiojančius teisės aktus, priimti naujas teisės normas arba įtraukti tarptautinės teisės normas į nacionalinę teisę, kompetentingas ministras paveda specialiam teisėkūros komitetui parengti įstatymo projektą.

Teisėkūros procesas

Specialaus teisėkūros komiteto parengtas įstatymo projektas siunčiamas Vyriausybės generalinio sekretoriato Centriniam teisėkūros komitetui – šis komitetas visų pirma užtikrina, kad teisės aktas būtų tinkamai parengtas, ir pateikia kitų pastabų (dėl atitikties Konstitucijai, suderinamumo su tarptautine teise).

Tada įstatymo projektas kartu su atitinkamu aiškinamuoju raštu, kuriame nurodomas siūlomų nuostatų pagrindimas ir tikslai, teikiamas Parlamentui. Jei atitinkamoms nuostatomis įgyvendinti reikia valstybės biudžeto lėšų, Valstybės generalinė apskaitos tarnyba (*Γενικό Λογιστήριο του Κράτους*) privalo parengti specialiąją ir lyginamąją išlaidų ataskaitas. Be to, išskyrus išimtiniais atvejais, prie įstatymų projektų būtinai pridama reguliavimo poveikio vertinimo ataskaita ir prieš pateikiant projektą surengtų viešų konsultacijų ataskaita.

Parlamento pirmininkas įstatymo projektą teikia svarstyti plenarinėje sesijoje, tarp sesijų veikiantiems Parlamento padaliniais arba nuolatiniams Parlamento komitetams. Dekretus dėl įstatymų įgyvendinimo kompetentingų ministrų siūlymu leidžia Respublikos prezidentas. Specialiomis įstatymų nuostatomis valdžios institucijoms suteikiami įgaliojimai leisti aktus, kuriais reguliuojami labiau specifiniai, vietinės reikšmės, techninio pobūdžio ar smulkesni klausimai. Pagal Konstitucijos 28 straipsnį tarptautinės konvencijos nuo jų ratifikavimo įstatymu akimirks yra neatsiejama Graikijos vidaus teisės dalis ir yra viršesnės už visas kitas joms prieštaraujančias ankstesnes teisės nuostatas, išskyrus Konstitucijos nuostatas.

Europos Sąjungos reglamentai vienodai galioja visose valstybėse narėse, yra privalomi ir tiesiogiai taikomi kiekvienoje valstybėje narėje.

Direktyvos į nacionalinę teisę perkeliamos įstatymu, prezidento dekretu arba ministro sprendimu.

Įstatymą pasirašius visiems kompetentingiems ministrams, Respublikos prezidentas jį išleidžia ir paskelbia per mėnesį nuo jo priėmimo Parlamente.

Įstatymo įsigaliojimo laikas nurodomas pačiame įstatyme. Jei laikas nenurodytas, pagal Civilinio kodekso įvadinio akto 103 straipsnį įstatymas įsigalioja po 10 dienų nuo jo paskelbimo oficialiajame leidinyje (*Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*).

Konvencijos ratifikavimo įstatymas paprastai įsigalioja jį paskelbus oficialiajame leidinyje, o konvencija teisinę galią įgyja nuo jos tekste nustatytos datos.

[Graikijos Parlamento](#) interneto svetainėje elektroniskai pateikiami visi nuo 1993 m. spalio 22 d. priimti įstatymai. Be to, [Nacionalinių spaudos rūmų](#) (*Εθνικό Τυπογραφείο*) interneto svetainės skiltyje „Paieška“ (*Αναζήτηση*) galite ieškoti priimtų įstatymų ir prezidento dekretų (nuo 1890 m.) metinių sąrašų, jų temų ir oficialiojo leidinio, kuriame jie buvo paskelbti, duomenų.

Iniciatyvos iš dalies pakeisti įstatymą imasi už atitinkamą sritį atsakingas ministras.

Įstatymas galioja, kol yra panaikinamas naujesniu įstatymu.

Teisinių duomenų bazės

[Išsamią teisinių duomenų bazę](#) turi ir tvarko Nacionaliniai spaudos rūmai.

Šia duomenų baze galima naudotis nemokamai (Įst. Nr. 3861/2010 FEK A/112/13-7-10 7 straipsnis).

[Išsamią teisinių duomenų bazę](#) turi ir tvarko įmonės „Intracom“ ir „Hol“.

Prieiga mokama.

[Valstybės teisės tarybos](#) interneto svetainė

Prieiga nemokama.

Susijusios nuorodos

[Graikijos Parlamentas](#)

[Nacionaliniai spaudos rūmai](#)

Paskutinis naujinimas: 21/08/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Ispanija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Ispanijos teisinę sistemą ir bendra šalies teisinės tvarkos apžvalga.

Ispanijos teisės šaltiniai

Ispanijos teisės šaltiniai nurodyti Civilinio kodekso (isp. *Código Civil*) 1 straipsnyje:

Ispanijos teisinė tvarka grindžiama įstatymais, papročiais ir bendraisiais teisės principais.

Nuostatos, kurios prieštarauja aukštesnės galios nuostatomis, teisiškai negalioja.

Paprotys taikomas tik nesant taikytino įstatymo, jei jis neprieštarauja viešajai tvarkai ar moralei ir jį galima įrodyti.

Teisinė praktika, kuria ne tik aiškinama valios išraiška, laikoma papročiais.

Nesant taikytino įstatymo ar papročio, taikomi bendrieji teisės principai, nepažeidžiant jų vaidmens pagrindžiant teisinę tvarką.

Tarptautinėse sutartyse numatytos teisės normos Ispanijoje tiesiogiai taikomos tik tada, kai jos tampa valstybės teisinės tvarkos dalimi visą jų tekstą paskelbus Oficialiajame valstybės leidinyje (isp. *Boletín Oficial del Estado*).

Teismų praktika papildo teisinę tvarką doktrina, kurią bėgant laikui suformavo Aukščiausiasis Teismas (isp. *Tribunal Supremo*), aiškindamas ir taikydamas įstatymus, papročius ir bendruosius teisės principus.

Ispanijos teisėjai ir teismai, kurie turi vadovautis tik Konstitucija ir teisinės valstybės principu, yra įpareigoti priimti sprendimą kiekvienoje nagrinėjamoje byloje, remdamiesi suformuota šaltinių sistema tam sprendimui pagrįsti.

Teisinių priemonių rūšys

Konstitucija – aukščiausias Ispanijos valstybės įstatymas, kurio turi laikytis visos valdžios institucijos ir piliečiai. Bet kokia nuostata ar aktas, kurie prieštarauja Konstitucijai, teisiškai negalioja. Konstitucijos turinį sudaro dvi aiškiai atskirtos dalys: a) teisės doktrina ir b) pagrindiniai įstatymai.

Tarptautinės sutartys – tam tikrų tarptautinės teisės subjektų sudaryti rašytiniai susitarimai, reglamentuojami tarptautine teise. Jas gali sudaryti viena arba daugiau susijusių teisinių priemonių, nepriklausomai nuo jų pavadinimo. Tarptautinės sutartys, kurios buvo pasirašytos ir oficialiai paskelbtos Ispanijoje, tampa vidaus teisinės tvarkos dalimi.

Autonomijos statutai – pagrindinės Ispanijos institucinės normos, taikomos atskiroms autonominėms sritims ir pripažintos 1978 m. Ispanijos Konstitucijoje. Jos priimamos pagrindiniu įstatymu. Jose nurodomas bent jau autonominės srities pavadinimas, jos teritorinės ribos, autonominių institucijų pavadinimai, organizacinė struktūra ir buveinės, taip pat šioms institucijoms suteikti įgaliojimai. Autonomijos statutai nėra nei suvereniteto išraiška, nei *konstitucija*, nes jie nebuvo priimti pagal pradinis konstitucinius įgaliojimus (kurie nebuvo suteikti teritorijoms, kurios tapo autonominėmis sritimis). Jie egzistuoja dėl to, kad yra pripažįstami valstybės, tačiau autonomijos principas jokiais atvejais negali pakenkti vieningumo principui.

Įstatymai Ispanijoje yra įvairių rūšių įstatymų.

Pagrindiniai įstatymai – tai įstatymai, kuriais įgyvendinamos pagrindinės teisės ir laisvės, priimami autonomijos statutai ir nustatoma teisinė tvarka, kuria reglamentuojama bendroji rinkimų sistema, taip pat kiti Konstitucijoje numatyti įstatymai.

Paprastieji įstatymai – jais reglamentuojami klausimai, kurie nėra reglamentuojami pagrindiniais įstatymais.

Įstatyminiai dekretai – teisės aktų nuostatos tam tikrais klausimais, kurias priima Vyriausybė įgyvendindama Parlamento (isp. *Cortes Generales*) suteiktus įgaliojimus.

Įstatyminiai potvarkiai – laikinos teisės aktų nuostatos, kurias Vyriausybė priima esant išimtiniam ir neatidėliotinam poreikiui; šios nuostatos neturi įtakos teisei tvarkai, kuria reglamentuojamos pagrindinės valstybės institucijos, Konstitucijos pirmoje antraštinėje dalyje numatytoms piliečių teisėms, laisvėms ir pareigoms, teisei tvarkai, kuria reglamentuojamos autonominės sritys, ar teisei tvarkai, kuria reglamentuojama bendroji rinkimų sistema. Įstatyminiai potvarkiai per trisdešimt dienų nuo priėmimo turi būti pateikiami apsvarstyti ir balsuoti visam Deputatų Kongresui (isp. *Congreso de los Diputados*).

Norminiai teisės aktai – vykdomosios valdžios institucijos priimtos bendros teisės normos. Teisės normų hierarchijoje jie yra žemiau nei įstatymai ir, kalbant paprastai, juos įgyvendina.

Papročiai apibrėžiami kaip „taisiklių, grindžiamų paprastai nuolat pasikartojančiais vienodais veiksmais, rinkinys“. Kad papročiu būtų išreikšta bendra ir savaiminė valia, jis turi būti plačiai paplitęs, nekintantis, vienodas ir ilgalaikis.

Bendrieji teisės principai – bendros norminės nuostatos, kurios, nors nėra oficialiai įtrauktos į teisinę tvarką, laikomos tos tvarkos dalimi, nes jomis grindžiamos kitos konkrečios norminės nuostatos arba abstrakčiai išreiškiamas tokių nuostatų grupės turinys. Jie naudojami teisinėms spragoms pašalinti arba teisės normoms aiškinti.

Teismų praktiką sudaro dviejų rūšių sprendimai (priimti Aukščiausiojo Teismo arba, dėl tam tikrų klausimų, dėl kurių jurisdikcija apribota autonomine sritimi, – tos autonominės srities Aukštojo Teisingumo Teismo (isp. *Tribunal Superior de Justicia*)), kuriuose vienodai išaiškinama teisės norma. Jei teisėjas ar teismas nukrypsta nuo Aukščiausiojo Teismo suformuotos doktrinos, sprendimas nėra automatiškai pripažįstamas negaliojančiu, tačiau yra pagrindas teikti kasacinį skundą. Nepaisant to, ir Aukščiausiasis Teismas, ir konkrečios autonominės srities Aukštasis Teisingumo Teismas esant pagrįstą priežasčių gali bet kada nukrypti nuo nusistovėjusios teismų praktikos ir suformuoti naują teismų praktiką.

Teisės normų hierarchija

Ispanijos civilinio kodekso 1.2 straipsnyje nustatyta, kad nuostatos, kurios prieštarauja aukštesnės galios nuostatai, teisiškai negalioja. Tai reiškia, kad būtina nustatyti teisės normų hierarchiją. Šiuo tikslu Ispanijos Konstitucijoje reglamentuotas įvairių normų tarpusavio ryšys ir jų hierarchiniai ir jurisdikciniai ryšiai.

Pagal Konstituciją Ispanijos teisės normų hierarchija yra tokia:

Konstitucija

Tarptautinės sutartys

Įstatymai šia tvarka: pagrindiniai įstatymai, paprastieji įstatymai ir įstatymo galią turintys teisės aktai (įskaitant Karaliaus įstatyminius potvarkius ir Karaliaus įstatyminius dekretus); įstatymų hierarchijos nėra, tačiau skiriasi su jais susijusios procedūros ir jų taikymo sritys

Įstatymų vykdomosios valdžios priimti teisės aktai, kurie turi savo hierarchiją priklausomai nuo juos priėmusios institucijos (Karaliaus dekretai, ministrų įsakymai ir pan.)

Be to, yra nustatytas jurisdikcijos principas dėl įvairių autonominių sričių parlamentų priimtų teisės aktų (regioninės valdžios dekretų, regioninės valdžios įsakymų ir pan.).

Teisėjai ir teismai negali taikyti norminių teisės aktų ar kitų nuostatų, kurie prieštarauja Konstitucijai, įstatymams ar normų hierarchijos principui.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Ispanijos institucinė struktūra grindžiama valdžių padalijimo principu: įstatymų leidžiamoji valdžia yra suteikta Ispanijos parlamentui ir šalies autonominių sričių teisėkūros asamblėjom.

Vyriausybei valstybės lygmeniu ir kiekvienoje autonominėje srityje priklauso įstatymų vykdomoji valdžia, įskaitant įgaliojimus priimti teisės aktus; kartais Vyriausybė įgyvendina įstatymų leidžiamąją valdžią, kurią jai deleguoja Parlamentas.

Vietos valdžios institucijos neturi įstatymų leidžiamosios valdžios, tačiau turi įgaliojimus priimti teisės aktus ir tuos įgaliojimus jos dažniausiai įgyvendina priimdamos savivaldybės potvarkius.

Teisėkūros iniciatyvą turi Vyriausybė, Kongresas ir Senatas, autonominių sričių asamblėjos ir tam tikrais atvejais visuomenė.

Sprendimų priėmimo procesas

Tarptautinės sutartys: yra trys priėmimo priemonės priklausomai nuo klausimų, kurie reglamentuojami sutartimi.

Pirma, pagrindiniame įstatyme leidžiama pasirašyti sutartis, kai tarptautinei organizacijai ar institucijai pavesta įgyvendinti iš Konstitucijos kylančią kompetenciją.

Antra, esant išankstiniam Parlamento leidimui Vyriausybė gali duoti valstybės sutikimą pasirašyti šias teisiškai privalomas sutartis ar susitarimus: politines sutartis, karines sutartis ar susitarimus, sutartis ar susitarimus, turinčius įtakos valstybės teritoriniam vientisumui ar pirmoje antraštinėje dalyje nustatytoms pagrindinėms teisėms ir pareigoms, sutartis ar susitarimus, kuriuose nustatomi finansiniai įpareigojimai mokesčių institucijoms, ir sutartis ar susitarimus, dėl kurių reikia iš dalies keisti įstatymą ar nuo jo nukrypti, arba kuriems įgyvendinti reikalingos teisėkūros priemonės.

Galiausiai, sutartims visais kitais klausimais taikomas vienintelis reikalavimas – po sutarties pasirašymo iš karto apie tai informuoti Kongresą ir Senatą.

Tarptautinės sutartys, kurios buvo pasirašytos ir oficialiai paskelbtos Ispanijoje, tampa vidaus teisinės tvarkos dalimi. Nukrypti nuo sutarčių nuostatų, jas iš dalies keisti ar sustabdyti jų galiojimą galima tik pačioje sutartyje nurodyta tvarka arba atsižvelgiant į bendrąsias tarptautinės teisės normas. Tarptautinės sutartys ir susitarimai gali būti nutraukti pagal tą pačią procedūrą, kuri taikoma jas priimant.

Įstatymai

Įstatymų projektus tvirtina Ministrų taryba (isp. *Consejo de Ministros*), ji juos teikia Kongresui kartu su jų priėmimo priežasčių paaiškinimu ir reikalingu teisiniu pagrindu, kad Kongresas dėl jų galėtų priimti sprendimą.

Autonominių sričių atveju įstatymų projektus tvirtina atitinkamos ministrų tarybos; tada įstatymų projektai ta pačia tvarka teikiami atitinkamos autonominės srities teisėkūros asamblėjai.

Kongresui patvirtinus paprastojo ar pagrindinio įstatymo projektą, Kongreso pirmininkas nedelsdamas jį perduoda Senato pirmininkui, o pastarasis įstatymo projektą teikia Senatui apsvarstyti. Senatas per du mėnesius nuo įstatymo projekto gavimo gali pasinaudoti savo veto teise arba priimti pakeitimus.

Pasinaudojimui veto teise turi pritariuoti dauguma.

Įstatymo projektas Karaliui gali būti pateiktas, kad šis dėl jo pritarų, tik tada, kai Kongresas patvirtina pradinį įstatymo projektą (veto atveju būtina absoliuti balsų dauguma; praėjus dviem mėnesiams nuo įstatymo projekto pateikimo pakanka paprastos balsų daugumos) arba surengia balsavimą dėl pakeitimų ir su jais sutinka arba nesutinka paprasta balsų dauguma. Įstatymų projektų, kuriuos Vyriausybė arba Kongresas pripažino skubiais, atveju, dviejų mėnesių laikotarpiu, per kurį Senatas gali pasinaudoti veto teise arba pakeisti įstatymo projektą, sutrumpinamas iki dvidešimties kalendorinių dienų.

Parlamento priimti įstatymai teikiami Karaliui, o pastarasis per penkiolika dienų nuo priėmimo juos patvirtina, priima ir nurodo paskelbti.

Pagrindiniai įstatymai: pagrindiniams įstatymams priimti, iš dalies pakeisti ar nuo jų nukrypti reikalinga absoliuti Kongreso narių balsų dauguma per galutinį balsavimą dėl viso įstatymo projekto.

Norminiai aktai: jų priėmimo procedūra nurodyta toliau.

Norminių aktų priėmimą inicijuoja atitinkamas politikos formavimo padalinys parengdamas atitinkamą akto projektą; šis projektas teikiamas kartu su ataskaita dėl norminio akto poreikio ir tinkamumo, taip pat finansine ataskaita, kurioje pateiktas susijusių išlaidų įvertinimas.

Rengiant norminio akto projektą, be ataskaitų, išvadų ir išankstinių privalomų patvirtinimų būtina užsakyti visus tyrimus ir konsultacijas, kurie reikalingi teksto tinkamumui ir teisėtumui užtikrinti. Visais atvejais prie norminių aktų turi būti pridėdama juose nustatytų priemonių poveikio lytims ataskaita.

Jei nuostata daro poveikį teisėtoms piliečių teisėms ir interesams, per pagrįstą laikotarpį, kuris turi būti ne trumpesnis kaip penkiolika darbo dienų, gali būti rengiamas viešas svarstymas. Todėl, kai to reikia dėl nuostatos pobūdžio, per pirmiau minėtą laikotarpį ji teikiama viešoms konsultacijoms.

Visais atvejais Generalinis techninis sekretoriatas (isp. *Secretaría General Técnica*) dėl norminių aktų projektų turi pateikti ataskaitą nepažeidžiant Valstybės tarybos (isp. *Consejo de Estado*) išvados tais atvejais, kai ji reikalinga pagal teisės aktus.

Jeį norminis aktas gali turėti poveikio jurisdikcijos padalijimui tarp valstybės ir autonominių sričių, reikalinga išankstinė valdžios institucijų ataskaita.

Vyriausybės priimti norminiai aktai gali įsigalioti tik po to, kai visas jų tekstas paskelbiamas Oficialiajame valstybės leidinyje.

Teisinių duomenų bazės

Oficialūs valstybės leidiniai turi [duomenų bazę](#), kurioje yra visi teisės aktai, paskelbti nuo 1960 m.

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Šia duomenų baze galima naudotis nemokamai.

Trumpas turinio aprašymas

Oficialiojo valstybės leidinio interneto svetainėje galima susipažinti su visais oficialiaisiais leidiniais, kurie buvo paskelbti nuo 1960 m.

Interneto svetainėje yra teisės aktų ir pranešimų paieškos sistema, taip pat konstitucinės teismų praktikos (nuo 1980 m.), Valstybės teisės tarnybos (isp. *Abogacía del Estado*) ataskaitų ir nuomonių (nuo 1997 m.) ir Valstybės tarybos nuomonių duomenų bazės. Svetainėje taip pat pateikiamos **naujos teisės aktų redakcijos**, kuriose yra pagrindiniai teisės aktų pakeitimai. Galiausiai svetainėje teikiama pranešimų paslauga, apimanti pranešimus apie teisės aktus, viešus skelbimus ir informacijos ir dokumentų paiešką.

Susijusios nuorodos

[Ispanijos teisės aktų duomenų bazė](#)

Paskutinis naujinimas: 29/07/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Prancūzija

Šiame skyriuje rasite įvairių Prancūzijos teisės šaltinių apžvalgą.

Teisės šaltiniai

Prancūzijos teisė daugiausia sudaro rašytinės teisės normos, vadinamieji **teisės šaltiniai**. Tai gali būti ne tik teisės normos, galiojančios valstybėse arba tarp valstybių, nacionaliniu mastu, bet ir nacionalinių ar tarptautinių teismų praktika arba vietos lygmeniu nustatytos teisės normos, kaip antai savivaldybių arba profesinių organizacijų, pvz., gydytojų kolegijos potvarkiai, piliečių sukurtos ir jų santykiuose galiojančios teisės normos, kaip antai kolektyviniai susitarimai arba sutartys ir galų gale paprasčiausi papročiai.

Visi teisės šaltiniai tvarkomi pagal **teisės normų hierarchiją**. Taigi nauja teisės norma:

turi atitikti ankstesnes aukštesnio lygmens teisės normas,

gali iš dalies keisti ankstesnes to paties lygmens teisės normas,

panaikina priešingą žemesnio lygmens teisės normas.

Tarptautinės teisės šaltiniai

Tarptautinės sutartys ir susitarimai

Prancūzijoje sutartis įsigalioja, jeigu yra ratifikuojama, patvirtinama ir paskelbiama. Kai kurios sutartys Prancūzijos teismų sistemoje **taikomos tiesiogiai**, o kitos turi būti **perkeltamos į jos teisę**, priimant nacionalinės teisės nuostatą.

Europos Sąjungos teisė

Europos Sąjungos teisės sąvoka apima Europos Sąjungos institucijų nustatytas taisykles. Tai gali būti rekomendacijos, nuomonės, reglamentai, sprendimai arba direktyvos.

Nacionalinės teisės šaltiniai

Konstituciniai reikalavimai

1958 m. spalio 4 d. Konstitucija;

1946 m. spalio 27 d. Konstitucijos preambulė, 1789 m. rugpjūčio 26 d. žmogaus ir piliečio teisių deklaracija ir pagrindiniai principai, pripažinti Respublikos įstatymuose, kurie joje minimi;

konstituciniai įstatymai, kurie, prieš paskelbiant viešai, pateikiami Konstitucinei Tarybai ir kuriais papildoma Konstitucija.

Teisėkūrai taikomi reikalavimai

Parlamento priimtas įstatymas turi atitikti Konstituciją. Kai, prieš viešai paskelbiant įstatymą, kreipiamasi į Konstitucinę Tarybą, ji tikrina **įstatymo konstitucingumą**, t. y., ar įstatymas atitinka Konstituciją. Į Konstitucinę Tarybą gali kreiptis Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas, Nacionalinės asamblėjos ir Senato pirmininkai, šešiasdešimt Nacionalinės asamblėjos deputatų arba šešiasdešimt senatorių. Be to, Valstybės Taryba arba Kasacinis teismas Konstitucinei Tarybai gali perduoti nagrinėti prašymus dėl galiojančių įstatymų panaikinimo, pateiktus teisės subjektų, byloje, kurioje taikytini šie įstatymai, ginčijančių jų atitiktį Konstitucijos garantuojamoms teisėms ir laisvėms.

Pagal Konstitucijos 55 straipsnį, Prancūzijoje ratifikuotos tarptautinės sutartys yra viršesnės už įstatymus. Taigi administracinių ir baudžiamųjų bylų teisėjas netaiko įstatymo, kuris atrodo nesuderinamas su sutartimi, nesvarbu, ar ji sudaryta prieš priimant įstatymą, ar po jo priėmimo.

Reglamentavimo priemonės

Potvarkiai

Pagal Konstitucijos 38 straipsnį **Vyriausybė** gali prašyti Parlamento leisti, įgyvendinant savo programą, aiškiai apibrėžtą laikotarpį imtis įstatymuose numatytų priemonių. Kol nutarimų nepatvirtino įstatymų leidėjas, formaliai jie turi įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų galią ir iki patvirtinimo gali būti ginčijami administraciniame teisme.

Reglamentai

Reglamentai **skirstomi pagal juos leidžiančią instituciją**:

Respublikos Prezidento arba Ministro Pirmininko dekretai (kai jie priimami Ministrų taryboje arba Valstybės Taryboje, gali būti iš dalies keičiami tik tomis pačiomis sąlygomis);

dekretai tarp ministerijų arba atskirų ministerijų dekretai;

dekoncentruotų valstybės institucijų (prefekto, mero...) arba decentralizuotų vietos (savivaldybės, departamento, regiono) valdžios institucijų priimami sprendimai dėl nuostatų.

Kolektyvinės sutartys

Darbo kodekse nustatytos bendrosios taisyklės, taikomos darbo sąlygoms. Jų laikydamiesi, privataus sektoriaus socialiniai partneriai (darbdaviai ir darbuotojų profesinės sąjungos) derasi dėl tarpusavio sutarčių ir susitarimų. Jose nustatomos visos darbo sąlygos ir socialinės garantijos, taikomos atitinkamų organizacijų darbuotojams (perdirbimo pramonė ir prekyba, jaunų darbuotojų būstai, papildomosios pensijos kaupimo institucijos...).

Kolektyviniuose susitarimuose reglamentuojama tiksliai tam tikra konkreti sritis (darbo užmokestis, darbo laikas ir t. t.). Kolektyvinės sutartys ir susitarimai gali būti sudaromi šakos (visų įmonių, tam tikroje teritorijoje vykdančių tą pačią veiklą), įmonės arba įstaigos lygmeniu. Darbo, socialinių santykių, šeimos ir solidarumo ministerija arba Žemės ūkio ir žuvininkystės ministerija gali „išplėsti“ kolektyvinę sutartį: tokiu atveju ji taikoma visoms atitinkamos veiklos šakos organizacijoms.

Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų sprendimai

Sprendimus gali priimti bendrosios kompetencijos **teismai** arba administraciniai **teismai**. Bendrosios kompetencijos teismų sprendimuose aiškinama teisė, tačiau iš esmės jie taikomi tik nagrinėjamai bylai. Administracinių teismų sprendimai viršesni už įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, nes gali juos panaikinti, tačiau menkesni už įstatymus.

Institucinė sąranga

Teisėkūros procesas Prancūzijoje

Įstatymo **projektą**, kurį inicijuoja vyriausybė ir kurį ministras teikia Ministrų Tarybai, reikia skirti nuo įstatymo **pasiūlymo**, kurį inicijuoja Parlamentas. Įstatymo projektas arba įstatymo pasiūlymas pateikiamas Nacionalinei Asamblėjai arba Senatui.

Tada Parlamentas išnagrinėja įstatymo tekstą. Įstatymas priimamas, jeigu abeji Parlamento rūmai patvirtina tą patį jo tekstą.

Abiem asamblėjoms nesutarant, šaukiama mišri paritetinė komisija. Šiam komitetui, kurį sudaro 7 Nacionalinės asamblėjos nariai ir 7 senatoriai, pavedama pasiūlyti bendrą įstatymo tekstą, kurį kiekviena asamblėja paprastai svarsto po du kartus.

Tačiau vyriausybė gali imtis paspartintos procedūros; tokiu atveju mišri paritetinė komisija sudaroma jau pasibaigus pirmajam svarstymui.

Respublikos prezidentas įstatymą paskelbia (t. y. pasirašo) per 15 dienų nuo parlamento priimto teksto perdavimo vyriausybei. Per šį laikotarpį prezidentas gali prašyti įstatymą išnagrinėti iš naujo, o Konstituciniam Teismui gali būti pateiktas prašymas patikrinti, ar įstatymas atitinka Konstituciją.

Patvirtintas įstatymas įsigalioja po paskelbimo Oficialiajame leidinyje.

Įstatymų ir reglamentų skelbimas

Siekiant kad įstatymai ir reglamentai būtų privalomi, jie turi būti **paskelbiami pliečiams susipažinti**. Taigi apie atskirus aktus turi būti pranešta asmenims, kuriems jie taikomi, o nuostatai turi būti skelbiami viešai.

Taisyklės, susijusios su įstatymų ir reglamentų įsigaliojimu, nuo 2004 m. birželio 1 d. iš dalies pakeistos 2004 m. vasario 20 d. potvarkiu Nr. 2004-164.

Civilinio kodekso 1 straipsnyje nustatyta, kad **teisės aktai įsigalioja kitą dieną po jų paskelbimo Oficialiajame leidinyje**, nebent būtų nurodyta kitaip.

Tačiau skubos atvejais tą pačią dieną, kai yra paskelbiami, įsigalioja įstatymai, kurių patvirtinimo dekretuose apie tai nurodoma, ir administracinės teisės aktai, kurie tokia tvarka skelbiami specialiu Vyriausybės nurodymu.

Be dekretų, **Oficialiajame leidinyje skelbiami ir nuostatai**, patvirtinti kompetentingų nacionalinio lygmens valstybės institucijų (ministerijų nutarimai, savarankiškų administracinių institucijų aktai...). Ministrų nutarimai dažnai skelbiami ir oficialiuose ministerijų biuleteniuose.

Paskelbimas tik oficialiame biuletenyje galimas tik tuo atveju, jei nuostatai taikomi tik labai specifinei administracijos darbuotojų kategorijai (visų pirma ministerijos pareigūnams ir tarnautojams).

Vietos valdžios institucijų aktams taikomos specialios paskelbimo sąlygos. Jie Oficialiajame leidinyje neskelbiami.

Aplinkraščiai arba instrukcijos iš principo neturi reglamentuojamosios galios. Šiuose aktuose pateikiami tiksliai nurodymai tarnyboms dėl įstatymų ir dekretų taikymo arba patikslinamas kai kurių nuostatų aiškinimas.

Kad būtų taikomi, aplinkraščiai ir instrukcijos turi būti skelbiami šiam tikslui numatytoje ministro pirmininko interneto svetainėje (2008 m. gruodžio 8 d.

Dekretas 2008-1281). Įprastas būdas yra paskelbimas oficialiuose ministerijų biuleteniuose. Oficialiajame leidinyje skelbiami tik patys svarbiausi aplinkraščiai.

Teisinių duomenų bankai

Viešąsias teisinių duomenų bazes Prancūzijoje tvarko Viešoji platinimo internete tarnyba (*Service public de diffusion sur l'internet*, SPDDI), įsteigta [2002 m. rugpjūčio 7 d. dekretu Nr. 2002-1064](#) ([tekstas anglų kalba](#)).

Ši sistema tiksliai paaiškinama [aiškinamajame rašte](#) dėl tinklalapyje [Légifrance](#) pateikiamų duomenų pakartotinio panaudojimo.

[Légifrance](#) pateikiama tokia informacija:

kodeksų, įstatymų ir reglamentų suvestinės versijos (**duomenų bazė „Legi“**),

dokumentai, skelbiami Oficialiojo leidinio leidime „įstatymai ir dekretai“ (**duomenų bazė „Jorf“**),

išplėstinės nacionalinės kolektyvinės sutartys (**duomenų bazė „Kali“**),

Konstitucinės Tarybos sprendimai (**duomenų bazė „Constit“**),

Kasacinio teismo ir Apeliacinių teismų sprendimai (**duomenų bazėje „Cass“** skelbiami sprendimai taip pat skelbiami ir Oficialiajame leidinyje, **duomenų bazėje „Inca“** – neskelbti sprendimai, **duomenų bazėje „Capp“** – Apeliacinių teismų sprendimai),

Valstybės Tarybos ir Konfliktų teismo sprendimai, administracinių apeliacinių teismų sprendimai ir atrinkti administracinių teismų sprendimai (**duomenų bazė „Jade“**),

Nacionalinės informatikos ir laisvių komisijos (*Commission nationale de l'informatique et des libertés*, CNIL) nutarimai (**duomenų bazė „CNIL“**).

Viešojo platinimo internete tarnyba kuruoja ir kitus tinklalapius, kurie prieinami tiesiogiai arba per tinklalapį [Légifrance](#):

[Légifrance](#) **Audito Rūmų** tinklalapyje galima susipažinti su finansinių teismo institucijų sprendimais,

kiekvienos ministerijos tinklalapyje pateikiamas jos oficialusis leidinys,

Generalinės mokesčių valdybos (*Direction générale des impôts*) tinklalapyje pateikiami [mokesčių dokumentai](#),

Užsienio ir Europos reikalų ministerijos tinklalapyje pateikiamos tarptautinės sutartys (bazė „[Pacte](#)“).

Kiekviename pirmiau nurodytame tinklalapyje pateikiama informacija apie pirmiau minėtų antrosios kategorijos duomenų atsiuntimo ir pakartotinio panaudojimo sąlygas.

Tinklalapyje „Légifrance“ galima rasti ir pirmiau išvardytų [duomenų bazių katalogą](#).

Pateikiamas ir [Légifrance leidimų kainoraštis](#).

Duomenų bazės

Toliau pateikiamas neišsamus teisinių duomenų bazių sąrašas:

Duomenų bazėje [LEGI](#) pateikiamos konsoliduotos kodeksų, įstatymų ir reglamentų versijos.

Duomenų bazėje [JORF](#) pateikiami dokumentai, skelbiami Oficialiojo leidinio leidime „įstatymai ir dekretai“.

Duomenų bazėje [KALI](#) pateikiamos išplėstinės nacionalinės kolektyvinės sutartys.

Duomenų bazėje [CONSTIT](#) pateikiami Konstitucinės Tarybos sprendimai.

Duomenų bazėje [JADE](#) pateikiami Valstybės Tarybos ir Konfliktų teismo sprendimai, administracinių apeliacinių teismų sprendimai ir atrinkti administracinių teismų sprendimai.

Duomenų bazėje [CNIL](#) pateikiami Nacionalinės informatikos ir laisvių komisijos (*Commission nationale de l'informatique et des libertés*, CNIL) nutarimai.

[Kasacinio teismo](#) sprendimus galima rasti jo tinklalapyje.

Interneto tarnyboje galima užsisakyti [Kasacinio teismo sprendimus](#) ir kai kurių [Kasacinio teismo sprendimų vertimus](#) į anglų, arabų ir mandarinų kalbas.

Paskutinis naujinimas: 13/12/2016

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba () neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Valstybių narių teisė - Kroatija

Kroatijos Respublikos Konstitucija

[Kroatijos Respublikos Konstitucija](#)

Svarbiausi baudžiamieji įstatymai

Baudžiamasis kodeksas (kroat. k. *Kazneni zakon*) (*Narodne Novine* (NN; Kroatijos Respublikos oficialusis leidinys) Nr. [125/11](#), [144/12](#), 56/15, 61/15, 101/17 ir 126/19)

Į 2013 m. pirmą dieną įsigaliojusį naująjį Baudžiamąjį kodeksą įtraukta tam tikrų naujų elementų, pvz., didesnės baudos ir ilgesni senaties terminai, taip pat nustatytos naujos nusikalstamos veikos, pvz., darbo užmokesčio nemokėjimas, chuliganiškas vairavimas ir neteisėti lošimai. 2012 m. gruodžio mėn. Baudžiamąjį kodeksą pakeitimais baudžiamosios atsakomybės srityje narkotikų turėjimas asmeniui naudojimui pripažintas nesunkia nusikalstama veika. Baudžiamąjį kodeksą sudaro bendroji dalis ir specialioji dalis:

A) Baudžiamąjį kodeksą sudaro bendrojoje dalyje įtvirtintos visoms nusikalstamoms veikoms taikytinos nuostatos. Šiomis nuostatomis įtvirtinami bendrieji baudžiamumo prezumpcijos, baudų ir baudžiamųjų sankcijų principai.

B) Baudžiamąjį kodeksą sudaro specialiojoje dalyje išdėstyti konkrečių nusikalstamų veikų aprašymai ir bausmės, kurios gali būti už jas skiriamos, taip pat nurodytos nusikalstamos veikos ir už jas skiriamos bausmės pagal kitus teisės aktus. Kroatijos Baudžiamajame kodekse nustatytos nusikalstamos veikos yra šios:

- nusikaltimai žmoniškumui ir žmogaus orumui,
- nusikaltimai asmens gyvybei ir sveikatai,
- nusikaltimai žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms,
- nusikaltimai pagal darbo ir socialinio draudimo teisę,
- nusikaltimai asmens laisvei,
- nusikaltimai privatumui,
- nusikaltimai garbei ir reputacijai,
- nusikaltimai seksualinei laisvei,
- seksualinės prievartos ir seksualinio vaikų išnaudojimo nusikaltimai,
- nusikaltimai santuokai, šeimai ir vaikams,
- nusikaltimai žmonių sveikatai,
- nusikaltimai aplinkai,
- nusikaltimai bendram saugumui,
- nusikaltimai eismo saugumui,
- nusikaltimai turtui,
- nusikaltimai ekonomikai,
- nusikaltimai, susiję su kompiuterinėmis sistemomis, programine įranga ir duomenimis
- klastojimo nusikaltimai,

nusikaltimai intelektinei nuosavybei,
nusikaltimai viešoms institucijoms,
nusikaltimai teismų sistemai,
nusikaltimai viešajai tvarkai,
nusikaltimai, susiję su teise balsuoti,
nusikaltimai Kroatijos Respublikai,
nusikaltimai užsienio valstybei arba tarptautinei organizacijai ir
nusikaltimai Kroatijos Respublikos ginkluotiesiems pajėgoms.

Baudžiamojo proceso įstatymas (kroat. *Zakon o kaznenom postupku*) (NN Nr. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – Kroatijos Konstitucinio Teismo nurodymas ir sprendimas, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14 ir 126/19)

Šiame įstatyme nustatomos normos, kuriomis užtikrinama, kad nebūtų nuteistas nekaltas asmuo ir kad bausmės ar kitos priemonės nusikaltėliams būtų skiriamos įstatyme numatytais sąlygomis, kompetentingame teisme teisėtai įvykdžius teismo procesą.

Baudžiamasis persekiojimas ir procesas gali būti vykdomas ir baigiamas tik pagal įstatyme nustatytas normas ir jame nustatytais sąlygomis.

Baudžiamojo proceso įstatyme į Kroatijos teisės sistemą perkelti toliau nurodyti ES teisės aktai:

2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/64/ES dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese (OL L 280, 2010 10 26);

2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos (OL L 101, 2011 4 15);

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija (OL L 335, 2011 12 17).

2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012 6 1);

2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdančios policijos ir teisminių bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos (OL L 350, 2008 12 30);

2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR (OL L 315, 2012 11 14);

2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/48/ES dėl teisės turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui ir Europos arešto orderio vykdymo procedūroms ir dėl teisės reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis, ir teisės susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu (OL L 294, 2013 11 6);

2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje (OL L 127, 2014 4 29);

2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR (OL L 151, 2014 5 21).

2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016 3 11).

2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/1919 dėl teisinės pagalbos įtariamiesiems ir kaltinamiesiems vykstant baudžiamajam procesui ir prašomiems perduoti asmenims vykstant Europos arešto orderio vykdymo procedūroms (OL L 297, 2016 11 4, p. 1).

Baudžiamąjį procesą pradeda įgaliotas prokuroras.

Įgaliotas prokuroras nusikalstamoms veikoms, už kurias baudžiamasis procesas pradedamas *ex officio*, yra valstybės prokuroras (kroat. *državni odvjetnik*), o įgaliotas prokuroras nusikalstamoms veikoms, už kurias baudžiamasis procesas pradedamas gavus privatų pareiškimą, yra privatus kaltintojas. Už tam tikras įstatyme nustatytas nusikalstamas veikas baudžiamąjį procesą valstybės prokuroras pradeda tik nukentėjusiojo prašymu. Jeigu įstatyme nenumatyta kitaip, prokuroras privalo pradėti baudžiamąjį procesą, kai yra pagrįstų priežasčių manyti, kad tam tikras asmuo padarė nusikalstamą veiką, už kurią baudžiamasis procesas pradedamas *ex officio* ir nėra teisinių kliūčių vykdyti atitinkamo asmens baudžiamąjį persekiojimą.

Jeigu prokuroras nustato, kad priežasčių pradėti arba vykdyti baudžiamąjį persekiojimą nėra, bylą įstatyme nustatytais sąlygomis kaip ieškovas gali perimti nukentėjusysis.

Teistumo teisinių pasekmių, informacijos apie teistumą ir reabilitacijos įstatymas (kroat. *Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji*) (NN Nr. 143/12 ir 105/15)

Šiame įstatyme reglamentuojamos teistumo teisinės pasekmės, informacijos apie teistumą tvarkymas, laikymas, prieinamumas, atskleidimas ir panaikinimas, tarptautinis keitimasis duomenimis apie teistumą ir reabilitacija.

Šiame įstatyme išdėstytos nuostatos, atitinkančios toliau nurodytus Europos Sąjungos teisės aktus:

2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2009/315/TVR dėl valstybių narių keitimosi informacija iš nuosprendžių registro organizavimo ir turinio;

2009 m. balandžio 6 d. Tarybos sprendimas 2009/316/TVR dėl Europos nuosprendžių registrų informacinės sistemos (ECRIS) sukūrimo pagal Pamatinio sprendimo 2009/315/TVR 11 straipsnį.

Nuosprendžių registrus Kroatijoje tvarko ir saugo už teismines institucijas atsakinga ministerija, kuri kartu yra centrinė tokių duomenų keitimosi su kitomis valstybėmis institucija (toliau – ministerija).

Tvarkomas fizinių ir juridinių asmenų, Kroatijoje galutiniu nuosprendžiu nuteistų už nusikalstamas veikas, nuosprendžių registras. Taip pat kaupiama informacija apie Kroatijos piliečių ir Kroatijoje registruotų juridinių asmenų, už Kroatijos ribų galutiniu nuosprendžiu nuteistų už nusikalstamas veikas, teistumą, jeigu ministerijai buvo pateikti tokie duomenys.

Nuosprendžių registre, be kita ko, pateiktas asmenų, galutiniu nuosprendžiu nuteistų už seksualinės prievartos ir seksualinio vaikų išnaudojimo nusikaltimus, taip pat už kitas nusikalstamas veikas, nurodytas šio įstatymo 13 straipsnio 4 dalyje, sąrašas.

A) Svarbiausi civilinės, komercinės ir administracinės teisės aktai Kroatijoje yra šie:

Civilinių prievolių įstatymas (kroat. *Zakon o obveznim odnosima*) (NN Nr. 35/05, 41/08 ir 125/11)

Šiame įstatyme reglamentuojami civilinių prievolių pagrindai (bendroji dalis), taip pat sutartinės ir nesutartinės civilinės prievolės (specialioji dalis).

Sandorių šalys turi laisvą teisę pačios susitarti dėl civilinių prievolių, tačiau šis susitarimas negali prieštarauti Kroatijos Konstitucijai, imperatyvioms įstatymo nuostatomis ir visuomenės dorovei.

Nuosavybės ir kitų daiktinių teisių įstatymas (kroat. *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*) (NN; Nr. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12 ir 152/14)

Šiame įstatyme nustatyta bendra daiktų nuosavybės tvarka; šio įstatymo normos taip pat taikomos daiktų, reglamentuojamų pagal specialią teisinę tvarką, nuosavybei, nebent šios normos tai tvarkai prieštarauja.

Tai, kas įstatyme numatyta dėl nuosavybės teisės ir savininkų, *mutatis mutandis* taikoma visoms kitoms daiktinėms teisėms, nebent įstatyme konkrečiai numatyta kitaip arba kitoks reglamentavimas kyla iš tų teisių teisinio pobūdžio.

Paveldėjimo įstatymas (kroat. *Zakon o nasljeđivanju*) (NN Nr. 48/03, 163/03, 35/05 – Civilinių prievolių įstatymas ir 127/13)

Šiame įstatyme reglamentuojama paveldėjimo teisė ir įtvirtintos normos, pagal kurias teismai, kitos institucijos ir įgaloti asmenys sprendžia paveldėjimo klausimus.

Žemės registro įstatymas (kroat. *Zakon o zemljišnim knjigama*) (NN; Nr. [63/19](#))

Šiame įstatyme reglamentuojami klausimai, susiję su Kroatijos teritorijoje esančio nekilnojamojo turto teisiniu statusu, aktuali teisiniams sandoriams, taip pat jame reglamentuojamas žemės registrų tvarkymo būdas ir forma (žemės nuosavybės tarnyba (kroat. *Gruntovnica*)), jeigu tam tikriems žemės sklypams nėra numatyta specialiųjų nuostatų.

Civilinio proceso įstatymas (kroat. *Zakon o parničnom postupku*) (NN Nr. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11 – suvestinis tekstas, 25/13 ir 89/14)

Šiame įstatyme įtvirtintos proceso normos, pagal kurias teismai nagrinėja ir sprendžia ginčus, susijusius su asmenų ir piliečių pagrindinėmis teisėmis ir pareigomis, piliečių asmeniniais ir šeimos santykiais, taip pat darbo, komercinius, turtinius ir kitus civilinius ginčus, išskyrus atvejus, kai įstatymuose įtvirtintos nuostatos, pagal kurias teismai kai kuriuos iš šių ginčų turi spręsti vadovaudamiesi kokio nors kito proceso normomis.

Vykdomo įstatymas (kroat. *Ovršni zakon*) (NN Nr. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16 ir 73/17)

Šiame įstatyme reglamentuojamas procesas, pagal kurį teismai ir notarai vykdo sprendimus dėl reikalavimų, pagrįstus vykdomaisiais ir autentiškais dokumentais (vykdymo procesas), taip pat procesas, pagal kurį teismai ir notarai vykdo ieškinio užtikrinimo priemones (ieškinio užtikrinimo procesas), jeigu atskirame įstatyme nenustatyta kitaip. Vykdomo proceso ir ieškinio užtikrinimo proceso pagrindu susidarę materialiniai teisiniai santykiai taip pat reglamentuojami šiuo įstatymu.

B) Svarbiausi teisinio bendradarbiavimo srities teisės aktai:

Tarptautinės privatinės teisės aktas (NN 101/17)

Šiame įstatyme reglamentuojama:

teisė, taikoma privatinės teisės reglamentuojamiems santykiams, kuriems būdingas tarptautinis aspektas;

Kroatijos Respublikos teismų ir kitų institucijų jurisdikcija sprendžiant teisinius klausimus, nurodytus šio straipsnio 1 punkte, ir darbo tvarkos taisyklės; užsienio teismų sprendimų dėl šio straipsnio 1 punkte nurodytų teisinių klausimų pripažinimas ir vykdymas.

Daugiau informacijos pateikta adresu

<https://pravosudje.gov.hr/pristup-informacijama-6341/zakoni-i-ostali-propisi/zakoni-i-propisi-6354/6354>

[Daugiau](#)

Paskutinis naujinimas: 01/10/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Italija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Italijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Italijoje, kaip ir kiekvienoje šiuolaikinės demokratijos valstybėje, politinė sistema grindžiama įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios atskyrimu.

Italijos teisės šaltinius paprastai kuria teisės aktų leidėjas, o įgyvendina vykdomoji valdžia. Teismai įsikiša, jei įstatymai pažeidžiami.

Įvairių rūšių teisiųjų priemonių aprašas

Italijos teisės šaltiniai svarbos tvarka yra tokie:

Konstitucija,

įstatymai (kodeksai ir kiti parlamento priimti įstatymai, regioniniai įstatymai),

norminiai teisės aktai,

paprutinė teisė.

Referendumas gali būti teisės šaltinis, jeigu juo panaikinamas ankstesnis įstatymas.

Teisė gali būti aiškinama, o teismų praktika gali turėti įtakos vėlesniems sprendimams. Tačiau teismų praktika nėra griežtai privaloma, nes Italijoje galioja civilinės teisės sistema, kur pozityvioji, rašytinė teisė yra svarbiausias teisės aiškinimo orientyras.

Pagrindinis teisės šaltinis – Konstitucija. Ją apibrėžė steigiamoji valdžia ir ji gali būti keičiama tik taikant specialią sudėtingesnę procedūrą nei keičiant paprastus įstatymus.

Parlamento įstatymai priimami po svarstymo Deputatų rūmuose (*Camera dei Deputati*) (žemuosiuose rūmuose) ir Senate (aukštuosiuose rūmuose), jie turi būti įgyvendinami ir jų privaloma laikytis visoje Italijoje. Tai netaikoma specialiesiems įstatymams, priimtiems konkrečioms teritorijoms ar po tam tikrų įvykių, pvz., po žemės drebėjimo.

Regioniniai įstatymai galioja tik atitinkamo regiono teritorijoje, juose gali būti reglamentuojami tik specialūs klausimai.

Kai kuriose srityse regioniniai įstatymai gali būti įtraukti į galiojančius nacionalinius įstatymus arba, jeigu nėra nacionalinio norminio teisės akto, tapti vieninteliu teisės aktu, reglamentuojančiu, pvz., prekybos, švietimo, mokslinių tyrimų, sporto, uostų ir oro uostų, darbo saugos ir kultūros prekių sritis.

Norminiai teisės aktai – tai normų rinkiniai, kuriuose išsamiai reglamentuojami nacionalinių ir regioninių įstatymų įgyvendinimo klausimai.

Teisės normų hierarchija

Italijos teismų sistema atitinka paprotines ir rašytines tarptautines bei Bendrijos normas.

Egzistuoja teisės šaltinių hierarchija. Pagal teisės viršenybės principą įstatymas neturi prieštarauti Konstitucijai, o įstatymo įgyvendinamasis aktas – įstatymui, kuris tuo aktu įgyvendinamas.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Paprastai už teisės normų priėmimą atsakingas parlamentas ir regionų tarybos.

Ypatingomis aplinkybėmis įstatymus gali priimti vyriausybė (vėliau juos turi patvirtinti ir (arba) gali pakeisti parlamentas). Tai gali būti atliekama neatidėliotinais atvejais arba jei parlamentas perdavė vyriausybei įgaliojimus.

Norminius teisės aktus paprastai leidžia vyriausybė arba regionų tarybos, juose nustatomos išsamios įstatymų taikymo taisyklės.

Sprendimų priėmimo procesas

Įprastą įstatymo priėmimo procesą sudaro trys etapai:

inicijavimas: įstatymų inicijavimo teisę turi vyriausybė, kiekvienas parlamento narys, rinkėjų grupės (piliečiai), regionų tarybos ir kai kurios specialiosios institucijos;

svarstymas ir balsavimas: taikoma daug įvairių būdų, atsižvelgiant į parlamento vidaus taisykles;

oficialus paskelbimas ir publikavimas: Italijos Respublikos prezidento priimtu paskelbtas įstatymas spausdinamas oficialiajame valstybės leidinyje.

Teisinių duomenų bazės

Projektas „**Normattiva**“ pradėtas 2010 m. kovą, ir jo tikslas yra paskatinti skaitmeninti ir klasifikuoti nacionalinės ir regioninės valdžios taikomus teisės aktus, užtikrinti piliečiams nemokamą šių dokumentų paiešką ir pagalbą, sukurti teisės aktų, už kuriuos atsako Ministro Pirmininko tarnyba, Respublikos Senatas ir Deputatų Rūmai, peržiūros priemonės.

Duomenų bazės „Normattiva“ dokumentai prieinami trimis formomis:

originali versija, publikuojama Italijos Respublikos oficialiajame leidinyje;

paieškos duomenų bazėje dieną galiojanti ir taikoma versija;

naudotojo nurodytą dieną galiojusi ankstesnė versija.

Užbaigtoje duomenų bazėje bus galima rasti visą valstybės teisinę, kurį sudarys numeruoti teisės aktai (įstatymai, dekretai, įstatymo galią turintys aktai ir kiti numeruoti teisės aktai).

Šiuo metu šią bazę sudaro apie 75 000 teisės aktų, priimtų nuo 1946 m.

Į ją neįtraukti ministerijų potvarkiai.

Projektas kol kas rengiamas. Būsiami rezultatai:

bus galima naršyti visą duomenų bazę per dinamiškus saitus, padedant pakeistomis nuostatomis ir baigiant atitinkamu straipsniu nuostatą keičiančiame teisės akte;

paieškos funkcija bus atnaujinta paieška pagal terminą ir pagal frazę;

visi teisės aktai, paskelbti, kai Italija buvo karalystė (1861-1946), bus atgaminti ir taps prieinami;

duomenų bazėje bus pateiktos nuorodos į visas kitas viešas įstatymų duomenų bases, padedant regiono įstatymais ir baigiant Bendrijos teisės aktais.

Paskutinis naujinimas: 18/01/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Kipras

Pagal Konstitucijos (Σύνταγμα) 1 straipsnį „Kipro valstybė yra nepriklausoma ir suvereni prezidentinė respublika“, grindžiama teisėtumo, valdžių (vykdomosios, įstatymų leidžiamosios ir teisminės) atskyrimo, teismų nešališkumo ir pagarbos pagrindinėms žmogaus teisėms bei laisvėms ir jų apsaugos principais.

Pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės ginamos pagal Konstitucijos II dalį, kuri grindžiama Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK), o pagal Konstitucijos 35 straipsnį „Respublikos įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžia privalo atitinkamos savo kompetencijos srityse užtikrinti veiksmingą šios dalies nuostatų taikymą“.

Teisėtumą užtikrina ne tik rašytinė Konstitucija ir įstatymų nuostatos, bet ir tai, kad vyriausybė įsipareigoja laikytis jai nustatytų konstitucinių apribojimų ir užtikrinti, kad įstatymų leidžiamoji valdžia priimtų Konstituciją atitinkančius įstatymus ir kad veiktų nepriklausoma ir nešališka teisminė valdžia.

Teisės šaltiniai

1. Europos Sąjungos teisė

2004 m. gegužės 1 d. Kipras tapo visateise ir lygia Europos Sąjungos valstybe nare, ir jam taikoma ES teisė. Remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, ES teisė turi viršenybę prieš ES valstybių narių nacionalinę teisę, įskaitant ir šalies teisę, ir Konstituciją.

ES teisės viršenybė prieš Kipro Respublikos Konstituciją užtikrinama pagal Kipro Respublikos Konstituciją, kuri buvo iš dalies pakeista įstatymu dėl penktojo Konstitucijos pakeitimo (Ο περί της Πέμπτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος) (įstatymas 127(I)/2006) siekiant išaiškinti ES teisės viršenybę prieš Konstituciją.

Be to, Kipro Respublika pritaikė ir suderino nacionalinius įstatymus su ES teise, priimdama daug teisės aktų ir panaikindama arba pakeisdama tam tikras nacionalinės teisės nuostatas, įskaitant Konstitucijos nuostatas, kaip minėta pirmiau.

Todėl ES teisė yra teisės šaltinis, turintis viršenybę Kipro Respublikoje; ji apima ir valstybių narių priimtas taisykles, t. y. Europos Bendrijų steigimo sutartis, jų protokolus bei priedus su vėlesniais papildymais ar pakeitimais, ir taisykles, kurias Europos Sąjungos institucijos išleido kaip reglamentus, direktyvas ar sprendimus. Ji taip pat apima tarptautinių konvencijų, kurias sudarė ES ir trečiosios šalys arba tarptautinės organizacijos, taisykles, bendruosius ir pagrindinius teisės principus, paprotinę teisę, bendrąsias viešosios tarptautinės teisės taisykles ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią pagrindinės žmogaus teisės kaip bendrieji teisės principai yra neatskiriama Europos teisyno dalis.

2. Kipro Respublikos Konstitucija

Kipro Respublikos Konstitucija buvo priimta 1960 m., kai buvo paskelbta Kipro Respublika, ir pagal Konstitucijos 179 straipsnį ji yra aukščiausias Kipro Respublikos įstatymas. Kipro Respublikai įstojus į Europos Sąjungą ir iš dalies pakeitus savo Konstituciją kaip aprašyta 1 dalyje pirmiau, ES teisė įgijo viršenybę prieš vidaus konstitucinę tvarką, ir Konstitucijoje pateiktos teisės normos turi atitikti ES teisę.

3. Tarptautinės konvencijos, sutartys ir susitarimai

Pagal Konstitucijos 169 straipsnį, kai tarptautinės konvencijos, sutartys ar susitarimai, sudaryti Ministrų Tarybos (Υπουργικό Συμβούλιο) sprendimu, yra ratifikuojami ir paskelbiami oficialiajame valstybės leidinyje (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας), jie tampa viršesni už bet kurį nacionalinį įstatymą (išskyrus Konstituciją) ir, jei prieštarauja tokiems įstatymams, įgyja viršenybę, su sąlyga, kad juos taip pat taiko kita susitarimo šalis.

4. Oficialūs įstatymai

Oficialūs įstatymai – tai Atstovų rūmų (Βουλή των Αντιπροσώπων), kuriems priklauso įstatymų leidžiamoji valdžia, priimti įstatymai, kurie turi atitikti ES teisę ir Konstituciją.

Pagal Konstitucijos 188 straipsnio nuostatas šiandien Kipro Respublikoje galioja įstatymai, kurie buvo įtraukti į teisinę pagal tą straipsnį Nepriklausomybės dienos išvakarėse, nebent kita nuostata buvo ar bus priimta pagal įstatymą, taikomą arba priimtą pagal Konstituciją, ir įstatymai, kuriuos Atstovų rūmai priėmė po nepriklausomybės paskelbimo.

5. Norminiai aktai

Norminiai aktai (Κανονιστικές Πράξεις) – tai teisės aktai, vykdomosios valdžios institucijų išleisti pagal įstatymų joms suteiktas galias ir turintys atitikti ES teisę ir Konstituciją bei įstatymus.

Šios administracijos galios priimti papildomas teisės normas (antrinės teisės aktus), kurių reikia įstatymui taikyti ir vykdyti, vadinamos reguliavimo galiomis ir, nors įstatymų leidžiamosios galios Kipre yra suteiktos Atstovų rūmams, yra leidžiamos, kad būtų galima reguliuoti specialius klausimus, vietinės svarbos klausimus arba techninius ar smulkius klausimus.

6. Aukščiausiojo Teismo (Ανώτατο Δικαστήριο) praktika

Pagal Kipre taikomą doktriną, Aukščiausiojo Teismo sprendimai yra privalomi visiems žemesnių instancijų teismams. Todėl Aukščiausiojo Teismo sprendimas, kuriame aiškinama tam tikra teisės norma, laikomas teisės šaltiniu.

7. Bendroji teisė. Lygybės principai

Bendroji teisė (κοινοδικαίο) ir lygybės principai (επιείκεια) taip pat yra teisės šaltiniai, jei nėra kitų įstatyminių nuostatų.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Rašytinės

Kipro Respublikos Konstitucija.

Tarptautinės konvencijos, sutartys ir susitarimai, sudaryti su trečiosiomis šalimis, ratifikuoti pagal įstatymus ir paskelbti oficialiajame valstybės leidinyje; jie yra viršesni už bet kuriuos nacionalinius įstatymus, su sąlyga, kad juos taip pat taiko kita susitarimo šalis.

Įstatymai, pagal Konstitucijos 188 straipsnį galioję Nepriklausomybės dienos išvakarėse pagal to įstatymo nuostatas, nebent kita nuostata buvo ar bus priimta pagal įstatymą, taikomą arba priimtą pagal Konstituciją. Įstatymai, Atstovų rūmų priimti po nepriklausomybės paskelbimo.

Norminiai aktai (Reglamentai) (Κανονισμοί).

Nerašytinės

Aukščiausiojo Teismo, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika.

Bendroji teisė ir lygybės principai, nebent kita nuostata buvo ar bus priimta pagal įstatymą, taikomą arba priimtą pagal Konstituciją.

Teisės normų hierarchija

Kipro Respublikai įstojus į Europos Sąjungą, Kipro Respublikoje taikoma tokia teisės normų hierarchija:

EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖ

KIPRO RESPUBLIKOS KONSTITUCIJA

TARPTAUTINĖS KONVENCIJOS, SUTARTYS IR SUSITARIMAI

OFICIALŪS ĮSTATYMAI

NORMINIAI AKTAI

AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKA

BENDROJI TEISĖ IR LYGYBĖS PRINCIPAI

Bendroji teisė ir lygybės principai yra Kipro teisės šaltiniai ir yra taikomi, kai nėra kitų įstatyminių nuostatų.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Kipro Respublikos Konstitucijoje aiškiai atskiriamos trys valdžios. Vykdomoji valdžia priklauso Prezidentui, viceprezidentui ir Ministrų Tarybai, teisminę valdžią vykdo Respublikos teismai, o įstatymų leidžiamosios valdžios galiomis naudojasi Atstovų rūmai – aukščiausias teisėkūros organas Respublikoje. Nors Atstovų rūmai yra aukščiausias teisėkūros organas, vykdomosios valdžios institucijos gali nustatyti teisės normas, reikalingas įstatymams taikyti, ir reaguoti į įvairias situacijas, kuriose gali reikėti juos taikyti. Šios administracijai suteiktos galios priimti papildomas teisės normas, reikalingas įstatymams taikyti ir vykdyti, vadinamos reguliavimo galiomis.

Sprendimų priėmimo procesas

Įstatymo priėmimo procedūra prasideda pateikus įstatymo projekto pasiūlymą arba įstatymo projektą. Teisė pateikti įstatymo projekto pasiūlymą suteikta atstovams, o teisė pateikti įstatymo projektą – ministrams. Visi Atstovų rūmams pateikti įstatymų projektai ir įstatymų projektų pasiūlymai iš pradžių perduodami svarstyti kompetentingam parlamentiniam komitetui, o vėliau svarstomi plenariniame posėdyje.

Atstovų rūmai įstatymus ir sprendimus priima paprasta dalyvaujančių ir balsuojančių atstovų balsų dauguma, o juos priėmus apie tai informuojamas Respublikos Prezidentas, kuris juos išleidžia paskelbdamas oficialiajame valstybės leidinyje arba grąžina Atstovų rūmams svarstyti pakartotinai. Pastaruoju atveju, jei Atstovų rūmai laikosi savo sprendimo, Prezidentas turi išleisti tokį įstatymą arba pasinaudoti savo konstitucine teise perduoti jį Aukščiausiajam Teismui, kad šis nuspręstų, ar tas įstatymas atitinka Konstituciją arba ES teisę. Teismui nusprendus, kad įstatymas atitinka minėtą teisę, jis paskelbiamas nedelsiant, o jei ne – neskelbiamas.

Įstatymai įsigalioja, kai yra paskelbiami oficialiajame valstybės leidinyje, arba įstatyme nustatytą datą, jie gali būti panaikinti kitu įstatymu arba, tam tikromis aplinkybėmis, „nebyliai“.

Teisinių duomenų bazės

Kipro Respublikoje yra šios teisinių duomenų bazės:

 [CYLAW](#)

 [KIPRO TEISĖS PORTALAS](#) (ΝΟΜΙΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)

Ar duomenų bazėmis galima naudotis nemokamai?

CYLAW duomenų bazė nemokama. KIPRO TEISĖS PORTALAS prieinamas tik prenumeratoriams.

Trumpas aprašas

1. CYLAW

CyLaw buvo sukurta 2002 m. sausį kaip nekomercinė duomenų bazė, kurioje teikiama nešališka ir nepriklausoma teisinė informacija ir prieiga prie Kipro teisės šaltinių; tai tarptautinio sąjūdžio, kuriame dalyvauja ir Kipras, už nemokamą teisės prieigą dalis. *CyLaw* duomenų bazėse pateikiami Aukščiausiojo Teismo ir antrosios instancijos Šeimos teismo sprendimai nuo 1997 m., civilinio proceso taisyklės ir įvairūs teisiniai straipsniai bei tekstai.

CyLaw duomenų bazėje pateikiamus sprendimus elektroniniu formatu įrašė Aukščiausiasis Teismas. Tai autentiški Aukščiausiojo Teismo paskelbtų sprendimų tekstai be jokio kišimosi ar pataisymų.

2. Kipro teisės portalas

Kipro teisės portalas, be kita ko, suteikia paprastą prieigą prie naujienų straipsnių, tekstų ir straipsnių, aktualių visiems, sprendžiantiems teisinius klausimus, taip pat prieigą prie prenumeruojamos teisinių duomenų bazės, apimančios Kipro Respublikos teisės aktų (Νομοθεσία) ir teismų praktikos (Νομολογία) duomenų bazes.

Įstatymų katalogas (Ευρετήριο των Νόμων) – tai visų galiojančių arba panaikintų įstatymų ir visų susijusių reglamentų katalogas. Šie katalogai nuolat atnaujinami, kai išleidžiamas oficialusis valstybės leidinys.

Teismų praktikos kataloge (Ευρετήριο της Νομολογίας) galima ieškoti bet kurio sprendimo teksto pagal įvairius paieškos kriterijus.

Susijusios nuorodos

 Teisės tarnyba (Νομική Υπηρεσία)

 Aukščiausiasis Teismas

 Atstovų rūmai

Paskutinis naujinimas: 11/04/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Latvija

Šioje skiltyje rasite informacijos apie Latvijos teisės sistemą.

Teisės šaltiniai

Latvijoje galioja kontinentinės Europos teisės sistema. Svarbiausi šios teisės sistemos šaltiniai yra rašytiniai teisės aktai.

Teisės aktai

Pagal viešąją teisę įsteigtų subjektų, privačių fizinių asmenų ir kitų teisių turėtojų santykiai reglamentuojami teisės aktais (lat. *ārējie normatīvie akti*).

Teisės aktų rūšys pagal jų teisinę galią (pradedant nuo didžiausią teisinę galią turinčio teisės akto):

Latvijos Respublikos Konstitucija;

įstatymų galią turintys teisės aktai: parlamento priimti įstatymai;

Kabineto nutarimai;

Latvijos banko, Finansų ir kapitalo rinkos komisijos ir Viešųjų paslaugų komisijos nutarimai (jų statusas Latvijos teisės sistemoje toks pat, kaip Kabineto priimamų nutarimų);

privalomieji vietos valdžios nutarimai.

Europos Sąjungos teisės nuostatos taikomos pagal jų vietą teisės aktų hierarchijoje. Taikydamos ES teisę, institucijos ir teismai privalo atsižvelgti ir į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką.

Tarptautinės teisės nuostatos, nepaisant jų šaltinio, taikomos pagal jų vietą teisės aktų hierarchijoje. Nustačius, kad tokią pat vietą teisės aktų hierarchijoje užimanti tarptautinės teisės nuostata prieštarauja Latvijos nacionalinės teisės nuostatai, turi būti taikoma tarptautinės teisės nuostata.

Privalomieji vietos valdžios nutarimai privalomi visiems privatiems fiziniams ir juridiniams asmenims, esantiems atitinkamoje administracinėje teritorijoje.

Teisės aktai ir kiti teisiniai aktai skelbiami oficialiajame leidinyje [Latvijas Vēstnesis](#). Viešas paskelbimas yra viešai autentiškas ir teisiškai privalomas. Nė vienas asmuo negali teigti nežinojęs apie teisės aktus arba oficialius pranešimus, kurie buvo paskelbti oficialiajame leidinyje.

Teisės aktus turi teisę priimti šie subjektai:

teisės aktų leidybos teisę įgyvendinanti Latvijos tauta (viena dešimtoji visų rinkėjų gali pateikti parlamentui teisės akto projektą; tauta taip pat gali dalyvauti referendumuose);

Saeima (parlamentas) turi įgaliojimus priimti įstatymus;

Kabinetas turi įgaliojimus priimti nutarimus, kai tokia galimybė nustatyta įstatymuose;

Latvijos bankas, Finansų ir kapitalo rinkos komisija ir Viešųjų paslaugų komisija turi įgaliojimus priimti nutarimus, kai tokia galimybė nustatyta įstatymuose; vietos valdžios institucijos turi įgaliojimus priimti nutarimus, kai tokia galimybė nustatyta įstatymuose.

Vidaus norminiai teisės aktai

Vidaus norminius teisės aktus (lat. *iekšējie normatīvie akti*) parengia viešąją teisę reglamentuojama įstaiga, kad juose nustatytų savo ar jai pavaldžių įstaigų darbo tvarkos taisykles arba patikslintų bendro pobūdžio teisės akto, susijusio su jos vykdoma veikla, taikymo procedūrą. Vidaus norminiai teisės aktai neįpareigoja privačių fizinių asmenų. Jeigu įstaiga priima sprendimą dėl privataus fizinio asmens, ji negali tokio sprendimo grįsti vidaus norminiu teisės aktu. Vidaus norminių teisės aktų rūšys:

įstaigos įstatatai (lat. *nolikums*) arba reglamentas (*reglaments*), kuriais nustatoma jos vidaus struktūra ir veiklos organizavimas arba jos įsteigto organo arba padalinio vidaus struktūra ir veiklos organizavimas;

rekomendacijos (lat. *ieteikumi*), kuriose nustatomas teisės aktais ir vidaus norminiais teisės aktais suteiktos diskrecijos teisės įgyvendinimas siekiant, kad panašiomis aplinkybėmis būtų veikama vienodai; tam tikrais atvejais rekomendacijų galima nepaisyti, jeigu tam yra pakankamai pagrįstų priežasčių;

instrukcijos (lat. *instrukcija*), kuriose nustatoma, kaip turi būti taikomi bendro pobūdžio teisės aktai ir bendrieji teisės principai;

vidaus taisyklės (lat. *iekšējie noteikumi*), kuriose nustatoma administracinių sprendimų priėmimo tvarka, tai, kaip administracinius įgaliojimus turintys pareigūnai ir kiti darbuotojai turi vykdyti savo pareigas, elgesio taisyklės, darbuotojų sauga ir aptariamai kiti su atitinkamos institucijos veikla susiję klausimai. Visų rūšių vidaus norminiai teisės aktai turi vienodą teisinę galią. Jeigu nustatoma, kad tarp vidaus norminių teisės aktų yra kolizija, taikomas aukščiausias įgaliojimus turinčios institucijos arba pareigūno priimtas aktas.

Jeigu pareigūnas nustato, kad vidaus norminiai teisės aktai prieštarauja kitiems to paties hierarchinio lygmens institucijų ar pareigūnų priimtiems vidaus norminiams teisės aktams, jis taiko:

bendrąją teisės normą, jeigu jos taikymas neribojamas specialiaja teisės norma;

jeigu abi normos yra bendrosios arba abi yra specialiosios, taikoma vėliau priimta norma; lemiamą reikšmę turi vidaus norminio teisės akto priėmimo data.

Jeigu pareigūnas nustato, kad vidaus norminis teisės aktas prieštarauja teisės akto normai, jis taiko teisės aktą.

Vidaus norminius aktus turi teisę priimti šie subjektai:

Kabinetas;

Kabineto narys;

viešojo subjekto vadovaujantis organas;

institucijos vadovas;

institucijos įsteigto struktūrinio padalinio vadovas.

Teisės šaltiniai Klasės

Teisės šaltiniai gali būti skirstomi į:

įstatymus ir kitus norminius aktus (lat. *normatīvie akti*): teisės aktus, kuriais nustatomos teisės normos, jos paskelbiamos galiojančiomis arba iš dalies pakeičiamos arba panaikinamos; įstatymus ir kitus norminius aktus galima suskirstyti į teisės aktus ir vidaus norminius teisės aktus;

bendruosius teisės principus: rašytinės (nustatytos įstatymuose ar nutarimuose) arba nerašytinės pagrindinės taisyklės, kuriomis reglamentuojamas objektyvus socialinio gyvenimo teisėtumas;

papročių teisę: elgesio taisyklės, kurios nusistovėjo jas taikant ilgu istoriniu laikotarpiu; papročių teisė taikoma nustatant teises ir aiškinant teisės nuostatas, jeigu įstatymuose ar kituose teisės aktuose nepateikiamas atsakymas į atitinkamą klausimą;

teismų praktiķā: teismu sprendimū, kuriuose pateikiamos teisingos ir vertingos apibendrintos teisinės iŗvados, kurias pagrįsdami sprendimus kitose bylose gali pritaikyti teisėjai, visuma;

teisės doktrinā (lat. *doktrīna*): nusistovėjusi jurisprudencija, kurioje aiŗkinamos teisės nuostatos, jų kilmė ir taikymas; teisės doktrina plaćiai remiamasi teismams ir vieŗojo administravimo institucijoms priimant sprendimus.

Teisės ŗaltinių hierarchija

Pirminės teisės ŗaltiniai

Įstatymai ir kiti norminiai aktai: tai yra didŗiausią teisinę galiā turintys teisės ŗaltiniai; jie taikomi pagal jų vietā teisės aktu hierarchijoje; bendrieji teisės principai: ŗis teisės ŗaltinis taikomas, jeigu atitinkamas klausimas nėra reglamentuotas įstatymu ar kitu norminiu aktu; bendraisiais teisės principais taip pat remiamasi aiŗkinant įstatymus ir kitus norminius aktus; tarp bendrųjų teisės principų hierarchijos nėra: visi jie turi vienodā teisinę galiā; paproćių teisė: paproćių teisė taikoma nustatant teises ir aiŗkinant teisės nuostatas, jeigu įstatymuose ar kituose teisės aktuose nepateikiamas atsakymas į atitinkamā klausimā.

Antrinės teisės ŗaltiniai

teismų praktika – teismo sprendimai, kurie, remiantis procesinėmis normomis, yra privalomi ieŗkinius nagrinėjantiems teismams; ŗie teismų sprendimai turi įstatymo galiā, jie yra privalomi visoms ŗalims ir jų turi būti laikomasi taip pat kaip ir įstatyminės teisės. Konstitucinio Teismo (lat. *Satversmes tiesa*) sprendimai yra privalomi visoms valstybės ir vietos valdŗios institucijoms ir pareigūnams, įskaitant teismus, taip pat fiziniams ir juridiniams asmenims. Įstatymo (arba kito teisės akto) nuostata, kuriā Konstitucinis Teismas pripaŗino neatitinkančia aukŗtesnės teisinės galios teisės normos, netenka galios nuo Konstitucinio Teismo sprendimo paskelbimo dienos, išskyrus atvejus, kai Konstitucinis Teismas nustato kitaip. Jeigu Konstitucinis Teismas pripaŗįsta, kad Latvijos pasiraŗytas ar sudarytas tarptautinis susitarimas neatitinka Konstitucijos, Kabinetas privalo nedelsdamas pakeisti arba panaikinti ŗį susitarimā, sustabdyti jo galiojimā arba iš jo pasitraukti.

Konstitucinio Teismo sprendimas, kuriuo uŗbaigiamas konkretus teismo procesas ir kuriame išaiŗkinama teisės norma, yra privalomas visoms valstybės ir vietos valdŗios institucijoms ir pareigūnams, įskaitant teismus, taip pat fiziniams ir juridiniams asmenims. Teisės doktrina daŗnai naudojama teismo sprendimams ir vieŗojo administravimo institucijų nutarimams argumentuoti; teisės doktrina neturi teisinės galios, ji taip pat nėra visuotinai privaloma.

Institucinė sistema

Teisėkūros subjektai

Teisės aktu leidybos teisę turi **Saeima** ir **Latvijos tauta**, kuri turi teisę dalyvauti referendumuose.

Kabinetas teisės aktus gali priimti nutarimū (lat. *noteikumi*) forma ŗiais atvejais:

remdamasis įstatymu suteiktais įgaliojimais;

siekdamas patvirtinti tarptautinį susitarimā ar jo projektā, denonsuoti tarptautinį susitarimā ar sustabdyti jo galiojimā, išskyrus atvejus, kai Konstitucijoje ar kitame įstatyme nustatyta kitaip;

prireikus taikyti Europos Sjungos teisės aktus ir jei atitinkamas klausimas nereglamentuojamas įstatymu; ŗiais nutarimais negali būti paŗeidŗiamos privaćių fizinių asmenų pagrindinės teisės.

Latvijos bankas, **Finansų ir kapitalo rinkos komisija** ir **Vieŗųjų paslaugų komisija** gali priimti teisės aktus (nutarimus, lat. *noteikumi*) tik remdamiesi įstatyme nustatytais įgaliojimais ir nevirŗydamis savo kompetencijos.

Vietos valdŗios institucijos gali priimti teisės aktus (privalomuosius nutarimus) remdamosi įstatymais arba Kabineto nutarimais.

Teisėkūros procesas

ŗiame skirsnyje pateikiama trumpa teisėkūros proceso apŗvalga.

Įstatymas

Įstatymo projekto pateikimas parlamente

Įstatymo projektā parlamentui gali pateikti Prezidentas, Kabinetas, parlamento komitetai, ne maŗiau kaip penki parlamento nariai arba, vadovaujantis Konstitucijoje numatytomis procedūromis ir atvejais, – vienas deŗimtadalis visų rinkėjų.

Įstatymo projekto svarstymas ir priėmimas parlamente

Įstatymo projektas parlamente svarstomas tris kartus. Skubūs įstatymų projektai, valstybės biudŗeto įstatymo projektas, valstybės biudŗeto įstatymo pakeitimo projektai ir teisės aktu dėl tarptautinių susitarimų patvirtinimo projektai priimami po dviejų svarstymų.

Įstatymo projektas laikomas priimtu ir tampa įstatymu, jei yra apsvarstytas tris kartus, arba pirmiau minėtais atvejais – du kartus, ir kai balsuojama dėl įstatymo projekto ir gaunama absoliuti balsavime dalyvaujanćių parlamento narių balsų dauguma.

Įstatymų paskelbimas

Visus priimtus įstatymus parlamento kanceliarija (lat. *Prezidijs*) siunčia Prezidentui, kad jis juos paskelbtų.

Prezidentas paskelbia parlamento priimtus įstatymus ne anksćiau kaip deŗimtā ir ne vėliau kaip dvideŗimt pirmā dieną po įstatymo priėmimo. Įstatymas įsigalioja keturiolikā dieną po oficialaus paskelbimo oficialiajame leidinyje (lat. *Latvijas Vēstnesis*), išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatytas kitoks terminas.

Teisė sustabdyti įstatymo paskelbimā

Prezidentas turi teisę reikalauti persvarstyti įstatymā ir teisę sustabdyti įstatymo paskelbimā dviem mėnesiams.

Prezidentas teise praŗyti persvarstyti įstatymā naudojasi savo iniciatyva, taćiau įstatymo paskelbimā gali atidėti tik jeigu to praŗo ne maŗiau kaip trećdalis visų parlamento narių. Prezidentas arba trećdalis visų parlamento narių pirmiau nurodytomis teisėmis gali pasinaudoti per deŗimt dienų nuo įstatymo priėmimo parlamente.

Pagal pirmiau nurodytā procedūrā sustabdytas įstatymas perduodamas balsavimui rengiant valstybinį referendumā, jeigu to praŗo ne maŗiau kaip deŗimtadalis visų rinkėjų, surinkusių atitinkamā paraŗų skaićių. Taćiau jei toks praŗymas negaunamas per du mėnesius, įstatymas paskelbiamas.

Referendumas nerengiamas, jeigu parlamentas dėl atitinkamo įstatymo balsuoja dar kartā ir jo priėmimui pritaria ne maŗiau kaip trys ketvirtadaliai visų parlamento narių.

Parlamento priimtas įstatymas, kurio paskelbimā sustabdė Prezidentas, gali būti panaikintas referendumu, jei ne maŗiau kaip pusė visų rinkėjų, dalyvavusių ankstesniuose *Saeima* rinkimuose, dalyvauja referendume ir dauguma jų pritaria įstatymo panaikinimui.

Vis dėlto referendumā galima rengti ne dėl visų įstatymų. Nacionalinis referendumas negali būti rengiamas dėl biudŗeto ir įstatymų dėl paskolų, mokesćių, muitų, geleŗinkelių tarifų, ŗaukimo į karo tarnybā, karo paskelbimo ir pradŗios, taikos sutarties sudarymo, nepaprastosios padėties paskelbimo ir atŗaukimo, mobilizacijos ir demobilizacijos, taip pat susitarimų su kitomis valstybėmis.

Įstatymo įsigaliojimas

Įstatymas įsigalioja keturiolikā dieną po paskelbimo oficialiajame leidinyje (lat. *Latvijas Vēstnesis*), išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatytas kitas įsigaliojimo terminas. Įstatymo įsigaliojimo terminas pradedamas skaićiuoti kitā dieną po to, kai įstatymas paskelbiamas.

Įstatymo negaliojimas

Istatymas nustoja galioti šiomis aplinkybėmis:

įsigaliojus įstatymui, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas įstatymas;

įsigaliojus kito įstatymo pereinamajai nuostatai, kurioje nustatyta, kad anksčiau priimtas įstatymas panaikinamas;

įsigaliojus Konstitucinio Teismo sprendimui, kuriuo panaikinamas atitinkamas įstatymas;

jeigu įstatymas buvo priimtas konkrečiam laikotarpiui, kuriam pasibaigus tas įstatymas netenka galios.

Kabineto nutarimai

Kabineto nutarimo projekto pateikimas

Ministerijos, valstybės kanceliarijos arba Ministrui pirmininkui atskaitingos viešojo administravimo institucijos parengtą nutarimo projektą Kabinetai gali teikti Kabineto narys.

Kitos valstybės ar vietos valdžios institucijos, nevyriausybines organizacijos ar socialinių partnerių organizacijos parengtas nutarimo projektas Kabineto komitetui arba pačiam Kabinetai gali būti teikiamas tik per Kabineto narį, kuris politiškai yra atsakingas atitinkamoje vietovėje, sektoriuje ar pasektoriuje.

Kabineto nutarimo projekto svarstymas ir priėmimas

Kabinetai pateikiami nutarimų projektai paskelbiami ir apsvarstomi valstybės sekretorių posėdžiuose. Paskelbtas Kabineto nutarimo projektas siunčiamas atitinkamoms ministerijoms tvirtinti ir prireikus – kitoms susijusioms institucijoms. Teisingumo ir Finansų ministerijos teikia nuomones dėl visų teisės aktų projektų. Nevyriausybinių organizacijų atstovai taip pat gali tvirtinimo etape teikti savo nuomones.

Nutarimų projektai, dėl kurių susitarta, svarstomi Kabineto posėdyje, o projektai, dėl kurių nebuvo pasiektas susitarimas, aptariami valstybės sekretorių arba Kabineto komiteto posėdyje. Visi tokia posėdyje suderinti projektai siunčiami toliau svarstyti Kabineto posėdyje. Jeigu Kabineto posėdyje pritariama nutarimo projektui, jis laikomas priimtu ir tampa Kabineto nutarimu.

Kabineto nutarimų paskelbimas

Kabineto nutarimai skelbiami oficialiajame leidinyje (lat. *Latvijas Vēstnesis*).

Kabineto nutarimų įsigaliojimas

Kabineto nutarimai įsigalioja kitą dieną po jų paskelbimo oficialiajame leidinyje (*Latvijas Vēstnesis*), išskyrus atvejus, kai nutarime nustatyta kitaip.

Kabineto nutarimų negaliojimas

Kabineto nutarimai nustoja galioti šiomis aplinkybėmis:

įsigaliojus Kabineto nutarimui, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas Kabineto nutarimas;

įsigaliojus Kabineto nutarimo, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas Kabineto nutarimas, panaikinamosioms nuostatomis;

jeigu įstatymo nuostata, kuria remiantis buvo priimtas Kabineto nutarimas, nustoja galioti;

įsigaliojus Konstitucinio Teismo sprendimui, kuriuo panaikinamas atitinkamas Kabineto nutarimas;

jeigu Kabineto nutarimas buvo priimtas konkrečiam laikotarpiui, kuriam pasibaigus tas nutarimas netenka galios.

Latvijos banko, Finansų ir kapitalo rinkos komisijos ir Viešųjų paslaugų komisijos nutarimai

Latvijos banko, Finansų ir kapitalo rinkos komisijos ir Viešųjų paslaugų komisijos nutarimai skelbiami, įsigalioja ir netenka galios taip pat, kaip ir Kabineto nutarimai.

Privalomieji vietos valdžios nutarimai

Privalomųjų vietos valdžios nutarimų projektų pateikimas vietos tarybai

Privalomųjų vietos valdžios nutarimų projektus vietos tarybai gali pateikti tarybos pirmininkas, tarybos komitetas, tarybos nariai, neeilinio posėdžio iniciatorius arba miesto ar parapijos administracijos vadovas.

Privalomųjų vietos valdžios nutarimų projektų svarstymas ir priėmimas

Privalomojo vietos valdžios nutarimo projektas priimamas, jeigu už jį balsuoja daugiau kaip pusė dalyvaujančių vietos tarybos narių, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip.

Taryba per tris dienas nuo nutarimo pasirašymo Aplinkos apsaugos ir regioninės plėtros ministerijai nusiunčia popierinę ir elektroninę nutarimo versijas ir prie jo pridedamą aiškinamąjį raštą. Ministerija per vieną mėnesį nuo dokumentų gavimo dienos įvertina nutarimo teisėtumą ir vietos tarybai nusiunčia savo nuomonę.

Jeigu ministerijos nuomonėje nepateikti jokie prieštaravimai dėl nutarimo teisėtumo arba per nustatytą terminą vietos tarybai neišsiunčiama nuomonė, vietos taryba priima patvirtintą nutarimą.

Jeigu gautoje ministerijos nuomonėje pateikta išvada, kad visas nutarimas ar jo dalis yra neteisėti, vietos taryba jį pataiso atsižvelgdama į nuomonę ir priima pakeistą nutarimą. Jeigu vietos taryba visiškai arba iš dalies nesutinka su nuomone, ji šiuo tikslu pateikia jos sprendimą pagrindžiančius argumentus ir priima nutarimą. Per tris dienas nuo nutarimo pasirašymo Aplinkos apsaugos ir regioninės plėtros ministerijai siunčiama popierinė ir elektroninė nutarimo versijos.

Privalomųjų vietos valdžios nutarimų paskelbimas

Miesto taryba (lat. *Republikas pilsētas dome*) privalomuosius nutarimus ir juos lydinius aiškinamuosius raštus skelbia oficialiajame leidinyje [Latvijas Vēstnesis](#). Savivaldybės taryba (lat. *novada dome*) privalomuosius nutarimus ir juos lydinius aiškinamuosius raštus skelbia *Latvijas Vēstnesis* (nuo 2015 m. lapkričio 6 d.) arba vietos laikraštyje ar nemokamoje publikacijoje.

Savivaldybės taryba turi priimti privalomuosius nutarimus, nurodydama, kur tokie nutarimai bus skelbiami, ir tą pasirinkimą turi paskelbti *Latvijas Vēstnesis*.

Savivaldybės taryba savo pasirinktą privalomųjų nutarimų skelbimo kanalą gali keisti ne dažniau kaip vieną kartą per metus. Kai privalomieji vietos valdžios nutarimai įsigalioja, jie skelbiami vietos valdžios interneto svetainėje. Savivaldybės tarybų priimti privalomieji nutarimai taip pat skelbiami savivaldybės tarybos pastate ir parapijos arba miesto administracijos patalpose.

Privalomųjų vietos valdžios nutarimų įsigaliojimas

Privalomieji nutarimai įsigalioja kitą dieną po jų paskelbimo jų oficialaus paskelbimo kanalu, išskyrus atvejus, kai juose nustatytas vėlesnis įsigaliojimo terminas.

Privalomųjų vietos valdžios nutarimų negaliojimas

Privalomieji vietos valdžios nutarimai nustoja galioti šiomis aplinkybėmis:

įsigaliojus privalomajam nutarimui, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas privalomasis nutarimas;

įsigaliojus privalomojo nutarimo, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas privalomasis nutarimas, panaikinamosioms nuostatomis;

jeigu nustoja galioti aukštesnę teisinę galią turinčio įstatymo ar nutarimo nuostata, kuria remiantis buvo priimtas privalomasis nutarimas;

įsigaliojus Konstitucinio Teismo sprendimui, kuriuo panaikinamas atitinkamas nutarimas;

jeigu privalomasis nutarimas buvo priimtas konkrečiam laikotarpiui, kuriam pasibaigus jis netenka galios.

Teisinių duomenų bazės

Latvijos Respublikos oficialusis leidinys (lat. *Latvijas Vēstnesis*)

Latvijos Respublikoje leidžiamas oficialusis leidinys (*Latvijas Vēstnesis*). Informacijos paskelbimas šiame leidinyje reiškia, kad informacija paskelbta oficialiai.

Viešas paskelbimas yra viešai autentiškas ir teisiškai privalomas.

Nē vienas asmuo negali teikti nežinojēš apie teisēs aktus arba oficialius pranešimus, kurie buvo paskelbti oficialijame leidinyje.

Nuo 2012 m. liepos 1 d. oficialūs leidiniai (*Latvijas Vēstnesis*) oficialiai skelbiamas elektronine forma interneto svetainėje <https://www.vestnesis.lv>. Iki tos datos interneto svetainėje <https://www.vestnesis.lv> paskelbta informacija buvo pateikiama tik informavimo tikslais: iki tos datos oficiali informacija buvo skelbiama spausdintinėje *Latvijas Vēstnesis* versijoje.

Teisēs aktų suvestinės redakcijas

Įstatymų, Kabineto nutarimų suvestinės redakcijas, taip pat kitus įstatymus ir nutarimus galima rasti Latvijos teisēs aktų interneto svetainėje <https://likumi.lv/pen/covid-19>. Visos įstatymų ir nutarimų suvestinės redakcijos interneto svetainėje skelbiamos tik informavimo tikslais. Interneto svetainę prižiūri oficialus leidėjas [VSIA Latvijas Vēstnesis](https://www.vestnesis.lv).

Oficialūs leidėjās

Elektroninį oficialųjį leidinį (*Latvijas Vēstnesis*) leidžia leidėjās, kuris anksčiau leido spausdintinį oficialųjį leidinį tuo pačiu pavadinimu: [VSIA Latvijas Vēstnesis](https://www.vestnesis.lv).

Oficialus leidėjās veiklą vykdo vadovaudamasis tarptautiniais standartais ISO 9001:2015 (kokybēs valdymas) ir ISO 27001:2013 (informacijos saugumas).

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Taip, *Latvijas Vēstnesis* galima naudotis nemokamai. Elektroninis ankstesnēs spausdintinės *Latvijas Vēstnesis* versijos archyvas taip pat yra nemokamas. Prieiga prie interneto svetainēs, kurioje pateikiamos teisēs aktų suvestinės redakcijos, taip pat yra nemokama.

Nuorodos

[Saeima \(Latvijos Respublikos parlamentas\)](#)

[Latvijos Respublikos Ministrų Kabinetas](#)

[Latvijos bankas](#)

[Finansų ir kapitalo rinkos komisija](#)

[Viešųjų paslaugų komisija](#)

[Vietos valdžios institucijų kontaktinė informacija](#)

[Oficialusis leidinys, lat. *Latvijas Vēstnesis*](#)

[Latvijos teisēs aktų interneto svetainē](#)

Paskutinis naujinimas: 04/10/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybēs narēs. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybēs ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybēs narēs autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinē informacija“.

Valstybių narių teisē - Lietuva

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Lietuvos teisinę sistemą ir apžvelgiama Lietuvos teisē.

Teisēs šaltiniai

Teisēs šaltiniai – tai oficialūs būdai, kuriais išreiškiamos ir įtvirtinamos teisēs normos.

Teisēs aktas – tai kompetentingos valstybēs institucijos priimtas oficialus rašytinis dokumentas, kuriame yra įtvirtintos teisēs normos ir jos išaiškintos arba kuriame nurodoma, kuo remiantis individualiu atveju teisēs normos taikomos. Teisēs akto rūšys pagal juose įtvirtintos teisinēs informacijos pobūdį yra šios:

Norminiai teisēs aktai – tai rašytine forma išreikšti valstybēs institucijų sprendimai, nustatantys, pakeičiantys arba panaikinantys bendrojo pobūdžio taisyklės, taikomi neapibrēžtam subjektų ratui, sankcionuojami valstybēs. Norminiai teisēs aktai skirstomi į dvi grupes:

Įstatymai – aukščiausią teisinę galią turintis teisēs aktai, priimti Lietuvos Respublikos Seimo arba tautos referendumu, formuluojantys bendrąsias teisēs normas, skirtas svarbiausiems žmonių santykiams reguliuoti, turintys aukščiausią juridinę galią. Įstatymas laikomas pagrindiniu teisēs šaltiniu.

Pojstatyminiai aktai – norminiai teisēs aktai, priimami įstatymo pagrindu, juos sukonkretinantys ir užtikrinantys jų vykdymą. Pojstatyminis aktas negali prieštarauti įstatymams. Pojstatyminio teisēs akto formos:

seimo nutarimai,

vyriausybės nutarimai,

ministerijų departamentų instrukcijos ir įsakymai,

vietos valdžios ir valdymo institucijų nutarimai ir sprendimai,

kt.

Teisēs aiškinimo aktai priimami atskleisti galiojančių teisēs normų prasmę ir turinį. Priima teisēs normą aiškinanti institucija.

Individualūs teisēs taikymo aktai, kuriuose realizuojami norminiuose teisēs aktuose įtvirtinti reikalavimai. Kaip ir norminiai teisēs aktai, individualūs aktai sukelia teisinēs pasekmes, tačiau neįgyja teisēs šaltinio statuso, nes nesukuria bendro pobūdžio visuotinai taikomų taisyklių, o juose įtvirtinti nurodymai adresuojami konkrečioms asmenims konkrečiu atveju ir yra vienkartinio pobūdžio, t.y. jų galiojimas baigiasi, kai baigiasi visuomeninis santykis (priėmimas į darbą, įspėjimas, pensijos skyrimas ir pan.).

Kiti teisēs šaltiniai:

Be norminių teisēs aktų pirminiais teisēs šaltiniais taip pat pripažįstami:

Bendrieji teisēs principai (sąžiningumo, teisingumo, individualios atsakomybēs, protingumo) laikomi sudedamąja Lietuvos teisēs sistemos dalimi, jais remiamasi tiek aiškinant statutinēs teisēs normas, tiek užpildant teisēs spragas. Be to, pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 135 str. 1 d. visuotinai pripažinti tarptautinės teisēs principai taip pat yra sudedamoji Lietuvos teisēs sistemos dalis, todėl Lietuvos teismams privalo juos taikyti ir jais vadovautis.

Teisiniai papročiai – tai valstybēs sankcionuotos elgesio taisyklės, atsiradusios visuomenėje kaip daugkartinio ir ilgo taikymo padarinys. LR Civilinis kodeksas įtvirtina papročį kaip tiesioginį teisēs šaltinį. Gali būti taikomas, kai įstatymas ar sutartis tiesiogiai numato jį taikyti arba kai yra teisinio reglamentavimo spraga. Papročys, prieštaraujantis bendriesiems teisēs principams ar imperatyvioms teisēs normoms, negali būti taikomas.

Išvestiniais teisēs šaltiniais pripažįstami:

Teismo precedentas – teismų sprendimas konkrečioje byloje, tapęs pavyzdžiu tos pačios ar žemesnēs instancijos teismams, nagrinėjantiems analogiškas bylas. Lietuvos teisinėje sistemoje precedentai yra daugiau patariamojo pobūdžio.

Teisēs doktrina.

Teisēs normų hierarchija

Teisēs aktų hierarchija:

Konstitucija,

konstituciniai įstatymai,

ratifikuotos tarptautinės sutartys,
įstatymai,
kiti įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai (Prezidento, Vyriausybės, Konstitucinio Teismo ir kt.).

Institucinė struktūra:

Seimas yra vienintelė institucija, turinti teisę priimti įstatymus. Visi kiti valstybės institucijų priimami teisės aktai turi atitikti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir kitus įstatymus.

Kitus teisės norminius aktus gali priimti:

Seimas (nutarimai).

Prezidentas (dekretai).

Vyriausybė (nutarimai).

Ministerijos ir kitos Vyriausybės įstaigos (įsakymai).

Vietos savivaldos institucijos (sprendimai, įsakymai).

Teisinių duomenų bazės

📄 **Lietuvos teisės aktų duomenų bazės** savininkas ir tvarkytojas yra **Lietuvos Respublikos Seimas**.

Joje pateikiama tokia informacija:

priimti teisės aktai,

teisės aktų projektai,

nutarimai,

išvados,

kitų rūšių norminiai teisės aktai.

Šioje duomenų bazėje skelbiami dokumentai nėra nei oficialūs, nei teisiškai privalomi.

Paiešką duomenų bazėje galima atlikti anglų ir lietuvių kalbomis. Su įvairiais norminiais teisės aktais galima susipažinti pasirinkus „Rūšį“.

Teisės aktus ir kitus teisinius dokumentus taip pat galima rasti 📄 **Lietuvos teisės aktų registre**. Teisės aktų registrą tvarko Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija.

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Taip, ir Lietuvos teisės aktų registru, ir duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Paskutinis naujinimas: 06/04/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepisiiama jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Liuksemburgas

Šiame skyriuje apžvelgiami įvairūs Liuksemburgo teisės šaltiniai.

Teisės šaltiniai

Tarptautiniai teisės šaltiniai

Liuksemburgo Didžioji Hercogystė privalo vadovautis tarptautinėmis, daugiašalėmis ir dvišalėmis sutartimis. Tais įpareigojimais nustatytos ne tik prievolės, kurias Liuksemburgo valstybė privalo vykdyti palaikydama santykius su kitomis valstybėmis, – kai kurios iš tų sutarčių yra teisės šaltiniai ir asmenims (pavyzdžiui, ES piliečiams, vadovaudamiesi ES Sutartimis, gali tiesiogiai remtis judėjimo laisve).

Tarptautiniai susitarimai

Tai yra Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės su užsienio valstybėmis sudarytos tarptautinės sutartys ir susitarimai. Kai kurie pavyzdžiai – 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija arba atitinkamai 1958 m. vasario 3 d. ir 2008 m. birželio 17 d. Hagoje pasirašytos Beniliukso sutartys, privalomos Belgijai, Nyderlandams ir Liuksemburgiui.

Europos Sąjungos teisė

Europos Sąjungos teisė apima pačias ES Sutartis ir antrinės teisės aktų normas, išdėstytas Europos bendrijos ir Europos Sąjungos institucijų priimtuose aktuose: direktyvose, sprendimuose, reglamentuose, nuomonėse ir rekomendacijose.

Nacionaliniai teisės šaltiniai

Konstitucinės normos

Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės Konstitucija buvo oficialiai paskelbta 1868 m. spalio 17 d. 1868 m. sukurta konstitucinė sistema labai primena 1831 m. Belgijos Konstituciją įtvirtintą sistemą. Nepaisant įvairių smulkių skirtumų, kalbant apie bendruosius principus, publikacijomis apie Belgijos konstitucinę teisę galima remtis be išlygų. Nors dabartinė Konstitucija nuo jos oficialaus paskelbimo buvo iš dalies keista daug kartų, dabartinė Konstitucija vis tiek didele dalimi atitinka 1868 m. oficialiai paskelbtą tekstą.

Liuksemburgo Konstitucija yra nekintama konstitucija, o tai reiškia, kad jai iš dalies pakeisti reikalinga speciali procedūra, kuri yra sudėtingesnė negu įprasta teisėkūros procedūra. Konstitucijai iš dalies pakeisti reikalingi du iš eilės einantys balsavimai Liuksemburgo parlamente (pranc. *Chambre des Députés*) ir bent dviejų trečdalių balsavusių narių balsų dauguma; balsuoti pagal įgaliojimą neleidžiama. Antras balsavimas turi būti surengtas praėjus bent trimis mėnesiams po pirmojo.

Jeigu per du mėnesius nuo pirmojo balsavimo daugiau negu ketvirtadalis parlamento narių arba 25 000 rinkėjų pateikia prašymą, dėl teksto, kurį per pirmąjį svarstymą priėmė parlamentas, sprendžiama referendume. Tokiu atveju antras balsavimas nevykdomas, o pakeitimas priimamas tik tuo atveju, jeigu užsitikrinama balsavusių rinkėjų galiojančių balsų dauguma.

Teisės aktų leidybos taisyklės

Įstatymais laikomos parlamento priimtos ir Didžiojo Hercogo oficialiai paskelbtos normos. Liuksemburgo teisės aktų leidėjai sprendžia, kokia forma bus priimama administracinė teisė, išskyrus atvejus, kai ši laisvė ribojama konstitucine nuostata arba tarptautinės teisės nuostata.

Administracinės normos

Aišku, įstatymais negali būti išsamiai reglamentuojamas kiekvienas dalykas. Be to, ne visada tinka naudoti gana sudėtingą teisėkūros procedūrą, pavyzdžiui, kai reikia priimti teisės aktus tam tikroje srityje, kurioje priimta nuostata turi būti dažnai iš dalies keičiama.

Būtent tada naudojami Didžiojo Hercogo reglamentai (pranc. *règlement grand-ducal*), t. y. įstatymo įgyvendinimo priemonės. Beje, Liuksemburgo Konstitucija Didžiajam Hercogui pavedama „priimti reglamentus ir nutarimus, reikalingus įstatymams įgyvendinti“.

Kokie yra kiti teisės šaltiniai (jeigu jų yra) ir kokią galią jie turi?

Teismų praktika

Teismų praktikos, kaip teisės šaltinio, pripažinimas yra problemiškas. Beje, Liuksemburgo teisėje nepripažįstama „precedento teisė“, taikoma bendrosios teisės modeliu pagrįstose teisės sistemose, ir teismai paprastai neprivalo vadovautis teismų sprendimais, priimtais kitose, net gana panašiose, bylose. Be to, teisėjams draudžiama priimti sprendimus remiantis bendraisiais principais, todėl jų sprendimai gali būti taikomi tik konkrečioms jų nagrinėjamos byloms. Nepaisant to, praktiškai panašioje byloje taikyta teismų praktika turi akivaizdžią reikšmę. Be to, kai dokumentą galima aiškinti skirtingai, teisėjas, žinoma, turi daugiau galios, nes, aiškindamas tą dokumentą, jis gali formuoti teisę.

Tarptautinė teismų praktika

Liuksemburgo Didžioji Hercogystė pripažįsta kelių tarptautinių teismų, įskaitant Strasbūre posėdžiaujantį Europos Žmogaus Teisių Teismą, tiesioginius įgaliojimus.

Europos teismų praktika

Pagal SESV 267 straipsnį Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika taikoma nacionaliniams teismams pasitelkiant prejudicinį sprendimą, kuriuo nacionaliniams teismams, prieš priimant sprendimą, sudaromos sąlygos kreiptis į Teisingumo Teismą, kad jis išspręstų ES teisės taikymo problemas ir tokiu būdu šia teise per tuos teismus galėtų pasinaudoti fiziniai asmenys.

Nacionalinė teismų praktika

Paprastai civilinėse ir komercinėse bylose priimami teismų sprendimai turi tik ribotą *res judicata* galią: šie sprendimai yra privalomi bylos šalims, tačiau jais nekeičiamas teisinis reglamentavimas.

Tas pat pasakytina apie daugumą administracinių teismų priimamų sprendimų. Išimtis taikoma, kai Administraciniam tribunolui (pranc. *Tribunal administratif*) arba Administraciniam teismui (*Cour administrative*) apskundžiamas reglamentavimo aktas, – tada teismo sprendimas arba nutartis bus visuotinai taikomi ir bus paskelbti Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės oficialiajame leidinyje *Mémorial*.

Konstitucinio Teismo (pranc. *Cour constitutionnelle*) priimti sprendimai taip pat yra visuotinai taikomi ir skelbiami Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės oficialiajame leidinyje *Mémorial*.

Bendrieji teisės principai

Kalbant apie teismų praktikos suformuotas normas, itin svarbu pažymėti bendrųjų teisės principų kategoriją – jie apibrėžiami kaip „teisės normos, kurios yra privalomos administracijai ir kurių buvimas patvirtinamas teismų sprendimais“.

Teisės normų hierarchija

Nacionalinėje teisėje egzistuoja teisės šaltinių hierarchija. Konstitucija yra aukščiausios galios teisės šaltinis, po to eina įstatymai ir kiti norminiai aktai. Nesant konstitucinių nuostatų, Liuksemburgo teisės pozicija dėl tarptautinės teisės ir nacionalinės teisės santykio nustatoma tik iš teismų praktikos. Liuksemburgo teismų praktika šiuo klausimu susiformavo nuo XX a. šeštojo dešimtmečio pradžios, kai pirmiausia Kasacinis teismas (pranc. *Cour de Cassation*), o tada Valstybės taryba (*Conseil d'Etat*) parodė, kad atsakoma anksčiau turėtos pozicijos, jog dėl galių atskyrimo teismai negali peržiūrėti įstatymų atitikties tarptautinėms sutartims.

Pagal 1951 m. Valstybės tarybos precedentinį sprendimą, „patvirtinimo įstatymu į nacionalinės teisės aktus įtraukta tarptautinė sutartis yra aukštesnės galios teisės aktas, kurio kilmė yra aukštesnė negu vidaus institucijos valia. T. y. tuo atveju, kai tarptautinės sutarties nuostatos prieštarauja vėliau priimto nacionalinio įstatymo nuostatomis, tarptautinė teisė turi būti laikoma viršesne už nacionalinę teisę“ (Valstybės taryba, 1951 m. liepos 28 d., Pas. lux. t. XV, p. 263).

To sprendimo formuluotė akivaizdžiai yra daug platesnė, nes sprendime be išimčių patvirtinama, kad tarptautinės normos yra viršesnės negu bet kurios vidaus institucijos valia. Vis dėlto Liuksemburgo teismai savo sprendimuose niekada konkrečiai nepasisakė už tarptautinių normų pirmenybę Konstitucijos atžvilgiu.

Pažymėtina, kad, kai buvo daromas 1956 m. pakeitimas, Steigiamoji asamblėja tiesiogiai atmetė vyriausybės parengtą teisės akto projektą, kuriame teigiama, kad „tarptautinės teisės normos yra nacionalinės teisinės tvarkos dalis. Jos yra viršesnės už nacionalinius įstatymus ir visas kitas nacionalines nuostatas.“ Straipsnių komentare buvo aiškiai teigiama, kad į pastarąją formuluotę turėjo būti įtrauktos konstitucinės nuostatos.

Nepaisant to, Valstybės taryba tą viršenybę netiesiogiai pripažino 1992 m. gegužės 26 d. nuomonėje dėl įstatymo, kuriuo patvirtinama Europos Sąjungos sutartis, projekto. Beje, šioje nuomonėje Taryba teigia, jog „reikėtų nepamiršti, kad pagal teisės normų hierarchiją tarptautinė teisė yra viršesnė už nacionalinę teisę ir teisės normų tarpusavio prieštaravimo atveju teismai turi panaikinti nacionalinę teisės normą, kad būtų taikoma Sutartis. Atsižvelgiant į tai, kaip svarbu išvengti mūsų nacionalinės teisės prieštaravimo tarptautinei teisei, Valstybės taryba primygtinai ragina per deramą laikotarpį priimti atitinkamą konstitucijos pakeitimą, kad būtų išvengta tokio nesuderinamumo.“ Todėl atrodo, kad Liuksemburgo Didžioji Hercogystė ryžtingai pasuko tarptautine linkme. Ši padėtis neabejotinai yra konstitucinės įstatymų peržiūros nebuvimo Liuksemburge techninė pasekmė. Konstitucinis Teismas tikrina įstatymų atitiktį Konstitucijai. Įstatymo, kuriuo patvirtinama tarptautinė sutartis, atitikties Konstitucijai klausimo perduoti nagrinėti Konstituciniam Teismui faktiškai negalima. Liuksemburgo teisės sistemoje Konstitucinis Teismas Konstitucijai prieštaraujančius įstatymus gali paskelbti neatitinkančiais Konstitucijos. Liuksemburgo bendrosios kompetencijos arba administracinis teismas gali perduoti klausimą svarstyti Konstituciniam Teismui, jeigu nagrinėjamoje byloje kyla atitikties Konstitucijai klausimas. Tiesiogiai kreiptis į Konstitucinį Teismą negalima.

Be to, Administraciniam tribunolui galima apskųsti neteisėtus administracinius aktus reikalaujant juos panaikinti, o atitinkamą apeliacinį skundą galima pateikti Administraciniam teismui. Tačiau tokią bylą leidžiama iškelti tik per tris mėnesius nuo administracinio akto paskelbimo. Jeigu, pasibaigus tam laikotarpiui, bendrosios kompetencijos arba administraciniame teisme svarstomas administracinio akto teisėtumas, teismas vis tiek turi galimybę panaikinti administracinį aktą, kad galiotų įstatymas, tačiau, skirtingai negu per tris mėnesius nuo paskelbimo iškeltos tiesioginės bylos atveju, tas sprendimas nebus visuotinai taikomas.

Viršnacionalinių aktų normų nacionalinis įsigaliojimas

Tarptautiniai susitarimai

Liuksemburgo Konstitucijoje tarptautinių sutarčių tvirtinimo procedūra reglamentuojama itin glaustai, nes joje tik nurodoma, kad „sutaritys negalioja, kol jos nėra patvirtintos įstatymu ir paskelbtos tokiais formomis, kokios yra nurodytos įstatymams skelbti“.

Didžioji Hercogystė yra monistinė tradiciją turintis šalis. Kitaip tariant, pati sutartis Didžiojoje Hercogystėje taikoma taip pat kaip ir nacionalinė teisės norma – jos nereikia viena ar kita forma perkelti į nacionalinę teisę.

Todėl patvirtinimo įstatymo turinys yra labai trumpas, paprastai apsiribojama vienu straipsniu, pagal kurį konkrečiai sutartis „šiuo įstatymu patvirtinama“. Šis įstatymas norminio turinio neturi. Patvirtinimo įstatymu teisės normos patvirtinamos, tačiau neperkeliamos; jo paskirtis – tik įgaluoti vyriausybę imtis sutarties ratifikavimo veiksmų.

Patvirtinimo įstatymą parlamentas priima pagal įprastą teisėkūros procedūrą. Paprastai balsuojama absoliučia dauguma, išskyrus atvejus, kai sutartis apima įgaliojimų delegavimą (žr. toliau). Nuo 1956 m. pakeitimo Liuksemburgo Konstitucijoje įtvirtinta konkrečiai nuostata, kuria leidžiama sutartimi deleguoti įgaliojimus tarptautinėms organizacijoms. Konstitucijos 49**bis** straipsnyje teigiama, kad „įgaliojimai, kurie pagal Konstituciją priklauso teisės aktų leidžiamajai, vykdomajai ir teisminei valdžiai, gali būti laikinai sutartimi perduodami tarptautine teise reglamentuojamoms institucijoms“. Nepaisant to, Konstitucijos 37 straipsnyje nurodyta, kad tokio tipo sutartis turi patvirtinti parlamentas gerokai padidinta dauguma.

Išskyrus konkrečiai numatytus atvejus, patvirtinimo įstatymo priėmimas dar nereiškia sutarties įsigaliojimo Liuksemburgo nacionalinėje teisėje. Patvirtinimo įstatymas yra būtina įsigaliojimo sąlyga, tačiau sutartis įsigalioja tik ją ratifikavus. Be to, Liuksemburge, net ir tada, kai sutartį patvirtina parlamentas, vykdomajai valdžiai paliekamos visos teisės savo nuožiūra ratifikuoti tekstą ir tų įgaliojimų vykdymo teismai negali peržiūrėti.

Sutartis nacionalinėje teisėje įsigalioja tada, kai įvykdomos trys sąlygos: 1) Didžioji Hercogystė turi būti ratifikavusi sutartį, 2) sutartis turi galioti tarptautiniu mastu ir 3) visas sutarties tekstas turi būti paskelbtas Liuksemburgo oficialiajame leidinyje *Mémorial*, taip pat, kaip skelbiami įstatymai.

Pažymėtina, kad reikalavimas paskelbti sutartį (numatytas Konstitucijos 37 straipsnyje) yra atskiras nuo reikalavimo paskelbti sutarties patvirtinimo įstatymą. Pripažintina, kad dažniausiai abi sąlygos įvykdomos tuo pačiu metu, t. y. sutarties tekstas oficialiajame leidinyje *Mémorial* paskelbiamas iš karto po įstatymo teksto. Tačiau tai yra du atskiri aktai ir jie gali būti skelbiami atskirai, nes sutartis nėra patvirtinimo įstatymo sudedamoji dalis.

Europos Sąjungos teisės normos

Liuksemburgo Konstitucijoje nėra konkrečių nuostatų, kuriomis būtų reglamentuojamas ES antrinės teisės aktų perkėlimas į Liuksemburgo nacionalinę teisę. Įprastas ES direktyvų įgyvendinimo aktas yra parlamento paprasta dauguma priimtas įstatymas.

Nors iš esmės ES direktyvos paprastai turi būti perkeliamos į Liuksemburgo teisės aktus įstatymu, oficialaus įstatymo priimti nereikia, kai direktyva susijusi su klausimu, kuris jau yra reglamentuojamas direktyvai neprieštaraujančiu Liuksemburgo įstatymu. Šiuo atveju perkėlimą galima įforminti Didžiojo Hercogo reglamentu, priimtu remiantis iš Konstitucijos 33 ir 36 straipsnių kildinamais bendraisiais vyriausybės įgaliojimais įgyvendinti įstatymus. Tada Didysis Hercogas įgyvendina Liuksemburgo teisę *siauraja prasme*, net jeigu reglamento turinys praktiškai grindžiamas ES direktyva.

Teisės aktų galima nenaudoti net ir tais atvejais, kai direktyva suderintas klausimas nurodomas įgaliojimo įstatyme, kuriuo parlamentas suteikia vyriausybei įgaliojimus paprastais reglamentais reglamentuoti klausimus, kurie dažniausiai reglamentuojami įstatymais.

Tokius „įgaliojimo įstatymus“ parlamentas priima nuo 1915 m., taigi, vyriausybė turi plačius reglamentavimo įgaliojimus ekonomikos ir finansų srityse, kuriuos įgyvendindama, net ir be konkrečios nuorodos į ES, vyriausybė neabejotinai būtų turėjusi galimybę į nacionalinę teisę perkelti ir daugelį ES direktyvų.

Vis dėlto ES direktyvų perkėlimas į nacionalinę teisę šiandien reglamentuojamas specialiu 1971 m. rugpjūčio 9 d. įgaliojimo įstatymu, iš dalies pakeistu 1980 m. gruodžio 8 d. įstatymu, kurio paskirtis – tik įgalinti vyriausybę įvykdyti ir patvirtinti Europos Bendrijų direktyvas ekonomikos, technologijų, žemės ūkio, miškininkystės, socialinių reikalų ir transporto klausimais. Nukrypstant nuo įprastos reglamentavimo procedūros, dėl atitinkamų Didžiojo Hercogo reglamentų turi būti gautas atitinkamo parlamento komiteto pritarimas.

Didžiojo Hercogo reglamentų priėmimo procedūrai, kaip ir teisėkūros procedūrai, būdinga vyriausybės prievolė pateikti savo projektą Valstybės tarybai ir įvairių profesijų atstovų rūmams (pranc. *Chambres professionnelles*), kad šie pateiktų nuomones. Tačiau kitaip, negu pagal teisėkūros procedūrą, pagal reglamentavimo procedūrą vyriausybė gali tiesiog išvengti tokių konsultacijų remdamasi tuo, kad rekomenduojamą priemonę reikia priimti skubiai. Vis dėlto šia galimybe vyriausybei naudotis neleidžiama, kai ji siekia Didžiojo Hercogo reglamentu perkelti ES direktyvą į nacionalinę teisę. Iš tiesų, 1971 m. rugpjūčio 9 d. įstatymu įprasta reglamentavimo procedūra papildoma, viena vertus, reikalavimu privalomai konsultuotis su Valstybės taryba ir, kita vertus, gauti atitinkamo parlamento komiteto pritarimą.

Abiem atvejais Didžiojo Hercogo reglamento tekstas priimamas Ministrų taryboje (pranc. *Conseil des ministres*), tada jį pasirašo atsakingas ministras ir jis teikiamas Didžiajam Hercogui oficialiai paskelbti. Didžiojo Hercogo reglamentai įsigalioja po to, kai paskelbiamas oficialiajame leidinyje *Mémorial*.

Nacionalinės kilmės teisės normų įsigaliojimas

Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje įstatymai ir kiti norminiai aktai įsigalioja tik juos paskelbus oficialiajame leidinyje *Mémorial*.

Institucijos, įgaliotos priimti teisės normas

Tarptautinės normos

Liuksemburgo Konstitucijoje teigiama, kad „Sutartis pasirašo Didysis Hercogas“. Tačiau joje priduriama, kad „sutartys negalioja, kol jos nėra patvirtintos įstatymu ir paskelbtos tokiomis formomis, kokios yra nurodytos įstatymams skelbti“.

Pažymėtina, kad turi būti patvirtinamos visos tarptautinės sutartys, neatsižvelgiant į jų paskirtį, ir šis patvirtinimas turi būti įformintas įstatymu. Pastarasis patikslinimas buvo įtrauktas 1956 m. konkrečiu Valstybės tarybos prašymu – Valstybės tarybos požiūriu, „šis patvirtinimas yra susietas su teisėkūros procedūra, nes Konstitucijoje pripažįstama tik ši viena procedūra, kuri yra taikytina visoms parlamento valios išraiškoms bet kuriuo klausimu“.

Nacionalinės normos

Pagal Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės teisėkūros sistemą **iniciatyva teikti įstatymą** priklauso [parlamentui](#) arba [vyriausybei](#).

Vyriausybės iniciatyvos teisė vadinama „vyriausybės iniciatyva“ ir vykdoma teikiant **vyriausybės įstatymų projektus**.

Parlamento iniciatyvos teisė vadinama „parlamentine iniciatyva“ ir vykdoma teikiant **narių įstatymų projektus**.

Paskui šie vyriausybės įstatymų projektai arba narių įstatymų projektai teikiami susijusioms institucijoms (įvairių profesijų atstovų rūmams), kad jos pareikštų nuomonę, bet visų pirma laukiama [Valstybės tarybos](#) nuomonės. Gavus Valstybės tarybos nuomonę, vyriausybės arba nario įstatymo projektas siunčiamas atgal parlamentui.

Šių teisės normų priėmimo procesas

Įstatymai

Parlamentą sudaro vieni rūmai.

Siekiant sumažinti vieno rūmų sistemai būdingo skubotumo riziką, Liuksemburgo Steigiamoji Asamblėja numatė, kad dėl kiekvieno vyriausybės įstatymo projekto iš esmės turi būti balsuojama du kartus, tarp balsavimų turi praeiti bent trys mėnesiai.

Vis dėlto Konstitucijoje numatyta, kad reikalavimo atlikti antrąjį balsavimą (žinomą kaip „antrasis konstitucinis balsavimas“) galima atsisakyti, „jeigu parlamentas, susitaręs su Valstybės taryba, atvirame posėdyje nuspręstų kitaip“.

Valstybės taryba šiuo atveju atlieka labai savotišką funkciją, panašią į tą, kurią atlieka antrieji teisėkūros rūmai kitose valstybėse (visų pirma Lordų Rūmai Anglijoje). Pirmą kartą Valstybės taryba įsikiša prieš parlamento diskusijas. Konstitucijoje reikalaujama, kad Valstybės tarybos nuomonės būtų prašoma dėl kiekvieno vyriausybės arba nario įstatymo projekto. Tada Valstybės taryba antrą kartą įsikiša po pirmojo parlamento balsavimo ir atvirame posėdyje nusprendžia, ar atsisakyti antrojo balsavimo.

Praktikoje tokiu būdu antrojo balsavimo atsisakoma dėl didžiosios daugumos įstatymų. Valstybės taryba vadovaujasi politika, pagal kurią balsavimo atsisakoma beveik visais atvejais, o atsisakymo nesuteikiama tik sudėtingiausiais atvejais. Galimos atsisakymo kliūtys dažniausiai pašalinamos per parengiamąją procedūrą.

Taip pat pažymėtina, kad Valstybės tarybos įgaliojimai nėra praktinė veto teisė, kurią, be to, būtų sunku suderinti su tuo, kad Valstybės taryba yra nerenkamas organas. Iš tikrųjų Valstybės tarybos narius skiria Didysis Hercogas. Atsilaisvinus vietai, pakaitinius narius eilės tvarka skiria: pirmiausia pats Didysis Hercogas, tada jie skiriami iš parlamento pasiūlyto trijų kandidatų sąrašo, o tada iš Valstybės tarybos pasiūlyto trijų kandidatų sąrašo. Valstybės taryba įstatymo priėmimą gali nukelti tik dviem mėnesiams ir tokiu būdu suteikti teisės aktų leidėjams papildomo laiko apsvaistymui.

Didysis Hercogas dalyvauja ne tik teisėkūros procedūros pradžioje (priimant vyriausybės įstatymų projektus), bet ir po to, kai galutinį įstatymo tekstą priima parlamentas. Liuksemburgo Konstitucijoje teigiama, kad „Didysis Hercogas oficialiai paskelbia įstatymus per tris mėnesius nuo parlamento balsavimo“.

Didžiojo Hercogo reglamentai

Pagal 1996 m. liepos 12 d. Valstybės tarybos reformos įstatymo (pranc. *loi du 12 juillet 1996 portant réforme du Conseil d'Etat*) 2 straipsnį visus **reglamentų projektus**, priimtus siekiant įgyvendinti įstatymus ir sutartis, Didžiajam Hercogui galima teikti tik **Valstybės tarybai** pareiškus savo **nuomonę**.

Tačiau skubiais atvejais (kuriuos turi įvertinti Didysis Hercogas, remdamasis tinkamai pagrįstu iniciatyvą pateikusių ministro pranešimu) vyriausybė gali nukrypti nuo šios bendrosios taisyklės ir neprašyti Valstybės tarybos (arba *Haute Corporation*, kaip ji kartais vadinama) nuomonės. Tačiau ši **skubos tvarka** taikoma tik išimtiniais atvejais.

Be to, jeigu parlamento akte konkrečiai reikalaujama prašyti Valstybės tarybos nuomonės dėl reglamentų, priimtų įgyvendinant tą įstatymą, skubos tvarkos negalima taikyti jokiais aplinkybėmis. Ši nuostata taip pat taikoma reglamentų projektų, dėl kurių Valstybės taryba jau pateikė pirmąją nuomonę, pakeitimams.

Valstybės taryba savo nuomonę dėl reglamentų projektų, kaip ir dėl parlamento aktų, teikia **pagrįstoje ataskaitoje**, kurioje pateikiamos bendrosios pastabos, nagrinėjamas projekto tekstas ir prireikus pateikiamas priešingas reglamento projektas.

Valstybės taryba nagrinėja reglamentų projektų turinį bei formą ir jų atitiktį viršesnei teisės normai.

Teisės aktų duomenų bazės

🔗 [Légilux](#) interneto svetainė – tai internetinis Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės vyriausybės teisės portalas.

Jame suteikiama prieiga prie Liuksemburgo teisės aktų – pradinių (originalių) tekstų leidinyje *Mémorial A* arba suvestinių tekstų, daugiausia skelbiamų teisėkūros kodeksuose ir rinkiniuose.

Interneto svetainė padalyta į tris pagrindines sritis:

🔗 **Teisės aktų srityje** kaupiamos publikacijos, susijusios su Liuksemburgo teisės aktais, įvairios kitos publikacijos ir suvestiniai tekstai.

🔗 **Administracijos srityje** skelbiami „administraciniais“ laikomi tekstai. Ją daugiausia sudaro *Mémorial B* rinkiniai ir *Annuaire Officiel d'Administration et de Législation* (oficialus administracijos ir teisės aktų katalogas).

🔗 **Įmonių ir asociacijų srityje**, *Mémorial C*, nuo 2016 m. birželio 1 d. buvo pakeista, publikacijų sąrašas skelbiamas 🔗 [Liuksemburgo verslo subjektų registro](#) (pranc. *Registre de commerce et des Sociétés* — RCS) interneto svetainėje. *Mémorial C* archyvai nuo 1996 m. iki paskutinio 2016 m. liepos 27 d. paskelbto *Mémorial C* liks prieinami 🔗 [Įmonių ir asociacijų srityje](#).

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Taip, duomenų bazėmis galima naudotis **nemokamai**.

Susijusios nuorodos

🔗 [Légilux interneto svetainė](#)

🔗 [Valstybės taryba](#)

🔗 [Parlamentas](#)

🔗 [Vyriausybė](#)

🔗 [Teisingumo ministerija](#)

Paskutinis naujinimas: 17/07/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Vengrija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Vengrijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

I. Teisės aktų hierarchija

1. Pagrindinis įstatymas

Vengrijos Pagrindinis įstatymas (paskelbtas 2011 m. balandžio 25 d.) užima aukščiausią vietą Vengrijos teisės aktų hierarchijoje ir joks kitas įstatymas negali jam prieštarauti. Pagrindinį įstatymą priėmė **Vengrijos parlamentas** (dar vadinamas Nacionaline Asamblėja), o **keičiamas jis dviejų trečdalių visų Parlamento narių balsų dauguma** (Pagrindinio įstatymo S straipsnio 2 dalis).

Pagrindinis įstatymas ir jo pereinamojo laikotarpio nuostatos (Vengrijos Pagrindinio įstatymo pereinamojo laikotarpio nuostatos paskelbtos 2011 m. gruodžio 31 d.) **įsigaliojo 2012 m. sausio 1 d.**

Pagrindinį įstatymą sudaro **šeši skirsniai**: preambulė „**Nacionalinis pripažinimas**“ ir skirsniai „**Pagrindas**“ (A–U straipsniai), „**Laisvė ir atsakomybė**“ (I–XXXI straipsniai), „**Valstybė**“ (1–54 straipsniai), „**Speciali teisinė tvarka**“ ir „**Baigiamosios ir kitos nuostatos**“.

Skirsnyje „**Pagrindas**“ išdėstytos bendrosios nuostatos ir nustatyta:

valstybės valdymo forma,

pagrindiniai valstybės veikimo principai,

tam tikrų įgaliojimų perdavimas Europos Sąjungai,

Vengrijos sostinės ir regioninės administravimo institucijos,

pagrindinės nuostatos dėl Vengrijos pilietybės ir jos gavimo būdų,

Vengrijos valstybinė kalba, herbas, vėliava, himnas, valstybinės šventės ir oficiali valiuta,

Pagrindinio įstatymo vieta Vengrijos teisinėje sistemoje (Pagrindinis įstatymas yra Vengrijos teisinės sistemos pagrindas),

Pagrindinio įstatymo priėmimo ir keitimo tvarka,

Vengrijos teisės aktų rūšys,

įvairūs pagrindiniai principai, pavyzdžiui:

valdžios užgrobimo ir valdymo jėga draudimo,

atsakomybės už vengrų, gyvenančių už Vengrijos ribų, likimą,

bendradarbiavimo kuriant vieningą Europą,

santuokos instituto apsaugos,

sąžiningos konkurencijos sąlygų užtikrinimo,

proporcingo, skaidraus ir tvaraus biudžeto valdymo principo,

pareigos apsaugoti ir išlaikyti gamtos išteklius,

taikos ir saugumo užtikrinimo ir išsaugojimo, siekio bendradarbiauti su visomis pasaulio tautomis ir šalimis, kad būtų užtikrintas tvarus žmonijos vystymasis.

Skirsnyje „**Laisvė ir atsakomybė**“ išdėstytos pagrindinės teisės ir pareigos. **Be kita ko, pripažįstamos šios pagrindinės teisės:**

teisė į gyvybę ir žmogaus orumą,

kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo, vergovės ir prekybos žmonėmis draudimas, visos su eugenika susijusios veiklos, taip pat žmogaus kūno ar jo dalių naudojimo siekiant finansinės naudos bei žmogaus klonavimo draudimas, teisė į laisvę ir asmeninį saugumą, taip pat nuostatos, kuriomis užtikrinama, kad laisvė nebūtų atimama, teisė laisvai judėti ir laisvai pasirinkti gyvenamąją vietą, teisė į privatų ir šeimos gyvenimą, teisė į asmens duomenų apsaugą ir galimybę susipažinti su viešojo intereso duomenimis, teisė į minties, sąžinės ir religijos laisvę, teisė rinktis į taikius susirinkimus, teisė į žodžio laisvę, teisė į mokslą ir kultūrą, teisė laisvai rinktis darbą, profesiją ir verslą, teisė į nuosavybę, draudimas išsiųsti Vengrijos piliečius iš Vengrijos teritorijos, teisė į prieglobstį, lygybė prieš įstatymą, nediskriminavimas, vaikų darbo draudimas, teisė į sveiką aplinką, teisė balsuoti ir būti kandidatu per Vengrijos parlamento narių, vietos atstovų ir merų, taip pat Europos Parlamento narių rinkimus, teisė į institucijų laiku vykdomą nešališką ir sąžiningą administravimą, kiekvieno Vengrijos piliečio teisė būti saugomam Vengrijos jo buvimo užsienyje metu, taip pat Pagrindiniame įstatyme apibrėžtos mažumų teisės ir pagrindinės asmenų, kurių atžvilgiu vyksta baudžiamasis procesas, teisės.

Pagal Pagrindinį įstatymą Vengrija siekia, be kita ko:

užtikrinti visų savo piliečių saugumą, kiekvienam asmeniui suteikti tinkamą būstą ir galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis.

Pagrindiniame įstatyme taip pat išdėstytos įvairios **pareigos**, visų pirma:

pareiga prisidėti prie bendrų poreikių tenkinimo (naštos pasidalijimas tarp visuomenės subjektų), Vengrijos piliečių pareiga ginti savo šalį.

Pagrindinio įstatymo skirsnyje „**Valstybė**“ išdėstytos pagrindinės taisyklės, taikomos valstybės pareigūnams ir svarbiausioms valstybės institucijoms. Taip pat nustatytas šių institucijų ir subjektų teisinis statusas ir uždaviniai:

Parlamento,
Respublikos prezidento,
Vyriausybės,
savarankiškų reguliavimo institucijų,
Konstitucinio Teismo,
teisminių institucijų ir prokuratūrų,
už pagrindines teises atsakingo specialios komisijos nario,
vietos valdžios institucijų,
Vengrijos nacionalinio banko,
Valstybės kontrolės,
Vengrijos ginkluotųjų pajėgų,
policijos ir nacionalinio saugumo tarnybų,
nacionalinių referendumų.

Pagrindinio įstatymo skirsnyje „**Speciali teisinė tvarka**“ pateiktos taisyklės, taikomos nacionalinių krizių, nepaprastosios padėties, prevencinės savigynos, netikėtų užpuolimų ir ypatingo pavojaus atvejais.

2. Įstatymai

Įstatymus Vengrijoje priima **Parlamentas**. Pagrindiniame įstatyme reikalaujama, kad **su pagrindinėmis teisėmis ir pareigomis susijusios taisyklės** būtų reglamentuojamos įstatymais. Parlamentas įstatymus priima **paprasta balsų dauguma** (daugiau nei pusės dalyvaujančių narių balsų dauguma). Tai netaikoma vadinamiesiems **konstituciniams įstatymams**, kurie apibrėžti Pagrindiniame įstatyme; jie priimami ir iš dalies keičiami **dviejų trečdalių dalyvaujančių** Parlamento narių balsų dauguma.

Pagal Pagrindinį įstatymą konstituciniais įstatymais reglamentuojami, pvz., pilietybės, bažnyčių, Vengrijoje gyvenančių tautinių mažumų teisių, Parlamento narių ir Respublikos prezidento teisinio statuso ir atlyginimo, Konstitucinio Teismo, vietos valdžios institucijų, išsamių herbo ir vėliavos naudojimo taisyklių, taip pat nuostatų, susijusių su valstybiniais apdovanojimais, klausimai.

Pagal Pagrindinį įstatymą siekiant leisti pripažinti Europos Sąjungos steigiamųjų ir keičiančiųjų sutarčių įpareigojamą pobūdį, paskelbti karo būklę, sudaryti taiką ir paskelbti specialios teisinės tvarkos būklę reikalinga dviejų trečdalių visų Parlamento narių balsų dauguma.

Prieš priimant 1989 m. Įstatymą Nr. XXXI dėl Konstitucijos pataisų Vengrijos prezidento Tarybai buvo suteikti įgaliojimai priimti dekretus. Atsižvelgiant į teisės aktų hierarchiją, dekretai, kurie vis dar galioja, prilyginami normoms, kurios turi įstatymo galią.

3. Dekretai

Pagal Pagrindinį įstatymą pripažįstami Vyriausybės dekretai, ministrų pirmininkų dekretai, ministrų dekretai, Vengrijos nacionalinio banko valdytojo dekretai, savarankiškų reguliavimo institucijų dekretai ir vietos valdžios institucijų dekretai. Nacionalinių krizių atveju dekretus taip pat gali priimti Nacionalinė gynybos taryba, o nepaprastosios padėties atveju – Respublikos prezidentas.

3.1. Vyriausybės dekretai

Vyriausybės įgaliojimai priimti **dekretus** gali būti **pirminiai arba pagrįsti įstatymu suteiktais įgaliojimais**. Pirminiai įgaliojimai nustatyti Pagrindinio įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje, kurioje nurodoma, kad Vyriausybė gali pagal savo kompetenciją priimti dekretus bet kokių klausimų, kuris nereglamentuojamas įstatymu. Vyriausybės dekretai negali prieštarauti įstatymams. Tai neriboja Parlamento, kurio kompetencijai gali būti priskirtos visos reglamentuojamos sritys, galių.

Pagal Pagrindinį įstatymą ir 2010 m. Teisėkūros įstatymą Nr. CXXX, taip pat pagal konkretų teisėkūros įgaliojimą Vyriausybė gali priimti įstatymų įgyvendinamuosius dekretus. Pagal 2010 m. įstatymą Nr. CXXX 5 straipsnio 1 dalį įgaliojime priimti įgyvendinamuosius nuostatus reikia konkrečiai nurodyti

subjektą, kuriam suteikiami įgaliojimai, įgaliojimo turinį ir taikymo sritį. Subjektas, kuriam suteikiami įgaliojimai, negali teisėkūros įgaliojimų perduoti jokiai kitai šaliai.

3.2. Ministro pirmininko dekretai

Pagal Pagrindinį įstatymą ministras pirmininkas taip pat gali priimti dekretus, pvz., dekretu iš ministrų paskirti ministro pirmininko pavaduotoją. Atsižvelgiant į teisės aktų hierarchiją ministro pirmininko dekretai prilyginami ministrų dekretams.

3.3. Ministrų dekretai

Ministrų dekretai teisės aktų hierarchijoje turi žemesnę galią nei Vyriausybės dekretai. Pagal Pagrindinį įstatymą ministrai nepriklausomai arba sutarę su kitais ministrais priima dekretus pagal **įgaliojimus**, suteiktus įstatymu arba Vyriausybės dekretu (priimtu pagal jų pradinę teisėkūros kompetenciją); tokie dekretai negali prieštarauti įstatymams, Vyriausybės dekretams arba Vengrijos nacionalinio banko valdytojo dekretams.

3.4. Vengrijos nacionalinio banko valdytojo dekretai

Pagal savo kompetenciją, nustatytą konstituciniame įstatyme, Vengrijos nacionalinio banko valdytojas **įstatyminiu leidimu gali priimti dekretus**, kurie negali prieštarauti įstatymams.

3.5. Savarankiškų reguliavimo institucijų dekretai

Laikydami Pagrindinio įstatymo 23 straipsnio 4 dalies, pagal savo kompetenciją, nustatytą konstituciniame įstatyme, savarankiškų reguliavimo institucijų vadovai įstatyminiu leidimu priima dekretus, kurie negali prieštarauti įstatymams, Vyriausybės dekretams, ministrų pirmininkų dekretams, ministrų dekretams ar Vengrijos nacionalinio banko valdytojo dekretams.

3.6. Vietos valdžios institucijų dekretai

Laikydamosi Konstitucijos 32 straipsnio 2 dalies pagal savo kompetenciją vietos valdžios institucijos gali priimti vietos dekretus, siekdamos reglamentuoti vietos socialinius santykius, kurie neregamentuojami įstatymu arba vykdamas įstatymais suteiktus įgaliojimus. Vietos valdžios institucijų dekretai negali prieštarauti įstatymams.

Išsamios su vietos valdžios atstovaujančių įstaigų dekretais susijusios taisyklės išdėstytos 2011 m. Įstatyme Nr. CLXXXIX dėl Vengrijos vietos valdžios institucijų.

4. Tarptautiniai susitarimai ir pagrindiniai tarptautinės teisės principai

Vengrijos vyriausybė gali sudaryti tarptautinius susitarimus su kitomis valstybėmis arba kitų valstybių vyriausybėmis. Tarptautinių susitarimų ir vidaus teisės santykis Vengrijoje pagrįstas dualistine sistema; t. y. tarptautiniai susitarimai tampa **nacionalinės teisės sudedamąja dalimi**, kai jie **oficialiai paskelbiami** priėmus atitinkamus teisės aktus.

Tarptautinės teisės principai

Pagal Pagrindinio įstatymo Q straipsnio 3 dalį Vengrija priima visuotinai pripažintas tarptautinės teisės normas. Tarptautinė paprotinė teisė ir bendrieji tarptautinės teisės principai tampa vidaus teisės sudedamąja dalimi ir jų nereikia perkelti į nacionalinę teisę.

II. Įstatymo galios neturintys teisės šaltiniai

1. Teisinės valstybės administravimo priemonės

Vengrijos teisės sistemoje yra kitų teisinių valstybės administravimo priemonių, kurios, nors jose yra norminių nuostatų, nėra laikomos teisės aktais. Teisėkūros įstatyme (2010 m. įstatyme Nr. CXXX) nustatytos dviejų rūšių valstybės administravimo teisinės priemonės: norminiai sprendimai ir norminiai nurodymai. Tai yra elgesio taisyklės, kurios paprastai nėra visuotinai privalomos, t. y. privalomos visiems. Tai tik vidaus nuostatos, organizacinės ir veiklos taisyklės, taikomos tik jas priėmusiam subjektui arba jam pavaldžioms įstaigoms ar asmenims. Norminiais sprendimais ir nurodymais negali būti nustatomos piliečių teisės ir pareigos. Teisinės valstybės administravimo priemonės negali prieštarauti kitiems teisės aktams ir jose negali būti kartojamos teisės aktų nuostatos.

Pagal ankstesnį Teisėkūros įstatymą (1987 m. Įstatymą Nr. XI) **statistiniai pranešimai ir teisinės rekomendacijos** taip pat buvo laikomi teisės šaltiniais (kitos teisinės valdymo priemonės), nelaikomais teisės aktais. Naujajame Teisėkūros įstatyme jie nebeminimi. Tačiau, nors teisinės rekomendacijos panaikintos įsigaliojus naujam įstatymui (2011 m. sausio 1 d.), statistiniai dokumentai, paskelbti iki tos datos, tebegalioja, kol bus panaikinti. (Statistinius pranešimus priima Centrinės statistikos įstaigos vadovas, juose yra privalomų nuostatų, kuriose pateikiami tik statistikos terminai, metodai, klasifikacijos, sąrašai ir skaičiai.)

1.1. Norminiai sprendimai

Norminiuose sprendimuose Parlamentas, Vyriausybė ir kitos centrinės administravimo įstaigos, Konstitucinis Teismas ir Biudžeto taryba gali nustatyti savo organizacinę struktūrą, funkcijas, veiksmus ir veiklos programas.

Norminiuose sprendimuose vietos valdžios atstovaujančios įstaigos taip pat gali nustatyti savo ir savo vadovaujamų įstaigų veiklą, šių įstaigų veiklos programas, organizacinę struktūrą ir funkcijas. Nacionalinių savivaldos institucijų atstovaujančios įstaigos norminiuose sprendimuose taip pat gali nustatyti savo ir savo vadovaujamų įstaigų organizacinę struktūrą, funkcijas, veiksmus ir veiklos programas.

1.2. Norminiai nurodymai

Pagal savo kompetenciją, nustatytą teisės aktais, Respublikos prezidentas, ministras pirmininkas, centrinių administravimo institucijų (išskyrus Vyriausybę) vadovas, Nacionalinės teismų administracijos pirmininkas, generalinis prokuroras, už pagrindines teises atsakingas specialios komisijos narys, Vengrijos nacionalinio banko valdytojas, Valstybės kontrolės pirmininkas, didmiesčio arba apskrities valdžios tarybos vadovas, merai ir kaimų pareigūnai norminiuose nurodymuose gali nustatyti savo vadovaujamų ar prižiūrimų įstaigų organizacinę struktūrą, funkcijas ir veiksmus.

Be to, Parlamentas, Respublikos prezidentas, Konstitucinis Teismas, už pagrindines teises atsakingas specialios komisijos narys, savarankiškos reguliavimo institucijos, ministro pirmininko taryba ir ministerijos oficialios organizacijos vadovas gali priimti norminius nurodymus, kurie privalomi jų darbuotojams.

2. Konstitucinio Teismo nutarimai

Konstitucinio Teismo nutarimams tenka svarbus vaidmuo Vengrijos teisės aktų sistemoje.

Pagal 2011 m. įstatymą Nr. CLI dėl Konstitucinio Teismo nustatyti šie Konstitucinio teismo **uždaviniai**:

teisės aktų atitikties Pagrindiniam įstatymui *ex post* peržiūra (*ex post* peržiūros procedūra);

priimtų, bet dar nepaskelbtų įstatymų ir tam tikrų tarptautinių sutarčių nuostatų atitikties Pagrindiniam įstatymui *ex ante* peržiūra;

peržiūra atskirais atvejais teisėjo prašymu: jeigu byla nagrinėjantis teisėjas turi taikyti teisės aktą, kuris, kaip jis mano arba kaip paskelbė Konstitucinis Teismas, prieštarauja Pagrindiniam įstatymui, šis teisėjas sustabdo bylos nagrinėjimą ir paprašo Konstitucinio Teismo konstatuoti, kad teisės aktas arba teisės akto nuostata prieštarauja Pagrindiniam įstatymui, ir uždrausti taikyti tą Konstitucijai Pagrindiniam įstatymui teisės aktą arba nuostatą;

sprendimų dėl konstitucinių skundų dėl Pagrindiniu įstatymu užtikrinamų teisių pažeidimo priėmimas: asmuo arba organizacija konkrečioje byloje gali pateikti konstitucinį skundą, jeigu Konstitucija užtikrinama šių subjektų teisė pažeidžiama per teismo procesą taikant Pagrindiniam įstatymui prieštaraujantį teisės aktą ir jeigu šis subjektas jau pasinaudojo visomis apeliacinio skundo pateikimo galimybėmis arba tokios galimybės neturėjo;

teisės aktų nagrinėjimas siekiant išsiaiškinti, ar jie neprieštarauja tarptautiniams susitarimams;

Pagrindiniam įstatymui prieštaraujančio teisės aktų leidėjo neveikimo teisės aktų leidybos srityje nutraukimas;

tam tikrų valstybės institucijų ginčų arba vietos valdžios institucijų ir kitų valstybės institucijų ginčų dėl kompetencijos sprendimas;

Pagrindinio įstatymo nuostatų aiškinimas;

įvairių bylų, pagal įstatymą priskiriamų jo kompetencijai, nagrinėjimas.

Konstitucinis Teismas išsamiai motyvuoja savo sprendimus. Konstitucinio Teismo sprendimas neskundžiamas ir visiems privalomas.

3. Teismų praktika

Vykdydamas pareigą užtikrinti vienodą teisės taikymą ir teikti teises rekomendacijas žemesniesiems teismams, Vengrijos Aukščiausiasis Teismas (*Kúria*, iki 2012 m. sausio 1 d. – *Legfelsőbb Bíróság*), priima sprendimus dėl **teismų praktikos nuoseklumo** ir **principinius sprendimus**.

Su **teismų praktikos nuoseklumu susijusią procedūrą** galima pradėti, jeigu dėl teismų praktikos raidos ir nuoseklumo reikia priimti sprendimą dėl teismų praktikos nuoseklumo principiniu klausimu ir jeigu Aukščiausiojo Teismo kolegija ketina nukrypti nuo kitos Aukščiausiojo Teismo kolegijos priimto sprendimo. Sprendimas dėl teisės nuoseklumo privalomas teismams.

Principiniai sprendimai iš Aukščiausiojo Teismo kolegijų praktikos taip pat skirti sprendimams derinti.

Principiniai sprendimai, kaip ir sprendimai dėl teisės derinimo, skelbiami **Aukščiausiojo Teismo oficialiajame biuletenyje**.

III. Teisės aktų taikymo sritis

Geografinė teisės aktų taikymo sritis apima Vengrijos teritoriją, o vietos valdžios institucijų dekretų – vietos valdžios administracinę teritoriją. Asmeninė teisės aktų taikymo sritis apima fizinius asmenis, juridinius asmenis ir organizacijas, neturinčias juridinio asmens statuso, Vengrijos teritorijoje, Vengrijos piliečius už Vengrijos teritorijos ribų, o vietos valdžios institucijų dekretų – fizinius asmenis, juridinius asmenis ir organizacijas, neturinčias juridinio asmens statuso, vietos valdžios administracinėje teritorijoje.

Teisėkūros įstatymu draudžiama **teisės aktus taikyti atgaline data** ir jame nurodoma, kad iki teisės akto įsigaliojimo juo negalima nustatyti pareigų arba jų griežtinti, taip pat panaikinti arba apriboti teisių arba kokios nors veikos paskelbti neteisėta.

Teisės akte visada turi būti nustatyta tokia jo **įsigaliojimo data**, kad būtų pakankamai laiko pasirengti jo taikymui.

Teisės aktas ir jo **įgyvendinamieji nuostatai** turi įsigalioti vienu metu. Teisės aktas (arba teisės akto nuostata) nustoja galioti, jeigu jis panaikinamas arba – jeigu jis sudarytas tik iš nuostatų, kuriomis iš dalies keičiamas arba panaikinamos kitos nuostatos – remiantis Teisėkūros įstatymu.

IV. Teisinių duomenų bazės

Vengrijoje oficialusis leidinys yra [Magyar Közlöny](#), kuris skelbiamas elektronine forma ir kurio tekstas turi būti laikomas autentišku.

Vengrijos oficialiajame leidinyje pateikiami Vengrijos teisės aktai (išskyrus vietos valdžios institucijų dekretus), įskaitant šiuos:

Konstitucinio Teismo nutarimus ir sprendimus, kurie Vengrijos oficialiajame leidinyje turi būti paskelbti vadovaujantis teisės aktų nuostatomis arba

Konstitucinio Teismo sprendimu;

Parlamento sprendimus;

Aukščiausiojo Teismo sprendimus dėl teismų praktikos nuoseklumo;

Nacionalinės rinkimų komisijos nuomones;

priedą, įskaitant Sprendimų rinkinį;

oficialią ataskaitą.

Nacionalinėje teisės aktų duomenų bazėje (vengr. [Nemzeti Jogszabálytár](#)) pateikiami visi paieškos atlikimo dieną galiojantys teisės aktai (išskyrus vietinės valdžios dekretus) ir kitos teisinės valstybės administravimo priemonės. Pateikiama suvestinė redakcija, įskaitant pataisas ir kitus pakeitimus.

Šios informacijos galima ieškoti pagal pavadinimą ir numerį, taip pat galima atlikti teksto paiešką.

Šiomis duomenų bazėmis galima naudotis **nemokamai**, apribojimais netaikomi.

Susijusios nuorodos

[Vengrijos autentiškas elektroninis oficialusis leidinys](#)

[Nacionalinė teisės aktų duomenų bazė](#)

Paskutinis naujinimas: 17/07/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Malta

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Maltos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Parlamento aktai

Norminiai teisės aktai, taisyklės, potvarkiai, įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai ir

ES teisė, įskaitant ETT sprendimus

Konstitucija yra pagrindinis nacionalinės teisės šaltinis, joje numatyta, kad įstatymus leidžia Parlamentas, šie vadinami Parlamento aktais, tačiau

Parlamentas gali perduoti teisėkūros įgaliojimus kitiems subjektams (pvz., ministrams, valstybės institucijoms, viešiesiems subjektams ir kt.), kurie yra įgalioti leisti įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus Parlamento aktu perduotų įgaliojimų srityje.

Nacionalinė teisinė sistema taip pat turi būti vertinama atsižvelgiant į ES teisės aktus, visų pirma į Stojimo sutartį.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Tarptautinės sutartys taip pat yra Maltos vidaus teisinės sistemos dalis. Nors nacionalinių teismų sprendimais vadovaujamosi ir jie cituojami vėlesniuose teismų sprendimuose, jie nelaikomi precedentais, veikiau jurisprudencija.

Teisės normų hierarchija

Nacionaliniu lygmeniu Konstitucija yra aukščiausias šalies įstatymas, toliau pagal hierarchiją yra Parlamento aktai ir įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai.

Tačiau, kaip jau pažymėta pirmiau, Stojimo sutartis ir ES reglamentai Maltoje yra teisiškai privalomi ir galioja, kaip ir visose valstybėse narėse, į juos

privaloma atsižvelgti kaip ir į ES teisę apskritai.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Iš esmės vadovaujamosi įstatymų leidybos, vykdomosios ir teismų valdžios pasidalijimo sistema. Nors trijų ramsčių – įstatymų leidybos, vykdomosios ir teismų valdžios – įgaliojimai vykdomi konkrečiose srityse, valdžių pasidalijimo sistema, kurią Malta paveldėjo su anglų teisinės valstybės principais, leidžia Maltos teisei sistemai sklandžiai veikti.

Sprendimų priėmimo procesas

Maltos sistema yra parlamentinė, kaip ir britų, tačiau tai nestebina, nes britai Maltą valdė 180 metų. Ministras teikia įstatymo projektą, kuris skelbiamas oficialiajame leidinyje prieš pirmąjį projekto svarstymą Parlamente. Atsižvelgiant į atitinkamo įstatymo svarbą, gali būti iš anksto skelbiamas arba neskelbiamas dokumentas, kuriame pagrindžiama įstatymo priėmimo būtinybė. Tuomet Atstovų Rūmai sudaro komitetą, o po antrojo svarstymo, kai Parlamento nariams suteikiama galimybė pateikti bendras pastabas dėl konkretaus teisės akto, svarstant dokumentą komitete išsamiai išnagrinėjamas kiekvienas straipsnis ir siūlomi pakeitimai. Pasibaigus svarstymams komitete, įstatymo projektas siunčiamas atgal Parlamentui trečiajam galutiniam svarstymui, galiausiai jam turi pritarti Respublikos prezidentas, tada įstatymas priimamas.

Pagal bendrą taisyklę įstatymas įsigalioja paskelbimo dieną, nebent pačiame įstatyme numatyta, kad atitinkamas ministras gali nustatyti kitą įstatymo (ar jo dalies) įsigaliojimo datą.

Teisinių duomenų bazės

Nacionalinė teisės aktų duomenų bazė: [Maltos įstatymai](#). Teisinės paslaugos

Šioje duomenų bazėje galima nemokamai susipažinti su:

visais šalies pagrindiniais ir įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais;

teisinių leidiniais, įskaitant aktus, teisės aktų projektus, teisinius pranešimus ir lokaliuosius teisės aktus.

Susijusios nuorodos

[Maltos įstatymai](#)

Paskutinis naujinimas: 04/05/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisiųjų įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Nyderlandai

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Nyderlandų teismų sistemą.

Nyderlandų vyriausybę sudaro ministrai ir Karalius. Šia prasme Nyderlandai išsiskiria iš kitų Vakarų Europos monarchijų, kuriose monarchas Vyriausybei paprastai nepriklauso. Nuo 1848 m., kai buvo iš esmės peržiūrėta šalies Konstitucija, Nyderlandai yra parlamentinės sistemos pagrindu veikianti konstitucinė monarchija.

Teisės šaltiniai

Teisinių priemonių rūšys. Aprašymas

Konstitucijoje yra nustatyta Nyderlandų valstybės valdymo sistema ir teisės aktų leidybos pagrindas. Nyderlandų su kitomis valstybėmis sudarytos sutartys yra svarbus teisės šaltinis. Konstitucijos 93 straipsnyje nurodyta, kad sutarčių ir tarptautinių institucijų sprendimų nuostatos gali turėti tiesioginį poveikį Nyderlandų teisinei sistemai ir tokiu atveju šios nuostatos turi viršenybę Nyderlandų įstatymų atžvilgiu. Taigi Nyderlandų Karalystėje taikytinos įstatymų normos netaikomos, jeigu jos prieštarauja minėtoms nuostatomis. Taigi Europos Sąjungos normos, išdėstytos sutartyse, reglamentuose ir direktyvose, yra svarbus Nyderlandų teisės šaltinis.

Nyderlandų Karalystės chartijoje reglamentuojami konstituciniai Nyderlandų, Arubos, Kiurasao ir Sint Marteno ryšiai.

Įstatymai priimami nacionaliniu lygmeniu. Naudodamasi įstatymuose nustatytais įgaliojimais, centrinė vyriausybė gali (papildomas) normas išdėstyti nutarimuose ir ministerijų teisės aktuose. Atskiri nutarimai (kurie nėra priimami remiantis įstatymais) taip pat yra galimi. Konstitucijoje reglamentavimo įgaliojimai suteikiami žemesniems viešosios teisės reglamentuojamiems subjektams (provincijoms, savivaldybėms ir vandens valdyboms).

Teisiniai precedentai yra teisės šaltinis, nes teismo sprendimas yra reikšmingas ne tik konkrečioje byloje, kurioje jis paskelbtas. Aukštesniųjų teismų nutartys turi patariamąją galią. Aukščiausio Teismo nutartys yra ypač reikšmingos, nes šio teismo užduotis yra skatinti vienodą teisės taikymą. Todėl naujose bylose žemesnės pakopos teismas, priimdamas sprendimą, atsižvelgs į Aukščiausio Teismo nutartį.

Bendrieji teisės principai yra svarbūs vyriausybės ir teismų darbo požiūriu. Kartais teisės šaltiniuose nurodyti bendrieji teisės principai (pvz., Civiliniame kodekse nurodyti protingumo ir sąžiningumo principai). Be to, priimdamas sprendimą teismas gali remtis bendraisiais teisės principais.

Papročių teisė, taip pat žinoma kaip nerašyta teisė, yra dar vienas teisės šaltinis. Iš esmės papročiai yra reikšmingi tik tuomet, jei nuoroda į juos padaryta įstatyme, tačiau teismas savo sprendime vis tiek gali atsižvelgti į papročius, jeigu yra prieštaravimų. Papročiai negali būti teisės šaltinis nustatant nusikalstamą veiką (Konstitucijos 16 straipsnis).

Teisės šaltinių hierarchija

Konstitucijos 94 straipsnyje nustatyta, kad kai kurios tarptautinės teisės normos hierarchiniu požiūriu turi viršenybę: joms prieštaraujančios įstatymo nuostatos negalioja. Europos teisė iš esmės turi viršenybę nacionalinės teisės atžvilgiu. Po to eina Chartija, Konstitucija ir parlamento aktai. Jie turi viršenybę prieš kitus teisės aktus. Parlamento aktus priima vyriausybė ir parlamentas (angl. *States General*, žmonių išrinkti atstovai) kartu.

Taip pat nustatyta, kad įstatymas visiškai ar iš dalies gali prarasti galią tik pagal paskesnę įstatymą. Be to, pagal bendrą aiškinimo taisyklę specialieji įstatymai turi viršenybę bendriųjų įstatymų atžvilgiu. Be to, pagal kontinentinę tradiciją įstatymas laikomas aukštesnės galios teisės šaltiniu nei teismų praktika.

Instiucinė sistema

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Teisės aktų leidybos procesas

Parlamento aktus priima vyriausybė ir parlamentas kartu. Teisės aktų pasiūlymus gali teikti vyriausybė arba Parlamento Žemieji Rūmai. Valstybės Taryba pataria dėl teisės aktų pasiūlymų ir vyriausybės nutarimų. Rengiant teisės akto pasiūlymą paprastai konsultuojamasi su kitais suinteresuotaisiais asmenimis. Teisės aktų pasiūlymus paprastai priima Ministrų Taryba ir siunčia juos Valstybės Tarybos konsultaciniam padaliniiui, kad šis pateiktų rekomendaciją. Kaip atsakymą į rekomendaciją, vyriausybė parengia ataskaitą. Tada vyriausybė siunčia teisės akto pasiūlymą (jei reikia, su pakeitimais) Žemiesiems Rūmams Karališkuoju pranešimu. Svarstant pasiūlymą Žemuosiuose Rūmuose gali būti daromi pakeitimai. Žemieji Rūmai turi teisę daryti pakeitimus. Kai pasiūlymui pritaria Žemieji Rūmai, jį apsvarsto Aukštieji Rūmai. Aukštieji Rūmai teisės akto pasiūlymą gali tik priimti arba atmesti. Šiuo etapu papildomų pakeitimų daryti negalima. Kai teisės akto tekstą priima Aukštieji Rūmai, jį pasirašo Karalius ir ministras, o tada teisės akto tekstas tampa įstatymu.

Teisinių duomenų bazės

[Overheid.nl](#) yra centrinė interneto svetainė, kurioje pateikiama visa informacija apie Nyderlandų vyriausybės institucijas. Šiame tinklalapyje suteikiama prieiga prie vietos ir nacionalinių teisės aktų.

Svetainėje [Officielebekendmakingen.nl](#) suteikiama prieiga prie oficialiųjų leidinių (nyd. *Staatsblad*, *Staatscourant* ir *Tractatenblad*). Šioje interneto svetainėje taip pat galima rasti visas Nyderlandų parlamento publikacijas.

Ar šia duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Interneto svetainėmis galima naudotis **nemokamai**.

Susijusios nuorodos

[Nacionalinė vyriausybė](#)

<https://www.rijksoverheid.nl/>

<https://www.rijksoverheid.nl/> Regering

Užsienio reikalų ministerija

Atstovų Rūmai

Government.nl

Houseofrepresentatives.nl

Paskutinis naujinimas: 19/11/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([de](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Valstybių narių teisė - Austrija

Įvadas. Šiame tinklalapyje pateikiama informacija apie Austrijos teisės sistemą ir Austrijos teisės apžvalga.

Teisės šaltiniai

Austrijos teisė yra rašytiniais įstatymais grindžiama (vok. *gesetztes*) teisė. Ir priešingai, paprotinė teisė atlieka tik labai ribotą vaidmenį. Aukščiausiosios instancijos teismų praktika, nustatanti svarbias įstatymo taikymo rekomendacijas, yra labai svarbi, bet teisėjų kuriama teisė oficialiai nepripažįstama teisės šaltiniu.

Austrijos Konstitucijoje skelbiama, kad visuotinai pripažintos tarptautinės teisės normos yra Austrijos federalinės teisės sudedamoji dalis, ir joje nustatyta, kad **tarptautinės sutartys** turi būti integruotos į Austrijos teisės sistemą (su specialiaisiais teisės aktais arba be jų). Tarptautinės sutarties nuostatos vietą vidaus teisinės sistemoje lemia jos turinys.

Kad Konstituciją iš dalies keičiančios arba papildančios tarptautinės sutartys būtų patvirtintos Nacionalinėje Asamblėjoje (žemesniuose Austrijos parlamento rūmuose), reikalingi tokie pat kvorumai, kaip ir priimant sprendimus dėl federalinių konstitucinių įstatymų. Sprendimams dėl tarptautinių sutarčių, iš dalies keičiančių ar papildančių įstatymus, reikalingi tokie patys kvorumai kaip ir sprendimams dėl įstatymų.

Iš esmės tarptautinės sutartis federalinės vyriausybės arba jos įgalioto federalinio ministro prašymu sudaro federalinis prezidentas. Politinėms sutartims ir įstatymus iš dalies keičiančioms ar papildančioms sutartims sudaryti reikia išankstinio Nacionalinės Asamblėjos pritarimo. Federalinis prezidentas gali įgalioti federalinę vyriausybę arba atitinkamus federalinės vyriausybės narius sudaryti tam tikrų kategorijų tarptautines sutartis, išskyrus politines ir tas, kuriomis iš dalies keičiami ar papildomi įstatymai.

Pagal Austrijos Konstituciją kiekvienai iš **devynių federalinių žemių** (vok. *Bundesländer*) taikoma ne tik federalinė konstitucinė teisė, bet ir atskira **federalinės žemės konstitucinė teisė**. Federalinės žemės konstitucinė teisė neturi prieštarauti federalinei konstitucinei teisei, ir dėl to ši **turi viršenybę**. Tačiau tokia pirmumo tvarka iš esmės netaikoma federaliniams ir federalinių žemių įstatymams. Nuo 1988 m. federalinės žemės gali sudaryti tarptautines sutartis savo kompetencijos srityje klausimais. Tačiau užsienio reikalų klausimais pirmenybė teikiama federalinei vyriausybei.

Įvairių rūšių teisinės priemonės. Teisės normų hierarchija

Federalinei konstitucinei nuostatai priimti Nacionalinėje Asamblėjoje paprastai reikia dviejų trečdalių balsų daugumos, dalyvaujant ne mažiau kaip pusei jos narių. Be to, šiuo būdu priimama nuostata turi būti aiškiai pavadinta „konstituciniu įstatymu“ arba „konstitucine nuostata“.

Kita vertus, galiojančiam sprendimui dėl federalinių įstatymų pagrįstos nuostatos priimti reikia, kad dalyvautų ne mažiau kaip trečdalis Nacionalinės Asamblėjos narių ir ji būtų priimta absoliučia galiojančių balsų dauguma.

1. Pagrindiniai Konstitucijos principai

Toliau pateikiami Austrijos Konstitucijos pagrindiniai principai (vok. *Grundprinzipien*) yra svarbiausios šalies teisės sistemos nuostatos:

demokratijos principas,

valdžių padalijimo principas,

teisinės valstybės principas,

respublikos principas,

federacinės valstybės principas ir

liberalumo principas.

Visi kartu šie pagrindiniai principai sudaro **konstitucinės santvarkos pagrindą** (vok. *verfassungsrechtliche Grundordnung*).

Jie turi didelę konstitucinę reikšmę. Jeigu iš esmės **keičiant Konstituciją** atsisakoma bet kurio iš pagrindinių principų arba gerokai pakeičiamas tų principų tarpusavio ryšys, tai laikoma išsamiumi Konstitucijos pakeitimu, **dėl kurio reikia surengti referendumą**.

2. Pirminė ir antrinė ES teisė

1995 m. sausio 1 d. **Austrijai įstojus į Europos Sąjungą** reikėjo išsamiai pakeisti Austrijos Konstituciją. Nuo Austrijos įstojimo teisės sistema grindžiama ne tik Austrijos konstitucine teise, bet ir ES teise (**konstitucinis dualizmas**). Vyrauja požiūris, kad **ES teisė turi viršenybę prieš vidaus teisę**, taip pat prieš paprastąją federalinę konstitucinę teisę, bet ne prieš pagrindinius Konstitucijos principus.

3. „Paprastoji“ federalinė konstitucinė teisė

Konstitucinėje teisėje nustatytos politinės veiklos „žaidimo taisyklės“, nes joje yra nustatyta:

teisėkūros procedūra,

aukščiausių valdžios institucijų statusas valstybėje,

federalinės valdžios ir federalinių žemių santykiai teisėkūros proceso ir teisės taikymo atžvilgiu ir

viešosios teisės teismų vykdoma valdžios veiksmų kontrolė.

4. Federaliniai įstatymai

Konstitucijoje įtvirtintas pagrindinis teisinės valstybės principas reiškia, kad įstatymai yra privalomi visai vykdomajai valdžiai (administracijai ir teismo institucijų sistemai). Konstitucijoje teisėkūros įgaliojimai padalijami federalinei valdžiai ir federalinėms žemėms.

5. Įstatymo įgyvendinamasis aktas

Įstatymo įgyvendinamieji aktai (vok. *Verordnungen*) yra **administracinių institucijų priimamos bendros teisinės nuostatos**, skirtos visiems asmenims, kuriems tas įstatymas yra taikomas. Įstatymo įgyvendinamieji aktai priimami pagal bendrą konstitucinį įgaliojimą – jais patikslinamos kitos bendrosios nuostatos, kurios dažniausiai būna įtvirtintos įstatymuose. Įstatymą iš dalies keičiantiems ar papildantiems įstatymo įgyvendinamiesiems aktams priimti reikia aiškaus konstitucinio įgaliojimo.

6. Įsakymai

Įsakymai (vok. *Bescheide*) iš esmės yra administraciniai aktai įstatymui vykdyti, skirti tik tuose įsakymuose nurodytiems asmenims.

Institucinė sistema

Teisės aktų leidėjai

Pagal Konstituciją įgaliojimai padalijami federalinei vyriausybei ir federalinėms žemėms, teisėkūros procese dalyvauja įvairios institucijos.

Nacionalinė Asamblėja (vok. *Nationalrat*) priima federalinius teisės aktus, paprastai dalyvaujant Federalinei Asamblėjai (**vok. *Bundesrat***) (Austrijos parlamento aukščiesiems rūmams). Nacionalinės Asamblėjos 183 narius tiesiogiai renka gyventojai. Tačiau Federalinę Asamblėją renka federalinių žemių tarybos (vok. *Landtage*). Paprastai Federalinė Asamblėja turi teisę tik pateikti prieštaravimą dėl įstatymo projekto, taip sustabdydama jo įsigaliojimą. Federalinių žemių teisės aktus priima federalinių žemių tarybos.

Teisėkūros procedūra

Įstatymų projektus Nacionalinei Asamblėjai gali pateikti:

pačios Nacionalinės Asamblėjos nariai (privatus įstatymo projektas),

federalinė vyriausybė (vyriausybės įstatymo projektas) arba

Federalinė Asamblėja.

Be to, piliečių iniciatyva turi būti teikiama Nacionalinei Asamblėjai aptarti, jeigu ją pasirašo 100 000 rinkėjų arba šeštadalis trijų federalinių žemių rinkėjų.

Praktikoje daugumą **teisėkūros iniciatyvų** teikia **federalinė vyriausybė**. Federalinės vyriausybės teikiamiems įstatymų projektams federalinė vyriausybė (Ministrų Taryboje) turi būti pritarusi vienbalsiai. Juos rengia atitinkamas ministras ir prieš vyriausybei juos patvirtinant kitos institucijos, pvz., federalinių žemių atstovai arba kiti suinteresuotieji subjektai, raginamos pateikti pastabų.

Kai įstatymų projektai priimami Nacionalinėje Asamblėjoje, jiems turi pritarti Federalinė Asamblėja. (Federaliniai finansų įstatymų projektai neprivalo būti teikiami Federalinei Asamblėjai – federalinis Nacionalinės Asamblėjos suverenitetas.) Tada kancleris teikia įstatymų projektus prezidentui **tvirtinti**.

Nacionalinė Asamblėja gali nuspręsti dėl įstatymo projekto surengti **referendumą**. To gali pareikalauti ir dauguma Nacionalinės Asamblėjos narių. Tokiu atveju Nacionalinės Asamblėjos jau priimtam įstatymo projektui prieš patvirtinimą turi būti pritarta referendume. Be to, referendumas taip pat turi būti rengiamas kiekvieną kartą siekiant išsamiai pakeisti Konstituciją.

Prezidentas savo parašu patvirtina, kad įstatymas buvo priimtas laikantis Konstitucijos. Tą **patvirtinimą** privalo pasirašyti ir kancleris.

Kanclerio parašu patvirtinti federaliniai teisės aktai skelbiami Federalinės teisės leidinyje *Bundesgesetzblatt*. Jeigu pačiame įstatyme nėra aiškios nuostatos (dėl atgalinio poveikio arba įsigaliojimo datos (lot. *vacatio legis*)), **jis įsigalioja** pasibaigus tai dienai, kurią išeiina ir išplatinamas Federalinės teisės leidinys, kuriame jis skelbiamas.

Įstatymas gali būti panaikinamas tiesiogiai (formali nukrypti leidžianti nuostata) arba priėmus naują teisės aktą, kurio turinys neatitinka ankstesnės nuostatos (materialinė nukrypti leidžianti nuostata), formaliai nenurodant, kad ankstesnė nuostata nebegalioja (lot. *lex posterior derogat legi priori*). Konkretaus pobūdžio teisės normos turi viršenybę prieš bendro pobūdžio teisės normas (lot. *lex specialis derogat legi generali*). Be to, įstatymo galiojimo laikotarpis gali būti nurodytas pačiame įstatyme.

Teisinių duomenų bazės

Austrijos Respublikos teisinės informacijos sistemoje [Rechtsinformationssystem des Bundes](#), kurią tvarko **Federalinė skaitmeninio ir ekonomikos reikalų ministerija**, suteikiama internetinė prieiga prie Austrijos teisės aktų.

Ar šia duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Sistema [Rechtsinformationssystem des Bundes](#) galima naudotis nemokamai.

Trumpas turinio aprašas

Austrijos Respublikos teisinės informacijos sistemoje pateikiama informacija:

Federalinė teisė

Federalinė teisė (suvestinė redakcija)

Oficiali Austrijos federalinės teisės leidinio (vok. *Bundesgesetzblatt*) redakcija nuo 2004 m.

Austrijos federalinės teisės leidinys, 1945–2003 m.

Imperijos ir federalinės teisės leidiniai (vok. *Reichs-, Staats- and Bundesgesetzblatt*), 1848–1940 m.

Įstatymų ir kitų norminių aktų rinkiniai, 1740–1848 m. (išoriniai)

Vokietijos teisės leidiniai (vok. *Reichsgesetzblatt*), 1919–1945 m. (išoriniai)

Įstatymų projektai (vok. *Begutachtungsentwürfe*)

Vyriausybės įstatymų projektai (vok. *Regierungsvorlagen*)

Federalinių žemių teisė

Federalinių žemių teisė (suvestinė redakcija)

Oficialieji ir neoficialieji federalinių žemių teisės leidiniai (vok. *Landesgesetzblätter*) (įvairių laikotarpių)

Savivaldybių teisė: atrinktos toliau nurodytose federalinėse žemėse esančių savivaldybių teisės nuostatos:

Karintija (visos savivaldybės)

Žemutinė Austrija

Aukštutinė Austrija

Zalcburgas

Štirija

Viena

Teismų sprendimai

Konstitucinis Teismas (vok. *Verfassungsgerichtshof*)

Administracinis teismas (vok. *Verwaltungsgerichtshof*)

Aukščiausiojo Administracinio Teismo parengtas teisės aktų sąrašas (vok. *Normenliste*)

Aukščiausiojo Teismo (vok. *Oberster Gerichtshof*), aukštesniųjų federalinės žemės teismų (*Oberlandsgerichte*), federalinės žemės teismų (*Landesgerichte*), apylinkės teismų (*Bezirksgerichte*) ir Aukščiausiojo Patentų ir Prekių Ženklių Teismo (*Oberste Patent- und Markensenat*) sprendimai, taip pat tarptautiniai teismų sprendimai

Federalinis Administracinis Teismas (vok. *Bundesverwaltungsgericht*)

Federalinių žemių administraciniai teismai (vok. *Landesverwaltungsgerichte*)

Federalinis išdo teismas (vok. *Bundesfinanzgericht*) (išoriniai)

Duomenų apsaugos institucija (iki 2014 m. – Duomenų apsaugos komisija)

Drausminės komisijos, Aukščiausioji drausminė komisija, Apeliacijų tribunolas (vok. *Disziplinarkommissionen, Disziplinaroberkommission, Berufungskommission*)

Darbuotojų atstovavimo priežiūros institucija (vok. *Personalvertretungsaufsichtsbehörde*) (iki 2014 m. – Darbuotojų atstovavimo priežiūros komisija (*Personalvertretungs-Aufsichtskommission*))

Lygių galimybių komisijos (vok. *Gleichbehandlungskommissionen*) nuo 2014 m.

Lygių galimybių komisijos (vok. *Gleichbehandlungskommissionen*) nuo 2008 m. (išoriniai)

Finansinė dokumentacija, Nepriklausomas finansų teismas (vok. *Unabhängiger Finanzsenat*) (išoriniai)

Nepriklausomi administraciniai teismai (vok. *Unabhängige Verwaltungssenaten*) – atrinkti 1991–2013 m. sprendimai

Prieglobsčio teismas (vok. *Asylgerichtshof*) – 2008 m. liepos mėn. – 2013 m.

Nepriklausoma federalinė prieglobsčio taryba (vok. *Unabhängiger Bundesasylsenat*) – atrinkti sprendimai nuo 1998 m. iki 2008 m. birželio pabaigos

Aplinkos apsaugos teismas (vok. *Umweltsenat*) – atrinkti 1994–2013 m. sprendimai

Federalinė ryšių taryba (vok. *Bundeskommunikationssenat*) – atrinkti 2001–2013 m. sprendimai

Viešųjų pirkimų peržiūros institucijos (vok. *Vergabekontrollbehörden*) – atrinkti sprendimai iki 2013 m.

Aukščiausiojo Teismo ir Kasacinio Civilinių ir Baudžiamųjų Bylų Teismo sprendimai (1885–1897 m.) (išoriniai)

Austrijos imperijos teismo (vok. *Reichsgericht*) 1869–1918 m. sprendimų rinkinys (išoriniai)

Austrijos administracinio teismo (vok. *Verfassungsgerichtshof*) 1919–1979 m. sprendimų rinkinys (išoriniai)

Austrijos administracinio teismo (vok. *Verfassungsgerichtshof*) 1876–1934 m. sprendimų rinkinys (išoriniai)

Kitos oficialios publikacijos:

Amatininkų ir profesinės kompetencijos egzaminų reglamentavimo nuostatos pagal Pramonės kodeksą (vok. *Gewerbeordnung*)

Socialinio draudimo sistemos oficialios nuostatos – oficialu nuo 2002 m.

Sveikatos priežiūros infrastruktūros planai (ÖSG, RSG)

Oficialūs veterinarijos aplinkraščiai (OVV) nuo 2004 m. rugsėjo 15 d.

Bendrieji dekretai (vok. *Erlässe*)

Federalinių ministerijų dekretai

Federalinės finansų ministerijos direktyvų ir dekretai (išoriniai)

Federalinės darbo, socialinių reikalų, sveikatos ir vartotojų apsaugos ministerijos (vok. *Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz*) dekretai socialinio draudimo klausimais (išoriniai)

Austrijos įstatymai

Kai kurie Austrijos įstatymai taip pat yra skelbiami anglų kalba.

Papildoma informacija

Daugiau informacijos galima rasti interneto svetainėje [Rechtsinformationssystem des Bundes](#).

Paskutinis naujinimas: 13/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Lenkija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Lenkijos teisinę sistemą.

Lenkija yra demokratiškai valdoma respublika. Teisėkūros įgaliojimai suteikti parlamentui, kurį sudaro Žemieji rūmai (**Seimas**) ir Aukštieji rūmai (**Senatas**).

Vykdomosios valdžios įgaliojimai suteikti **Lenkijos Respublikos prezidentui (Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej)** ir **Ministrų tarybai (Rada Ministrów)**.

Teisminę valdžią įgyvendina teismai ir specialiosios jurisdikcijos teismai.

Lenkijos teisinė sistema remiasi kontinentine teisės sistema (**civilinės teisės tradicija**). Lenkijos bendrosios kompetencijos teismai – tai **apeliaciniai teismai (sądy apelacyjne)**, **apygardų (okręg) teismai (sądy okręgowe)** ir **apylinkių (rejon) teismai (sady rejonowe)**. Jie kompetentingi nagrinėti baudžiamąsias bylas, civilines bylas, šeimos teisės ir globos bylas, taip pat darbo teisės ir socialinio draudimo bylas.

Administracinių teismų įgaliojimus vykdo Aukštasis administracinis teismas (*Naczelny Sąd Administracyjny*). Jis įgyvendina viešojo administravimo institucijų teisminę kontrolę.

Aukščiausiasis Teismas (Sąd Najwyższy) yra aukščiausioji centrinė Lenkijos Respublikos teismo institucija, taigi ir aukščiausio lygmens apeliacinis teismas. Pagrindiniai Aukščiausiojo Teismo uždaviniai yra vykdyti teisingumą Lenkijoje (kartu su bendraisiais, administraciniais ir karo teismais), nagrinėti kasacinius skundus nepaprastosios apeliacijos atveju ir priimti sprendimus dėl teisės aiškinimo.

Konstitucinis Teismas (Trybunał Konstytucyjny) yra teismų sistemos institucija. Ji kompetentinga priimti sprendimus:

dėl paskelbtų įstatymų atitikties Konstitucijai;

dėl ginčų, kylančių tarp centrinės administracijos organų, kompetencijos klausimais;

dėl politinių partijų tikslų ir veiklos atitikties Konstitucijai;

dėl piliečių pateiktų konstitucinių skundų.

Įstatymo dėl Konstitucinio Teismo, taip pat kitų susijusių įstatymų vertimus į anglų kalbą galima rasti [Lenkijos Konstitucinio Teismo](#) interneto svetainėje.

Teisės šaltiniai

Lenkijos teisės šaltiniai yra Konstitucija, įstatymai, ratifikuotos tarptautinės sutartys ir nutarimai. Konstitucija laikoma svarbiausiu Lenkijos teisės šaltiniu. Joje pateikiama informacija apie Lenkijos teisės sistemą, institucinę sandarą, teismų sistemą ir vietos valdžios institucijas. Joje numatytos politinės laisvės ir teisės. Dabar galiojanti Konstitucija buvo patvirtinta 1997 m. Lenkijos Konstitucija lenkų, anglų, vokiečių, prancūzų ir rusų kalbomis paskelbta [Lenkijos parlamento žemųjų rūmų \(Seimo\)](#) interneto svetainėje.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Įstatymai (ustawy) yra visuotinai privalomi teisės aktai svarbiais klausimais. Įstatymo objektu gali būti bet koks klausimas. Tam tikrais atvejais Konstitucijoje nustatoma pareiga įstatymu reglamentuoti tam tikrą klausimą, pavyzdžiui, biudžeto ar piliečių teisinio statuso klausimus.

Vadovaujantis Lenkijos Konstitucija, prieš ratifikuojant tam tikrus **tarptautinius susitarimus (umowy międzynarodowe)**, juos reikia patvirtinti įstatymu, kurį turi priimti parlamentas ir pasirašyti Prezidentas. Tai susitarimai dėl aljansų, politinio ar karinio pobūdžio sutartys, susitarimai dėl pilietinių laisvių, teisių ir pareigų, narystės tarptautinėse organizacijose, taip pat susitarimai kitais Konstitucijos reglamentuojamais klausimais.

Nutarimus (rozporządzenia) priima valdžios institucijos, nurodytos Konstitucijoje ir įgalios įstatymų.

Ministrų taryba įgaliota priimti vidinio pobūdžio **potvarkius (uchwały)**, kurių privalo laikytis tik tie struktūriniai padaliniai, kurie yra pavaldūs potvarkį priėmusiai institucijai; tokie potvarkiai negali būti pagrindas priimant sprendimus, turinčius poveikį piliečiams, juridiniams asmenims ir kitiems subjektams.

Savivaldybių institucijos ir vyriausybės vietos administracinės valdžios organai, remdamiesi įstatymų suteiktais įgaliojimais, gali priimti **vietos teisės aktus (akty prawa miejscowego)**, galiojančius jų administruojamose vietovėse.

Teisės normų hierarchija

Konstitucija yra pagrindinis teisės šaltinis Lenkijoje. Kitos teisės normos Lenkijos Konstitucijos hierarchijoje yra šios: ratifikuotos tarptautinės sutartys, Europos Sąjungos reglamentai, direktyvos ir sprendimai, įstatymai, įsakymai ir vietos valdžios institucijų priimti teisės aktai.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Įgaliojimus teisėkūros srityje įgyvendina abeji **Lenkijos parlamento** rūmai – Seimas ir Senatas. Jų nariai renkami **ketverių metų kadencijai**. Teisę teikti teisės aktų projektus turi deputatai, Senatas, Lenkijos Respublikos prezidentas ir Ministrų taryba. Šią teisę taip pat turi piliečių grupės, sudarytos iš **bent 100 000 piliečių**, turinčių balso teisę Seimo rinkimuose.

Seime projektas svarstomas tris kartus. Kai projektą pavirtina Seimas ir Senatas, jis perduodamas Prezidentui pasirašyti. Prieš pasirašydamas įstatymo projektą, Prezidentas gali kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar priimtas projektas neprieštarauja Konstitucijai.

Ministrų taryba užtikrina **įstatymų** įgyvendinimą, leidžia **nutarimus**, sudaro **tarptautines sutartis, kurias būtina ratifikuoti**, taip pat tvirtina arba nutraukia **kitas tarptautines sutartis**.

Sprendimų priėmimo procesas

Iniciatyva

Teisės aktų projektus gali teikti deputatai, Senatas, Respublikos prezidentas, Ministrų taryba, taip pat ne mažiau kaip 100 000 piliečių, turinčių balso teisę Seimo rinkimuose, grupė.

Dažniausiai projektus pateikia Ministrų taryba arba deputatai.

Projektas kartu su jo pagrindu turi būti pateiktas **Seimo maršalkai (pirmininkui) (Marszałek Sejmu)**, kuris jį perduoda Respublikos prezidentui, Senatui ir Ministrų tarybos pirmininkui (ministrui pirmininkui).

Svarstymas

Seime projektas svarstomas tris kartus. Projektus taip pat nagrinėja nurodytos Seimo ir Senato komisijos.

Priėmimas

Per 30 dienų nuo projekto pateikimo Senatas privalo priimti jį be pakeitimų, priimti pakeitimus arba nuspręsti jį visai atmesti. **Seimas** gali atmesti Senato padarytus pakeitimus tik absoliučia balsų dauguma, jei dalyvauja bent pusė deputatų, skaičiuojant nuo įstatymo nustatyto deputatų skaičiaus.

Paskelbimas

Užbaigus procedūrą Seime ir Senate, Seimo maršalka privalo pateikti priimtą įstatymą prezidentui pasirašyti. Respublikos prezidentas privalo pasirašyti įstatymą per 21 dieną nuo jo pateikimo ir privalo nurodyti jį paskelbti Lenkijos Respublikos oficialiajame leidinyje (*Dziennik Ustaw*). Įstatymas įsigalioja po 14 dienų. Tačiau **įsigaliojimo** data taip pat gali būti nustatyta ir pačiame projekte. Pagal Lenkijos teisės sistemą įstatymą negaliojančiu galima paskelbti tik kitu įstatymu. Įstatymo galiojimo pabaigos data taip pat privalo būti nurodyta pačiame įstatyme.

Teisinių duomenų bazės

Teisės aktus, priimtus nuo 1918 m., galima rasti [Lenkijos teisės duomenų bazės \(Seimo\)](#) interneto svetainėje, kurioje pateikiamas ir šių aktų sąrašas. Duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Paskutinis naujinimas: 10/12/2012

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Portugalija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie teisinę sistemą Portugalijoje.

1. Teisės aktai arba teisės šaltiniai, nustatantys teisės normas

Laikantis tradicinio požiūrio, toliau išvardyti dokumentai Portugalijoje yra teisės šaltiniai:

konstituciniai įstatymai, kuriuos sudaro pati Portugalijos Konstitucija, įvairūs konstituciniai įstatymai ir Konstituciją keičiantys įstatymai; „bendrosios tarptautinės teisės normos ir principai“, „tinkamai ratifikuotose arba patvirtintose tarptautinėse sutartyse nustatytos normos“, „kompetentingų tarptautinių organizacijų, kurių narė yra Portugalija, institucijų priimtose normos [...], jeigu šios normos yra įtvirtintos atitinkamose steigimo sutartyse“, ir „sutarčių, kuriomis reglamentuojama Europos Sąjungos veikla, nuostatos bei normos, kurias priėmė Europos Sąjungos institucijos, vykdydamos joms suteiktus įgaliojimus“ (Konstitucijos 8 straipsnis); paprastieji įstatymai, kuriuos priima parlamentas (Respublikos Asamblėja), vyriausybės priimti įstatyminiai dekretai ir autonominių Azorų ir Madeiros salų regioninių teisėkūros asamblėjų priimti įstatyminiai dekretai; įstatymų galią turintys dokumentai, pvz., dokumentai, patvirtinantys tarptautines konvencijas, sutartis arba susitarimus, visuotinai privalomi Konstitucinio Teismo sprendimai, kuriais teisės aktai pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai arba neteisėtais, kolektyvinės darbo sutartys ir kiti kolektyviniai dokumentai, kuriais reglamentuojami darbo santykiai; kiti teisės norminiai aktai arba poįstatyminiai norminiai aktai, turintys mažesnę teisinę galią nei įstatymai. Šių teisės aktų tikslas – detalizuoti įstatymų nuostatas ir papildyti taip, kad jas būtų galima taikyti ir įgyvendinti. Minėti teisės norminiai aktai apima poįstatyminius dekretus, reglamentus, potvarkius, regionų poįstatyminius dekretus, sprendimus, nuostatus, ministerijų nutarimus, vykdymo taisyklės, civilinių viršininkų priimtus policijos potvarkius ir savivaldybių nutarimus bei potvarkius.

2. Kiti teisės šaltiniai

Požiūriai į kitus teisės šaltinius, nesusijusius su valstybės politine galia kurti rašytinę teisę, skiriasi. Šie skirtumai atsiranda visų pirma dėl to, kad kai kuriems šaltiniai yra teisės normų nustatymo priemonės, o kitiems šaltiniai – tai kanalai, kurie atskleidžia tokias normas, dar kiti teigia, kad tai yra normas nustatančios priemonės ir normas atskleidžiantys kanalai. Kartais išskiriami tiesioginiai ir netiesioginiai teisės šaltiniai. Tai leidžia išvengti kai kurių sunkumų, kylančių iš pagrindinio požiūrio skirtumų.

Toliau pateikiami galimi teisės šaltiniai:

paprotys, kitais žodžiais tariant, pasikartojanti ir įprasta konkretaus elgesio taisyklė, kuri paprastai pripažįstama privaloma. Paprotys teisės šaltiniu laikomas tik tam tikrais atvejais. Šitaip sukurtos taisyklės, pavyzdžiui, gali būti randamos tarptautinės viešosios teisės (pvz., užsienio valstybės imuniteto nuo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn principas kilo iš papročio), tarptautinės privatinės teisės ir administracinės teisės srityse;

precedentų teisė, t. y. principų rinkiniai, kurie atsiranda iš teismo priimtų sprendimų ir nutarimų. Kai kurie autoriai precedentų nepripažįsta tikru teisės šaltiniu, tačiau teigia, kad jie yra svarbūs atskleidžiant teisinių nuostatų reikšmę. Šitaip galima pateikti teisės aiškinimo problemų sprendimo būdus, kuriais gali būti remiamasi kitais atvejais, atsižvelgiant į išaiškintos teisinės nuostatos loginius ir techninius argumentus ir jų svarumą. Kai kurie autoriai šiai kategorijai priskiria ne tik konkrečiose bylose priimtus teismo sprendimus, bet taip pat ir įstatymo galią turinčius teismo nutarimus (visuotinai privalomus Konstitucinio Teismo sprendimus), nes, jų manymu, visa tai yra aktai, sukuriantys visuotinai taikomą teisę;

teisingumas, kuriuo vadovaudamiesi teismai, atsižvelgdami į tam tikras konkrečias teismui įvertinti pateiktas bylas, turi galią formuluoti teisės normas pagal bendruosius teisingumo principus bei pagal teisėjo etiką. „Teismai gali priimti sprendimą remdamiesi teisingumo principu tik tada, kai: a) yra teisinė nuostata, leidžianti tai padaryti; b) tarp šalių yra sudarytas susitarimas ir sprendimą galima apskųsti aukštesniajam teismui; c) šalys anksčiau yra susitarusios taikyti teisingumo principą“ (Civilinio kodekso 4 straipsnis);

nusistovėjusi praktika, kitaip tariant, pasikartojantis socialinis elgesys, kuris nėra privalomas, tačiau jo svarba pripažįstama sprendžiant teisinius klausimus. Pavyzdžiui, įforminant teisinius santykius, ypač komercinės teisės srityje. Teismai gali atsižvelgti į nusistovėjusią praktiką, kai tokia galimybė nustatoma įstatymu ir kai tai „neprieštarauja sąžiningumo principui“ (Civilinio kodekso 3 straipsnis). Dėl to teisės normos negali būti sukuriamos nepriklausomai taikant nusistovėjusią praktiką, ir dauguma autorių nepripažįsta nusistovėjusios praktikos tikru teisės šaltiniu;

teisės teorija arba teisės autorių nuomonės neturi būti laikomos tikru teisės šaltiniu, nors jos atlieka svarbų vaidmenį plėtojant mokslines ir technines teises žinias ir turi pastebimą įtaką asmenų, atsakingų už teisės normų aiškinimą ir taikymą, darbų galutiniams rezultatams.

3. Teisės šaltinių hierarchija

Įstatymų hierarchija – tai santykinis skirtingų teisės aktų statusas, kitaip tariant, šių teisės aktų padėtis pagal nustatytą skalę.

Šiuo klausimu kai kurie autoriai teigia, kad hierarchiniai ryšiai gali būti nustatomi tik kūrimo metodu. Šiuo požiūriu hierarchija nėra pagrįsta teisės normų santykinio statusu, o yra nustatoma tik tarp šaltinių, kuriais remiantis šios normos buvo sukurtos.

Kad ir kokiuo požiūriu būtų remiamasi, galima sudaryti teisės aktų eilės tvarką pagal jų teisinę galią.

Skirtingų teisės šaltinių, nurodytų 1 skirsnyje, hierarchinė tvarka yra tokia:

Konstitucija ir konstituciniai įstatymai;

bendrosios tarptautinės teisės ir tarptautinių sutarčių normos ir principai (t. y. visi 1 skirsnio b pastraipoje nurodyti teisės aktai);

įstatymai ir įstatyminiai dekretai;

regioniniai įstatyminiai dekretai;

teisės aktai, turintys įstatymų galią;

kiti teisės aktai.

4. Tarptautinių teisės normų įsigaliojimo Portugalijoje tvarka

Tarptautiniai teisės aktai į Portugalijos nacionalinę teisę perkeliama pagal toliau pateikiamas taisykles, įtvirtintas Portugalijos Konstitucijos 8 straipsnyje:

„Bendrosios tarptautinės teisės normos ir principai yra Portugalijos teisinės sistemos sudedamoji dalis“;

„Tinkamai ratifikuotose arba patvirtintose tarptautinėse sutartyse esančios normos Portugalijos nacionalinėje teisėje įsigalioja nuo šių sutarčių oficialios paskelbimo dienos. Šios normos galioja tol, kol Portugalijos valstybė privalo laikytis teisiškai įpareigojančios tarptautinės sutarties“;

„Tarptautinių organizacijų, kurių narė yra Portugalija, kompetentingų institucijų priimtos normos tiesiogiai įsigalioja Portugalijos nacionalinėje teisėje, jeigu šios normos nustatomos atitinkamose sutartyse“;

„Sutarčių, kuriomis reglamentuojama Europos Sąjungos veikla, nuostatos ir normos, Europos Sąjungos institucijų priimtos vykdančioms suteiktus įgaliojimus, Portugalijos nacionalinėje teisėje pagal Sąjungos teisę taikomos atsižvelgiant į esminius demokratinės valstybės, pagrįstos įstatymų viršenybe, principus“.

5. Įvairios institucijos, kurios turi įgaliojimus priimti teisės normas

Įgaliojimus priimti teisės normas turinčios institucijos yra Respublikos Asamblėja, vyriausybė, Azorų bei Madeiros regioninės vyriausybės bei Azorų ir Madeiros salų teisėkūros asamblėjos, vietos valdžios institucijos ir tam tikros administracinės institucijos.

6. Šių teisės normų priėmimo tvarka

Teisės normų priėmimo būdai ir konkrečių procedūrų taikymas priklauso nuo to, kokia institucija yra atsakinga už šių normų priėmimą. Taikant skirtingas priėmimo procedūras, priimami skirtingi teisės aktai. Toliau aprašomos dvi oficialios ir svarbiausios teisės normų priėmimo procedūros.

Pati sudėtingiausia procedūra, kurioje dalyvauja parlamentas, turi keletą etapų, kurie gali būti trumpai apibūdinti taip:

įstatymų leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimas: „įstatymų leidybos iniciatyvos teisė „priklauso parlamento nariams, jų grupėms ir vyriausybei, taip pat, atsižvelgiant į įstatymo nustatytas sąlygas ir aplinkybes, registruotų rinkėjų grupėms. Autonominiuose regionuose įstatymų leidybos iniciatyvos teisė priklauso atitinkamoms regioninėms teisėkūros asamblėjoms“ (Konstitucijos 167 straipsnio 1 dalis);

pirminis įstatymo projekto priėmimas, paskelbimas, registracija, numeravimas ir vertinimas: šiame etape yra svarstomas projekto leistinumas, teksto paskelbimas parlamento oficialiajame leidinyje, administracinis įforminimas ir galiausiai projekto turinio vertinimas;

diskusijos ir patvirtinimas: šiame etape yra aptariami bendrieji klausimai, vėliau diskutuojama dėl konkrečių klausimų. Balsuojama dėl viso įstatymo projekto ir dėl konkrečių įstatymo nuostatų, po to vyksta galutinis balsavimas. Įstatymo projektas priimamas paprasta, absoliučia arba kvalifikuota balsų dauguma;

įstatymo projekto tikrinimas, kurį per įstatyme nustatytą terminą atlieka Respublikos Prezidentas. Po persvarstymo Prezidentas gali paskelbti pasiūlytą įstatymo tekstą arba pasinaudoti veto teise. Antruoju atveju įstatymo projektas yra pakartotinai svarstomas parlamente. Jeigu balsavimu projektas patvirtinamas arba padaromi pakeitimai, projekto tekstas vėl perduodamas Prezidentui, kad šis jį oficialiai paskelbtų. Tai jis turi atlikti per nustatytą terminą.

Respublikos Prezidentas yra atsakingas už „įstatymų, įstatyminių dekretų ir vyriausybės dekretų oficialų paskelbimą ir nurodymą juos paskelbti ir Respublikos Asamblėjos rezoliucijų, kuriomis patvirtinamos tarptautinės sutartys ir kiti vyriausybės dekretai, pasirašymą“ (Konstitucijos 134 straipsnio b punktas);

paskelbimas: oficialiai paskelbus įstatymą, Prezidentas įsako naujo įstatymo tekstą paskelbti Portugalijos oficialiajame leidinyje.

Vyriausybės priimamų teisės aktų procedūros pagrindiniai etapai yra šie:

teisės akto leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimas: teisės akto projektą teikia susijusi ministerija;

tyrimas: šiame etape teisės akto projektą pateikiantis ministras turi surinkti nuomones ir konsultuotis su Konstitucijoje ir įstatymuose nurodytomis institucijomis;

išankstinis ir išsamus vertinimas: pasiūlymai nagrinėjami ir įvertinami, kai jiems preliminarai pritariama;

patvirtinimas: tam tikrų teisės aktų ministrų kabinetas neprivalo tvirtinti, tačiau jis yra paprastai atsakingas už teisės akto projekto patvirtinimą;

tikrinimas: „per keturiasdešimt dienų nuo bet kokio vyriausybės dekreto, kurį reikia priimti, gavimo [...] Respublikos Prezidentas dekretą oficialiai paskelbia arba pasinaudoja veto teise. Antruoju atveju jis raštu informuoja vyriausybę apie veto teisės panaudojimo priežastis“ (Konstitucijos 136 straipsnio 4 dalis);

galutinio teksto paskelbimas Portugalijos Respublikos oficialiajame leidinyje.

7. Nacionalinių teisės normų įsigaliojimo tvarka

„Įstatymai tampa privalomi tik po to, kai jie paskelbiami Oficialiajame leidinyje.“ „Paskelbtas įstatymas įsigalioja praėjus pačiame įstatyme nustatytam laikotarpiui arba, jeigu toks laikotarpis nenustatytas, praėjus konkrečiame įstatyme nustatytam terminui“ (Civilinio kodekso 5 straipsnis).

Dabartinės redakcijos 1998 m. lapkričio 11 d. Įstatymo Nr. 74/98 2 straipsnyje nustatyta:

„1. Teisės aktai ir kiti bendro pobūdžio dokumentai įsigalioja juose nurodytą dieną; jokiais aplinkybėmis šie aktai negali įsigaliooti jų paskelbimo dieną.“

„2. Jeigu data nenurodoma, 1 dalyje nurodyti teisės aktai Portugalijos teritorijoje ir už jos ribų įsigalioja penktą dieną po jų paskelbimo.“

„4. 2 dalyje nurodytas terminas pradedamas skaičiuoti nuo dienos, einančios po teisės akto paskelbimo *Imprensa Nacional Casa da Moeda, SA* administruojamoje interneto svetainėje dienos.“

8. Prieštaravimų, kurie gali kilti tarp skirtingų teisės normų, sprendimo priemonės

Patį svarbiausią vaidmenį sprendžiant šį klausimą atlieka Konstitucinis Teismas, kuris paskelbia prieštaraujančiomis Konstitucijai visas teisės normas, prieštaraujančias Portugalijos Konstitucijai arba joje įtvirtintiems principams.

Nagrinėdami konkrečias bylas, teismai negali taikyti teisės nuostatų, kurios pažeidžia Konstituciją arba iš jos kylančius principus.

Aiškinimo proceso, atliekamo siekiant įvertinti pateiktus faktus, metu teismai, spręsdami visus prieštaravimus, atsirandančius tarp skirtingų teisės normų, visomet atsižvelgia į pirmiau minėtą šaltinių hierarchiją. Tai atlikdami teismai turi vertinti sistemą kaip visumą: nepripažinti jokių spragų ar prieštaravimų;

ypač atsižvelgti į loginį ir semantinį sistemos pobūdį; įvertinti teisės normų priėmimo aplinkybes ir konkrečias sąlygas, vyraujančias bylos nagrinėjimo metu.

Šiame procese visada privaloma būtiniausia žodinė atitiktis, net jeigu ji yra ne visai aiškiai išreikšta, tam, kas išdėstyta įstatymuose ir remiantis prielaida, kad įstatymų leidėjas priėmė „protingiausius“ sprendimus ir turėjo galimybę „išreikšti savo ketinimus tinkamomis sąvokomis“ (Civilinio kodekso 9 straipsnis).

Tarptautinės privatinės teisės srityje taip pat gali atsirasti prieštaravimų tarp teisės normų. Šiuo klausimu žr. informacijos suvestinę „Taikytina teisė“.

Teisinių duomenų bazės

 Digesto yra oficiali Portugalijos teisinių duomenų bazė, kurioje galima rasti oficialųjį leidinį (*Diário da República*).

Digesto – integruotoji teisinės informacijos sistema

Digesto buvo įsteigta Ministrų tarybos 1992 m. gruodžio 31 d. rezoliucija Nr. 48/92, o joje pateikiami:

teisės aktai, paskelbti oficialiojo leidinio 1 ir 2 serijose;

nemokama, vientisa, išsami ir naujausia teisinė informacija, o konkrečiai:

aktų, nuo 1910 m. spalio 5 d. paskelbtų oficialiojo leidinio 1 serijoje, galiojimo laikotarpis, įsigaliojimo data ir susijusios pastabos bei įvairūs ankstesniais dešimtmečiais priimti dokumentai, taip pat aktai, paskelbti oficialiojo leidinio 2 serijoje ir tvarkomi PCMLEX (centrinėje *Digesto* sistemos duomenų bazėje); visa reikšminga informacija, pavyzdžiui, įgaliojimų suteikimo nuostatos, taisyklės, įgyvendinimo teisės aktai, priimti ir įgyvendinti pakeitimai, taikytina

Bendrijos teisė, Biudžeto generalinio direktorato priimtos administracinės instrukcijos, teismų praktika ir kolektyviniai dokumentai, kuriais reglamentuojami darbo santykiai;

prieiga prie kitų trijų duomenų bazių: LEGAÇOR – Azorų regiono teisės aktų duomenų bazės, REGTRAB – specialios darbo teisės aktų duomenų bazės ir DGO–DOUT – specialios duomenų bazės, kurioje pateikiami Biudžeto generalinio direktorato aplinkraščiai ir nuomonės;

prieiga (užtikrinant Teisingumo ministerijos, generalinės prokuratūros (PGR) ir Portugalijos parlamento (per jo duomenų bazę AP – portug. *Atividade Parlamentar*) teisinių duomenų bazių sąveiką) prie pagrindinių teismų praktikos, PGR nuomonių ir visų įstatymų parengiamųjų dokumentų.

Elektroninis oficialusis leidinys (*Diário da República Eletrónico* – DRE)

Pagal 2016 m. gruodžio 16 d. įstatymų dekretą Nr. 83/2016 oficialusis leidinys teikiamas pagal nemokamą ir visuotinai prieinamą viešąją paslaugą ir skelbiamas tik internete. Šią viešąją paslaugą teikia *Imprensa Nacional-Casa da Moeda, S. A.* (INCM), kuri skelbia oficialųjį leidinį savo svetainėje.

Naudotojai turi nemokamą ir universalią prieigą ir gali susipažinti su teisės aktų, paskelbtų oficialiojo leidinio 1 ir 2 serijose, turiniu elektronine forma, jį atsispausdinti, išsisaugoti ir atlikti jo paiešką.

Elektroninio oficialiojo leidinio teikiamoje paslaugoje privalo būti:

teisės aktų, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus, o konkrečiai pagal 1998 m. lapkričio 11 d. Įstatymą Nr. 74/98, iš dalies pakeistą ir paskelbtą

2014 m. liepos 11 d. Įstatymu Nr. 43/2014, turi būti skelbiami oficialiajame leidinyje, tekstai;

susipažinimo su naujausia atitinkamo teisės akto konsoliduota redakcija (konsoliduota redakcija neturi teisinės galios) įrankis;

teisinių terminų vertimo įrankis;

aktų, kurie turi būti paskelbti oficialiajame leidinyje, paieškos pagal reikšminius žodžius įrankis;

tinkamai tvarkoma ir susisteminta teisinė informacija;

jungtis su sektorių duomenų bazėmis, kuriose pateikiama papildoma teisinė informacija, visų pirma teismų praktika, Bendrijos teisė, administracinės instrukcijos ir teisės teorija;

oficialiojo leidinio 1 ir 2 serijų turinio nemokamo siuntimo į prenumeratorių el. pašto paskyras funkcija.

Naudingos nuorodos

 Oficialusis leidinys – Portugalija

Paskutinis naujinyimas: 04/10/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Rumunija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Rumunijos teisinę sistemą ir Rumunijos teisės apžvalgą.

Teisės šaltiniai

Rumunijos teisės šaltiniai:

Rumunijos Konstitucija;

Parlamento priimti teisės aktai (konstitucinė teisė, pirminė teisė ir bendroji teisė);

Rumunijos Prezidento dekretai;

Vyriausybės priimti teisės aktai (potvarkiai, nepaprastosios padėties potvarkiai, sprendimai);

centrinės valdžios priimti teisės aktai (ministrų įsakymai, instrukcijos ir taisyklės);

vietos valdžios institucijų (apygardos tarybos, vietos tarybų, Bukarešto savivaldybės bendrosios tarybos) priimti teisės aktai;

Europos Sąjungos teisė (reglamentai, direktyvos);

tarptautinės sutartys, kurių šalis yra Rumunija.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Rumunijos teisės sistemą sudaro toliau aprašyti teisės aktai.

Konstitucija – aukščiausios galios Rumunijos įstatymas. Konstitucijoje reglamentuojama Rumunijos, kaip nacionalinės, atskiros ir nedalomos valstybės, struktūra, įstatymų vykdomosios ir leidžiamosios valdžios bei teismų įgaliojimai, taip pat viešųjų įstaigų, piliečių ir juridinių asmenų tarpusavio santykiai.

Konstitucinius įstatymus priima steigiamoji valdžia, t. y. tuo tikslu išrinkta ir sušaukta steigiamoji asamblėja.

Pirminės teisės aktais reglamentuojamos valstybei ypač svarbios sritys, pvz., valstybės sienos, Rumunijos pilietybė, valstybės herbas ir valstybės antspaudas, nuosavybės ir paveldėjimo teisės normos, referendumų organizavimas ir tvarka; nusikalstamos veikos, bausmės ir jų vykdymo taisyklės, Aukščiausiosios magistratų tarybos, teismų, prokuratūros ir Audito rūmų struktūra ir veikimas, nuo valdžios institucijų nukentėjusių asmenų teisės, nacionalinis saugumas, valdžios institucijų struktūra ir politinės partijos.

Bendrosios teisės aktais reglamentuojamos visos kitos pirminės teisės aktais nereglamentuojamos sritys. Bendrosios teisės aktu negali būti iš dalies keičiama ar keičiama aukštesnės galios teisės norma, pvz., pirminės teisės aktas arba Konstitucija.

Specialiais atvejais (tarp parlamento sesijų) tam tikros sritys, kurias nustato parlamentas, gali būti reglamentuojamos **Vyriausybės potvarkiais** remiantis įstatymų leidžiamosios valdžios delegavimu. Potvarkiai priimami remiantis specialiu įgaliojimo aktu, laikantis tame akte nustatytų apribojimų ir sąlygų. Nepaprastosios padėties atvejais Vyriausybė bet kuriuo klausimu gali priimti nepaprastosios padėties potvarkius, jei mano, kad tai būtina.

Vyriausybės sprendimuose nustatoma, kaip turi būti veiksmingai vykdomi įstatymai, arba nustatomi kiti įstatymų taikymo organizaciniai aspektai.

Teisės aktus (įsakymus ir instrukcijas) **centrinė valdžia priima** remdamasi tik įstatymais, Vyriausybės sprendimais bei įsakymais ir siekdama juos įgyvendinti.

Autonominių administracinių institucijų aktai

Teisės aktais, kuriuos priima vietos valdžios institucijos (apygardos taryba, vietos taryba, Bukarešto savivaldybės bendroji taryba) reglamentuojamos jų kompetencijai priskiriamos sritys.

Kiti teisės šaltiniai

EŽTT praktika ir ES teismų praktika.

Nors nacionalinių teismų praktika nėra teisės šaltinis, Aukščiausiojo Kasacinio Teisingumo Teismo sprendimai, kuriais siekiama užtikrinti vienodą tam tikrų teisės nuostatų aiškinimą, neabejotinai yra antriniai teisės šaltiniai. Be to, antriniais teisės šaltiniais gali būti laikomi Konstitucinio Teismo sprendimai, turintys *erga omnes*, bet ne *inter partes litigantes* poveikį.

Pagal įstatymo Nr. 287/2009 dėl Civilinio kodekso 1 straipsnį civilinės teisės šaltiniai yra įstatymai, **praktika ir bendrieji teisės principai**. „Praktika“ čia reiškia tradicijas (papročius) ir profesinę praktiką.

Pirmiau nurodytose nuostatose nustatytos šios praktikos kaip teisės šaltinio taikymo taisyklės:

Praktika taikoma įstatymuose neapibrėžtais atvejais; jeigu praktikos nėra, taikomos su panašiomis situacijomis susijusios teisės nuostatos, o kai jų nėra, taikomi bendrieji teisės principai.

Įstatyme reglamentuotais klausimais praktika taikoma tik tuo atveju, jei įstatyme ji aiškiai nurodoma.

Teisės šaltiniu gali būti laikoma tik su viešąja tvarka ir visuotinai pripažintais moralės principais suderinama praktika.

Suinteresuotoji šalis turi įrodyti, kad praktika egzistuoja ir kokia tai praktika. Laikoma, kad atitinkamų įgaliotų institucijų ar organizacijų parengtuose rinkiniuose paskelbta praktika egzistuoja, jeigu neįrodoma priešingai.

Teisės normų hierarchija

Rumunijos teisės normų hierarchija:

teisės normų hierarchijoje Rumunijos Konstitucija ir konstitucinis įstatymas yra aukščiausios galios teisės aktai. Visi kiti teisės aktai privalo juos atitikti;

pirminė teisė teisės normų hierarchijoje užima antrą vietą. Parlamentas pirminės teisės aktus priima kvalifikuota balsų dauguma;

bendroji teisė yra trečioje vietoje pagal teisės normų hierarchiją. Parlamentas bendrosios teisės aktus priima paprasta balsų dauguma. Bendrosios teisės aktu negalima iš dalies keisti arba pakeisti pirminės teisės aktų arba Konstitucijos;

Vyriausybės potvarkiai yra ketvirtoje vietoje pagal teisės normų hierarchiją;

Vyriausybės sprendimai yra penktoje vietoje pagal teisės normų hierarchiją;

centrinės valdžios ir autonominių administracinių institucijų priimti teisės aktai yra šeštoje vietoje pagal teisės normų hierarchiją;

vietos valdžios institucijų (apygardos tarybos, vietos tarybų, Bukarešto savivaldybės bendrosios tarybos) priimti teisės aktai yra paskutinėje teisės normų hierarchijos vietoje.

Institucinė struktūra

Už teisės aktų priėmimą atsakingos institucijos

Pagal Konstituciją valstybė grindžiama demokratiniiais konstituciniais **valstybės valdžių (įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės) padalijimo ir jų pusiausvyros** principais.

Valdžia yra padalinta ir ją įgyvendina parlamentas, Vyriausybė ir teismai. Konstitucinis Teismas, Rumunijos ombudsmenas (rumun. *Avocatul Poporului din România*), Audito rūmai (rumun. *Curtea de Conturi*) ir Teisėkūros taryba (rumun. *Consiliul Legislativ*) taip pat užtikrina viešosios valdžios institucijų ir piliečių galių pusiausvyrą.

Parlamentas yra aukščiausia piliečių atstovavimo institucija ir vienintelė teisėkūros institucija. Jį sudaro [Deputatų rūmai](#) ir [Senatas](#). Iš esmės **įstatymų leidžiamoji valdžia** priklauso vien parlamentui, tačiau tam tikrais atvejais jis šia funkcija dalijasi su [vykdomąja valdžia \(Vyriausybe\)](#) ir rinkėjais (piliečiais).

[Vyriausybė](#) gali priimti potvarkius pagal specialius parlamento priimtus teisės aktus dėl kompetencijos. Išskirtiniais atvejais, dėl kurių reikia skubiai imtis priemonių, Vyriausybė taip pat gali priimti nepaprastosios padėties potvarkius.

Teisėkūros sprendimų priėmimo procesas

Teisėkūros sprendimų priėmimo procesą sudaro trys etapai:

1. Vyriausybės arba ikiparlamentinis etapas:

Vyriausybės lygmeniu parengiamas teisės akto projektas;

teisės akto projektas pateikiamas viešoms konsultacijoms įstatymu nustatytais sąlygomis;

teisės akto projektą patvirtina Teisėkūros taryba, ministerijos ir kitos institucijos;

Vyriausybė priima teisės akto projektą.

2. Parlamento etapas:

teisės akto projektas pateikiamas vieniems iš parlamento rūmų (Deputatų rūmams arba Senatui, kaip pirmiesiems rūmams), atsižvelgiant į pagal Rumunijos Konstituciją nustatytą kompetenciją;

teisės akto projektas apvarstomas nuolatinuose parlamento komitetuose (konkrečiomis aplinkybėmis gali būti įsteigiami specialūs komitetai) ir priimama teisės akto projekto ataskaita arba nuomonė;

pirmieji rūmai plenariniame posėdyje pateikia nuomonę dėl jiems pateiktų teisės aktų projektų ir teisės aktų pasiūlymų per 45 dienas nuo jų pateikimo Nuolatiniam biurui;

jei priimami kodeksai ar kiti ypač sudėtingi teisės aktai, taikomas 60 dienų nuo jų pateikimo Nuolatiniam biurui terminas;

priimant Vyriausybės nepaprastosios padėties potvarkius taikomas 30 dienų terminas;

jei nuomonė iki nustatyto termino nepaskelbiama, teisės akto projektas arba teisės akto pasiūlymas laikomas priimtu ir teikiamas Deputatų rūmams, kad šie priimtų galutinį sprendimą.

Tuomet dėl teisės aktų projektų arba teisės aktų pasiūlymų balsuojama (priimti arba atmesti) ir jie teikiami atitinkamiems rūmams (Deputatų rūmams arba Senatui, kaip antriesiems rūmams), kad šie priimtų galutinę teisės akto redakciją.

3. Etapas po svarstymo parlamente:

Įstatymo konstitucinė kontrolė (*a priori* patikrinimas) (Konstitucinis Teismas tikrina, ar įstatymas suderinamas su Konstitucija). Atlikti tokią kontrolę gali prašyti [Rumunijos Prezidentas](#), bet kurių rūmų pirmininkas, Vyriausybė, Aukščiausiasis Kasacinis Teisingumo Teismas, Rumunijos ombudsmenas, bent 50 deputatų arba bent 25 senatoriai, o konstitucinės peržiūros atveju Konstitucinis Teismas tokią kontrolę gali atlikti savo iniciatyva; galiausiai **įstatymą oficialiai skelbia** Prezidentas per 20 dienų nuo jo gavimo. Jei prezidentas prašo persvarstyti įstatymą (toks prašymas gali būti pateikiamas tik kartą) arba patikrinti jo konstitucingumą, įstatymas oficialiai skelbiamas per 10 dienų nuo jo gavimo po peržiūros dienos arba nuo Konstitucinio Teismo patvirtinimo, kad įstatymas atitinka Konstituciją, gavimo dienos; įstatymas įsigalioja per tris dienas nuo jo paskelbimo Rumunijos oficialiojo leidinio I dalyje arba vėlesnę įstatyme nustatytą datą.

Teisinių duomenų bazės

a) [Teisės aktų portalas](#), kurį prižiūri Teisingumo ministerija, yra teisinės informacijos sistema, kurioje visi suinteresuoti asmenys gali greitai, nemokamai ir nevaržomai susipažinti su atnaujinta ir konsoliduotos formos nacionaline teise. Ši sistema sujungta su Europos nacionalinių teisės aktų portalu [N-Lex](#). Teisės aktų portalą sukūrė Teisingumo ministerija vykdydama projektą, kuriam Europos socialinis fondas skyrė dotaciją pagal *Administracinių gebėjimų veiklos programą*.

Duomenų bazė kasdien atnaujinama, o joje galima rasti daugiau kaip 150 000 įstatymų, priimtų nuo 1989 m. iki dabar, ir ankstesnių aktualių įstatymų. Paiešką duomenų bazėje galima atlikti naudojant įvairius kriterijus, pavyzdžiui:

žodžius pavadinime;

žodžius tekste;

dokumento rūšį;

dokumento numerį;

oficialaus paskelbimo tipą ir numerį;

paskelbimo datą;

įstatymą priėmusią valdžios instituciją ir pan.

b) Kitoje [Rumunijos teisinių duomenų bazėje](#), kurią sukūrė, tvarko ir atnaujiną Teisėkūros taryba, visuomenė taip pat gali nemokamai susipažinti su Rumunijos teisės aktais.

Tai internetinė *Rumunijos teisės aktų žinyno*® (tai oficialus Rumunijos teisės aktų rinkinys, kuriame pateikiama tiksli ir teisinga informacija apie kiekvieno įstatymo teisinį statusą skirtingu laikotarpiu) versija.

Duomenų bazėje pateikiami duomenys nuo 1864 m. iki šiandien.

Duomenų bazėje galima naršyti naudojant šiuos kriterijus:

teisės akto kategoriją arba tipą;

numerį;

priėmimo metus (laikotarpį);

paskelbimo laikotarpį;

oficialų paskelbimą (tipas, numeris, metai);

raktinius žodžius pavadinime;

akto statusą (galioja, nebegalioja);

kitus kriterijus (teisės aktas, individualus arba paskelbtas, nepaskelbtas).

Teisėkūros tarybos intranete saugoma duomenų bazė, kurioje pateikiama atnaujinama išsami teisinė informacija, būtina konkrečiai teisės akto projekto patvirtinimo veiklai ir teisėkūros procese naudingai informacijai pateikti.

c) Prieiga prie dar vienos teisinių duomenų bazės http://86.105.216.122:83/RO_Update/LexUpdate.aspx (nors jos struktūra yra kitokia) galima [Deputatų rūmų](#) (vienų iš parlamento rūmų) svetainėje. Paiešką galima atlikti pagal:

teisės akto tipą;

numerį;

datą;

teisės aktą priėmusią valdžios instituciją;

paskelbimo datą ir raktinius žodžius (akto pavadinime ir tekste).

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Taip, duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Paskutinis naujinimas: 16/07/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Slovėnija

Šiame tinklalapyje pateikiama informacija apie Slovėnijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Bendrosios teisės normos Slovėnijos Respublikos teisinėje sistemoje priimamos valstybės ir vietos lygmenimis. Valstybės lygmens teisės aktai yra Konstitucija (slovėn. *ustava*), įstatymai (slovėn. *zakoni*) ir įstatymų įgyvendinamieji aktai, skirstomi į dvi pagrindines kategorijas: dekretus (slovėn. *uredbe*, kartais dar verčiama „reglamentai“) ir taisykles (slovėn. *pravilniki*).

Vietos tarybos daugiausia priima potvarkius (slovėn. *odloki*).

Slovėnijos teisinėje sistemoje teismo precedentas nepripažįstamas kaip privalomas teisės šaltinis, o tai reiškia, kad Žemesnės instancijos teismai (slovėn. *nižja sodišča*) formaliai nėra saistomi aukštesnės instancijos teismų (slovėn. *višja sodišča*) sprendimų. Tačiau Žemesnės instancijos teismai paprastai vadovaujasi aukštesnės instancijos teismų ir Aukščiausiojo Teismo (slovėn. *Vrhovna sodišča*) praktika ir jos paisyti.

Aukščiausiasis Teismas, posėdžiaujantis plenarinėje sesijoje, vienodam įstatymų taikymui svarbiais klausimais gali priimti **principines teises nuomones** (slovėn. *načelna pravna mnenja*). Pagal Teismų įstatymą (slovėn. *Zakon o sodiščih*) tokios principinės teisinės nuomonės yra privalomos tik Aukščiausiojo Teismo kolegijoms ir gali būti pakeistos tik naujoje plenarinėje sesijoje. Tačiau Žemesnės instancijos teismai paprastai paisyti principinių teisinių nuomonių, o Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje reikalauja, kad būtų tinkamai atsižvelgta į šalį, cituojančią nagrinėjamu klausimu jau priimtą teisinę nuomonę.

Įstatymai ir kiti teisės aktai turi atitikti bendrai pripažintus tarptautinės teisės principus, taip pat Slovėnijai privalomas tarptautines sutartis (kaip nustatyta Konstitucijos 8 straipsnyje). Ratifikuotos ir paskelbtos tarptautinės sutartys turi būti taikomos tiesiogiai. Slovėnijos Konstitucinio Teismo (slovėn. *Ustavno sodišče*) pozicija yra tokia, kad pagal teisės aktų hierarchiją tarptautinės sutartys turi aukštesnę galią už įstatymų nuostatas. Ratifikuotos tarptautinės sutartys yra integruojamos į nacionalinę teisinę sistemą ir taip sukuria teises bei pareigas fiziniams ir juridiniams asmenims šalyje (jeigu jos yra tiesiogiai vykdytinos). Slovėnijos teisinė sistema priklauso kontinentinės teisės šeimai ir yra civilinės teisės sistema, o tai reiškia, kad bendroji teisė nėra teisinės sistemos dalis. Tačiau bendroji teisė Slovėnijos teisėje bent kiek pripažįstama. Pavyzdžiui, pagal Prievolių kodekso (slovėn. *Obligacijski zakonik*), kuriuo reglamentuojamos fizinių ir juridinių asmenų sutartys, 12 straipsnį vertinant reikalaujamus veiksmus ir jų padarinius privalomiems komercinių subjektų santykiams atsižvelgiama į tarp šalių nusistovėjusius verslo papročius ir praktiką.

Eidamas savo pareigas, teisėjas yra saistomas Konstitucijos, įstatymų, bendrųjų tarptautinės teisės principų ir ratifikuotų bei paskelbtų tarptautinių sutarčių. Teismų įstatyme numatyta, kad jei civilinės teisės klausimas negali būti išspręstas vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, teisėjas privalo atsižvelgti į teisės aktus, kuriais reglamentuojami panašūs atvejai. Jei, nepaisant to, dėl klausimo išsprendimo kyla teisinių abejonių, teisėjas privalo priimti sprendimą remdamasis bendraisiais nacionalinės teisinės tvarkos principais. Priimdamas tokį sprendimą, teisėjas privalo vadovautis teisine tradicija ir nusistovėjusiais jurisprudencijos principais. Teisėjas visada privalo elgtis taip, lyg turėtų išnagrinėti neribotą skaičių tos pačios rūšies bylų.

Teisės normų hierarchija

Visos teisės normos privalo atitikti Konstituciją. Įstatymai ir kiti teisės aktai turi atitikti bendrai pripažintus tarptautinės teisės principus, taip pat Slovėnijai privalomas tarptautines sutartis (kaip nustatyta Konstitucijos 8 straipsnio 1 dalyje). Be to, įstatymų įgyvendinamieji aktai ir vietos potvarkiai turi atitikti įstatymus.

Visuotinio taikymo aktai, išleisti viešosios valdžios vykdymo tikslu (slovėn. *splošni akti za izvrševanje javnih pooblastil*), privalo atitikti Konstituciją, įstatymus ir įstatymų įgyvendinamuosius aktus.

Individualūs aktai ir valstybės institucijų, vietos bendruomenių institucijų ir viešosios valdžios vykdytojų veiksmai turi būti grindžiami priimtu įstatymu ar įstatymu grindžiamu teisės aktu.

Dėl Europos Sąjungos teisės viršenybės Konstitucijoje numatytas pagrindas, pagal kurį Slovėnijos teisinėje sistemoje pripažįstama jos viršenybė, pažymėjus, kad tarptautinių organizacijų, kurioms Slovėnija perdavė dalį savo suverenų teisių (šiuo atveju – Europos Sąjungai), priimti teisės aktai ir sprendimai Slovėnijoje turi būti taikomi pagal šių organizacijų teisinį reglamentavimą.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Įstatymus priima Slovėnijos dvejų rūmų parlamento žemesnieji rūmai, **Nacionalinis Susirinkimas** (slovėn. *Državni zbor*). Pagal Konstitucijos 80 ir 81 straipsnius Nacionalinį Susirinkimą sudaro 90 Slovėnijos piliečiams atstovaujančių deputatų. Aštuoniasdešimt aštuoni deputatai renkami visuotiniu, lygiu, tiesioginiu ir slaptu balsavimu. Vieną italų nacionalinės bendruomenės ir vieną vengrų nacionalinės bendruomenės deputatą į Nacionalinį Susirinkimą visada turi rinkti šių bendruomenių nariai. Nacionalinis Susirinkimas renkamas ketverių metų kadencijai.

Dekretus leidžia Vyriausybė (slovėn. *Vlada*), o **taisykles – atskiri Vyriausybės ministrai**. Vadovaujantis Konstitucijos 110–119 straipsniais, Vyriausybę sudaro ministras pirmininkas (slovėn. *predsednik vlade*) ir ministrai. Pagal savo įgaliojimus Vyriausybė ir atskiri ministrai yra nepriklausomi ir atskaitingi Nacionaliniam Susirinkimui, kuris gali inicijuoti jų apkalta (Konstituciniame Teisme), balsuoti dėl nepasitikėjimo arba pareikšti interpeliaciją. Ministrą pirmininką renka Nacionalinis Susirinkimas, tada jis siūlo Nacionaliniam Susirinkimui skirti (ir atleisti) ministrus.

Konstitucinis Teismas atlieka svarbiausią vaidmenį institucinėje sistemoje, nes gali panaikinti įstatymus, įstatymų įgyvendinamuosius aktus ir vietos potvarkius, jei pripažįsta, kad jie prieštarauja Konstitucijai. Jis taip pat priima išvadas dėl tarptautinių sutarčių atitikties Konstitucijai ir nagrinėja individualius konstitucinius skundus, kuriuos pateikia žala patyrę piliečiai. Šie skundai gali būti pateikiami išnaudojus visas kitas teisinės gynybės priemones.

Vietos potvarkius priima vietos tarybos (slovėn. *občinski sveti, mestni sveti*), kurias tiesiogiai renka savivaldybės gyventojai.

Sprendimų priėmimo procesas

Vyriausybė, atskiri Nacionalinio Susirinkimo deputatai, aukštesnieji parlamento rūmai – Nacionalinė Taryba (slovėn. *Državni svet*) ir penki tūkstančiai rinkėjų gali siūlyti Nacionaliniam Susirinkimui priimti įstatymus. Pagal Nacionalinio Susirinkimo darbo reglamentą (slovėn. *Poslovník Državnega zbora*) įprastą Nacionalinio Susirinkimo procedūrą sudaro trys siūlomo įstatymo ir (arba) akto svarstymai.

Be to, Darbo tvarkos reglamente numatyta pagreitinta procedūra, taikoma nepaprastosios padėties atvejais. Pagal 86 straipsnį Nacionalinis Susirinkimas sprendimą gali priimti, jei dalyvauja dauguma deputatų ir jei įstatymas priimamas posėdyje dalyvaujančių deputatų galiojančių balsų dauguma, nebent numatyta kitokia dauguma. Nacionalinė Taryba gali vetuoti priimtą įstatymą, o Nacionalinis Susirinkimas gali atmesti tokį veto visų deputatų balsų dauguma.

Teisėkūros referendumas (slovėn. *Zakonodajni referendum*) (kaip apibrėžta Konstitucijos 90 straipsnyje) reglamentuojamas Referendumų ir visuomenės iniciatyvos įstatymu (slovėn. *Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi*), jį gali inicijuoti pats Nacionalinis Susirinkimas arba, Nacionalinės Tarybos prašymu, trečdalis deputatų arba keturiasdešimt tūkstančių rinkėjų. Rinkėjai turi teisę Nacionalinio Susirinkimo priimtą įstatymą patvirtinti arba atmesti prieš tai, kai jį paskelbia **Respublikos prezidentas** (slovėn. *Predsednik republike*).

Respublikos prezidentas priimtą įstatymą privalo paskelbti per aštuonias dienas nuo jo priėmimo. Pagal Konstitucijos 154 straipsnį visos normos turi būti skelbiamos, kad įsigaliotų. Valstybės institucijų priimtos teisės normos skelbiamos Slovėnijos Respublikos oficialiajame leidinyje (slovėn. *Uradni list Republike Slovenije*; UL RS), o potvarkiai ir kiti vietos teisės aktai skelbiami vietos leidiniuose.

Konstitucijos pakeitimai priimami taikant specialią Konstitucijoje nustatytą procedūrą. Pasiūlymą iš dalies pakeisti Konstituciją gali pateikti 20 Nacionalinio Susirinkimo deputatų, Vyriausybė arba trisdešimt tūkstančių rinkėjų. Dėl tokio pasiūlymo sprendžia Nacionalinis Susirinkimas dviejų trečdalių dalyvaujančių deputatų balsų dauguma, tačiau pakeitimas gali būti priimtas tik jeigu jis patvirtinamas dviejų trečdalių visų deputatų balsų dauguma. Konstitucijos 87 straipsnyje nustatyta, kad piliečių ir kitų asmenų teises ir pareigas Slovėnijos Respublikos Nacionalinis Susirinkimas gali nustatyti tik įstatymu.

ES institucijų priimti **ES reglamentai ir sprendimai** yra tiesiogiai taikytini Slovėnijos Respublikoje. Jie galioja be ratifikavimo ir paskelbimo UL RS.

Tarptautinės sutartys, kurias yra pasirašiusi Slovėnijos Respublika, įsigalioja, kai jas, taikydamas specialią procedūrą, ratifikuoja Nacionalinis Susirinkimas. Tarptautinės sutartys ratifikuojamos priimant Vyriausybės pateiktą įstatymą. Įstatymas dėl tarptautinės sutarties ratifikavimo priimamas paprastąja dalyvaujančių deputatų dauguma, jei Konstitucijoje arba įstatyme nenurodyta kitaip.

Teisinių duomenų bazės

Teisinės informacijos sistema (slovėn. *Pravno-informacijski sistem – PIS*)

☞ **Teisinės informacijos sistema – Slovėnijos Respublikos teisės aktų registras** (slovėn. *Register predpisov Republike Slovenije*) yra susietas su kitų valstybės institucijų teisės aktų rinkiniu ir UL RS.

Nacionalinio Susirinkimo teisės aktai (slovėn. *Zakonodajna državna zbornica*)

☞ **Nacionalinio Susirinkimo teisės aktų** duomenų bazėje pateikiami visų įstatymų ir kitų Nacionaliniame Susirinkime svarstomų aktų tekstai. Tarp jų yra: **konsoliduoti įstatymų tekstai** (slovėn. *prečiščena besedila zakonov*) – oficialiai konsoliduoti po 2002 m. lapkričio 29 d. priimti ir UL RS paskelbti įstatymų tekstai bei neoficialiai konsoliduoti tekstai (nuo 2007 m. birželio 17 d.);

priimti įstatymai (slovėn. sprejeti zakoni) – nuo 1991 m. birželio 25 d. (nepriklausomybės paskelbimo dienos) Nacionalinio Susirinkimo priimti ir UL RS paskelbti įstatymai;

priimti aktai (slovėn. sprejeti akti) – nuo 1996 m. lapkričio 28 d. Nacionalinio Susirinkimo priimti ir UL RS paskelbti aktai;

įstatymų projektai (slovėn. predlogi zakonov) – Nacionalinio Susirinkimo dabartinei kadencijai pateikti svarstyti įstatymų projektai (duomenų bazėje taip pat pateikiami priimti įstatymų projektai, kurie dar nepaskelbti UL RS);

įstatymų svarstymai (slovėn. obravnave zakonov) (procedūros pabaiga) – visų po 1996 m. lapkričio 28 d. Nacionaliniam Susirinkimui pateiktų svarstyti įstatymų svarstymų archyvas;

aktų projektai (slovėn. predlogi aktov) – Nacionalinio Susirinkimo dabartinei kadencijai pateikti svarstyti aktų projektai (duomenų bazėje taip pat pateikiami priimti aktų projektai, kurie dar nepaskelbti UL RS);

aktų svarstymai (slovėn. obravnave aktov) (procedūros pabaiga) – visų po 1996 m. lapkričio 28 d. Nacionaliniam Susirinkimui pateiktų svarstyti aktų svarstymų archyvas;

potvarkių projektai (slovėn. predlogi odlokov) – Nacionalinio Susirinkimo dabartinei kadencijai pateikti svarstyti potvarkių projektai (duomenų bazėje taip pat pateikiami priimti potvarkių projektai, kurie dar nepaskelbti UL RS);

potvarkių svarstymai (slovėn. obravnave odlokov) (procedūros pabaiga) – visų po 1996 m. lapkričio 28 d. Nacionaliniam Susirinkimui pateiktų svarstyti potvarkių svarstymų archyvas.

Slovėnijos Respublikos oficialusis leidinys (slovėn. Uradni list Republike Slovenije; UL RS)

Visi nacionaliniai teisės aktai oficialiai skelbiami [Slovėnijos Respublikos oficialiajame leidinyje](#). Visi dokumentai skelbiami internete.

Susijusios nuorodos

[Nacionalinio Susirinkimo teisės aktai](#)

[Teisinės informacijos sistema](#)

[Slovėnijos Respublikos oficialusis leidinys \(UL RS\)](#)

Paskutinis naujinimas: 20/07/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Slovakija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Slovakijos teisinę sistemą.

Informacijos apie Slovakijos teisinę tvarką galima rasti puslapyje „Teisinė tvarka“ [Europos teismo tinklo](#) interneto svetainėje.

Teisės šaltiniai

Įvairių rūšių teisių priemonių aprašas

Sąvoka „teisės šaltiniai“ vartojama trimis prasmėmis:

teisės šaltiniai materialiaja prasme – materialūs teisės šaltiniai;

teisės šaltiniai pažinimo prasme – teisės pažinimo šaltiniai;

teisės šaltiniai oficialiaja prasme – oficialūs teisės šaltiniai.

Pagal tai, kaip teisės norma atsirado ir kaip yra išreikštas jos privalomumas, tradiciškai išskiriamos šios teisės šaltinių rūšys:

teisinis paprotys,

precedentas (teisėjų kuriama teisė),

statutai,

įstatymo galią turinčios sutartys,

bendrieji teisės principai,

sveika nuovoka,

šiuolaikinės knygos, teisės literatūra ir ekspertų pranešimai,

tarptautinės sutartys, jeigu jos tinkamai perkeltos į Slovakijos Respublikos teisinę sistemą.

Teisės normų hierarchija

Vienas pagrindinių Slovakijos teisės principų – teisės normų hierarchija. Teisingas jos supratimas kuriant įstatymus ir juos įgyvendinant yra labai svarbus teisėtumui užtikrinti. Tačiau normų hierarchija nėra tik paprastas loginės viršenybės ar subordinacijos klausimas. Hierarchija yra susijusi su **teisėtų įgaliojimų** klausimu. Ji taip pat apima kategorinį imperatyvą, pagal kurį teisės norma gali būti priimti tik įstatymu nustatytais atitinkamus įgaliojimus turinti institucija – priimdama teisės aktą institucija neviršija to įstatymo nuostatų ir savo pačios teisėkūros kompetencijos.

Teisės aktai klasifikuojami pagal teisinę galią. **Teisinė galia** – tai teisės akto priklausomumas, pagal kurį vienas teisės aktas yra pavaldus kitam (t. y. teisės aktui, kuris turi didesnę teisinę galią) arba vienas teisės aktas išvedamas iš didesnę teisinę galią turinčio teisės akto. Tais atvejais, kai taikomi du skirtingos teisinės galios teisės aktai, silpnesnioji nuostata negali prieštarauti stipresniajai ir stipresnioji nuostata gali panaikinti silpnesniąją.

Pagal teisinę galią teisės aktai hierarchiškai gali būti klasifikuojami taip:

Pirminės teisės aktai (įstatymai),

konstituciniai įstatymai (visada pirminiai),

įstatymai (pirminiai arba išvedami iš konstitucinių įstatymų).

Antrinės teisės aktai (įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai)

vyriausybės priimti norminiai aktai – visada įstatymų įgyvendinamieji;

centrinių vyriausybės institucijų priimti norminiai aktai – visada įstatymų įgyvendinamieji;

savivaldybių ar vietos valdžios įstaigų (tarnybų) priimti norminiai aktai – pirminės teisės aktai arba įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai;

norminiai aktai, kuriuos išimtiniais atvejais priima kitos, ne vyriausybės, institucijos, – visada įstatymų įgyvendinamieji.

Teisės nuostatų sistemoje, kai tam tikras įstatymas turi viršenybę, tai iš esmės reiškia, kad visos kitos teisės normos turi būti išvedamos iš to įstatymo, jos turi būti su juo suderintos ir jam neprieštarauti. Tai praktiškai reiškia, kad esant situacijoms, kai teisės normų hierarchijoje žemesnės galios teisės norma prieštarauja aukštesnės galios teisės normai, reikia vadovautis aukštesnę galią turinčia norma.

Institucinė struktūra

Už teisės aktų priėmimą atsakingos institucijos

Institucijos, turinčios teisę priimti teisės aktus (teisėkūros institucijos):

Slovakijos Respublikos Nacionalinė Taryba – Konstitucija, konstituciniai įstatymai, paprastieji įstatymai, tarptautinės sutartys, kurios yra viršesnės už įstatymus, įstatymo galią turinčios tarptautinės sutartys;

Slovakijos Respublikos Vyriausybė – vyriausybės priimti norminiai aktai;
ministerijos ir kitos centrinės valdžios institucijos – dekretai, pareiškimai ir teisinės priemonės;
savivaldybių ir miestų institucijos – bendro pobūdžio privalomos taisyklės;
miestų institucijos ir vietos valdžios institucijos – bendro pobūdžio privalomos taisyklės.

Teisėkūros procedūra

Teisėkūros procedūros etapai:

įstatymo projekto pateikimas – teisėkūros iniciatyva,
įstatymo projekto svarstymas,
balsavimas (sprendimo dėl įstatymo projekto priėmimas),
priimto įstatymo pasirašymas,
įstatymo paskelbimas.

Sprendimų priėmimo procesas

Teisėkūros procedūra

Akto projekto pateikimas – teisėkūros iniciatyva

Pagal įstatymo Nr. 460/1992 (Slovakijos Respublikos Konstitucija) 87 straipsnio 1 dalį įstatymo projektą gali pateikti:

Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos komitetai,
Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos nariai,
Slovakijos Respublikos Vyriausybė.

Kiekvienas pateikiamas įstatymo projektas turi būti suskirstytas į straipsnius ir turėti preambulę.

Įstatymo projekto svarstymas

Pagal Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos darbo reglamentą (įstatymas Nr. 350/1996) įstatymo projektas turi būti svarstomas tris kartus.

Per pirmąjį svarstymą vyksta bendros diskusijos dėl pasiūlyto įstatymo esmės arba, kaip tai vadinama, dėl **įstatymo projekto koncepcijos**. Šio svarstymo metu jokios pataisos ar papildymai negali būti teikiami.

Per antrąjį svarstymą įstatymo projektą aptaria Nacionalinės Tarybos komitetas (-ai), kuriam (-iems) jis paskirtas. Kiekvieną įstatymo projektą turi peržiūrėti Konstitucinis komitetas, ypač dėl to, ar projektas **atitinka Slovakijos Respublikos Konstituciją**, konstitucinius įstatymus, Slovakijai privalomas tarptautines sutartis, paprastuosius įstatymus ir Europos Sąjungos teisę. Antrojo svarstymo metu galima pateikti **pakeitimus ir pasiūlymus**; dėl jų balsuojama pasibaigus diskusijoms komitetuose. Dėl šios priežasties įvairios pozicijos turi būti pateikiamos visos kartu prieš aptariant įstatymo projektą Nacionalinėje Taryboje. Po to, kai **Konstitucinis komitetas specialia rezoliucija patvirtina bendrą komitetų ataskaitą**, įstatymo projektas perduodamas Slovakijos Respublikos Nacionalinei Tarybai. Remiantis šia ataskaita per antrąjį svarstymą Nacionalinėje Taryboje diskutuojama ir balsuojama dėl įstatymo projekto.

Trečiasis svarstymas vyksta tik dėl tų įstatymo projekto nuostatų, dėl kurių buvo pateiktos pataisos arba papildymai, priimti antruoju svarstymu. Per trečiąjį svarstymą vieninteliai pakeitimai, kuriuos gali pateikti parlamento nariai, yra įstatymo projekto netikslumų ir gramatinių bei rašybos klaidų taisymai. Pasiūlymą dėl pakeitimų ar papildymų, kuriais siekiama ištaisyti bet kokias kitas klaidas, turi pateikti ne mažiau kaip 30 Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos narių. Apsvarstius pakeitimus ir pasiūlymus balsuojama dėl viso įstatymo projekto.

Balsavimas (sprendimo dėl įstatymo projekto priėmimas)

Kad įstatymas būtų priimtas, **už jį turi balsuoti absoliuti balsavime dalyvaujančių narių dauguma**.

Konstitucija gali būti keičiama ir atskiri jos straipsniai panaikinami tik kvalifikuotąją balsų daugumą, t. y. trijų penktadalių visų Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos narių balsų dauguma (3/5 iš 150 narių).

Nacionalinės Tarybos kvorumas yra, jeigu dalyvauja ne mažiau kaip pusė jos narių.

Priimto įstatymo projekto pasirašymas

Priimtą įstatymo projektą pasirašo:

Slovakijos Respublikos Prezidentas;
Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos pirmininkas,
Slovakijos Respublikos Ministras Pirmininkas.

Šiame procedūros etape patikrinamas priimto įstatymo projekto turinys, procedūrinis projekto priėmimo teisingumas ir galutinė forma. Pasirašydami šie aukščiausio rango konstituciniai pareigūnai patvirtina įstatymo tekstą.

Prezidentas gali pasinaudoti veto teise ir atsisakyti pasirašyti priimtą įstatymą, remdamasis tuo, kad įstatymo turinys turi trūkumų. Kartu su savo pastabomis prezidentas grąžina priimtą įstatymą Nacionalinei Tarybai dar kartą svarstyti.

Grąžintas įstatymas pereina antrąjį ir trečiąjį svarstymo etapus, kuriuose svarstomos tik prezidento pateiktos pastabos. Šiame etape Slovakijos Respublikos Nacionalinė Taryba gali, bet neprivalo, atsižvelgti į prezidento pastabas. Nacionalinė Taryba veto gali panaikinti dar kartą balsuodama; tokiu atveju įstatymas turi būti paskelbiamas, net jei prezidentas jo nepasirašė.

Norminio teisės akto paskelbimas.

Paskelbimas yra paskutinis teisėkūros procedūros etapas. Visoje šalyje taikomi norminiai teisės aktai oficialiai skelbiami Slovakijos Respublikos oficialiame įstatymų rinkinyje (slovak. *Zbierka zákonov*); paskelbimas priklauso Slovakijos teisingumo ministerijos kompetencijai. Oficialus įstatymų rinkinys yra Slovakijos Respublikos valstybinė paskelbimo priemonė. Oficialus įstatymų rinkinys leidžiamas elektronine ir popierine forma. Oficialaus įstatymų rinkinio elektroninės ir popierinės versijų teisinė galia ir turinys yra vienodi. Oficialaus įstatymų rinkinio elektroninė versija nemokamai prieinama per portalą „Slov-Lex“.

Įsigaliojimas / taikymas

Norminiai teisės aktai įsigalioja jų paskelbimo Oficialiame teisės aktų rinkinyje dieną.

Norminiai teisės aktai pradedami taikyti penkiolikta dieną nuo jų paskelbimo Oficialiame įstatymų rinkinyje, išskyrus atvejus, kai juose nurodyta vėlesnė taikymo pradžios data.

Kiti teisės aktai tampa privalomi nuo jų paskelbimo Oficialiame teisės aktų rinkinyje dienos.

Prieštaravimų, kurie gali kilti tarp skirtingų teisės normų, sprendimo priemonės

Žemesnės teisinės galios teisės aktas negali prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktui.

Teisės aktą galima pakeisti arba panaikinti tik tokios pačios arba aukštesnės teisinės galios teisės aktu.

Praktikoje vienodą teisinę galią turinčių teisės aktų nesuderinamumui spręsti taikoma taisyklė, pagal kurią senesnis teisės aktas panaikinamas arba pakeičiamas naujesniu teisės aktu arba bendrasis teisės aktas panaikinamas arba pakeičiamas specialiu teisės aktu.

Slovakijos Respublikos Konstitucinis Teismas nagrinėja bylas ir priima sprendimus dėl:

įstatymų atitikties Konstitucijai,

vyriausybės norminių aktų ir ministerijų bei kitų centrinės valdžios institucijų visuotinai taikomų teisės normų atitikties Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, savivaldos institucijų bendro pobūdžio privalomų taisyklių atitikties Konstitucijai ir įstatymams, centrinės administracijos vietos institucijų priimtų visuotinai taikomų teisės normų atitikties Konstitucijai, įstatymams ir kitiems visuotinai taikomiems norminiams teisės aktams, visuotinai taikomų teisės aktų atitikties tarptautinėms sutartims, kurios buvo paskelbtos nustatyta įstatymų paskelbimo tvarka. Konstituciniam Teismui priėmus sprendimą dėl teisės nuostatų nesuderinamumo, tokios nuostatos arba jų dalys ar jose nustatytos taisyklės nustoja galioti. Jei po sprendimo priėmimo nuostatas priėmusios institucijos per įstatyme nustatytą terminą jų nesuderina su atitinkamais aukštesnės galios teisės aktais, nuostatos arba jų dalys ar jose nustatytos taisyklės nustoja galioti.

Teisinių duomenų bazės

Slovakijos Respublikos teisingumo ministerijos duomenų bazė „Slov-Lex“

Teisingumo ministerijos portalą [🌐 „Elektroninis įstatymo galią turinčių teisės aktų rinkinys \(„Slov-Lex“\)“](#) sudaro dvi tarpusavyje sujungtos informacinės sistemos:

„eZbierka“ („El. rinkinys“) – informacinė sistema, kurioje įstatyme nurodytiems subjektams pateikiami privalomi ir konsoliduoti įstatymo galią turinčių teisės aktų tekstai ir kitos normos,

„eLegislativa“ („El. teisėkūra“) – visų teisėkūros procedūros etapų procesų valdymo informacinė sistema, kurioje yra išplėstinių teisės aktų kūrėjams skirtų įrankių.

Nauda tikslinėms grupėms

Pagrindinį teisės principą, kad visi žmonės būtų susipažinę su teisėtais ir galiojančiais įstatymais ir žinotų savo teises ir pareigas, dėl vis didesnės teisės aktų apimties ir sudėtingumo yra vis sunkiau taikyti praktiškai. Projektu „Slov-Lex“ bus padedama įgyvendinti šį principą užtikrinant veiksmingą prieigą prie visų galiojančių teisės aktų, kuria galės naudotis šie subjektai:

pliečiai – jiems projekto dalis „eZbierka“ visų pirma bus naudinga tuo, kad formaliai ir iš esmės bus lengviau nemokamai susipažinti su galiojančiais teisės aktais, ir visuomenė bus geriau informuota apie naujus teisės aktus,

praktikuojantys teisininkai – jie galės nuolat susipažinti su galiojančiais teisės aktais, taip pat turės galimybę gauti pranešimus apie naujus Slovakijos Respublikos ar Europos Sąjungos teisės aktus; šie pranešimai gali būti ir bendro pobūdžio, ir konkrečiai susiję su teisės aktais, kuriais reglamentuojamos sritys, kuriose šie teisininkai specializuojasi,

verslininkai – jie taip pat galės nuolat ir nemokamai susipažinti su galiojančiais teisės aktais ir turės galimybę gauti informaciją apie naujus Slovakijos ar Europos Sąjungos teisės aktus (ši informacija gali būti ir bendro pobūdžio, ir konkrečiai susijusi su teisės aktais, kuriais reglamentuojamos jų veiklos sritys); esant geresnei reglamentavimo aplinkai atsiras palankesnės sąlygos verslui ir bus sumažinta veiklos vykdymo administracinė našta,

vietos ir regioninės institucijos – jos nuolat ir nemokamai galės susipažinti su galiojančių teisės aktų šaltiniais, o kartu bus sumažinta jų administracinė našta (administraciniu požiūriu daug pastangų reikalaujanti ir brangiai kainuojanti pareiga darbo dienomis suteikti prieigą prie Įstatymų rinkinio, susietą su Įstatymų rinkinio popierinės kopijos prenumerata ir archyavimu) pakeičiant sunkią pareigą leisti darbo dienomis teikiant pagalbą susipažinti su Įstatymų rinkiniu,

viešojo administravimo institucijos – projektu bus sudaryta galimybė nuolat ir nemokamai susipažinti su galiojančių teisės aktų šaltiniais, taip pat bus sumažinta administracinė našta, taigi, ir teisėkūros proceso finansinės išlaidos, ir bus galima efektyviau vykdyti teisėkūros ir Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimo sričių užduotis,

teismai – jie galės nuolat ir greitai susipažinti su teisės aktais, galiojusiais bet kurią pasirinktą dieną praeityje, ir naudotis teismo sprendimuose pateiktomis nuorodomis į nurodytu laiku galiojusius teisės aktus, todėl bent jau iš dalies sumažės formalių užduočių, o teisėjų ir teismo pareigūnų darbas bus efektyvesnis,

teisėkūros institucijos – jos galės naudotis veiksmingu įrankiu teisės aktų projektams rengti ir teisėkūros procesui administruoti, dėl to jos patirs mažiau biurokratinių sunkumų ir galės skirti daugiau dėmesio pateiktų pasiūlymų turiniui.

Susijusios nuorodos

[🌐 Teisinis ir informacinis portalas „Slov-Lex“](#)

Paskutinis naujinimas: 25/04/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Suomija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Suomijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Sąvoka „teisės šaltiniai“ reiškia šaltinius, kuriuose yra nustatytos teisės normos. Suomijoje kai kurie teisės šaltiniai yra nacionaliniai, o kiti yra tarptautiniai. Vieni šaltiniai yra rašytiniai, kiti nerašytiniai. Visų teisės šaltinių santrauka pateikta toliau.

Visų rūšių teisinių priemonių aprašas

Nacionaliniai teisės šaltiniai

Svarbiausi nacionaliniai teisės šaltiniai yra rašytiniai įstatymai. Šiame kontekste terminas „įstatymai“ turėtų būti suvokiamas plačiai ir reiškia Konstituciją, paprastuosius įstatymus (vadinamuosius parlamento priimtus įstatymus), įsakus, kuriuos išleido Respublikos prezidentas, Ministrų Taryba ar ministerijos, ir teisinės normas, kurias išleido žemesnio rango institucijos. Žemesnio rango institucijų išleistos teisinės normos ir įsakai gali būti priimami tikrai vadovaujantis Konstitucija arba paprastuoju įstatymu, kuriame dažniausiai yra nurodoma šias normas tvirtinti įgaliota valstybės įstaiga arba institucija.

Jeigu rašytinio įstatymo nėra, vadovaujantis Civilinio proceso kodekso 1 skyriaus 11 skirsniu teisės šaltiniu yra laikomas paprotys. Paprotys laikomas privalomu, jeigu jis nėra šališkas. Paprotinė teisena yra įsisenėjusi, ir dabartinis jos supratimas yra šiek tiek nekonkretus. Šiuo metu „paprotys“ dažniausiai reiškia tam tikrą pripažintą praktiką, kuri, pavyzdžiui, yra taikoma komercinėje veikloje. Rašytiniuose įstatymuose numatytos nuostatos dabar yra pakankamai išsamios, todėl papročiai šiomis dienomis retai kada yra laikomi svarbiu teisės šaltiniu. Tačiau kai kuriose srityse, pavyzdžiui, sutarčių teisėje, paprotinė teisė net ir šiuo metu yra pakankamai įtakinga.

Prie teisės šaltinių taip pat yra priskiriami įstatymų parengiamieji dokumentai ir teismų sprendimai. Įstatymų parengiamieji dokumentai suteikia duomenų apie įstatymo rengėjo ketinimus ir dėl tos priežasties tokie dokumentai yra naudojami aiškinant įstatymus. Tarp įvairių teismų sprendimų kaip teisės šaltiniai svarbiausi yra aukščiausiųjų teismų, tai yra, Aukščiausiojo Teismo ir Aukščiausiojo administracinio teismo, priimti sprendimai. Šių dviejų teismų sprendimai yra vadinami precedentais. Nors precedentai nėra teisiškai privalomi, praktikoje jie yra itin svarbūs. Kitų teismų sprendimai taip pat gali būti laikomi svarbiais teisės šaltiniais. Iš tiesų, kai žemesniojo teismo sprendimas yra galutinis, žemesniųjų teismų praktika realiai gali turėti ypatingos praktinės svarbos.

Jurisprudencija, bendrieji teisiniai principai ir faktiniai argumentai taip pat yra priskiriami prie nacionalinių teisės šaltinių. Konkreti jurisprudencijos užduotis yra tirti teisinės sistemos turinį – aiškinti ir klasifikuoti teisines normas, ir dėl šios priežasties ji taip pat yra vienas iš svarbių teisės šaltinių. Bendrieji teisiniai principai ir praktiniai argumentai irgi gali būti svarbūs kaip teisės šaltiniai. Tačiau, kaip bus parodyta toliau, šių šaltinių padėtis teisės šaltinių hierarchinėje sistemoje yra silpnesnė, palyginti su kitais pirmiau nurodytais šaltiniais.

Tarptautiniai teisės šaltiniai ir Europos Sąjungos teisė

Tarptautiniai susitarimai ir kiti Suomijos priimti tarptautiniai įsipareigojimai Suomijoje yra priskiriami prie privalomų teisės šaltinių. Tokius susitarimus taikančių tarptautinių įstaigų praktika taip pat yra svarbi kaip teisės šaltinis. Šiai kategorijai priklausancio teisės šaltinio pavyzdys yra Europos Tarybos žmogaus teisių konvencija, o aiškinant šią konvenciją yra svarbi Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika.

Žinoma, Suomijai, kaip Europos Sąjungos valstybei narei, taip pat yra privalomi Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentai ir direktyvos. Tai vieni svarbiausių Europos Sąjungos teisės aktų. Reglamentai yra tiesiogiai taikytini visose valstybėse narėse, o direktyvos valstybėse narėse turi būti įgyvendinamos. Taigi rengiant įgyvendinamuosius teisės aktus gali būti reikšmingas ES teisės aiškinimas, nors ir ne tiek, kiek rengiant nacionalinius įstatymus.

Kiti ES įstatymų vykdymo kontrolės dokumentai Suomijoje yra privalomi tokiu pačiu mastu, koku jie yra privalomi kitose valstybėse narėse. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimai taip pat yra reikšmingi kaip teisės šaltinis, nes jie yra ES teisės normų visumos dalis.

Teisės šaltinių hierarchija

Suomijos teisės šaltiniai paprastai yra skirstomi į griežtai privalomus, negriežtai privalomus ir priimtinius šaltinius. Įstatymai ir papročiai yra priskiriami prie griežtai privalomų šaltinių. Taigi jie užima aukščiausią hierarchijos poziciją. Taikyti juos yra oficiali teisėsaugos institucijų prievolė; šių įstatymų ir papročių nepaisymas yra laikomas valstybės pareigūno pareigų neatlikimu. Nacionalinių įstatymų hierarchija yra tokia:

Konstitucija;

paprastieji įstatymai (parlamento priimti įstatymai);

Respublikos prezidento, Ministrų Tarybos ir ministerijų išleisti įsakai;

žemesnio rango institucijų išleistos teisinės normos.

Prie negriežtai privalomų teisės šaltinių, tai yra šaltinių, kurie yra vienu hierarchijos laipteliu žemiau, priskiriami įstatymų parengiamieji dokumentai ir teismų sprendimai. Teisėsaugos institucijai nesilaikant šių šaltinių, jokios sankcijos už valstybės pareigūno pareigų neatlikimą netaikomos, tačiau tikimybė, kad aukštesnysis teismas pakeis sprendimą, padidėja. Priimtinių teisės šaltinių kategorijai yra priskiriama jurisprudencija, bendrieji teisiniai principai ir faktiniai argumentai. Priimtini teisės šaltiniai nėra privalomi, tačiau jie gali būti naudojami argumentui paremti arba sprendimo pagrindui sustiprinti.

Tarptautiniai susitarimai hierarchinėje sistemoje užima tą pačią vietą, kaip ir jiems įgyvendinti Suomijoje taikomas dokumentas. Taigi jeigu tarptautinis susitarimas yra įgyvendinamas vadovaujantis įstatymu, to susitarimo nuostatos Suomijos teisės šaltinių hierarchinėje sistemoje užima tą pačią vietą, kaip ir įstatymo nuostatos. Tačiau jeigu tarptautinis įsipareigojimas yra įgyvendinamas vadovaujantis įsaku, jo nuostatų vieta hierarchinėje sistemoje atitinka įsako nuostatų vietą. Taigi įgyvendinimo nuostatos yra lygiavertės tos pačios hierarchinės sistemos nacionalinėms nuostatom.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Vadovaujantis Konstitucija, įstatymų leidimo įgaliojimai Suomijoje yra suteikti parlamentui. Parlamentas priima visus paprastuosius įstatymus, taip pat apibrėžia Konstitucijos pakeitimus. Vadovaujantis parlamento priimtais įstatymais arba pagrindiniais įstatymais įgaliojimai tvirtinti teisines normas konkrečiais klausimais gali būti suteikti kai kurioms kitoms įstaigoms. Tokio įgaliojimo pagrindu Respublikos prezidentas, vyriausybė ir bet kokia ministerija gali leisti įsakus. Jeigu nuostata, kurioje būtų nurodyta įsaką išleisti įpareigota įstaiga, nenumatyta, ji turi priimti vyriausybė. Tam tikromis aplinkybėmis žemesnio rango institucija taip pat gali būti įstatymu įgaliota apibrėžti teisines normas konkrečiais klausimais, jeigu tam egzistuoja konkretus su aptariamų normų dalyku susijęs pagrindas ir kai dėl esminės tų normų reikšmės nebūtina jų tvirtinti įstatymu arba įsaku. Tokio įgaliojimo taikymo sritis taip pat turi būti aiškiai apibrėžta. Įgaliojimų priimti bendrai privalomas teisines normas, be pirmiau nurodytų įstaigų, neturi nė viena įstaiga.

Sprendimų priėmimo procesas

Teisinių normų patvirtinimas ir įsigaliojimas

Kad įstatymas būtų patvirtintas, jis turi būti pateiktas parlamentui svarstyti kaip vyriausybės pasiūlymas arba kaip parlamento nario iniciatyva. Vyriausybės pasiūlymai yra rengiami ministerijose, o šios vėliau juos svarsto vyriausybės plenariniame posėdyje. Vėliau sprendimas pateikti vyriausybės pasiūlymą parlamentui yra priimamas posėdyje, kuriame dalyvauja prezidentas.

Parlamente vyriausybės pasiūlymas pirmiausia yra preliminarai svarstomas ir po to perduodamas nagrinėti atitinkamam parlamento komitetui. Komitetas išklausia ekspertus ir rengia vyriausybės pasiūlymo ataskaitos projektą. Vėliau klausimas yra perduodamas plenariniam parlamento posėdžiui, kuriame klausimas yra svarstomas parlamento komiteto ataskaitos pagrindu. Sprendimas priimti įstatymo projektus yra priimamas plenariniame parlamento posėdyje dviem svarstymais. Parlamentas gali priimti įstatymo projektą jo nekeisdamas, pakeisti jį arba atmesti. Taigi galutinius įgaliojimus priimti sprendimą dėl įstatymo projekto likimo turi parlamentas. Paprastieji įstatymų projektai parlamente yra priimami paprasta balsų dauguma, o Konstitucijai pakeisti yra reikalinga nustatyta balsų dauguma.

Parlamento patvirtintas įstatymo projektas yra perduodamas tvirtinti Respublikos prezidentui. Įstatymas įsigalioja jo įsigaliojimą reglamentuojančioje nuostatoje nurodytą dieną, tačiau bet kuriuo atveju jis neįsigalioja, kol nėra paskelbtas Suomijos oficialiajame leidinyje.

Respublikos prezidento dekretai, vyriausybės potvarkiai arba kokios nors ministerijos išleisti įsakymai yra rengiami už įsakų dalyką atsakingoje ministerijoje. Prezidento dekretų atveju Respublikos prezidentas priima sprendimą išleisti dekretą vadovaudamasis vyriausybės pateiktais pasiūlymais. Sprendimas išleisti vyriausybės potvarkius yra priimamas vyriausybės plenariniame posėdyje, o ministerijos įsakymų leidimo klausimą sprendžia atitinkama ministerija. Visi įsakai yra skelbiami Suomijos oficialiajame leidinyje. Įsakas įsigalioja pačiame įsake nurodytu laiku, tačiau bet kuriuo atveju jis neįsigalioja, kol nėra paskelbtas Suomijos oficialiajame leidinyje.

Žemesnio rango institucijų nustatytas teisines normas, kurios praktikoje paprastai vadinamos sprendimais arba normomis ir reglamentais, rengia už šių normų dalyką atsakinga institucija, kuri taip pat priima sprendimą dėl jų patvirtinimo. Žemesnio rango institucijų patvirtinti reglamentai įsigalioja juose nurodytu laiku ir yra skelbiami atitinkamos institucijos normų ir reglamentų rinkinyje.

Teisinių duomenų bazės

„Finlex“

„Finlex“ yra teisinių duomenų bankas, kurį sudaro daugiau nei trisdešimt duomenų bazių. Teisinė informacija „Finlex“ yra suskirstyta į šešias duomenų bazes. Be kitų dalykų, šiose duomenų bazėse yra:

Suomijos įstatymų ir įsakų, taip pat Suomijos parlamento įstatymų vertimai (daugiausia į anglų kalbą);

konsoliduoti įstatymų ir įsakų tekstai (suomių ir švedų kalbomis);

nuorodų duomenų bazė, kurioje pateikiamas visų įstatymų ir įsakų pakeitimų sąrašas;

įstatymai ir įsakai samių kalba.

Suomijos įstatymų ir įsakų vertimai (daugiausia į anglų kalbą) pateikti vienoje duomenų bazėje. Įstatymų ir įsakų tekstai originalo kalba pateikti atskirose duomenų bazėse. Naujausius įstatymus galima rasti elektroniniame Suomijos oficialiajame leidinyje.

Teismų praktikos dokumentai „Finlex“ pateikti daugiau negu dešimtyje duomenų bazių. Tai yra Aukščiausiojo Teismo nustatyti precedentai, Aukščiausiojo administracinio teismo, Apeliacinio teismo, administracinių teismų ir specializuotų teismų nagrinėtos bylos.

Kitose „Finlex“ duomenų bazėse sukauptos tarptautinės sutartys, antrinės teisės aktai ir vyriausybės nutarimai.

Šiomis duomenų bazėmis galima naudotis **nemokamai**.

Kitos duomenų bazės

Be „Finlex“, Suomijoje yra teisės aktų, teismų praktikos, vyriausybės nutarimų ir teisinės literatūros duomenų bazės. „[Edilex](#)“ ir „[Suomen laki](#)“ teikia įvairias teisinės informacijos paslaugas internetu. Tiek „Edilex“, tiek „Suomen laki“ yra nacionalinių teisės aktų, teismų praktikos ir kitokios medžiagos duomenų bazės. Dauguma tokių paslaugų teikiamos tapus jų abonentu. „WSOYPro“ yra trečioji komercinė teisinės informacijos teikimo Suomijoje tarnyba. Didžioji medžiagos dalis teikiama tik abonentams.

Paskutinis naujinimas: 02/02/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisiųjų įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([sv](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Valstybių narių teisė - Švedija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Švedijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Švedijoje yra keturi pagrindiniai teisės šaltiniai: įstatymai, įstatymų parengiamoji medžiaga, teismų praktika ir mokslinė literatūra.

Pirminis šaltinis yra **teisės aktai**. Jie atspausdinami ir skelbiami Švedijos įstatymų sąvade. Teisės aktai skirstomi į įstatymus, potvarkius ir įsakymus. Įstatymus priima Riksdagas (Švedijos parlamentas), potvarkius – Vyriausybė, o įsakymus – valdžios institucijos.

[Riksdagas](#) yra vienintelė valstybės institucija, turinti teisę priimti naujus įstatymus ar keisti galiojančius teisės aktus. Priimtas įstatymas gali būti panaikintas arba pakeistas tik nauju Riksdago sprendimu.

Teismų priimti sprendimai – **teismų praktika** – labai svarbūs taikant teisę. Tai ypač pasakytina apie aukščiausiųjų institucijų – Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo – priimtus sprendimus.

Taikant teisę taip pat naudojamosi **siūlomų įstatymų parengiamąja medžiaga**, t. y. dokumentais, kurie parengiami teisinio proceso metu.

Sprendimų priėmimo procesas

Naujus aktus ar galiojančių aktų pataisas paprastai pasiūlo vyriausybė. Prieš pateikdama Riksdagui pasiūlymą dėl naujo teisės akto, vyriausybė paprastai turi atidžiai išnagrinėti galimas alternatyvas. Šis darbas pavedamas specialiai tam sudarytai tyrimų komisijai.

Prieš Riksdagui priimant siūlomą įstatymą ar įstatymo pataisą, pasiūlymą turi apsvarstyti Riksdago nariai parlamentiniame komitete. Yra penkiolika komitetų, kiekvienas iš jų atsakingas už jam priskirtą sritį, kaip antai transportą ar švietimą.

Komitetui pranešimo forma pateikus rekomendaciją parlamento rūmams dėl to, kokį sprendimą Riksdagas turėtų priimti dėl vyriausybės ir narių pasiūlymų, visi Riksdago nariai apsvarsto siūlomą įstatymą ir priima galutinį sprendimą.

Vyriausybė yra atsakinga už Riksdago sprendimų įgyvendinimą ir jų vykdymo Riksdago numatytu būdu užtikrinimą. Šiame darbe vyriausybei talkina vyriausybės įstaigos, įskaitant visas ministerijas ir apie 300 viešųjų įstaigų.

Visi įstatymai ir potvarkiai skelbiami Švedijos įstatymų sąvade (*Svensk Författningssamling*, SFS), kuris pateikiamas spausdinta forma ir internete.

Teisinių duomenų bazės

Teisinės informacijos apie viešosios valdžios institucijas galite rasti [Lagrummet](#). Šioje svetainėje pateikiamos nuorodos į prieigą prie vyriausybės, Riksdago, aukštesniųjų teismų ir vyriausybės įstaigų teisinės informacijos.

Prieiga prie šios interneto svetainės yra **nemokama**.

Paskutinis naujinimas: 09/11/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisiųjų įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([en](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Valstybių narių teisė - Anglija ir Velsas

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie įstatymus bei teisės aktų bazes, susijusias su Jungtinės Karalystės teisės sistema, ypatingą dėmesį skiriant Anglijos ir Velso jurisdikcijai.

Teisės šaltiniai

Pagrindiniai teisės šaltiniai Jungtinės Karalystės Anglijos ir Velso jurisdikcijoje yra šie:

pirminės teisės aktai – **Jungtinės Karalystės parlamento priimti aktai**, **Nacionalinės Velso Asamblėjos priimti aktai** ir **Nacionalinės Velso Asamblėjos patvirtintos priemonės**;

Europos Sąjungos teisė;

antrinės teisės aktai (poįstatyminiai aktai) – Monarcho, Jungtinės Karalystės vyriausybės, Velso Asamblėjos vyriausybės ar kitos valdžios institucijos priimti **įstatymų lydimieji teisės aktai**. Kai kurie kiti antrinės teisės aktai taip pat gali būti priimami **administracinių potvarkių** forma;

bendroji teisė, įtvirtinta teismo sprendimais.

Įvairių rūšių teisiųjų priemonių aprašas

Pirminės teisės aktus (parlamento aktus) priima JK parlamentas, įsikūręs Londone, ir jie gali būti taikomi visoje Jungtinėje Karalystėje arba bet kurioje jos dalyje. Nacionalinė Velso Asamblėja gali priimti aktus, susijusius su 20 sričių, dėl kurių jai suteikti įgaliojimai ir kurios išvardytos 7-ajame priede prie **2006 m. akto dėl Velso vyriausybės**. Monarchas taip pat gali, remdamasis karališkąja prerogatyva, priimti kitus teisės aktus, pavyzdžiui, Tarybos potvarkius, pareiškimus, monarcho leidimus, monarcho nurodymus, nuostatus ir viešus teisės suteikimo raštus.

Antrinės teisės aktai priimami pagal įgaliojimus, suteiktus Jos Didenybės Tarybos arba jos įstatymu arba ministro, departamento (ministerijos), Vello ministrų ar kitos institucijos ar asmens. Tai vadinamoji deleguotoji arba antrinė teisėkūra, o įgaliojimus suteikiantis įstatymas vadinamas galias ar įgaliojimus suteikiančiu arba pagrindiniu aktu. Antrinės teisės aktai gali būti vadinami įvairiai, pavyzdžiui, Tarybos potvarkiais, nuostatais ar taisyklėmis, o visi apskritai jie gali būti vadinami įstatymų lydimaisiais teisės aktais ar įstatymų lydimosiomis normomis.

1999 m. liepos mėn. tam tikrus teisės aktų priėmimo įgaliojimus JK parlamentas perdavė Nacionalinei Vello Asamblėjai, įsikūrusiai Kardife. Asamblėjai buvo suteikti įgaliojimai priimti įstatymų lydimuosius teisės aktus, skirtus Velsui, tačiau pirminės teisės aktai dėl Vello reikalų ir toliau buvo tvirtinami JK parlamente. Remiantis **2006 m. aktu dėl Vello vyriausybės**, Asamblėjai suteikta teisė tvirtinti priemones (pirminės teisės aktus) dėl Vello reikalų, kurių atžvilgiu JK parlamentas patvirtino teisėkūros kompetenciją reglamentuojančius potvarkius, į kurių taikymo sritį patenka akte nurodyti dalykai. Tačiau, kad priemonės įgytų įstatymo galią, jos turi būti teikiamos Monarcho Tarybai patvirtinti. Asamblėja atsakinga, be kita ko, už ekonominio vystymosi, švietimo, aplinkos, sveikatos priežiūros, būsto, turizmo ir transporto klausimus. Tačiau į jos atsakomybės sritį nepatenka civilinė ar baudžiamoji teisė. Vello teisės aktai, priimti Asamblėjos ir Vello ministrų kabineto (Vello Asamblėjos vyriausybės) skelbiami anglų ir valų kalbomis.

Įgaliojimai JK vardu sudaryti **tarptautines sutartis**, karališką prerogatyvą suteikti monarchui, kuris tarptautines sutartis sudaro JK vyriausybės teikimu. Šiuo metu JK parlamentas neatlieka jokio oficialaus vaidmens sudarant sutartis, tačiau kai dėl sutarties reikalingi JK teisės aktų pakeitimai arba viešosios lėšos, parlamentas balsuoja dėl to pagal įprastinę procedūrą. Visoms ES sutartims įgyvendinti būtina priimti tam tikrus JK teisės aktus, todėl jos taip pat svarstomos parlamente. Įsigaliojus 2010 m. Konstitucinių reformų ir valdymo aktui sutartis galės būti ratifikuota, tik jeigu a) ministras sutarties kopiją pirmiausia pateikė Parlamentui, b) sutartis buvo paskelbta ir c) per 21 posėdžiavimo dieną nė vienas iš Parlamento Rūmų nepriėmė sprendimo, kad sutartis neturėtų būti ratifikuota.

Teisės normų hierarchija

Jeigu atsiranda prieštaravimų tarp atskirų teisės šaltinių, pagrindinė vieta tokiems prieštaravimams spręsti yra teismas. Ginčai dėl teisės aktų aiškinimo taip pat gali būti sprendžiami teismuose. Kadangi, Jungtinė Karalystė neturi rašytinės konstitucijos, todėl parlamento priimtų aktų negalima ginčyti teisme remiantis jų neatitikimu konstitucijai. Remiantis **parlamento suvereniteto konstitucine doktrina**, JK parlamentas yra pagrindinė įstatymų leidžiamoji institucija – jis gali priimti ir panaikinti bet kokį įstatymą ir jokia kita institucija negali panaikinti parlamento priimto akto ar ginčyti jo teisėtumą.

Tačiau parlamento suvereniteto doktrina ribojama dėl JK narystės Europos Sąjungoje. Remiantis 1972 m. aktu dėl Europos Bendrijų, Europos Sąjungos teisė yra Anglijos ir Vello (taip pat Škotijos ir Šiaurės Airijos) teisės dalis. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti išaiškunami taip, kad neprieštarautų ES teisei.

1998 m. aktu dėl žmogaus teisių, kuriuo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija perkelta į JK teisę, teismams suteikta dar viena galimybė ginčyti parlamento patvirtintus aktus. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti aiškunami nepažeidžiant Konvencija saugomų teisių. Teismų sprendimai, ypač apeliacinių **teismų sprendimai**, yra svarbūs plėtojant teisę. Teismai ne tik priima autoritetingus sprendimus dėl teisės aktų išaiškinimo, bet taip pat formuoja bendrosios teisės, kuri grindžiama teismo sprendimais ankstesnėse bylose (teismų praktika), pagrindą.

Nustatant, kokių teismų sprendimai yra privalomi kokiems teismams, vadovaujamosi principu, kad teismui privalomi ankstesni aukštesnio teismo sprendimai. Europos Sąjungos teisės klausimais aukščiausioji institucija, kurios sprendimais vadovaujamosi, yra **Europos Teisingumo Teismas**. Iki 2009 m. spalio 1 d., kai pradėjo veikti Aukščiausiasis Teismas, Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teismo funkciją atliko penki Lordų Rūmų lordai teisėjai. Tuo metu savo pareigas ėję lordai teisėjai tapo pirmaisiais Aukščiausiojo Teismo teisėjais, o vyriausiasis lordas teisėjas – Teismo pirmininku.

Institucinė sąranga

Už teisės normų priėmimą ir už sprendimų priėmimo procesą atsakingos institucijos

Pirminės teisės aktus priima Londone esantis **Jungtinės Karalystės parlamentas**. Kad pasiūlytas **akto projektas** (*Bill*) taptų parlamento priimtu aktu, jį turi patvirtinti abejį parlamento rūmai: Bendruomenių Rūmai ir Lordų Rūmai. Abejuose rūmuose įgyvendinami šie teisės akto priėmimo etapai:

pirmasis svarstymas (oficialus akto projekto pristatymas be debatų),

antrasis svarstymas (bendrieji debatai),

komiteto etapas (išsamus nagrinėjimas, debatai ir pataisos. Bendruomenių Rūmuose šis etapas paprastai įgyvendinamas viešame akto projekto komitete),

pranešimo etapas (galimybė pateikti papildomas pataisas),

trečiasis svarstymas (paskutinė debatų galimybė; pataisos galimos Lordų Rūmuose).

Kai akto projektas patvirtinamas abejuose rūmuose, jis grąžinamas pirmiesiems (jį pateikusiems) rūmams, kad būtų apsvarstytos antrųjų rūmų pataisos. Abeji rūmai privalo pritarti galutiniam akto projekto tekstui. Akto projektas gali net keletą kartų keliauti iš vieno rūmų į kitus, kol galiausiai susitariama dėl kiekvieno akto projekto žodžio. Kai tai įvyksta, akto projektą galima pateikti karališkajam pritarimui.

Pirminės teisės aktus gali priimti ir **Nacionalinė Vello Asamblėja**. Kad akto projektas taptų Asamblėjos aktu, jį turi svarstyti ir priimti Asamblėja, o monarchas turi suteikti jam karališkąjį pritarimą. Asamblėjos aktas – tai įstatymas, Velse vykdytinas visose srityse, kurioms jis taikomas.

Paprastai įgyvendinami keturi Vyriausybės akto projekto svarstymo Asamblėjoje etapai:

1 etapas. Komiteto (ar komitetų) atliekamas bendrųjų akto projekto arba priemonės principų vertinimas ir Asamblėjos pritarimas šiems bendriesiems principams.

2 etapas. Išsamus akto projekto arba priemonės ir Asamblėjos narių pasiūlytų pataisų svarstymas komitete.

3 etapas. Išsamus akto projekto arba priemonės ir Asamblėjos narių pasiūlytų pataisų svarstymas Asamblėjoje. Asamblėjos pirmininkas nusprendžia, kurios pataisos bus svarstomos Asamblėjoje.

4 etapas. Balsavimas Asamblėjoje dėl galutinio akto projekto arba priemonės teksto.

Akto projektas, perėjęs visus priėmimo etapus JK parlamente arba Vello Asamblėjoje, siunčiamas monarchui, kad šis suteiktų jam **karališkąjį pritarimą**; po to akto projektas tampa priimtu **aktu**. Nacionalinės Vello Asamblėjos priimtos priemonės turi būti teikiamos Karalienės Tarybai patvirtinti.

Pirminės teisės aktus paprastai galima pakeisti ar panaikinti tik naujais pirminės teisės aktais. Vis dėlto esama išimčių, kai pakeitimus galima atlikti arba aktus panaikinti įstatymo lydimaisiais teisės aktais. Taip būna ES įsipareigojimus įgyvendinančių teisės aktų atveju, taip pat teisėkūros reformos aktų, kuriais mažinama ar panaikinama reguliavimo našta, atveju. Tačiau tokius potvarkius, prieš juos priimant, savo nutarimais būtina turi patvirtinti abejį parlamento rūmai.

Pirminės teisės aktai įsigalioja remiantis akte ar priemonėje esančiomis **nuostatomis dėl įsigaliojimo**. Įstatyme ar priemonėje gali būti nurodyta konkreti įsigaliojimo data. Tai gali būti iškart po to, kai suteikiamas karališkasis pritarimas, konkrečią nurodytą dieną (paprastai praėjus bent dviem mėnesiams po karališkojo pritarimo) arba dieną, kurią turi nurodyti ministras arba departamentas paskelbdamas potvarkį dėl įsigaliojimo datos (įstatymo lydimasis teisės aktas). Atskiroms akto nuostatomis gali būti nurodomos skirtingos įsigaliojimo datos.

Bet kurio antrinės teisės akto įsigaliojimo data paprastai nurodoma pačiame akte. Išimties tvarka aktas gali įsigalioti, kai apie tai paskelbiama oficialiajame leidinyje („The London Gazette“).

Teisinių duomenų bazės

Interneto svetainė Legislation.gov.uk, kurią administruoja Nacionalinis archyvas, yra oficialioji JK teisės aktų duomenų bazė.

Interneto svetainėje Legislation.gov.uk galima susipažinti su JK teisės aktais, apimančiais visas jurisdikcijas (Anglijos, Škotijos, Velso ir Šiaurės Airijos). Interneto svetainėje galima rasti visus bendruosius teisės aktus nuo 1988 m., didžiąją dalį iki 1988 m. priimtų pirminės teisės aktų (tiek pirminės redakcijos, tiek redakcijos su pataisomis) ir daug nuo 1948 m. priimtų ir tebegaliojančių antrinės teisės aktų.

Paskutinis naujinimas: 05/06/2017

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([en](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Valstybių narių teisė - Šiaurės Airija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie įstatymus bei teisės aktų bazes Jungtinėje Karalystėje, ypatingą dėmesį skiriant Šiaurės Airijos jurisdikcijai.

Teisės šaltiniai

Pagrindiniai teisės šaltiniai Šiaurės Airijos jurisdikcijoje yra šie:

pirminės teisės aktai, t. y. Jungtinės Karalystės parlamento priimti aktai ir Šiaurės Airijos asamblėjos priimti aktai. Kai kurie kiti su Šiaurės Airija susiję pirminės teisės aktai Tarybos potvarkių (įstatymų lydimųjų teisės aktų) forma taip pat priimami Karalienės Taryboje;

Europos Sąjungos teisė;

antrinė teisė (arba poįstatyminiai aktai) – Šiaurės Airijos įstatymų lydimieji teisės aktai ir įstatymų lydimosios normos. Kai kurie kiti antrinės teisės aktai taip pat gali būti priimami administracinių potvarkių forma;

bendroji teisė, įtvirtinta teismo sprendimais.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Pirminės teisės aktus, t. y. **parlamento aktus**, priima Jungtinės Karalystės parlamentas, įsikūręs Londone, ir jie gali būti taikomi visoje Jungtinėje Karalystėje arba bet kurioje jos dalyje. Jungtinės Karalystės parlamentas taip pat pritarė teisėkūros galių delegavimui deleguotiesiems parlamentams ir asamblėjoms, kurie gali rengti tam tikrų sričių pirminės teisės aktus, galiojančius jų jurisdikcijos ribose. Monarchas taip pat gali, remdamasis karališkąja prerogatyva, priimti kitus pirminės teisės aktus, kaip antai Tarybos potvarkius, pareiškimus, monarcho leidimus, monarcho nurodymus, nuostatus ir viešus teisės suteikimo raštus.

Antrinės teisės aktai priimami pagal įgaliojimus, suteiktus Jos Didenybės Tarybos arba jos įstatymu arba ministro, departamento (ministerijos), Šiaurės Airijos vykdomosios valdžios ar kitos institucijos ar asmens. Tai vadinamoji **deleguotoji arba antrinė teisėkūra**, o galias suteikiantis įstatymas vadinamas galias ar įgaliojimus suteikiančiu arba pagrindiniu aktu. Antrinės teisės aktai gali būti vadinami įvairiai, pavyzdžiui: Tarybos potvarkiai, nuostatai ar taisyklės, o visi apskritai jie gali būti vadinami įstatymus lydinčiais teisės aktais ar įstatymų lydimosiomis normomis.

Šiaurės Airijos teisės aktai – tai aktai ir rašytiniai įstatymai, kurie gali būti priimti Jungtinės Karalystės parlamento, Šiaurės Airijos parlamento (1921–1972 m.) arba Belfaste įsikūrusios Šiaurės Airijos asamblėjos. Įvairiu metu įgalotosios Šiaurės Airijos vyriausybės įgaliojimai buvo stabdomi ir daug teisėkūros vyko Tarybos potvarkiais, kurie techniškai yra antrinės teisės aktai, tačiau yra taikomi kaip parlamento aktai. Be kitų teisės aktų, Šiaurės Airijoje taip pat taikomos Jungtinės Karalystės parlamento aktais, Tarybos potvarkiais arba Šiaurės Airijos asamblėjos aktais priimtos įstatymų lydimosios normos – antrinė teisė arba poįstatyminiai teisės aktai.

Įgaliojimai Jungtinės Karalystės vardu sudaryti **tarptautines sutartis** karališkąja prerogatyva suteikti monarchui, kuris tarptautines sutartis sudaro Jungtinės Karalystės vyriausybės teikimu. Jungtinės Karalystės parlamentas neatlieka jokio oficialaus vaidmens sudarant sutartis, tačiau kai dėl sutarties reikalingi Jungtinės Karalystės teisės aktų pakeitimai arba reikia skirti viešųjų lėšų, parlamentas dėl to balsuoja pagal įprastinę procedūrą. Visoms ES sutartims įgyvendinti būtina priimti tam tikrus Jungtinės Karalystės teisės aktus, todėl jos taip pat svarstomos parlamente. Nuo 2010 m. lapkričio 11 d., kai įsigaliojo 2010 m. Konstitucijos reformos ir Valdymo akto 20–25 skyriai, sutartis galima ratifikuoti tik po to, kai: a) valstybės ministras pateikia parlamentui sutarties kopiją, b) sutartis paskelbiama ir c) praeina 21 posėdžiavimo diena, per kurią nė vieni parlamento rūmai nepriima sprendimo, kad sutartis neturėtų būti ratifikuota.

Teisės normų hierarchija

Jeigu atsiranda prieštaravimų tarp atskirų teisės šaltinių, pagrindinė vieta tokiems prieštaravimams spręsti yra teismas. Tokiu būdu teismai gali spręsti ginčus dėl teisės aktų aiškinimo. Kadangi Jungtinė Karalystė neturi rašytinės konstitucijos, parlamento priimtų aktų negalima ginčyti teisme remiantis jų neatitikimu konstitucijai. Remiantis **parlamento suvereniteto konstitucine doktrina**, Jungtinės Karalystės parlamentas yra pagrindinė įstatymų leidžiamoji institucija – jis gali priimti ir panaikinti bet kokį įstatymą, ir jokia kita institucija negali panaikinti parlamento priimto akto ar ginčyti jo teisėtumą.

Tačiau parlamento suvereniteto doktrina ribojama Jungtinės Karalystės narystės Europos Sąjungoje. Remiantis 1972 m. aktu dėl Europos Bendrijų, Europos Sąjungos teisė yra Šiaurės Airijos teisės dalis. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti išaiškunami taip, kad neprieštarautų ES teisei.

1998 m. aktu dėl žmogaus teisių, kuriuo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija perkelta į Jungtinės Karalystės teisę, teismams suteikiama dar viena galimybė ginčyti parlamento patvirtintus aktus. Jei įmanoma, nacionalinės teisės aktai turi būti aiškunami nepažeidžiant Konvencija saugomų teisių.

Teismų sprendimai, ypač apeliacinių teismų sprendimai, yra svarbūs plėtojant teisę. Teismai ne tik priima autoritetingus sprendimus dėl teisės aktų išaiškinimo, bet ir formuoja **bendrosios teisės**, kuri grindžiama teismo sprendimais ankstesnėse bylose (teismų praktika), **pagrindą**. Apskritai teismams yra privalomi aukštesnės instancijos teismo anksčiau priimti sprendimai. Europos Sąjungos teisės klausimais aukščiausioji institucija, kurios sprendimais vadovaujamas, yra Europos Teisingumo Teismas. Anksčiau Jungtinės Karalystės aukščiausiojo teismo funkciją atliko Lordų Rūmų lordai teisėjai, tačiau juos pakeitė 2009 m. spalio 1 d. pradėjęs veikti naujasis Aukščiausiasis Teismas. Lordai teisėjai tapo pirmaisiais Aukščiausiojo Teismo teisėjais, o vyresnysis lordas teisėjas – Aukščiausiojo Teismo pirmininku.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą ir už sprendimų priėmimo procesą atsakingos institucijos

Pirminės teisės aktus priima Londone esantis **Jungtinės Karalystės parlamentas**. Kad **pasiūlytas akto projektas** (*Bill*) taptų parlamento priimtu aktu, jį turi patvirtinti abejį parlamento rūmai: Bendruomenių Rūmai ir Lordų Rūmai. Abejuose rūmuose įgyvendinami šie teisės akto priėmimo etapai:

pirmasis svarstymas (oficialus akto projekto pristatymas be debatų);

antrasis svarstymas (bendrieji debatai);

komitetų etapas (išsamus nagrinėjimas, debatai ir pataisos. Bendruomenių Rūmuose šis etapas paprastai įgyvendinamas viešame akto projekto komitete);

pranešimo etapas (galimybė pateikti papildomas pataisas);

trečiasis svarstymas (paskutinė debatų galimybė; pataisos galimos Lordų Rūmuose).

Kai akto projektas patvirtinamas abejuose rūmuose, jis grąžinamas pirmiesiems (jį pateikusiems) rūmams, kad būtų apsvarstyti antrųjų rūmų pataisos.

Abeji rūmai privalo pritarti galutiniam akto projekto tekstui. Akto projektas gali net keletą kartų keliauti iš vieno rūmų į kitus, kol galiausiai susitariama dėl kiekvieno akto projekto žodžio. Kai tai įvyksta, akto projektą galima pateikti karališkajam pritarimui.

Šiaurės Airijos asamblėjoje laikomasi panašios procedūros (įskaitant akto projekto pristatymą, svarstymą, debatus ir balsavimą), tačiau įgaliotoje Asamblėjoje yra tik vieneri rūmai. Akto projekto svarstymą gali inicijuoti ministrai, komitetai ir atskiri Asamblėjos nariai ir pateikti jį Asamblėjos pirmininkui, kad Asamblėja jį apsvarstytų. Jeigu pirmininko manymu pasiūlymas priklauso Asamblėjos kompetencijai, akto projektas pristatomas rūmuose ir aptariamas. Tuomet jis perduodamas svarstyti atitinkamam akte numatytam komitetui. Komitetas pateikia Asamblėjai pranešimą, kad nariai galėtų išsamiai apsvarstyti akto projektą ir pasiūlyti pataisas. Tada jis toliau svarstomas Asamblėjoje ir rengiamas galutinis balsavimas.

Akto projektas, perėjęs visus priėmimo etapus Jungtinės Karalystės parlamente arba Šiaurės Airijos asamblėjoje, siunčiamas monarchui, kad šis suteiktų jam karališkąjį pritarimą, po to akto projektas tampa priimtu **aktu**.

Pirminės teisės aktus paprastai galima **pakeisti ar panaikinti** tik naujais pirminės teisės aktais. Vis dėlto esama išimčių, kai tam tikrus pakeitimus galima atlikti arba aktus panaikinti įstatymų lydimaisiais teisės aktais. Taip būna ES įsipareigojimus įgyvendinančių teisės aktų atveju, taip pat teisėkūros reformos aktų, kuriais mažinama ar panaikinama reguliavimo našta, atveju. Tačiau tokius potvarkius, prieš juos priimant, savo nutarimais būtinai turi patvirtinti abeji parlamento rūmai.

Pirminės teisės aktai įsigalioja remiantis akte ar priemonėje esančiomis **nuostatomis dėl įsigaliojimo**. Akte ar priemonėje gali būti nurodyta konkreči įsigaliojimo data. Tai gali būti iškart po to, kai suteikiamas karališkasis pritarimas, konkrečią nurodytą dieną (paprastai praėjus bent dviem mėnesiams po karališkojo pritarimo) arba dieną, kurią turi nurodyti ministras arba departamentas paskelbdamas potvarkį dėl įsigaliojimo datos (įstatymo lydimasis teisės aktas). Atskiroms akto nuostatomis gali būti nurodomos skirtingos įsigaliojimo datos.

Bet kurio antrinės teisės akto įsigaliojimo data paprastai nurodoma pačiame akte. Išimties tvarka aktas gali įsigalioti, kai apie tai paskelbiama oficialiuosiuose leidiniuose (*The London Gazette* arba *The Belfast Gazette*).

Teisinių duomenų bazės

Yra keletas teisės aktų bazių:

🔗 [JK teisės aktų interneto svetainėje](#) galima rasti Jungtinės Karalystės parlamento, Škotijos parlamento, Šiaurės Airijos asamblėjos ir Nacionalinės Vello asamblėjos priimtų **visų pirminės teisės aktų** tekstus, taip pat visus antrinės teisės aktus, taikomus visoje Jungtinėje Karalystėje ar jos dalyse. Informacija galima naudotis nemokamai;

peržiūrėti pirminės teisės aktai, galioję visose Jungtinės Karalystės dalyse nuo 1235 m. iki šių dienų, patalpinti 🔗 [JK teisės aktų interneto svetainėje](#).

Susijusios nuorodos

🔗 [Jungtinės Karalystės teisės aktų interneto svetainė](#)

Paskutinis naujinimas: 28/08/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([en](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Valstybių narių teisė - Škotija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Jungtinės Karalystės teisės aktus ir teisinių duomenų bazes, ypatingą dėmesį skiriant Škotijos jurisdikcijai.

Teisės šaltiniai

Pagrindiniai Škotijos jurisdikcijos Jungtinėje Karalystėje teisės šaltiniai yra šie:

pirminės teisės aktai, t. y. **Jungtinės Karalystės Parlamento priimti aktai** ir **Škotijos Parlamento priimti aktai**;

Europos Sąjungos teisė;

antrinės teisės aktai (įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai), t. y. **įstatymų lydimieji teisės aktai** ir **Škotijos įstatymų lydimieji teisės aktai**. Kai kurie kiti įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai taip pat gali būti priimami kaip **administraciniai potvarkiai**;

bendroji teisė, įtvirtinta teismų sprendimais.

Įvairių rūšių teisės aktų aprašas

Pirminės teisės aktus, t. y. **parlamento aktus**, priima Londone įsikūręs JK Parlamentas, jie gali būti taikomi visoje Jungtinėje Karalystėje arba bet kurioje jos dalyje. JK Parlamentas taip pat pritarė **teisėkūros galių perdavimui** įgaliotiesiems parlamentams ir asamblėjoms, kurie gali rengti tam tikrų sričių pirminės teisės aktus, galiojančius jų jurisdikcijoje. Monarchas, naudodamasis karališkąja prerogatyva, taip pat gali priimti kitus pirminės teisės aktus, kaip antai Tarybos potvarkius, pareiškimus, karališkuosius leidimus, karališkuosius nurodymus, nuostatus ir viešus teisės suteikimo raštus.

Antrinės teisės aktai priimami pagal įgaliojimus, suteiktus įstatymu arba pagal įstatymą Jos Didenybės tarybai, ministrams, departamentams (ministerijoms), Škotijos ministrams ar kitai įstaigai arba asmeniui. Tai dar vadinama **perduotąja įstatymų leidyba arba antrinės teisės aktų leidyba**, o įgaliojimus suteikiantis įstatymas vadinamas įgaliojimų suteikiamuoju arba pagrindiniu aktu. Antrinės teisės aktai gali būti vadinami įvairiai, pavyzdžiui: Tarybos potvarkiais, nuostatais ar taisyklėmis, o visi kartu jie gali būti vadinami įstatymų lydimaisiais teisės aktais arba Škotijos įstatymų lydimaisiais teisės aktais.

1998 m. Škotijos aktu nustatyti įgaliojimai perduoti Edinburge įsikūrusiam Škotijos Parlamentui. Po referendumo šiuo aktu Škotijoje atkurtas atskiras parlamentas, kurio Škotija, sudariusi sąjungą su Anglija ir Velsu, buvo netekusi 1707 m. Vis dėlto, turint omenyje, kad Škotija lieka Jungtinės Karalystės dalis, JK Parlamentas ir toliau gali priimti teisės aktus tam tikrose srityse. Škotijos parlamentas gali priimti 1998 m. Škotijos aktu (ir 2012 m. Škotijos aktu) jam perduotų sričių pirminės teisės aktus. Šioms sritims priskiriama: sveikatos apsauga, švietimas, vietos valdžia, socialinis darbas, būstas, teritorijų planavimas, turizmas ir ūkio plėtra, kai kurie transporto aspektai, teisingumas, laisvė ir saugumas, įskaitant daugumą privatinės ir baudžiamosios teisės aspektų, policija ir priešgaisrinės apsaugos tarnybos, daugelis aplinkosaugos aspektų, žemės ūkis ir žvejyba, sportas ir menas, taip pat tarptautinių įsipareigojimų jam perduotose srityse įgyvendinimas. 2012 m. Škotijos aktu šių perduotų įgaliojimų apimtis kai kuriose srityse buvo išplėsta, pavyzdžiui, dėl tam tikrų apmokestinimo aspektų. Škotijos įstatymų lydimuosius teisės aktus, vadovaudamiesi Jungtinės Karalystės Parlamento aktais arba Škotijos Parlamento aktais suteiktais įgaliojimais, taip pat gali priimti Škotijos ministrai.

Įgaliojimai JK vardu sudaryti **tarptautines sutartis** karališkąja prerogatyva suteikti monarchei, kuri tarptautines sutartis sudaro JK Vyriausybės siūlymu. JK Parlamentas neatlieka jokio oficialaus vaidmens sudarant sutartis, tačiau kai dėl sutarties reikalingi JK teisės aktų pakeitimai arba ji susijusi su valstybės lėšų skyrimu, parlamentas dėl to balsuoja pagal įprastinę procedūrą. Visoms ES sutartims įgyvendinti būtina priimti tam tikrus Jungtinės Karalystės teisės aktus, todėl jos taip pat svarstomos Parlamente. Kai įsigalios Konstitucinė reforma ir 2010 m. Valdymo aktas, sutarties nebus galima ratifikuoti, jei a) karališkasis ministras pirmiausia nepateiks parlamentui sutarties kopijos, b) sutartis nebus paskelbta ir c) per 21 posėdžiavimo dieną vieni iš Parlamento rūmų priims sprendimą, kad sutartis neturėtų būti ratifikuota.

Teisės normų hierarchija

Klausimus dėl atskirų teisės šaltinių kolizijos visų pirma sprendžia teismai. Ginčai dėl teisės aktų aiškinimo taip pat gali būti sprendžiami teismuose. Vis dėlto, kadangi JK neturi rašytinės konstitucijos, Parlamento priimtų aktų negalima ginčyti teisme remiantis jų neatitiktimi konstitucijai. **Remiantis parlamento suvereniteto konstitucine doktrina**, JK Parlamentas yra aukščiausia įstatymų leidžiamoji valdžia – jis gali priimti ir panaikinti bet kokią įstatymą, ir jokia kita institucija negali panaikinti Parlamento priimto akto ar ginčyti jo teisėtumo.

Tačiau parlamentinio suvereniteto doktriną riboja JK narystė Europos Sąjungoje. Pagal 1972 m. aktą dėl Europos Bendrijų **Europos Sąjungos teisė** yra Anglijos ir Velso (taip pat Škotijos ir Šiaurės Airijos) teisės dalis. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti aiškinami taip, kad neprieštarautų ES teisei.

1998 m. Žmogaus teisių aktu, kuriuo Europos žmogaus teisių konvencija įtraukta į JK teisę, teismams suteikiama dar viena galimybė ginčyti parlamento priimtus aktus. Jei įmanoma, nacionalinės teisės aktai turi būti aiškinami taip, kad nebūtų pažeidžiamos pagal Konvenciją saugomos teisės.

Teismų, ypač apeliacinių, sprendimai yra svarbūs teisės raidai. Teismai ne tik priima autoritetingus sprendimus dėl teisės aktų aiškinimo, bet ir formuoja bendrosios teisės, kuri grindžiama teismo sprendimais ankstesnėse bylose (teismų praktika), pagrindą. Apskritai nustatant, kokių teismų sprendimai kokiems kitiems teismams yra privalomi, vadovaujamosi principu, kad teismui privalomi ankstesni aukštesnės instancijos teismo sprendimai. Sprendžiant Europos Sąjungos teisės klausimus aukščiausioji institucija, kurios sprendimais vadovaujamosi, yra Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. **Aukščiausiasis baudžiamasis teismas** (angl. *High Court of Judiciary*) yra aukščiausias baudžiamųjų bylų teismas Škotijoje, o Lordų Rūmų **lordai teisėjai** Škotijoje atlieka aukščiausiojo civilinių bylų teismo funkciją. Vis dėlto juos pakeitė Aukščiausiasis Teismas, pradėjęs veikti 2009 m. spalio 1 d. Lordai teisėjai tapo pirmaisiais Aukščiausiojo Teismo teisėjais, o vyresnysis lordas teisėjas – teismo pirmininku.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą ir už sprendimų priėmimo procesą atsakingos institucijos

Pirminės teisės aktus priima Londone esantis JK Parlamentas. Kad pasiūlytas **teisės akto projektas** (angl. *Bill*) taptų **parlamento aktu**, jį turi patvirtinti abeji Parlamento rūmai: Bendruomenių Rūmai ir Lordų Rūmai. Teisės akto priėmimo etapai abejuose rūmuose yra šie:

pirmasis svarstymas (oficialus teisės akto projekto pristatymas be diskusijos);

antrasis svarstymas (bendroji diskusija);

svarstymas komitetuose (išsamus nagrinėjimas, diskusijos ir pataisos; Bendruomenių Rūmuose šis etapas paprastai vyksta Viešame teisės akto projekto komitete);

pranešimas (galimybė pateikti papildomas pataisas);

trečiasis svarstymas (paskutinė diskusijų galimybė; pataisos galimos Lordų Rūmuose).

Kai teisės akto projektas patvirtinamas abejuose rūmuose, jis grąžinamas pirmiesiems (jį pateikusiems) rūmams, kad būtų apsvarstyti antrųjų rūmų pataisos.

Abeji rūmai privalo pritarti galutiniam teisės akto projekto tekstui. Teisės akto projektas gali net keletą kartų keliauti iš vieno rūmų į kitus, kol galiausiai susitariama dėl kiekvieno teisės akto projekto žodžio. Kai tai įvyksta, teisės akto projektą galima pateikti karališkajam pritarimui.

Škotijos Parlamente vyksta panašus teisės akto projekto pristatymo procesas, svarstymas, diskusijos ir balsavimas, tačiau šį įgaliojimą Parlamentą sudaro **tik vieni rūmai**. Procesas vyksta trimis etapais:

1 etapas: atitinkamas (-i) Parlamento komitetas (-ai) teisės akto projektą užregistruoja ir parengia pranešimą apie bendruosius jo principus. Tada Parlamento posėdyje pranešimas apsvarstomas ir diskutuojama, ar pritarti bendriesiems teisės akto projekto principams. Jeigu Parlamentas pritaria, prasideda antrasis teisės akto projekto svarstymo etapas.

2 etapas: teisės akto projektas išsamiai svarstomas komitete, o kartais – viso Parlamento komitete. Šiuo etapu galima teikti teisės akto projekto pakeitimus, vadinamus pataisomis.

3 etapas: teisės akto projektas dar kartą svarstomas Parlamento posėdyje. Šiame etape dar galima teikti daugiau pataisų, paskui Parlamentas diskutuoja ir nusprendžia, ar patvirtinti galutinį teisės akto projekto variantą.

Teisės akto projektas, JK Parlamente arba Škotijos Parlamente perėjęs visus parlamentinius etapus, siunčiamas monarchei, kad ši jam suteiktų **karališkąjį pritarimą**, ir po to tampa **priimtu aktu**. Škotijoje per keturias savaites jį gali ginčyti teisės pareigūnai, jeigu mano, kad juo viršijami Škotijos Parlamento teisėkūros įgaliojimai.

Pirminės teisės aktus paprastai galima **iš dalies keisti arba panaikinti** tik naujais pirminės teisės aktais. Vis dėlto esama išimčių, pagal kurias tam tikras pataisas arba tam tikrus panaikinimo aktus galima priimti įstatymų lydimuoju teisės aktu, kai šiomis pataisomis arba panaikinimo aktais įgyvendinami ES įpareigojimai arba teisėkūros reformos veiksmai, kuriais mažinama ar panaikinama reguliavimo našta. Vis dėlto abeji Parlamento rūmai teigiamais nutarimais būtinai turi patvirtinti šiuos potvarkius prieš juos priimant.

Pirminės teisės aktai įsigalioja pagal **nuostatas dėl įsigaliojimo**, kurios įtraukiamos į patį aktą. Jame gali būti nurodyta konkreti įsigaliojimo data. Aktas gali įsigalioti iškart po to, kai jam suteikiamas karališkasis pritarimas, konkrečią nurodytą dieną (paprastai praėjus bent dviem mėnesiams nuo karališkojo pritarimo) arba dieną, kurią turi nurodyti ministras arba departamentas paskelbdamas potvarkį dėl įsigaliojimo datos (įstatymo lydimasis aktas). Gali būti nurodomos skirtingos atskirų akto nuostatų įsigaliojimo datos.

Bet kurio antrinės teisės akto įsigaliojimo data paprastai nurodoma pačiame akte. Išimties tvarka teisės aktas gali įsigalioti, kai apie tai paskelbiama oficialiuosiuose leidiniuose („The London Gazette“ arba „The Edinburgh Gazette“).

Teisinių duomenų bazės

Yra keletas teisinių duomenų bazių:

🔗 **Viešojo sektoriaus informacijos biuro (OPSI)** interneto svetainėje galima rasti **visų Jungtinės Karalystės Parlamento**, Škotijos Parlamento, Šiaurės Airijos Asamblėjos ir Nacionalinės Velso Asamblėjos priimtų **pirminės teisės aktų** tekstus, taip pat **visus antrinės teisės aktus**, taikomus visoje Jungtinėje Karalystėje ar jos dalyse. Informacija galima naudotis nemokamai.

Peržiūrėti pirminės teisės aktai, galioję visose Jungtinės Karalystės dalyse nuo 1235 m. iki šių dienų, pateikiami 🔗 **JK įstatymų duomenų bazėje**. Duomenų baze galima naudotis nemokamai.

Visi Škotijos teisės aktai pateikiami OPSI interneto svetainėje, tačiau visus nuo 1999 m. įgaliojimų perdavimo parengtus ir priimtus Škotijos pirminės ir antrinės teisės aktus galima rasti 🔗 **Karalienės leidinių Škotijos biuro** (angl. *Office of the Queen's Printer for Scotland*) interneto svetainėje. Prieiga prie teisės aktų nemokama.

Visi JK teisės aktai oficialiai kaupiami interneto svetainėje Legislation.gov.uk, kuria aprėpiamos OPSI ir įstatymų duomenų bazės interneto svetainės ir kuria pakeičiami Karalienės leidinių Škotijos biuro svetainėje skelbti teisės aktai.

Susijusios nuorodos

🔗 **Viešojo sektoriaus informacijos biuras (OPSI)**, 🔗 **Įstatymų duomenų bazė**, legislation.gov.uk, 🔗 **Karalienės leidinių Škotijos biuras**.

Paskutinis naujinimas: 04/05/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.